วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

Social Science and Humanities

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน 2559 / Vol. 6 No. 1 January-April 2016 ISSN 2286-6183

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสาร EAU Heritage เป็นวารสารราย 4 เดือน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าและเปิดโอกาสให้นักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนนักวิชาการทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ในวิทยาการด้านต่าง ๆ

บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์

บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น เรื่องที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อนลงตีพิมพ์ และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในวารสารอื่น ๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง)

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ ต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 ความยาวไม่เกิน 15 หน้า
2. รูปแบบตัวอักษรให้ใช้ Angsana new ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และขนาดของตัวอักษร หากเป็นชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 หัวข้อต่าง ๆ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 และส่วนเนื้อหาทั่วไปใช้ตัวอักษรขนาด 15
3. รูปแบบการจัดหน้า และจัดแนวข้อความชิดซ้าย (ไม่ต้องปรับขวา)
4. เขียนชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานและที่อยู่ของผู้เขียนอย่างชัดเจน โดยแยกออกจากส่วนต้นฉบับและบทคัดย่อ
5. แนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาพร้อมกับบทความ โดยกำหนดความยาวของบทคัดย่อไม่เกิน 15 บรรทัด พร้อมทั้งกำหนดคำสำคัญ (key words) ไม่เกิน 6 คำ
6. แยกไฟล์ตาราง รูปภาพ ที่ประกอบในเนื้อหาบทความ และส่งมาพร้อมกับไฟล์บทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ในกรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนามปี (APA) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่ข้อมูลปรากฏอยู่ (ชื่อ นามสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่างเช่น

(ธวัชชัย สันติวงษ์, 2540, หน้า 142)

(Fuchs, 2004, p. 21)

ส่วนการเขียนรายการอ้างอิงท้ายเล่ม ให้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง มีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือหน่วยงานที่พิมพ์.

ประคอง กรรณสูต. (2541). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

วิทยา นภาริกุลกิจ. (2523). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Sharp, W. F. (1985). *Investment* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

2. ชื่อบทในหนังสือรายงานการประชุม

Hay, S. P. (1975). Political parties and the community-society continuum. In W. N. Chambers & W. D. Burnham (Eds.)., *The American party systems Stage of political development* (2 nd ed.). New York: Oxford University Press.

สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2539). สาระสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. *ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน่วยที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

3. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

สุจินต์ สิมารักษ์. (2550) หลากหลายปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจการเกษตร*, *27*(2), 53-57.

4. หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, หน้า.

ศรีสกุล ลีวาพีระพันธ์. (2545, กรกฎาคม 11). จับทีวีใส่กระเป๋าเขาทำกันอย่างไร?. *มติชน*, หน้า 19.

5. วิทยานิพนธ์

กอบกุล สรรพกิจจำนง. (2541). *การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนานโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

6. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นจาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

มานพ แก้วผกา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง กับการค้าเสรีไปด้วยกันได้จริงหรือ*. ค้นจาก http://www.ftawatch.org

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นเมื่อ (ระบุวัน เดือน ปี), จาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

Prizker,T. J. (1989). *An early fragment from central Nepal*. Retrieved from http://www.ingress.com/-astranart/pritzker.html

การบอกรับเป็นสมาชิก

ผู้สนใจสามารถติดต่อบอกรับเป็นสมาชิกได้ที่ กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage อัตราค่าสมัครเป็นสมาชิกปีละ 800 บาท

สถานที่ติดต่อ

ผู้สนใจเสนอบทความหรือบอกรับเป็นสมาชิก สามารถติดต่อได้ที่

กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage
อาคาร ชวน ชวนิชย์ ชั้น 4 ห้อง C423
200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก (คลอง 5) ต.รังสิต อ.ธัญบุรี
จ.ปทุมธานี 12110
โทรศัพท์: 0-2577-1028 ต่อ 377
e-mail address: eau_heritage@eau.ac.th

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110
โทรศัพท์ : 0-2577-1028 ต่อ 314, 222, 225 โทรสาร : 0-2577-3066
www.eau.ac.th E-mail: library@eau.ac.th
http://eauheritage.eau.ac.th/

ปรัชญา | **"บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล"**
(Wisdom Through Global Education)

วิสัยทัศน์ | **"มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพและคุณธรรมในเอเชีย"**
(Learning University for Quality and Morality in Asia)

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน 2559 / Vol. 6 No. 1 January-April 2016 **ISSN 2286-6183**

วัตถุประสงค์
1. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยและทรรศนะทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยของอาจารย์ นักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการและการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กำหนดการเผยแพร่ 3 ฉบับต่อปี (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และ กันยายน-ธันวาคม)

การเผยแพร่ โดยจัดส่งให้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)
สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ตอบรับเป็นสมาชิก

เจ้าของ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ที่ปรึกษา

ดร.โชติรัส ชวนิชย์	อธิการบดี
อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์	รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุษยมาส สินธุประมา	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

คณะที่ปรึกษากองบรรณาธิการ (Editorial Advisory Board)
ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ ราชบัณฑิต
ศาสตราจารย์จงจิตร์ หิรัญลาภ
ศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ โฆวิไลกูล
รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต มาลัยวงศ์ ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร กันทรดุษฎี เตรียมชัยศรี
รองศาสตราจารย์ เพลินทิพย์ โกเมศโสภา

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ โรจนแสง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.โคริน เฟื่องเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ นภาลัย สุวรรณธาดา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทความใน “วารสาร EAU HERITAGE” เป็นความเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่มีส่วนในความคิดเห็นในข้อความเหล่านั้น

	รองศาสตราจารย์ อรุณีประภา หอมเศรษฐี	ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพและการกระจายเสียง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ภาวินันทน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุษยมาส สินธุประมา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
	Associate Professor Dr. Sushama Kasbekar	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
	Mr.O. Leorard Trudo	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
	Mr.Joseph C. Gumbel	สำนักงานทนายความบำรุง
เลขานุการ	นางสาวอรอนงค์ อุดมวงศ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม	อาจารย์วิลาวรรณ สุขมาก	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
	นางสาวอรพินท์ ลูกอินทร์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
พิสูจน์อักษรประจำฉบับ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทีฆทรัพย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
	นางสาวพิมพ์ลดา พิทักษ์เศรษฐการ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
	นางสาวนริศรา ทุมมณี	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ศาสตราจารย์ ดร. กิตติคุณ สุเทพ เชาวลิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. อัมพร ธำรงลักษณ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) พรรณี ประเสริฐวงษ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร. กล้า ทองขาว	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร. ทัชชมัย ทองอุไร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. เทพศักดิ์ บุณยรัตพันธุ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร. ประพันธ์ศิริ เสาสุรัช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร. รุจิร์ ภู่สาระ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร. ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร. ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร. สนอง โลหิตวิเศษ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบูลย์ อ่อนมั่ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิภา ศรีไพโรจน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรงรอง รามสูต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตติกร จงวิศาล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุดารัตน์ สารสว่าง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร. กิตติ ชยางคกุล	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
ดร. ฉลองรัฐ เฌอมาลย์ชลมารค	มหาวิทยาลัยรังสิต
ดร. ดนัย ปัตตพงศ์	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ดร. ทิวารักษ์ เสรีภาพ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร. ธีร์วิสิฐ มูลงามกูลจ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ดร. ประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ดร. สุดาพร สาวม่วง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
Mr. Eric Lasen	Physical scientist, U.S. Department of Energy

บทบรรณาธิการ

วารสาร EAU Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นี้เป็นฉบับแรกของปีพ.ศ. 2559 ข้าพเจ้าขอกล่าวสวัสดีผู้เขียนและผู้อ่านทุกท่าน และขออนุญาตอวยพรย้อนหลัง ให้ทุกท่านมีความสุขสวัสดีเนื่องในโอกาสต้อนรับศักราชใหม่ ทั้งที่เป็นปีใหม่แบบสากลและปีใหม่ตามประเพณีไทย โดยในการดำเนินงานวารสารฉบับนี้ย่างเข้าสู่ปีที่หกแล้ว ซึ่งกำลังพัฒนาด้านคุณภาพและปรับปรุงตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อก้าวขึ้นสู่กลุ่มวารสารในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารและกองบรรณาธิการที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพเป็นหลัก และได้รับความร่วมมือจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความให้มีคุณภาพอย่างเข้มข้น อนึ่งทางกองบรรณาธิการได้ริเริ่มการถอดรายการเอกสารอ้างอิงอักษรไทยเทียบเคียงเป็นอักษรโรมัน (Romanization) ในส่วนของเอกสารอ้างอิงท้ายบทความด้วย

บทความที่เผยแพร่ในวารสารปีที่ 6 ฉบับที่ 1 นี้ ได้รับการคัดเลือกจากบทความจำนวนมากที่ส่งมาตีพิมพ์กับวารสาร EAU Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของเรา มีเนื้อหาของบทความวิชาการเกี่ยวกับธุรกิจ SMEs ของไทย และกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์โดยอาจารย์ของมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ส่วนอีกหนึ่งบทความเป็นการเผยแพร่ความรู้ด้านการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของประเทศในกลุ่มอาเซียนคือ ประเทศอินโดนีเซียเพื่อสร้างกำลังคนในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเรื่องการอ่าน การค้นคว้าวิจัยให้ประชาชนในประเทศโดย Associate Professor Dr. Zulficar Zen ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย บทความวิจัยมีจำนวน 29 เรื่อง เกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ โดยมีบทความจากผู้เขียนภายนอกมากถึงจำนวน 14 เรื่อง ส่วนบทวิจารณ์หนังสืออาจารย์ประภัสสร ทองยินดีและอาจารย์กรีฑา ไขแสง ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจของหนังสือเรื่อง “ความคิดหลังตะวันตก” และบทความจากรายการหนังสือสื่อความรู้ ช่วงหนังสือชวนคุย ออกอากาศทางสถานีวิทยุ FM 97.75 Mhz. “คลื่นสีขาวของชาวพุทธ” ครั้งที่ 18 เรื่องที่ 26 “บุญใหญ่พลิกชีวิต” เรียบเรียงโดย อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาพิจารณาและให้คำแนะนำในการประเมินบทความเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น ขอขอบคุณอาจารย์ Bob D. Butterfield, อาจารย์ Neil Groves, และ Associate Professor Dr. Sushama Kasbekar ที่ได้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทางด้านภาษา คณะผู้จัดทำวารสารมีความตั้งใจอย่างยิ่งที่จะทำให้วารสารมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียมีคุณภาพดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ท้ายนี้กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ขอขอบพระคุณท่านผู้เขียน ท่านผู้อ่าน และท่านสมาชิกทุกท่าน ที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เราได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อนักวิจัยและผู้อ่านที่สนใจทุกท่าน

บรรณาธิการ

แนะนำผู้เขียน

บทความวิชาการ

วิภัคฉณัฏฐ์ นิมิตรพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: wibhakchanat@eau.ac.th

ศิริจันทรา พลกนิษฐ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: sirichantra@eau.ac.th

ศิรประภา ศรีวิโรจน์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: siraprapha@eau.ac.th

ลักขณา ลุสวัสดิ์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

Zulfikar Zen General Secretary, Indonesian Library Association Associate Professor, Ph.D., Dept. Library and Information Science University of Indonesia
E-mail: zzen51@yahoo.com

บทความวิจัย

กรณิกา คุ้นกลาง หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: phukrow2@hotmail.com

สุวัฒน์ เงินฉ่ำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: suwat@eau.ac.th

คเณส ฉมารักษ์กุล อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี
E-mail: dr.kanes@hotmail.com

ชูสิน วรเดช หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: chusinvoradaj@gmail.com

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: weerawat@eau.ac.th

ทิฆัมพร เพทราเวช หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
E-mail: guide-aim@hotmail.com

ธนากร เอี่ยมปาน หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: amparn@hotmail.com

ธม บุญธรรม หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: tomy-05@hotmail.co.th

แนะนำผู้เขียน

ประกอบ คุณารักษ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: pragob@eau.ac.th

นเรศ จิตสุจริตวงศ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: pathumthani@moi.go.th

สมาน งามสนิท หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: Sman@eau.ac.th

นฤเทพ เจริญเรือง หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: Liverpool_puress@hotmail.com

สุวัฒน์ เงินฉ่ำ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: suwat@eau.ac.th

เบญญพร ทองรอด หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
E-mail: noofinancier@gmail.com

ปรง ธาระวานิช หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: p_tharawanich@hotmail.com

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: taweewat@eau.ac.th

ปราณี จันทร์ดี หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: pranee_44@hotmail.com

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: taweewat@eau.ac.th

พระมหาสหัส ดำคุ้ม หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-mail: dumkoom 2497@gmail.com

พธูสิรี รัตนกาฬ หลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email: MARS6354@gmail.com

พีรฉัตร หมวกใส่เพชร หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: p.rachat@windowslive.com

ประกอบ คุณารักษ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: pragob@eau.ac.th

แนะนำผู้เขียน

มะลิวัลย์ อารีย์ถนอมวงค์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: maleena0312@outlook.com

ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: taweewat@eau.ac.th

รวี ชื่นชม หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ
E-mail: amindara@trcd.co.th

รุจิพัชร์ กิตติวิวัฒนพงศ์ รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
E-mail: rujibhat@hotmail.com

กนกรัตน์ ยศไกร ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
E-mail: kanokrat@hotmail.com

วรรวิศา ชื่นชม หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: wanwisa_6698@hotmail.co.th

สุรชัย สิกขาบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: surachais@eau.ac.th

วรรณพงศ์ วิไลรัตน์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: nuinay99@hotmail.com

สมาน งามสนิท หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-mail: sman@eau.ac.th

วาสนา เต่าพาลี หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
E-mail: wassanataopalee@yahoo.com.au

วิภาวรรณ จุลมุสิก หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
E-Mail: WI_JUL@hotmail.com

วิชาวดี ราชเจริญกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-Mail: wichawadee@eau.ac.th

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ รองศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยรามคำแหง
Email: pavida_th@yahoo.com

สัมพันธ์ พลภักดิ์ คณะรัฐประศาสนศาตร์มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
Email: sampan@eau.ac.th

แนะนำผู้เขียน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ คณะรัฐประศาสนศาตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
Email: wiruch@eau.ac.th

สุพตน์ มิตรยอดวงศ์ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
E-Mail: mityodwong@yahoo.com

สุภชาดา เหมปาละธำรง หลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
E-Mail: suphachada09@gmail.com

อนุรัตน์ สงขำ หลักสูตรการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
E-Mail: soogkum_a@windowslive.com

Adriano Amaral School of Business Administration Eastern Asia University
E-Mail: adriano@eau.ac.th

Mohsen Hatami associated professor of physics
E-Mail: sutech.ac.ir

Leonard Trudo School of Business Administration Eastern Asia University
E-Mail: lenny@eau.ac.th

Book review

ประภัสสร ทองยินดี คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-Mail: prapatsorn@eau.ac.th

กรีฑา ไขแสง คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-Mail: greta@eau.ac.th

สุภกัญญา ชวนิชย์ รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
E-Mail: supakanya@eau.ac.th

สารบัญ

บทความวิชาการ

1 ■ ธุรกิจ SMEs ของไทยกับความเสี่ยงด้านต้นทุนในยุคการค้าเสรีอาเซียน
Thai SMEs and Risk of Cost in the ASEAN Free Trade Area (AFTA)
ศิรประภา ศรีวิโรจน์ และ ลักขณา ลุสวัสดิ์

21 ■ กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์
Public Relations Strategy on Social Media
วิภัคฉณัฏฐ์ นิมิตรพันธ์ และ ศิริจันทรา พลกนิษฐ

32 ■ Library and Information Science Education in Indonesia
Zulfikar Zen

บทความวิจัย

52 ■ การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2
Managing Information System for Quality Assurance of Primary School under the Pathumthani Service Area Office 2
กรณิกา คุ้นกลาง และ สุวัฒน์ เงินฉ่ำ

66 ■ เปรียบเทียบกฎหมายกับคำสั่งของคณะปฏิวัติ
Comparative Law and the Order of the Revolution
คเณส ฉมารักษ์กุล

78 ■ กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
Strategies for Competency Development of Secondary School Teachers in the Globalization Era
ชูสิน วรเดช และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

87 ■ ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี
Marketing Mix of Customer's View, Satisfaction In Service Quality Influencing Decision Process of Nevada Cinema, Ubon Ratchathani Province
ทิฆัมพร เพทราเวช

สารบัญ

98 ■ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ
Factors Affecting to Transformational Leadership of Pilots in the Royal Thai Airforce
ธนากร เอี่ยมปาน

111 ■ การปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
Managerial Practices for Quality Improvement of Education According to the Quality Schools at the Sub-Districts Level Project within the Southern Border Provinces of Thailand
ธม บุญธรรม และ ประกอบ คุณารักษ์

119 ■ การบริหารพื้นที่ทับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Administration on Overlapping Area of Provincial Local Government Administrative Organization According to the Philosophy of Sufficient Economy
นเรศ จิตสุจริตวงศ์ และ สมาน งามสนิท

132 ■ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี
Leadership Behaviors of District Administrator of The District Nonformal and Informal Education Center in Prathum Thani Province
นฤเทพ เจริญเรือง และ สุวัฒน์ เงินฉ่ำ

140 ■ ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
Parent's Attitude Towards Educational Administration of Thetsaban Wat Pho School under Muang Chon Buri Municipality, Amphoe Muang, Chonburi
เบญญพร ทองรอด

148 ■ การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
An Analysis of Multilevel Factors Affecting Gross Happiness Index for Students in Private Secondary Schools Under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration
ปรง ธาระวานิช และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

สารบัญ

161 ■ กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
Strategies for Activities Development of Primary School Learners in Promoting Good Citizenship According to the Security Idealogy and Security Policy Promote Good Citizenship within Southern-Border Provinces of Thailand
ปราณี จันทร์ดี และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

177 ■ การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล
The Development of an Effective Administration Model of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
พระมหาสหัส ดำคุ้ม

188 ■ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม
Development of a Non-Formal Education Activity Model Based on Neo-Humanist Concept and Constructivism Theory to Enhance Creative Services for Personnel in Telecommunication Organizations
พฐสิรี รัตนกาฬ

198 ■ กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
Strategies for the Development of Educational Management According to the World-Class Standards for Primary Schools in the Southern Border Provinces of Thailand
พีรณัตร หมวกใส่เพชร และ ประกอบ คุณารักษ์

212 ■ รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
An Educational Stakeholder's Network Integration Management Model Effecting Education Management of Primary School under the Office of the Basic Education Commission
มะลิวัลย์ อารีย์ถนอมวงศ์ และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

สารบัญ

226 ■ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015
Strategy to Solve the Problems from Illegal Immigration of the Government to Support the Liberalization of ASEAN in 2015
รวี ชื่นชม

235 ■ ความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน
The Paradox of Outstanding Saving Cooperatives in Thailand and Corruption Problems
รุจิพัชร์ กิตติวิวัฒนพงศ์ และ กนกรัตน์ ยศไกร

249 ■ ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา
Readiness in Basic Education Management of the Local Sub – District Administration in Lum Looka District
วรรวิศา ชื่นชม และ สุรชัย สิกขาบัณฑิต

264 ■ ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย
Efficiency in Mediation of District Offices in Thailand
วรรณพงศ์ วิไลรัตน์ และ สมาน งามสนิท

275 ■ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี
The Roles of School Administrators and the Teachers' Motivation Factors of the Academic Performances under Pathumthani Primary Educational Service Area
วาสนา เต่าพาลี

285 ■ การศึกษาสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี
A Study of State Problems and Effectiveness Learning Conditions Following Sufficient Economy of Model School in Uthaithani
วิภาวรรณ จุลมุสิก

298 ■ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ
Factors Affecting Human Capital Development of Royal Thai Air Force Personnel
สุพตน์ มิตรยอดวงศ์

สารบัญ

313 ■ คุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโท บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
The Quality of The Educational Administration Curriculum Perceived as the Master Degree Students majoring in Educational Administration, Faculty of Education Ramkhamhaeng University
*ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ**

325 ■ การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
The Development of Administration for People Services of Local Organizations According to the Sufficiency Economy Philosophy
สัมพันธ์ พลภักดิ์ และ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ

337 ■ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3
The Approach for School Based Curriculum Administration to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 of Model Schools for Implementation under the Office of Nakhon Sawan Educational Service Area Office 1-3
สุภชาดา เหมปาละธำรง

349 ■ แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในจังหวัดนครสวรรค์
The Proposed Guidelines for Learning Center Management of the District Non-Formal and Informal Education in Nakhonsawan Province
อนุรัตน์ สงขำ

360 ■ กำไรทางเศรษฐศาสตร์และกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์
วิชาวดี ราชเจริญกิจ

373 ■ The Importance of Dividends in Declining Markets: the case of Thailand
Mr. Adriano Amaral and Mr. Mohsen Hatani

383 ■ Analysis Impact and Recovery of International Trade Flows Between the United States and Five ASEAN Countries from 2005 to 2012-Before and After the Great Recession
Mr. Leonard Trudo

สารบัญ

Book review

395 ■ ความคิดหลังตะวันตก (Post western)
ประภัสสร ทองยินดี และ กรีฑา ไขแสง

399 ■ บุญใหญ่พลิกชีวิต
สุภกัญญา ชวนิชย์

ธุรกิจ SMEs ของไทยกับความเสี่ยงด้านต้นทุนในยุคการค้าเสรีอาเซียน

Thai SMEs and Risk of Cost in the ASEAN Free Trade Area (AFTA)

ศิรประภา ศรีวิโรจน์ และลักขณา ลุสวัสดิ์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อนำเสนอและสร้างความเข้าใจให้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านต้นทุนที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยว่าอาจได้รับผลกระทบเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยนำเสนอความหมายของความเสี่ยง ความหมายของต้นทุน ความสำคัญของความเสี่ยงด้านต้นทุน และแนวคิดในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรที่สัมพันธ์กับความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นผู้ประกอบการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยต้องตระหนักถึงความสำคัญของความเสี่ยงด้านต้นทุนพร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในยุคการค้าเสรีอาเซียน

คำสำคัญ: ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ความเสี่ยง, ต้นทุน, การบริหารความเสี่ยง

Abstract

The objective of this article is to present and create understanding to Thai SMEs about the effect of risk of cost to Thai SEMs after opening of AEC. The content explains the meaning of risk, the meaning of cost, importance of risk of cost, and concept of Enterprise Risk Management related with organizational survival. Hence, the SMEs entrepreneurs should have realized the importance of risk of cost together with continuous improvement in order to gain sustainable competitive advantage in ASEAN Free Trade Area (AFTA)

Keywords: small and medium enterprises--SMEs, risk, cost, risk management

ความนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่นำเสนอประเด็นความเสี่ยงด้านต้นทุนที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยอาจจะได้รับผลกระทบเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2559 เป็นต้นไป เนื่องด้วยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นหนึ่งองค์ประกอบที่จะได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เท่าเทียมกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน อันเป็นเป้าหมายหนึ่งในสี่เป้าหมายหลักของการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจร่วมกันบนข้อตกลง AEC Blueprint หรือกฎบัตรอาเซียน ประกอบกับกลุ่มธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยถือได้ว่าเป็นแรงผลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีมากกว่า 2 ล้านราย และมีสัดส่วนเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของไทย ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องกำหนดแนวนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์เร่งด่วนเพื่อ

สามารถพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยให้ก้าวสู่การเปิด AEC อย่างเต็มศักยภาพ

อย่างไรก็ดีเป้าหมายหลักของกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเหมือนกับกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ คือ "กำไร--Profit" ดังนั้นการบริหารองค์กรให้ได้รับกำไรตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ย่อมเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้บริหารองค์กรในยุคการค้าเสรี ส่งผลให้ผู้บริหารต้องคำนึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยที่ผู้บริหารควรต้องคำนึงถึงอย่างมากและต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาคือปัจจัยด้าน "ต้นทุน--Costs" เพราะเมื่อองค์กรได้ตัดสินใจใด ๆ ในการบริหารงานไม่ว่าฝ่ายไหน แผนกใด เรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรย่อมถือว่าเป็นการลงทุน ธุรกิจต้องตระหนักถึงเม็ดเงินที่ต้องลงทุนเพื่อการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านเพื่อการแข่งขัน นั่นหมายความว่าย่อมต้องมี "ความเสี่ยง--Risk" เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ และหากธุรกิจสามารถประเมินความเสี่ยง วิเคราะห์ความเสี่ยง และบริหารจัดการความเสี่ยงด้านต้นทุนที่จะส่งผลต่อขนาดของความเสี่ยงที่ลดลงหรือขจัดความเสี่ยงด้านต้นทุนได้ ย่อมจะยังประโยชน์ในการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ในการแข่งขันให้กับธุรกิจ

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การเผชิญหน้าของธุรกิจในประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและการแข่งขันในยุคการค้าเสรีได้ดำเนินมานาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นกระทบต่อธุรกิจทั้งในทางบวกและทางลบ จวบจนปัจจุบันนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและการแข่งขันยังวังวนอยู่ในยุคการค้าเสรีที่ส่งผลต่อผู้ประกอบธุรกิจอย่างมากต่อการดำรงอยู่ของธุรกิจท่ามกลางการแก่งแย่งแข่งขันภายใต้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการสื่อสารที่ไร้พรมแดนเป็นปัจจัยกระตุ้นให้การแข่งขันทวีความรุนแรง และขยายไปอย่างกว้างขวาง แต่ที่น่าสนใจอย่างมากคือ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจที่จะเข้ามาลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (economic integration) ในทวีปเอเชีย โดยมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อมต่อนักลงทุน อาทิ วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิต วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองในการเจรจากับประเทศนอกกลุ่ม วัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์ให้แก่ประเทศในกลุ่ม วัตถุประสงค์เพื่อขยายตลาดทั้งของประเทศในกลุ่มและตลาดภูมิภาคให้มีขนาดใหญ่ขึ้น

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในทวีปเอเชียมีอยู่หลายกลุ่ม และที่เรากำลังให้ความสำคัญและสร้างความตื่นตัวมาในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-- AFTA) การเตรียมความพร้อมมาอย่างต่อเนื่องทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจในเข้าสู่การเปิดประชาคมเศษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าเขตการค้าเสรีอาเซียนกลุ่มอาฟตานี้ ได้มีข้อตกลงร่วมกันในการขายสินค้าระหว่างกันอย่างเสรีโดยไม่รวมสินค้าเกษตร ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อปี 2535 จากการประชุมผู้นำอาเซียนอันประกอบด้วยผู้นำอาเซียนของประเทศบรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์และไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก อย่างไรก็ดีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 21 ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 18-20 พฤศจิกายน 2555 ทางผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ตัดสินใจประกาศเลื่อนกำหนดการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนออกไปอีก 12 เดือน ที่จากเดิมต้องเปิด AEC ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 เลื่อนเป็นวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 โดยเลื่อนการเปิด AEC ในครั้งนี้ถือเป็นการเลื่อนเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ AEC เป็นครั้งที่สองจากสาเหตุหลัก ๆ คือ ความไม่พร้อมของประเทศสมาชิก ความไม่

พร้อมเนื่องจากประเด็นด้านข้อตกลงและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ยังอยู่ระหว่างการหารือร่วมกันของประเทศสมาชิก เช่น เรื่องภาษีอากรสินค้า เรื่องกฎระเบียบว่าด้วยการลงทุนระหว่างกัน ความไม่พร้อมเนื่องจากความกังวลของผู้นำของบางประเทศที่มีความกังวลว่าการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอาจจะทำให้ประเทศของตนได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะผลกระทบที่มีลักษณะข้ามชาติ (transnational problem) และความไม่พร้อมเนื่องจากประเทศสมาชิกต้องดำเนินการจัดการในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จก่อนเปิด AEC จึงทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเห็นร่วมกันในการเลื่อนเปิด AEC และความไม่พร้อมดังกล่าวนี้มีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อครั้งการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 22 เมื่อวันที่ 24-25 เมษายน 2013 (พ.ศ. 2556) ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไน สาระสำคัญหลักของเนื้อหาการประชุมครั้งนี้ ได้แก่ การทบทวนกฎบัตรอาเซียน (AEC Blueprint) การติดตามความคืบหน้าของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนปี 2015 การหารือเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาชนในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนของภูมิภาค และการแสวงหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงในระดับภูมิภาคต่าง ๆ เดิมภายใต้ AEC Blueprint เกิดในปี พ.ศ.2550 เป็นการทำความตกลงร่วมกันในการมีกฎบัตรอาเซียน เสมือนเป็นธรรมนูญรองรับการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจร่วมกันบนข้อตกลง AEC Blueprint หรือกฎบัตรอาเซียน ที่จะเป็นประชาคมอาเซียน 10 ประเทศจากกำหนดเดิม ในปี 2563 เลื่อนเป็นปี 2558 ประเทศสมาชิกสมาคมเศรษฐกิจอาเซียนกำหนดข้อตกลง AEC Blueprint เพื่อประสานกลายเป็นหนึ่งเดียว โดยมี 4 เป้าหมาย ได้แก่

1. อาเซียนจะกลายเป็นตลาดร่วมอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ (1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี (ตามกรอบ ASEAN Free Trade Area--AFTA) ได้กำหนดแนวทางในการลดการเก็บภาษีเป็นลำดับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เพื่อให้ภาษีนำเข้าเป็นศูนย์เป็นการลดอุปสรรคในการนำเข้าระหว่างอาเซียนด้วยกัน (2) การเคลื่อนย้ายบริการเสรี ตามกรอบ ASEAN Framework Agreement on Services) ได้กำหนดให้ทำธุรกิจบริการในอาเซียนได้อย่างเสรี(อาเซียนสามารถถือหุ้นได้ถึง 70% ในธุรกิจบริการในอาเซียน) (3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนเสรี (ภายใต้ ASEAN Comprehensive Investment Agreement--ACIA ได้กำหนดให้การลงทุนในอาเซียนทำได้อย่างเสรี เป็นศูนย์กลางการลงทุนทั่วโลก (4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรีขึ้น (5) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี

อย่างไรก็ดีอาเซียนได้กำหนดกลุ่มอุตสาหกรรม 12 สาขาซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญลำดับแรกอยู่ภายใต้ตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ คอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม (e-ASEAN) ท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ รวมถึงความร่วมมือในสาขาอาหาร เกษตรและป่าไม้ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555)

2. อาเซียนจะเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง เนื่องจาก มีนโนบายการแข่งขัน มีการคุ้มครองผู้บริโภค มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มีโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงการขนส่ง มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่ออำนวยความสะดวกด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

3. อาเซียนจะเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน โดยในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน เกิดจาก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (2) ความริเริ่มในการรวมกลุ่มอาเซียน (Initiatives for ASEAN Integration--IAI) มีจุดมุ่งหมายในการลดช่องว่างการพัฒนา ในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และเสริมสร้างการรวมกลุ่มของ

ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศ นั่นคือการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเข้าสู่ความเท่าเทียม

4. อาเซียนจะเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่มีการเชื่อมต่อระหว่างประเทศสมาชิก และในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนมีเครือข่ายกับเศรษฐกิจโลกอย่างมาก

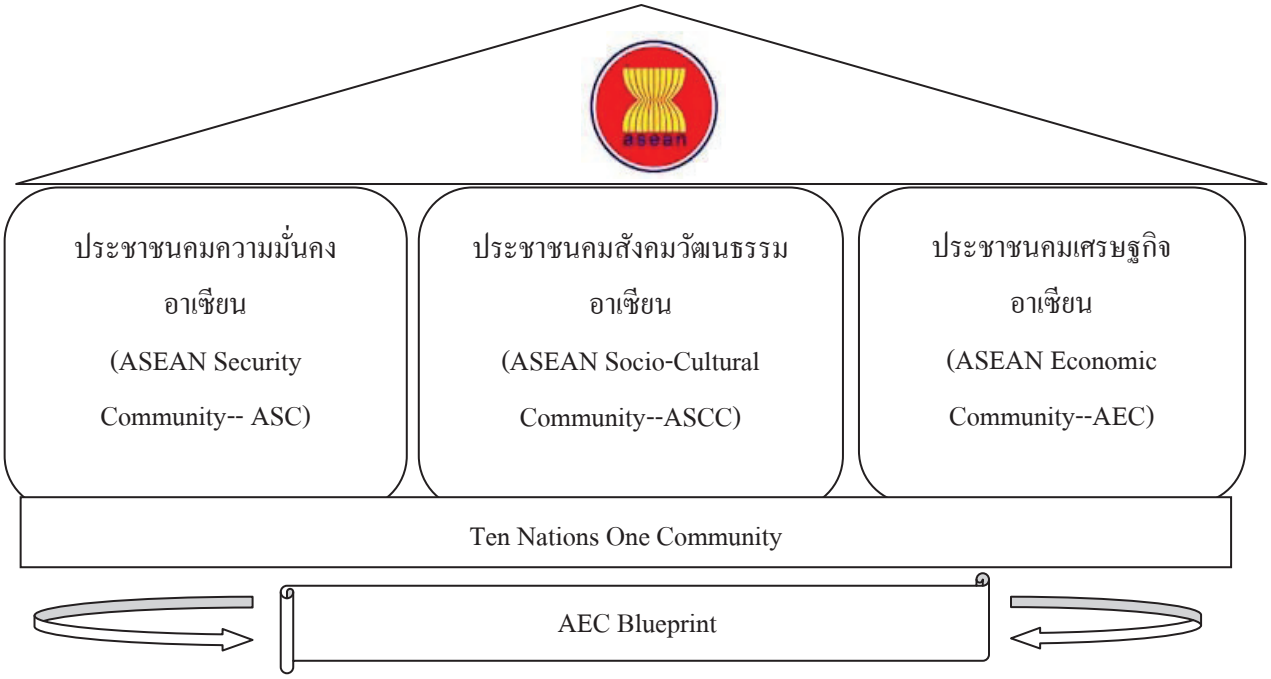

ภาพ 1 กฎบัตรอาเซียน

ที่มาจาก. นับถอยหลัง AEC 2015 โอกาสที่มาพร้อมกับความเสี่ยง, (2553), โดยฝ่ายวิจัยความเสี่ยงธุรกิจ กลุ่มบริหารความเสี่ยง บมจ.กรุงไทย, *สารวิจัยธุรกิจ, 14*(32), 1-14.

ดังนั้นการทบทวนกฎบัตรอาเซียน จึงเป็นการทบทวนถึงความเป็นไปในหลาย ๆ ส่วน ตั้งแต่กรอบระยะเวลาเป้าหมายในการเปิด AEC เนื่องจากความพร้อมและความไม่พร้อมของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีมากน้อยแตกต่างกันตามศักยภาพ ประเทศสมาชิกที่มีความพร้อมมากกว่าจึงมีการช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่มีความพร้อมน้อยกว่า เพื่อให้สามารถเข้าสู่กรอบเวลาการเปิด AEC ได้ตามกำหนด หากแต่ปัญหาของความไม่พร้อมมีหลากหลายประเด็น การเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาจึงเป็นที่ยากยิ่ง และมีความละเอียดอ่อนอย่างมาก อย่างไรก็ดีการดำเนินการทบทวนกฎบัตรอาเซียนคาดว่าจะดำเนินการคู่ขนานไปกับการติดตามความคืบหน้าของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนปี 2015 การหารือเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาชนในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนของภูมิภาค และการแสวงหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงในระดับภูมิภาคต่าง ๆ และเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559 ถือเป็นวันแรกที่ประเทศสมาชิกทุกประเทศเข้าสู่การปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างเต็มรูปแบบ แม้ว่าโดยนัยสำคัญในการปฏิบัติตามข้อตกลงอาจมีทั้งความพร้อมและความไม่พร้อมของประเทศสมาชิก แต่ประเทศสมาชิกทั้งหลายต่างตระหนักดีว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลง

ประเทศไทยกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในห้าประเทศที่ได้ร่วมก่อตั้งอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้ปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 หรือประมาณ 48 ปีที่แล้ว และในปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนมีทั้งสิ้น 10 ประเทศ ในห้วงเวลา 48 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีความพยายามในการพัฒนาและแสดงออกถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินตามข้อตกลงทางการค้าร่วมกันกับมิตรประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน อาทิ การให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิกอาเซียน การสนับสนุนภาคธุรกิจในประเทศในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน การมอบนโยบายในแก่หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมกับภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ภาคธุรกิจและภาคประชาชนในประเด็นการเปิด AEC โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและกระตุ้นให้ภาคธุรกิจในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้พัฒนาศักยภาพให้มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิด AEC อันเป็นการลดช่องว่างในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งในช่วงหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาภาครัฐของไทยได้มีมาตรการสนับสนุนการส่งออกไปอาเซียนมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ (1) กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศได้เปิด " ศูนย์บริการข้อมูลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน" หรือAEC Information Center อย่างเป็นทางการ ด้วยวัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจและให้บริการข้อมูลที่ถูกต้อง รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความคืบหน้าเกี่ยวกับการเจรจาเพื่อรวมตัวทางเศรษฐกิจสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 (2) กรมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิด เสรีทางการค้า (3) สำนักพัฒนาหน่วยบริการอุตสาหกรรม (สพบ.) กระทรวงอุตสาหกรรมทำหน้าที่แจกแจงข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการเตรียมตัวเตรียมพร้อมของผู้ประกอบการในไทย การเพิ่มจำนวนที่ปรึกษาธุรกิจเพื่อให้เพียงพอแก่การบริการ เอสเอ็มอีไทย การปรับกลยุทธ์องค์กรเพื่อรองรับ " การแข่งขัน" ได้ในตลาดเออีซี รวมถึงตลาดโลก โดยมีที่ปรึกษาด้านการตลาด การผลิต เทคนิคต่าง ๆ แรงงานฯลฯ (2) กรมสรรพากร ได้อาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากรออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs เช่น การลดอัตราภาษีเงินได้ การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล การหักรายจ่ายได้มากกว่าหนึ่งเท่า การหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวรได้ในอัตราเร่ง ทั้งนี้ลักษณะของธุรกิจ SMEs ที่กรมสรรพากรอาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากรเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งของธุรกิจ โดยลักษณะที่แสดงไว้ในตาราง 1 สามารถพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs แตกต่างกันไป เช่น หากเข้าลักษณะในลำดับที่ 1 จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิจำนวน 150,000 บาทแรก อย่างไรก็ดีหากธุรกิจเข้าเกณฑ์การพิจารณาหลายลักษณะก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs ได้เพิ่มมากขึ้น

ตาราง 1

ลักษณะของธุรกิจที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs

ลำดับที่	ลักษณะ
1	บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนแล้วในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน 5 ล้านบาท
2	บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีสินทรัพย์ถาวรไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 200 ล้านบาท และสามารถจ้างแรงงานไม่เกิน 200 คน
3	บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่นำหลักทรัพย์มาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย MAI
4	ธุรกิจร่วมทุน (Venture Capital--VC) ที่ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีสินทรัพย์ถาวรไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 200 ล้านบาท และสามารถจ้างแรงงานไม่เกิน 200 คน
5	กิจการขายสินค้าหรือบริการที่อยู่ในบังคับภาษีมูลค่าเพิ่ม ที่มีรายรับไม่เกิน 1.8 ล้านบาทต่อปี หรือต่อรอบระยะเวลาบัญชี ไม่ต้องจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

ในส่วนของการผลิตสินค้าและบริการที่ต้องส่งออกไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น ประเทศไทยมีการกำหนดมาตรฐานการผลิตสินค้าและบริการที่ภาคธุกิจต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นไปตามกรอบ กติกาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่ยอมรับได้ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพราะสินค้าและบริการดังกล่าวที่จำหน่ายออกไปสู่ผู้บริโภคย่อมสร้างโอกาส ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และย่อมมีความเสี่ยงต่อธุรกิจหากเกิดผลกระทบต่อผู้บริโภค ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมาจากปัญหาด้านราคาของสินค้าและบริการ ปัญหาด้านคุณภาพของสินค้าและบริการ ปัญหาด้านการโฆษณาสินค้าและบริการ นอกจากผลกระทบต่อผู้บริโภคแล้ว ยังมีความเสี่ยงอีกหลาย ๆ ปัจจัยที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ดีปัจจัยเสี่ยงอาจจะสร้างปัญหาที่ให้แก่ธุรกิจจนส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร

ดังนั้นหากธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่อยู่ระหว่างการตัดสินใจทางธุรกิจ อาทิ การเปิดโครงการใหม่ การยกเลิกสายการผลิต การวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร การลงทุนในกลุ่มประเทสมาชิกอาเซียนฯลฯ การตัดสินใจทางธุรกิจภายใต้ความไม่แน่นอนของความเสี่ยงและโอกาสที่อาจเกิดขึ้นล้วนต้องมีเม็ดเงินหรือต้นทุนที่ธุรกิจต้องยอมสละไปเพื่อผลตอบแทนที่คาดหวัง โดยมีปลายทางแห่งความสำเร็จในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ธุรกิจอยู่รอดได้อย่างมั่งคั่งและยั่งยืน

บทบาทของ SMEs ต่อระบบเศรษฐกิจของไทย

SMEs ย่อมาจาก Small and Medium Enterprises คือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ด้วยความเป็นขนาดกลางและขนาดย่อม ส่งผลให้ SMEs เป็นหน่วยธุรกิจที่มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน และยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ การใช้เม็ดเงินในการดำเนินธุรกิจไม่มากเท่ากลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่ ประเทศไทยมีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเกือบ 3 ล้านราย โดยรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2557 ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้รายงานจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีจำนวนรวมทั้งสิน 2,763,997 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 97.1

ของวิสาหกิจทั้งหมดในประเทศ จำแนกเป็นวิสาหกิจขนาดกลางจำนวน 13,247 ราย และวิสาหกิจขนาดย่อมจำนวน 2,750,750 ราย การกระจายตัวจะอยู่ในกลุ่มภาคการขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ฯ มากที่สุด จำนวน 1,198,062 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.30 ของวิสาหกิจรวมภาคการขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ฯทั้งประเทศ รองลงมาคือ ภาคบริการ และภาคการผลิต มีจำนวน 1,075.546 ราย และ 477,142 รายตามลำดับ และจังหวัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสูงสุด คือ 544,102 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.05 ของ SMEs รวม นอกจากนี้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ในปี 2556 มีมูลค่า 11,898,710 ล้านบาท โดย GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในปี 2556 มีมูลค่า 4,454,939.6 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37.4 ของ GDP ของประเทศ ซึ่ง SMEs ขยายตัวร้อยละ 3.8 แม้ว่าการขยายตัวดังกล่าวมีความชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังคงมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการขยายตัวของประเทศที่ขยายตัวร้อยละ 2.9 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการขยายตัวของ SMEs เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เมื่อ AEC เข้ามาเต็มรูปแบบ ทำให้ SMEs ของไทยต้องกลับมาวิเคราะห์ตนเองอย่างจริงจังเสียทีว่าเราพร้อมสำหรับการเข้าสู่ AEC แล้วจริง ๆ แม้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาครัฐได้มีกระบวนการส่งเสริมสนับสนุน ผ่านการออกแนวปฏิบัติ นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่ SMEs เพื่อผลักดันศักยภาพที่มีอยู่ และเติมเต็มศักยภาพที่ขาดแคลนในภาคธุรกิจของไทยก้าวไปสู่ในเวทีอาเซียนได้อย่างเต็มกำลัง

ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยได้กำหนดหรือระบุความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามลักษณะธุรกิจ ทั้งนี้ลักษณะธุรกิจ SMEs ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด พ.ศ. 2543 ได้กำหนดลักษณะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยได้กำหนดหรือระบุความหมายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามลักษณะธุรกิจ ทั้งนี้ลักษณะธุรกิจ SMEs ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด พ.ศ.2543 ได้กำหนดลักษณะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ตาราง 2

ลักษณะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ประเภทกิจการ	เกณฑ์การพิจารณา	วิสาหกิจขนาดกลาง	วิสาหกิจขนาดย่อม
กิจการผลิตสินค้า	จำนวนการจ้างงาน (คน)	51 – 200 คน	ไม่เกิน 50 คน
	จำนวนสินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)	51 – 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
กิจการค้าส่ง	จำนวนการจ้างงาน (คน)	26-50 คน	ไม่เกิน 25 คน
	จำนวนสินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)	51 – 100 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
กิจการค้าปลีก	จำนวนการจ้างงาน (คน)	16-30 คน	ไม่เกิน 15 คน
	จำนวนสินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)	31 – 60 ล้านบาท	ไม่เกิน 30 ล้านบาท
กิจการให้บริการ	จำนวนการจ้างงาน (คน)	51-200 คน	ไม่เกิน 50 คน
	จำนวนสินทรัพย์ถาวร (ล้านบาท)	51-200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท

ทั้งนี้หากในกรณีที่จำนวนการจ้างงานของกิจการและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรเข้าเกณฑ์การพิจารณาทั้งสองลักษณะ ให้ถือว่าจำนวนการจ้างงานของกิจการและมูลค่าสินทรัพย์ถาวรเกณฑ์ที่เข้าลักษณะเกณฑ์การพิจารณาที่น้อยกว่าเป็นเกณ์ เช่น บริษัท ก เป็นกิจการค้าปลีก มีจำนวนการจ้างแรงงาน 16-30 คน และมีมูลค่าสินทรัพย์ถาวร 30 ล้านบาท เมื่อพิจารณาเกณฑ์ให้ถือว่า บริษัท ก เป็นกิจการค้าปลีก ที่เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม

ความหมายของต้นทุน

การระบุหรือกำหนดความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าต้นทุนจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้งานหรือผู้บริหารที่เป็นผู้ตัดสินใจ อย่างไรก็ดีผู้บริหารควรมีความเข้าใจความหมายโดยทั่วไปของคำว่า ต้นทุน (Cost) อาทิ สมาคมการบัญชีแห่งอเมริกา (American Accounting Association--AAA) เป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นโดยคณาจารย์ทางการบัญชีจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของต้นทุนไว้ว่า “Cost is a foregoing measured in monetary terms, incurred or potentially to be incurred to achieve a specific objective” ซึ่งหมายถึง การวัดมูลค่าที่เป็นตัวเงินในช่วงเวลาหนึ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์หรือหนี้สิน อันส่งผลต่อการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด สถาบันผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งอเมริกา(American Institute of Certified Public Accountants--AICPA) ได้ให้ความหมายว่า “Cost is defined is as an exchange price a foregoing, a sacrifice made to secure benefit” ซึ่งหมายถึง การแลกเปลี่ยนมูลค่า การเสียสละ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์

สถาบันทางบัญชีเพื่อการจัดการ (Institute of Management Accounting--IMA) มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาการบัญชีต้นทุนและบัญชีเพื่อการจัดการ ได้ให้ความหมายของต้นทุนว่าต้นทุนคือ The cash or cash equivalent value required to attain an objective such as acquiring the goods and services used, complying with a contract, performing a function, or producing and distributing a product ซึ่งหมายถึงมูลค่าของเงินสดหรือมูลค่าของรายการเทียบเท่าเงินสดที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การได้มาของสินค้าและการใช้บริการ การก่อหนี้สิน การปฏิบัติงานตามหน้าที่ หรือ การผลิตและการกระจายสินค้า

ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาความหมายของต้นทุนในการประกอบธุรกิจได้ดังนี้

1. ต้นทุน หมายถึง สินทรัพย์หรือทรัพยากรที่กิจการต้องสูญเสียไป และหรือหนี้สินที่กิจการได้มาโดยสามารถวัดมูลค่าความสูญเสียสินทรัพย์หรือทรัพยากรหรือหนี้สินในที่ได้มาในของรูปของจำนวนเงินได้อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งการสูญเสียสินทรัพย์หรือทรัพยากรและหรือการได้มาของหนี้สินดังกล่าวนั้นเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ กลับมาสู่กิจการ เช่น หากกิจการต้องจัดหาสินค้า (สินทรัพย์) เข้ามาในกิจการ กิจการอาจชำระค่าสินค้าดังกล่าวด้วยเงินสด (สินทรัพย์) หรืออาจชำระค่าสินค้าด้วยตั๋วเงิน (หนี้สิน) ซึ่งการชำระด้วยตั๋วเงินดังกล่าวกิจการจะภาระผูกพันในอนาคตที่ต้องจ่ายชำระดอกเบี้ย และไถ่ถอนตั๋วเงิน ส่วนสินค้าที่จัดหามาได้นั้นกิจการสามารถนำไปขาย (ได้ประโยชน์) เพื่อให้เกิดรายได้เข้ามาในกิจการ

2. ต้นทุน หมายถึง โอกาสที่กิจการต้องสูญเสียไปและสามารถวัดมูลค่าความสูญเสียในรูปของจำนวนเงินได้อย่างน่าเชื่อถือ ซึ่งการสูญเสียโอกาสดังกล่าวนั้นเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ กลับมาสู่กิจการ และกิจการสามารถได้ประโยชน์จากสิ่งตอบแทนนั้น ๆได้ในอนาคต

ผู้อ่านหลายท่านอาจมีความสงสัยว่า “ต้นทุน” กับ “ค่าใช้จ่าย” มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ค่าใช้จ่าย--Expense” ไว้ในบทที่ 4 หน้าที่ 28 ของกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) ประมวลได้ว่า ค่าใช้จ่าย หมายถึง “ผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างของค่าใช้จ่ายเกิดจากการดำเนินงานตามปกติ ได้แก่ ต้นทุนขาย ค่าจ้าง และค่าเสื่อมราคา โดยค่าใช้จ่ายมักอยู่ในรูปกระแสออกหรือการเสื่อมค่าของสินทรัพย์ เช่น เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด สินค้าคงเหลือ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ ส่วนค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามปกติ เช่น ผลขาดทุนที่เกิดจากภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม รวมถึงผลขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นด้วย เช่น ผลขาดทุนที่เป็นผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเกิดจากการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศของกิจการ ผลขาดทุนแสดงถึงการลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ จึงมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากค่าใช้จ่าย” ดังนั้นกรอบแนวคิดนี้ไม่ถือว่าผลขาดทุนเป็นองค์ประกอบแยกต่างหากจากค่าใช้จ่าย แต่ทุก ๆ กิจการจะต้องแสดงผลขาดทุนที่มีการรับรู้ไว้ในงบกำไรขาดทุนเป็นรายการแยกต่างหากจากค่าใช้จ่าย และแสดงเป็นยอดสุทธิจากรายได้ที่เกี่ยวข้องของกิจการ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ

ดังนั้นผลขาดทุนในองค์กรทั้งที่เกิดจากการบริหารกิจกรรมการดำเนินงานปกติ หรือผลขาดทุนจากความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติ หรือผลขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารองค์กรต้องต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่ได้ลงทุนไปในทุก ๆ เม็ดเงิน เพราะว่า “ค่าใช้จ่าย” หมายถึง ต้นทุนที่ถูกใช้ประโยชน์ไปบางส่วนหรือทั้งหมดในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนคำว่า “ผลขาดทุน” จะหมายถึงส่วนของต้นทุนที่หมดสิ้นไป โดยไม่ได้ให้ผลประโยชน์แก่องค์กรอีกต่อไป เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจมากขึ้น ขอยกตัวอย่างเช่น ผู้บริหารของบริษัท ก ตัดสินใจลงทุนซื้อสินค้ามาจำหน่ายจำนวน 1,000 ชิ้น ในราคาชิ้นละ 100 บาท นั่นคือได้ลงทุนไปเป็นเงิน 100,000 บาท โดยสินค้าที่ซื้อมานั้นได้นำไปเก็บไว้ในคลังสินค้า ต่อมา บริษัท ก. ได้จำหน่ายสินค้าไปจำนวน 70 ชิ้น ในราคาชิ้นละ 250 บาท แสดงว่าบริษัท ก มีกำไรขั้นต้น (ราคาขายหักด้วยต้นทุนค่าสินค้าที่ซื้อมาขาย) ชิ้นละ 150 บาท จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงแล้วยังมีค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่นหรือการลงทุนอื่นที่กิจการต้องพิจารณานอกเหนือจาก

ต้นทุนสินค้าที่ซื้อมาขาย เช่น ค่าสาธารณูปโภค ค่าเก็บรักษาสินค้าที่คลังสินค้า เงินเดือนพนักงาน ค่าโฆษณา ค่าขนส่งสินค้า ค่าอบรมพัฒนาพนักงาน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น ดังนั้น ต้นทุนสินค้าที่ซื้อมาขาย หากบวกด้วยค่าใช้จ่ายดำเนินงานดังกล่าวราคาต้นทุนสินค้าที่ขายจาก 70 บาทต่อชิ้นอาจเพิ่มเป็น 190 บาทต่อชิ้น ส่งผลให้กำไรที่ได้รับสุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานเท่ากับ 60 บาทต่อชิ้น นอกจากนี้หากคลังสินค้าเกิดไฟไหม้จนสินค้าเสียหายอีก 30 ชิ้นที่เหลืออยู่ จนไม่สามารถนำออกจำหน่ายได้ แสดงให้เห็นว่าบริษัท ก อาจประสบผลขาดทุนจากการลงทุน อย่างไรก็ดีในการบริหารงานในทุกองค์กร ทุกกลุ่มธุรกิจ จะมีการนำผลการดำเนินงานจริงมาเปรียบเทียบกับแผนงานด้านงบประมาณรายจ่าย ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบคือผลต่าง--Variance โดยผลต่างดังกล่าวนี้จะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของฝ่ายบริหารขององค์กรได้เป็นอย่างดี บางองค์กรนำไปเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการประเมินผลงานของผู้บริหารองค์กร ซึ่งผลการดำเนินงานจริงในด้านรายจ่ายหรือต้นทุนจะสัมพันธ์กันโดยตรงต่อตัวเลขกำไรขององค์กร อันเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรที่แสวงหาผลกำไร เพราะผลกำไรขององค์กรจะเป็นสายป่านในการหล่อเลี้ยงองค์กรให้คงอยู่ต่อไป

ความหมายของความเสี่ยง ประเภทของความเสี่ยง

เมื่อกล่าวถึงความเสี่ยง ต้องยอมรับว่าเป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ไม่อยากให้เกิดขึ้น แต่เนื่องด้วยไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจหรือภาคส่วนอื่นในสังคมไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบภายใต้ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆได้ หากเพียงแต่ผลกระทบดังกล่าวนั้นจะเกิดมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายส่วน เช่น การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและด้านเทคโนโลยีในการตั้งรับ การกำหนดนโยบายหรือมาตรการป้องกันความเสี่ยง

จันทนา สาขากร และคณะ (2557) ได้กล่าวถึงความเสี่ยงว่าหมายถึง โอกาสที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงแตกต่างไปจากผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้ ความแตกต่างเกิดจากความไม่แน่นอนของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กร ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งแตกต่างไปจากการคาดการณ์มีโอกาสเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ (1) ผลกระทบในเชิงลบ--Negative Effect ทำให้องค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์และสร้างความเสียหายให้แก่องค์กร เช่น ยอดขายน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากสินค้าที่ผลิตไม่ได้คุณภาพ มีคู่แข่งรายใหม่ลูกค้าไม่พอใจในบริการ พนักงานทุจริต เป็นต้น นี่คือความเสี่ยงทางด้านลบหรือตามความเข้าใจทั่วไป คือ ความเสี่ยง (2) ผลกระทบในเชิงบวก ทำให้มูลค่าขององค์กรมีระดับเพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งเรียกว่า โอกาส ซึ่งผู้บริหารควรนำไปพิจารณาในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเหตุการณ์ที่ต้องการ เช่น การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การสร้างความพึงพอใจของลูกค้า เป็นต้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลองค์กรธุรกิจภาคเอกชนเฉพาะที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ระบุความหมายของความเสี่ยงไว้ในกรอบบริหารความเสี่ยงองค์กร ไว้ว่า ความเสี่ยง หมายถึง โอกาส/เหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอน หรือสิ่งที่ทำให้แผนงานหรือการดำเนินการอยู่ ณ ปัจจุบันไม่บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายที่กำหนด โดยก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่องค์กรในที่สุด ทั้งในแง่ของผลกระทบที่เป็นตัวเงินได้หรือผลกระทบที่มีต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงองค์กร

นอกจากนี้ความหมายของความเสี่ยงและโอกาสในมุมมองขององค์กรทั่วไป (เมตตา สุวรรณ-สาร, 2552) คือ ความเสี่ยง หมายถึง เหตุการณ์/การ

กระทำใด ๆ ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งหากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในเชิงลบต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร หรือลดโอกาสที่จะบรรลุความสำเร็จต่อการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการที่จะก้าวเข้าสู่พันธกิจ และวิสัยทัศน์ ที่กำหนดไว้ และโอกาส หมายถึง เหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งหากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในเชิงบวก ต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะได้ทบทวนถึงกลยุทธ์ที่เหมาะสมและแผนงานที่เหมาะสมใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับองค์กร นอกเหนือจากแผนงานและโครการที่กำหนดไว้แล้ว ส่วนของประเภทของความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กรหรือธุรกิจนั้นมีอยู่มากมาย ซึ่งสามารถจัดและจำแนกประเภทความเสี่ยงได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรคหรืออันตราย ความเสี่ยงในลักษณะนี้จะมาจากเหตุการณ์เชิงลบหรือเหตุการณ์ไม่ดีหรือไม่พึงประสงค์ และเมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการผลิต การแข่งขันทางการตลาด

2. ความเสี่ยงที่เป็นความไม่แน่นอน ความเสี่ยงในลักษณะนี้มาจากเหตุการณ์เกิดขึ้นกับองค์กรแล้วผลที่องค์กรได้รับจากเหตุการณที่เกิดขึ้นดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้หรือประมาณการไว้ โดยมีสาเหตุที่แตกต่างกันในขณะ นั้น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นมีเหตุจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จึงต้องจ่ายค่าใช้จ่ายสูงกว่างบประมาณที่กำหนด

3. ความเสี่ยงที่เป็นโอกาส ความเสี่ยงในลักษณะนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กรแล้วทำให้องค์กรเสียโอกาสในการแข่งขัน การดำเนินงานและการเพิ่มมูลค่าของผู้มีประโยชน์ร่วมกับองค์กร เช่น การลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรส่งผลในบุคลากรขาดทักษะการปฏิบัติงาน

ดังนั้นผู้บริหาร ผู้ประกอบการหรือตัวองค์กรธุรกิจเองควรเข้าใจความหมายและประเภทของความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินงานทางธุรกิจ เพราะเหตุการณ์หรือสถานะการณ์บางอย่างอาจมีลักษณะร่วมของความเสี่ยงมากกว่าหนึ่งประเภท ซึ่งแน่นอนว่าการหามาตรการหรือนโยบายหรือแนวทางร่วมกันเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงที่ถือเป็นภัยคุกคามต่อความสำเร็จขององค์กรนั้นให้มีขนาดความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้ต่อผลแห่งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบที่วัดค่าความเสียหายได้มูลค่าของเงิน หรือในรูปแบบที่ไม่สามารถวัดได้ด้วยมูลค่าของเงิน แม้ว่าในการประกอบธุรกิจการค้าเสรีในปัจจุบันจะมีเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงที่นิยมใช้กันในหลายวิธีและที่นิยมใช้กันมากคือ การทำประกันภัยในกรณีต่าง ๆ กันไปตามลักษณะทางธุรกรรมของธุรกิจ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลต่อความเสียหายต่อองค์กร

นอกจากการทำประกันภัยในกรณีต่าง ๆ กันไปตามลักษณะทางธุรกรรมของธุรกิจแล้ว องค์กรควรมีแนวทางหรือนโยบายในการบริหารความเสี่ยงขององค์กร โดยเฉพาะการบริหารความเสี่ยงที่สัมพันธ์ความอยู่รอดขององค์กร ซึ่งการบริหารความเสี่ยงจะได้ผลดีและสามารถลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้คือส่วนของการประเมินความเสี่ยง

ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าความเสี่ยงเป็นเรื่องที่อาจเกิดขึ้น นั่นคือความเสี่ยงเป็นเรื่องในอนาคตประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยแรกคือความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็นที่โอกาสจะเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ และปัจจัยที่สองคือ ความรุนแรงหรือขนาดของผลกระทบเมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่ว่าผลกระทบนั้นจะสามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้หรือไม่ก็ตาม ดังนั้นเราสามารถพิจารณาความเสี่ยงได้จากผลกระทบและความน่าจะเป็น ดังภาพ 2

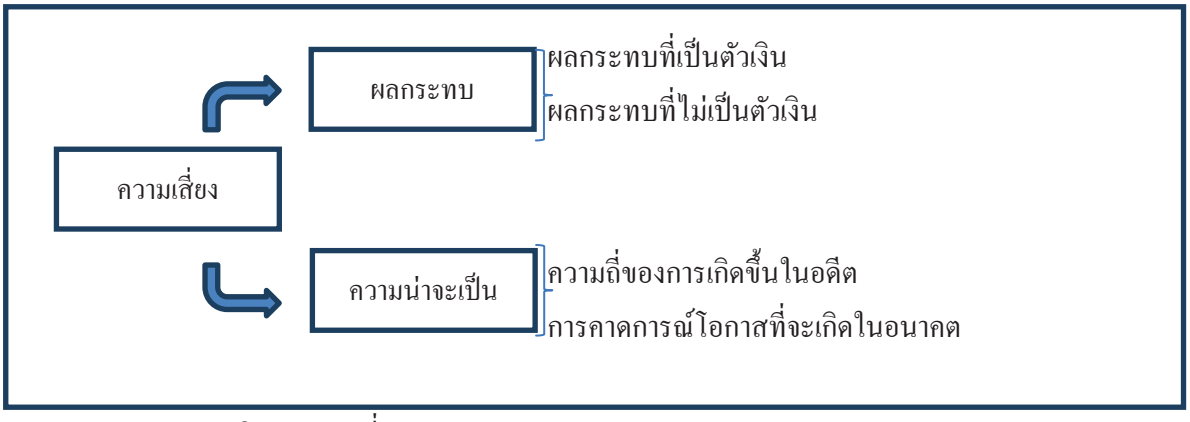

ภาพ 2 ภาพรวมของการบริหารความเสี่ยง

ที่มา จาก. *การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน,* (2557), โดยจันทนา สาขากรและคณะ (3-6), กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็นเพรส.

ความเสี่ยงด้านต้นทุนในธุรกิจ SMEs

เมื่อท่านผู้อ่านได้ทราบความหมายของต้นทุนและความหมายของความเสี่ยงขององค์กร ประเด็นถัดมาที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงคือความเสี่ยงด้านต้นทุนในธุรกิจ หรือเหตุการณ์ /กิจกรรม /การกระทำใด ๆ ที่มีความไม่แน่นอน ซึ่งหากเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในเชิงลบต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของธุรกิจ หรือลดโอกาสที่จะบรรลุความสำเร็จต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้เป้าหมายของธุรกิจคือ กำไร และสิ่งสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกำไร คือ ต้นทุน แสดงว่า ต้นทุนเป็นความเสี่ยงที่อาจจะทำให้ธุรกิจไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งปัจจัยที่กระทบต้นทุนมีมากมายขึ้นอยู่กับกิจกรรมการดำเนินงานของธุรกิจนั้น ๆ ผู้เขียนได้สรุปเป็นภาพตัวอย่างกิจกรรมทางธุรกิจที่อาจส่งผลต่อต้นทุนของธุรกิจ ดังภาพ 3

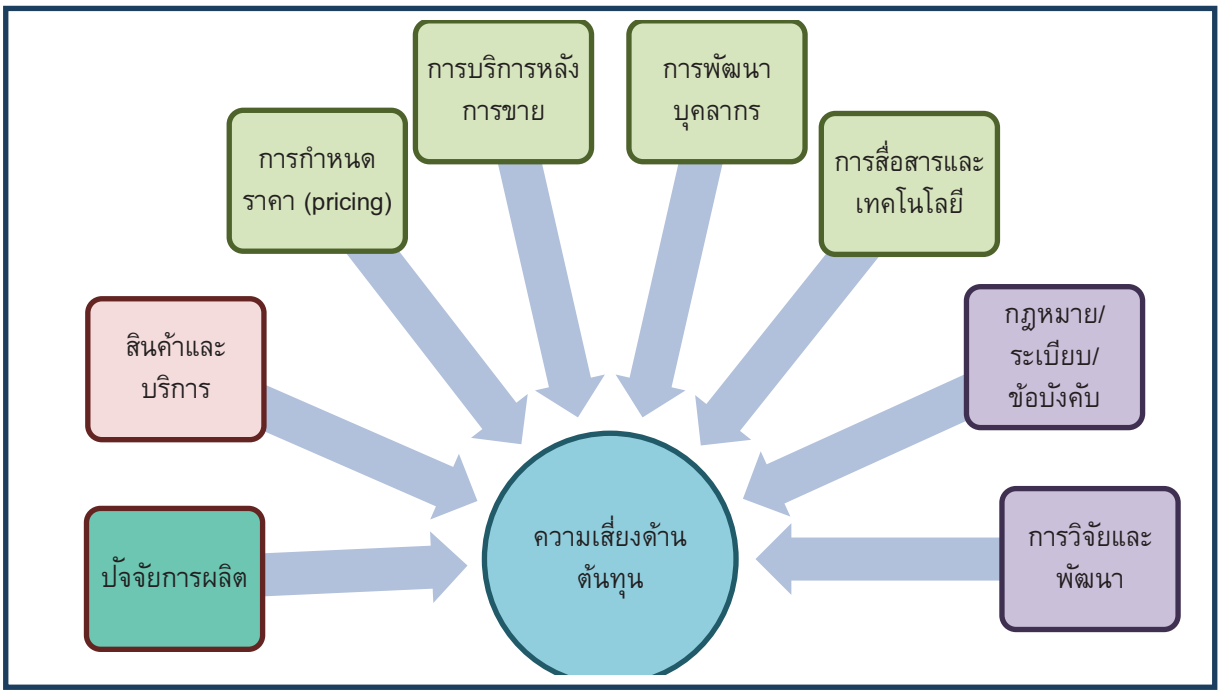

ภาพ 3 ตัวอย่างกิจกรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความเสี่ยงด้านต้นทุนของกิจการ

แม้ว่าในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมานี้ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของไทยได้เตรียมตัวรับมือกับการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในหลาย ๆ มาตรการผ่านหลากหลายช่องทางก็ตาม แต่ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยก็ไม่อาจปฏิเสธถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยที่เป็นกลุ่มขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ น่าสนใจที่ว่าธุรกิจ SMEs ของไทยจะต้องแบกรับหรือเผชิญกับความเสี่ยงในยุคการค้าเสรีอาเซียนในประเด็นใดบ้าง คงต้องกล่าวว่าทุกประเด็นทางธุรกิจล้วนแล้วแต่มีความเสี่ยงต่อต้นทุนของกิจการทั้งสิ้นจะมากจะน้อยขึ้นอยู่กับหลายๆปัจจัย อาทิ ประเด็นด้านปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะปัจจัยการผลิตด้านแรงงานซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่ภาครัฐและภาคธุรกิจให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องด้วยกรอบของอาเซียนจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน 2 ประเภทคือการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาและการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี ซึ่งการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีในอาเซียน (free flow of skilled labor) เป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ได้รับการรับรองคุณสมบัติตามข้อตกลงยอมรับร่วมกันด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลัก Mutual Recognition Arrangement--MRA ซึ่งเป็นความตกลงที่ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับร่วมกันใน 3 เรื่อง คือ คุณสมบัติแรงงานฝีมือ ประวัติการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในขณะนี้มี 7 กลุ่มวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก นักสำรวจ นักบัญชี และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม 6 สาขา ได้แก่ แผนกต้อนรับ แผนกแม่บ้าน แผนกอาหาร แผนกอาหารและเครื่องดื่ม แผนกธุรกิจนำเที่ยว แผนกบริหารธุรกิจนำเที่ยว (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์, 2558) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยในทางบวก คือ เป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาองค์ความรู้ และมาตรฐานฝีมือแรงงานให้เท่าเทียมมาตรฐานสากล ทำให้ผู้ลงทุนต่างชาติโดยเฉพาะจากประเทศสมาชิกอาเซียนเข้ามาแข่งขันและเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยก็สามารถเข้าไปลงทุนและสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียนได้เช่นกัน เกิดการจ้างงานมากขึ้นในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นการขยายตลาดให้กับแรงงานไทยไปสู่ประเทศอาเซียน ค่าตอบแทนของแรงงานจะเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มแรงงานฝีมือ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่สะดวกขึ้นและเพื่อส่งเสริมและรักษาแรงงานที่มีฝีมือไว้ สามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้เนื่องจากมีแรงงานทดแทนในตำแหน่งที่ขาดแคลนและทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านแรงงานของแต่ละประเทศสมาชิกในอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะแรงงานในกลุ่ม SMEs (สดุดี วงศ์เกียรติขจร, 2556) เนื่องจากวิสาหกิจเหล่านี้ยังคงขาดแคลน แรงงานทักษะขั้นสูงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยยังอยู่ในระดับต่ำโดยเฉพาะทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การใช้ภาษาต่างประเทศ และทักษะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของวิสาหกิจอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามหากประเทศไทยไม่หันมาพัฒนาด้านภาษา หรือได้รับการพัฒนาด้านภาษาที่ไม่เพียงพอ เพื่อเตรียมความพร้อม ย่อมส่งผลให้แรงงานไทยเสียเปรียบด้านภาษาอย่างมากเมื่อเทียบกับแรงงานในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน

นอกเหนือจากความเสียเปรียบด้านภาษาของแรงงานไทยแล้ว ประเทศไทยยังประสบปัญหาอย่างต่อเนื่องในเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่ละเมิดกฎหมายและสิทธิมนุษยชนผ่านหลากหลายรูปแบบ เช่น การล่อลวงทางเพศ แรงงานเด็ก แรงงานสตรี แรงงานเถื่อน แรงงานต่างด้าวนับเป็นประเด็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนสูง

ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ และแม้ว่าประเทศไทยได้มีการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์โดยการนำปัญหาการค้ามนุษย์จัดเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนและจริงจังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 โดยมี พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551--The Anti-Trafficking in Persons Act 2008 และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554-2559) ที่ให้ความสำคัญ 5 ด้าน คือ การป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน การพัฒนาและการบริหารข้อมูล

กระทรวงการต่างประเทศได้เผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศในไทยกับประเด็นระหว่างประเทศเรื่องการค้ามนุษย์ที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยมีภารกิจที่เกี่ยวข้องในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ เสียหายชาวไทยในต่างประเทศและการดำเนินความร่วมมือในประเด็นการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระหว่างในระดับอาเซียนดังนี้

1. กลไกในกรอบอาเซียนเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ไทยเป็นภาคี ได้แก่ ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children ปี 2557 ซึ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมาย การคัดแยกเหยื่อออกจากผู้กระทำผิดและการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน--The Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters among Like-Minded ASEAN Member Countries ไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาฯ เมื่อ 31 มกราคม 2556 ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ในอา เซียนได้อีกทางหนึ่ง

2. กลไกหลักในกรอบอาเซียนที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาจัดทำ ได้แก่ Regional Plan of Action to Combat Trafficking in Persons ซึ่งไทยและสิงคโปร์ได้เริ่มผลักดันใน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ ครั้งที่ 12 ในเดือนกันยายน 2555 ที่กรุงเทพฯ ให้สอดคล้องและสะท้อนความพยายามระดับภูมิภาคเพื่อสนับสนุนแผนระดับโลก UN Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons และการจัดทำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์--ASEAN Convention on Trafficking in Persons)

อย่างไรก็ดีปัญหาด้านภาษานั้นผู้บริหารธุรกิจ SMEs ต้องยอมลงทุน เพื่อพัฒนาแรงงานในด้านนี้ หรือต้องยอมจ้างแรงงานในอัตราที่สูงขึ้นสำหรับแรงงานที่มีความสามารถด้านภาษา รวมถึงต้องตระหนักเรื่องการตัดสินใจจ้างแรงงานที่เข้าข่ายเป็นการค้ามนุษย์ อาจเป็นเพราะภาคธุรกิจยังคงมองถึงผลกำไรของกิจการที่สามารถเพิ่มพูนขึ้นได้โดยการลดค่าใช้จ่าย หรือลดต้นทุนที่ถูกต้องด้านแรงงานเพราะมีความเสี่ยงต่อธุรกิจอย่างมากและอาจส่งผลกระทบด้านอื่น ๆ ตามมา

ประเด็นด้านสินค้าและบริการจะมีประเด็นย่อย ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านต้นทุน อาทิ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มธุรกิจ SMEs นั้นมีความแตกต่างอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรขนาดใหญ่ในด้าน นโยบาย การบริหาร และโครงสร้างองค์กร ซึ่งข้อดีคือกลุ่มธุรกิจ SMEs สามารถตัดสินใจที่รวดเร็วเพราะมีผู้บริหารจำนวนน้อย มีการร่วมมือกันระหว่างฝ่าย และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมของตลาดและเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ส่วนข้อเสียคือ ความไม่มีอิสระในการทำงานของทีมงานเนื่องจากการควบคุมของผู้บริหาร การขาด

ทรัพยากรขององค์กร ได้แก่ จำนวนบุคลากร หรือเงินลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (ชลธิศ ดาราวงษ์, 2557)

การนำเข้าหรือการได้มาซึ่งสินค้าและหรือบริการ (กรณีเป็นธุกิจพาณิชยกรรม) การผลิตสินค้าและหรือบริการ (กรณีเป็นธุรกิจผลิตและจำหน่าย) การเก็บรักษาสินค้าและหรือบริการก่อนการขาย การส่งมอบสินค้าและหรือบริการให้แก่ลูกค้า ตลอดจนการส่งออกสินค้า ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการส่งออกของประเทศไทย เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นหนึ่งประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการทำการค้าระหว่างประเทศภาคีสมาชิก นั้นได้มีการทำความตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ASEN Trade in Goods Agreement) เรื่องสิทธิพิเศษทางการค้าอาเซียน (ASEAN Preferential Trading Arrangements--PTA) ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนที่ตกลงกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ดังนั้นการที่ประเทศสมาชิกได้รับสิทธิพิเศษภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน จะทำให้รายการสินค้าที่ส่งออกระหว่างประเทศสมาชิกจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรคือการลดหรือยกเว้นอากรขาเข้า อันจะเป็นผลประโยชน์ที่จะได้รับเฉพาะประเทศสมาชิก และเพื่อให้มีความมั่นใจว่าผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าว จะตกอยู่กับสินค้าที่เป็นผลผลิตที่แท้จริงของประเทศผู้รับสิทธิพิเศษที่ส่งออกเท่านั้น ทั้งนี้การรับรองว่าสินค้านั้นๆ จะเป็นผลผลิตที่แท้จริงของประเทศผู้รับสิทธิพิเศษที่ส่งออกหรือไม่นั้นจะดำเนินการตรวจคุณสมบัติสินค้าว่าผลิตถูกต้องตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าหรือกฎแหล่งกำเนิดสินค้า นิลสุวรรณ ลีลารัศมี รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้อธิบายถึงกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าไว้ กรมศุลกากรมีหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานแสดงถิ่นกำเนิดของสินค้านำเข้าระหว่างประเทศสมาชิกได้จัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดท่าทีในการเจรจาเรื่องกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ สรุปได้ว่า เงื่อนไขสำหรับการเจรจาเรื่องกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าในการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคี โดยใช้เกณฑ์ 3 เกณฑ์ ดังนี้คือ

1. Wholly Obtained--WO สินค้าที่กิจการผลิตขึ้นนั้น ผลิตโดยใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้นภายในประเทศทั้งหมด โดยไม่มีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเลย สินค้ากลุ่มนี้ได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น ไก่ ไม้ น้ำมันดิบ เป็นต้น

2. Substantial Transformation--ST ซึ่งจะยึดตามหลักเกณฑ์ของ WTO ที่จะประกาศใช้โดยมีการนำเข้าวัตถุดิบมาบางส่วนหรือทั้งหมดเพื่อการผลิตแปรสภาพอย่างพอเพียงจนได้สินค้าส่งออก สินค้ากลุ่มนี้มักเป็นสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป ได้แก่ ขนม อาหาร กระป๋อง กระดาษ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ รถยนต์ เป็นต้น

3. การคิดสัดส่วน Local Content เป็นเปอร์เซ็นต์ โดยใช้ราคาส่งออก--F.O.B. เป็นฐานการคำนวณ ซึ่งมีหลักอย่างง่ายๆ คือ การนำราคาวัตถุดิบและค่าการผลิตในประเทศมาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละของสินค้าส่งออก เช่น ในเขตการค้าเสรีอาเซียน จะคิดเป็นอย่างน้อย ร้อยละ 40 เรียกว่า Local Content 40% และ ASEAN จะยอมให้ใช้สัดส่วนนำเข้าจากประเทศสมาชิกมาคำนวณรวมเป็น Content เพื่อการส่งออกสินค้ากลับไปได้ด้วย

นั่นคือหากสินค้าดังกล่าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าหรือกฎแหล่งกำเนิดสินค้าจะให้การรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าด้วยการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย และผลิตได้ถูกต้องตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า นอกจากนี้หนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าที่ออกให้กับสินค้านั้นจะทำให้สินค้าดังกล่าวได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร คือ นำไปใช้

เพื่อขอยกเว้น หรือลดหย่อนภาษีอากรขาเข้า ได้ต่อเมื่อสินค้าจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. สินค้าจะต้องอยู่ในบัญชีรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษฯ ของประเทศผู้ให้สิทธิ

2. สินค้าจะต้องมีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า หรือหลักเกณฑ์เงื่อนไขการให้สิทธิพิเศษฯ

3. สินค้าจะต้องส่งโดยตรงจากประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษฯ ไปยังประเทศผู้ให้สิทธิ

4. มีหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้านำไปแสดงต่อศุลกากรของประเทศผู้นำเข้า

อย่างไรก็ดีการจะได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าวภายใต้กฎแหล่งกำเนิดสินค้า ผู้ส่งออกต้อง "พิสูจน์ให้ได้ถึงแหล่งที่มาและมูลค่าต้นทุนของสินค้า" ตามกฎดังกล่าว ซึ่งระบบบัญชีต้นทุนเป็นระบบการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศต่างๆที่เกี่ยวกับต้นทุนสินค้า ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ (ดวงมณี โกมารทัต, 2553, หน้า 75) ซึ่งหนึ่งในกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากและเป็นกระบวนการแรกของระบบบัญชีต้นทุน คือ กระบวนการการรวมรวบและสะสม จัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับต้นทุนและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ในกิจการ ข้อมูลดังกล่าวนี้ประกอบด้วยข้อมูลที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าต้นทุน มูลค่าวัตถุดิบที่เบิกใช้ในการผลิต ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสาร/ใบสำคัญ เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งของ ใบกำกับสินค้า ใบขนสินค้า ใบเบิกวัตถุดิบ ฯลฯ สำหรับข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ จำนวนหรือปริมาณการผลิต จำนวนชั่วโมงแรงงาน จำนวนชั่วโมงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต จำนวนวัตถุดิบที่เบิกใช้ ซึ่งการเก็บรวมรวมข้อมูลต้นทุนทั้งประเภทที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จะทำให้ผู้ส่งออกสามารถพิจารณาความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างข้อมูลต้นทุนทั้ง 2 ประเภท ได้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การคำนวณต้นทุนเข้ากับตัวสินค้ามีความถูกต้องและเหมาะสม ในทางตรงข้ามหากมีปัจจัยหรือกระบวนการเก็บข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนสินค้าผิดพลาด คลาดเคลื่อน ย่อมส่งผลกระทบเชิงลบ อาทิ ต้นทุนสินค้าต่ำหรือสูงกว่าความเป็นจริง อาจไม่ได้รับสิทธิพิเศษฯ ดังนั้นในฝ่ายบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนของสินค้าต้องมีระบบการจัดเก็บเอกสารประกอบที่แสดงถึงที่มาของสินค้าหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎแหล่งกำเนิดสินค้าหรือไม่ จึงสามารถออกเอกสารรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าได้ และเมื่อเอกสารรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าได้ สินค้าอาจจะได้รับสิทธิทางภาษีทางได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน

สรุป

ธุรกิจอาจต้องกลับมาทบทวนสถานะของตนเอง เพื่อประเมินศักยภาพของตนเองอย่างเร่งด่วนว่าเรามีความพร้อมหรือไม่ ต่อการแข่งขันทั้งในประเทศและแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียนในอนาคต ดังนี้แล้วธุรกิจ SMEs ของไทยจะแข็งแกร่งและเต็มเปี่ยมด้วยศักยภาพที่พร้อมรับมือต่อการแข่งขันอย่างเต็มรูปแบบภายหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัยทั้งภายในและภายนอก และที่สำคัญของทุก ๆ ปัจจัยล้วนเกิดต้นทุนและเกิดความเสี่ยง ซึ่งองค์กรเองต้องบริหารหรือการจัดการความเสี่ยงโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสี่ยงที่อาจกระทบด้านต้นทุนของธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2559). *การค้ามนุษย์.* ค้นจาก http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9894-การค้ามนุษย์.html

จันทนา สาขากรและคณะ. (2557). *การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน.* กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.

จินตนา บุญบงการ. (2556). *สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญชัย คุ้มปัญญา. (2557, กรกฎาคม). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) 2015 ฝันที่ยังไม่เป็นจริง (ตอนแรก). *ไทยโพสต์*, *18*(6466).

ชาญชัย คุ้มปัญญา. (2557, กรกฎาคม). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) 2015 ฝันที่ยังไม่เป็นจริง (ตอนจบ). *ไทยโพสต์, 18*(6473).

ชนม์ณัฐชา กังสานศุภพันธ์. (2557). ทุนมนุษย์-ปัจจัยเร่งการเป็นผู้ประกอบการระหว่างเทศในยุคการค้าเสรีอาเซียน. *วารสารบริหารธุรกิจ, 37*(142), 1-15.

ชลธิศ ดาราวงษ์. (2556). การบริหารพนักงานข้ามชาติในยุคการค้าเสรีอาเซียน. *วารสารบริหารธุรกิจ, 36*(138), 28-39.

ชลธิศ ดาราวงษ์. (2557). การสร้างทีมงานพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับ SMEs ของไทยเพื่อตอบรับ AEC. *วารสารบริหารธุรกิจ, 37*(141), 22-33.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). *กรอบการบริหารความเสี่ยงองค์กร.* ค้นจาก www.set.or.th/th/about/overview/files/Risk_2015_v2.pdf

ดนุชา คุณพนิชกิจ. (2555). การผลิตแบบลีน: ผลกระทบต่อการบัญชี. *จุฬาลงกรณ์ปริทัศน์, 34*(132), 1-9.

ดวงมณี โกมารทัต. (2553). *การบัญชีต้นทุน* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิลสุวรรณ ลีลารัศมี. (2558). *กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า.* ค้นจาก *www.isit.or.th/uploads/Trademeasures/213-file.doc*

ปัทมา ไวทยวงศ์สกุล. (2554). กลยุทธ์การจัดตั้งธุรกิจ SMEs ตามสิทธิประโยชน์ทางภาษีและงบการเงินในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. *จุฬาลงกรณ์ปริทัศน์, 33*(129), 55-75.

ฝ่ายวิจัยความเสี่ยงธุรกิจ กลุ่มบริหารความเสี่ยง บมจ.กรุงไทย. (2553). นับถอยหลัง AEC 2015 โอกาสที่มาพร้อมกับความเสี่ยง. *สารวิจัยธุรกิจ, 14*(32), 1-14

พลากร วิเศษศรี, ปพฤกษ์ อุตสาหะวาณิชกิจ และแคทลียา ชาปะวัง. (2556). ผลกระทบของภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนและความยืดหยุ่นเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อความสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ SMEs ในเขตจังหวัดมหสารคาม ขอนแก่น ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์. *วารสารการบัญชีและการจัดการ, 5*(2), 42-54.

เมตตา สุวรรณสาร. (2552). *การจัดการความเสี่ยงขององค์กรทั่วไป.* ค้นจาก *www.itgThailand.com*

ยรรยงค์ โตจินดา และอำนาจ ปุญญะสิทธิ์. (2556). *การบริหารความเสี่ยง: วิธีการลดความเสี่ยงและกำจัดความเสี่ยงทั่วทั้งองค์การ ภาคปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น (1997).

ศิรประภา ศรีวิโรจน์. (2556). การบริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อกำไรที่ยั่งยืน. *วารสารวิชการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 4*(2), 26-37

ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย. (2555). AEC 2015: ไทยพร้อมเป็นผู้นำ e-ASEAN หรือยัง. *จุฬาลงกรณ์ปริทัศน์, 34*(133), 94-113.

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2555). *การวางแผนและการควบคุมทางการบัญชี*. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2556). ASEAN Corporate Governance Scorecard: หนึ่งในความพร้อมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารบริหารธุรกิจ, 36*(140), 1-4.

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. (2558). *แรงงานไทยในมิติอาเซียน 2015.* ค้นจาก http://Thailand.prd.go.th/1700/ewt/aseanThai/ewt_news.php?nid=1017&filename=index

สดุดี วงศ์เกียรติขจร. (2558). *ประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนา ASEAN SMEs*. ค้นจาก http://www.Thai-aec.com

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558). *กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558).* ค้นจาก http://www.fap.or.th

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2549). *การบัญชีบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2557). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2557*. ค้นจาก http://www.sme.go.th/th/index.php/data-alert/alert/report-smes-year/report-year/report-year-2557

หอการค้าและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2558). *คู่มือการเตรียมตัวรับ AEC*. ค้นจาก http://www.Thaichamber.org/scripts/

อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2555). *สู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำ BSC* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

ASEAN Information Center Public Relations Department. (2014). *Thai labor in ASEAN 2015.* Retrieved from http://Thailand.prd.go.th/1700/ewt/aseanThai/ewt_news.php?nid=1017&filename=index (in Thai)

Aujirapongpan, S. (2006). *Managerial accounting* (2nd ed). Bangkok: McGraw-Hill. (in Thai)

Boonbongkarn, J. (2013). *Environment of business* (9th ed). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Business Risk Research Department, Risk Management Group of Krung Thai PLC. (2010). Countdow to AEC 2015 opportunity and risk. *Business Research Digest*, *14*(32), 1-14 (in Thai)

Chandrachai, A. (2012). *To the best of business*, an instruction of planning of strategy and *balance scorecard* (13th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Darawong, C. (2014). Building new product development teams for Thai SMEs in coping with AEC. *Journal of Business Administration*, *37*(141), 22 - 33. (in Thai)

Darawong, C. (2013). Expatriate management for the era of ASEAN free trade. *Journal of Business Administration*, *36*(138), 28-39. (in Thai)

Khumpanna, C. (2014, July). ASEAN economic community (AEC) 2015 dream not true (chapter the first). *Thaipost*, *18*(6466). (in Thai)

Khumpanna, C. (2014, July). ASEAN economic community (AEC) 2015 dream not true (chapter the end). *Thaipost, 18*(6473). (in Thai)

Federation of Accounting Professions. (2015). *Conceptual framework for financial reporting (Bound volume 2015)*. Retrieved from http://www.fap.or.th (in Thai)

Komaratat, D. (2010). *Cost Accounting* (13th ed). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Kungvarnsupphaphan, C. (2014). Human capital-accelerated factors for international entrepreneurship in the ASEAN free trade era. *Journal of Business Administration*, *37*(142), 1 -15. (in Thai)

Kunpanitchakit, D. (2012). Lean manufacturing: Effective for accounting. *Chulalongkorn Business Review*, *34*(132), 1-9. (in Thai)

Leelarasamee, N. (2010). *Rules of origin.* Retrieved from www.isit.or.th/uploads/Trademeasures/213-file.doc (inThai)

Department of Trade Negation. (2015). *Human trafficking*. Retrieved from http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9894- Human Trafficking.html (in Thai)

Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2014). *Situation report for small and medium enterprises in 2014*. Retrieved from http://www.sme.go.th/th/index.php/data-alert/alert/report-smes-year/report-year/report-year-2557 (in Thai)

Rojkitumnoua, S. (2012). AEC 2015: Thai go to leader for e-ASEAN. *Chulalongkorn Business Review, 34*(133), 94-113. (in Thai)

Sakakorn et.al. (2014). *Internal control and internal audit*. Bangkok: Limited Partnership TPN Press. (in Thai)

Suvanasarn, M. (2009). *Risk management for association.* Retrieved from www.itgThailand.com (in Thai)

Srijunpetch, S. (2012). *Controllership*. Bangkok: Limited partnership TPN press. (in Thai)

Srijunpetch, S. (2013). ASEAN corporate governance scorecard: One of preparedness for ASEAN economic community. *Journal of Business Administration*, *36*(140), 1-4. (in Thai)

Sriviroj, S. (2013). Strategic cost management for sustainability profit. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanity*, *4*(2), 26-37 (in Thai)

The Stock Exchange of Thailand. (2014). *ERM Framework.* Retrieved from http://www.set.or.th/th/about/overview/files/Risk_2015_v2.pdf (in Thai)

The Thai Chamber of Commerce Board of Trade of Thailand. *Manual of preparation for AEC.* Retrieved from http://www.Thaichamber.org/scripts/ (in Thai)

Tojinda, J. & Punyasit, U. (2013). *Risk management: The methods of risk mitigation and how to get rid of risks in your organization*. Bangkok: Roumsarn (1997). (in Thai)

Visassri, P., Ussaha, P. & Charpavang, C. (2013). Effects of Thais formational leadership and strategic flexibility on change management success of SMEs business in Mahasarakham, Khonkaen, Roi-Et and Kalasin. *Journal of Accountancy and Management*, *5*(2), 42-54. (in Thai)

Vongkietkajorn, S. (2013). Urgent issues to develop SMEs in ASEAN. *Issues urgent to development for ASEAN SMEs*. Retrieved from http://www.Thai-aec.com (in Thai)

Waitaypwongsakul, P. (2011). The strategy of SMEs establishment base on tax benefit right and financial budget in the sufficiency economy concept. *Chulalongkorn Business Review*, *33*(129), 55-75. (in Thai)

กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ภายใต้สื่อสังคมออนไลน์

Public Relations Strategy on Social Media

วิภัคฉณัฏฐ์ นิมิตรพันธ์และ ศิริจันทรา พลกนิษฐ

บทคัดย่อ

กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นกลยุทธ์ที่นำมาช่วยเสริมสื่อประชาสัมพันธ์แบบออฟไลฟ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยประเด็นเนื้อหาส่วนใหญ่ ได้แก่ ความเคลื่อนไหวขององค์กร เรื่องราวของธุรกิจ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร คุณค่าของสินค้าและบริการ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับประเทศไทย ได้แก่ บล๊อก ทวิตเตอร์ เฟสบุ๊ก และเว็บยูทูบ เครื่องมือเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความผูกพันระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันนำมาซึ่งชื่อเสียงภาพลักษณ์ และการสนับสนุนองค์กร สนับสนุนสินค้าและบริการ

คำสำคัญ: ประชาสัมพันธ์, สื่อ, สังคมออนไลน์

Abstract

A social network strategy is viewed here as a tool to supplement offline or traditional public relations practices. In fact, most PR activities were developed with the social media in mind, including corporate news releases ,business –related stories ,executive ideas, product and service value and other PR activities. The most popular social media outlets are Blog, Twitter, Facebook and You Tube, since these provide business information, strengthen public participation and engage with the stakeholders in organizations. Last but not least, they create a positive corporate image and public support of organizations and their products.

Keywords: traditional public relations, tool, social media

ความนำ

สื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในงานประชาสัมพันธ์และมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีแนวโน้มว่าจะได้รับความนิยมสูงขึ้นในอนาคต องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์องค์กร รวมถึงสินค้าและบริการเพื่อช่วยเสริมความแข็งแรงให้กับสื่อประชาสัมพันธ์แบบเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประชาสัมพันธ์ภายใต้กระแสสังคมออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ การสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนรูปแบบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์เพื่อนำมาสิ่งภาพลักษณ์ และการสนับสนุนองค์กร

การประชาสัมพันธ์เป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างองค์กรกับกลุ่มที่มีส่วนได้เสีย รวมถึงสาธารณชนทั่วไป งานประชาสัมพันธ์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือสื่อสาร นักการประชาสัมพันธ์ต้องรู้จักเลือกประเด็นในการสื่อสารและเครื่องมือสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสมและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ในปัจจุบันการดำเนินงานประชาสัมพันธ์มีการปรับตัวอย่างมาก ซึ่งกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและการสื่อสาร (information technology and communication) เนื่องจากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี การเจริญเติบโตของจำนวนผู้ใช้อินเตอร์เน็ตทั่วโลก การเจริญเติบโตของตลาดธุรกิจสมาร์ทโฟน ส่งผลให้ผู้บริโภคในปัจจุบันเกิดพฤติกรรมการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ที่มีการขยายตัวและส่งผลต่อกลไกการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การกระตุ้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และการสร้างความผูกพันระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2553)

ดังนั้นการดำเนินงานประชาสัมพันธ์จึงมีความเปลี่ยนแปลงจากในอดีตซึ่งมักเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร เป็นหลัก แต่ปัจจุบันนักการประชาสัมพันธ์จะปรับตัวโดยเลือกใช้สังคมออนไลน์เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการนำเสนอข้อมูลเชิงเนื้อหาขององค์กรและสินค้าไปยังกลุ่มเป้าหมาย (เศรษฐพงค์ มะลิสุวรรณ, 2553) เนื่องจากสังคมออนไลน์เปรียบเสมือนชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นและเป็นเครื่องมือที่สร้างความรักความผูกพันระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสีย แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่นักประชาสัมพันธ์ไม่สามารถวางแผนเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการสื่อสาร นักประชาสัมพันธ์ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีถือเป็นเป้าหมายหลักของการประชาสัมพันธ์ และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับอาชีพนักประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและไหวทันต่อการเลือกใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักประชาสัมพันธ์ควรศึกษาและตามให้ทันเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ภายใต้กระแสสังคมออนไลน์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์

David Meerman Scott (2007, p. 12) ได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ภายหลังการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต กล่าวคือ

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในอดีต

1. นักประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์กรผ่านสื่อมวลชน ดังนั้นผู้บริโภคจะได้รับข้อมูลข่าวสาร จากการนำเสนอของสื่อมวลชนเท่านั้น การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในอดีตไม่มีบุคคลใดเห็นข่าวประชาสัมพันธ์ที่องค์กรต้องการเผยแพร่ ยกเว้นนักข่าวหรือบรรณาธิการ

2. การส่งข่าวประชาสัมพันธ์ในอดีต องค์กรต้องมีประเด็นขึ้นมาก่อน นักประชาสัมพันธ์ถึงจะเขียนข่าวและส่งไปยังสื่อมวลชน

3. การเผยแพร่ข่าวสารมักใช้คำศัพท์เฉพาะที่นักข่าวหรือบรรณาธิการสามารถเข้าใจได้เท่านั้น นักประชาสัมพันธ์ไม่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้ หากขาดความคิดเห็นของบุคคลที่สาม เช่น ลูกค้า นักวิเคราะห์ และผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

4. ประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์วัดได้จากข่าวประชาสัมพันธ์ที่สื่อมวลชนนำไปเผยแพร่เพียง (clipping) อย่างเดียว

5. การทำงานของฝ่ายประชาสัมพันธ์กับฝ่ายการตลาดถูกแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง โดยต่างฝ่ายต่างมีกลยุทธ์ เป้าหมาย เทคนิค และการวัดผลที่ต่างกัน

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันและอนาคต

1. นักประชาสัมพันธ์สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์กรและสินค้าไปยังกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรงและเป็นช่องทางที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลผ่านเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งสื่อหลัก เรื่องราวที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมออนไลน์จะสะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นข่าวประชาสัมพันธ์ บทสัมภาษณ์ กิจกรรมต่าง ๆ หรือเรื่องราวที่องค์กรได้เผยแพร่

2. ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ จะต้องเชื่อถือได้ เนื่องจากผู้รับสารในปัจจุบันมีช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทาง การประชาสัมพันธ์จะต้องไม่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ เนื่องจากผู้รับสารต้องการมีส่วนร่วมกับองค์กรมากขึ้น ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของนักประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันควรเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทางเพื่อจะได้รับฟังความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงองค์กรสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ข้อมูลข่าวสารทางการประชาสัมพันธ์สามารถนำกลับมาเผยแพร่ได้อีกครั้ง แม้ว่าจะผ่านมาหลายปีก็ตาม เช่น ข้อมูลองค์กร วิสัยทัศน์ เป็นต้น หากเผยแพร่ผ่านสื่อเดิมอย่างวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์มีช่วงเวลาหรืออายุของข่าวทำให้ไม่สามารถนำมาเผยแพร่ซ้ำได้

3. บริษัทสามารถโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้สนใจสินค้าหรือไว้ใจบริษัท จนกระทั่งเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อได้จากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ดีผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ยังสามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้ทันทีที่ผู้บริโภคต้องการ โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการค้นหาข้อมูล จนนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อในที่สุด

กระบวนการสื่อสารภายใต้กระแสสังคมออนไลน์

องค์กรที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการวางกรอบกลยุทธ์ทางการสื่อสารที่แข็งแกร่ง มีความชัดเจนในการสื่อสาร และมีความสามารถในการขับเคลื่อนเนื้อหา ประเด็นที่บ่งบอกความเป็นตัวตนขององค์กรออกมาได้ และจากการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาเป็นช่องทางและเครือข่ายที่มีอัตราของจำนวนผู้บริโภคเมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ได้ผลมากกว่าในเชิงการรับรู้ อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นเชิงพฤติกรรม การบริโภคใช้สอย และการมีส่วนร่วมต่อการแสดงความคิดเห็นในประเด็นเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ส่งผลให้องค์กรสามารถรับรู้ถึงการพัฒนาแนวทางการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์องค์กรจำเป็นต้องใช้การสื่อสารทั้งกระบวนการสื่อสารเป็นหลักในการดำเนินการ อันประกอบด้วย

1. องค์กรผู้ส่งสาร (sender) องค์กรแต่ละแห่งต่างมีความพยายามในการส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมายและสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นองค์กรต้องมีความชัดเจนในเรื่องของคุณลักษณะเฉพาะขององค์กร ภาพลักษณ์ จุดแข็ง/จุดอ่อน โอกาส/อุปสรรค สิ่งใดที่จะส่งเสริมภาพลักษณ์ให้มั่นคงแข็งแรง การมีแนวทางแก้ไขรับมือกับสิ่งที่ไม่คาดคิด กลยุทธ์การวางแผนองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร (message) ข่าวสารและเนื้อหาที่นำเสนอมีผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการกำหนดประเด็นต่าง ๆ (content) ในสื่อสังคมออนไลน์จะต้องมีความกระชับ เข้าใจง่าย ส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร และไม่เป็นการโฆษณา โดยประเด็นที่นิยมประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ

สังคมออนไลน์ เช่น ทิศทางการบริหารองค์กร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านบริการ การส่งเสริมด้านการตลาด การส่งเสริมการขาย กิจกรรมขององค์กร และบทบาทหน้าที่ทางสังคม

3. สื่อและช่องทางการสื่อสาร (media/channel) ในกระบวนการสื่อสารนั้น ขั้นตอนและรูปแบบการถ่ายทอดเนื้อหาหรือข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับทั้งที่เป็นการสื่อสารทางตรงและทางอ้อมผ่านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ มักมุ่งเน้นเพื่อสร้างฐานลูกค้าใหม่ การรักษาฐานลูกค้าเดิม การเพิ่มความถี่ การสร้างการยอมรับในการมีส่วนร่วมของสังคม การส่งเสริมภาพลักษณ์ การยอมรับฟังความคิดเห็นของสาธารณชนในรูปแบบการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication)

4. ผู้รับสาร (receiver) ซึ่งถือได้ว่าผู้รับสารมีอิทธิพลต่อกระบวนการสื่อสาร เพราะจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งผู้รับสารสามารถจำแนกได้หลากหลายกลุ่ม ผู้รับสารที่เป็นลูกค้าปัจจุบัน ผู้รับสารที่เป็นเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่องค์กรต้องการสื่อสาร โดยการทำประชาสัมพันธ์ต้องยึดหลักความน่าเชื่อถือ ความจริงใจ ซึ่งจะนำมาต่อความเชื่อมั่น ตลอดจนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ หรือการให้ความร่วมมือกับองค์กรกระบวนการสื่อสารทั้งกระบวนการมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เห็นผลสะท้อนกลับของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสาร ซึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารขององค์กรแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ขององค์กรในฐานะผู้ส่งสารได้อย่างชัดเจนด้วย โดยการสะท้อนกลับจากสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการนำมาใช้วิเคราะห์ประเด็นการสื่อสารด้านเนื้อหาและเทคนิคก่อนมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการประชาสัมพันธ์หลังการพัฒนาของสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ในด้านบทบาทและหน้าที่ของนักประชาสัมพันธ์ ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย ทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ความเข้าใจในศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ (Pavlik, 2007)

บทบาทและหน้าที่ของนักประชาสัมพันธ์

ในอดีตการประชาสัมพันธ์เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว นักประชาสัมพันธ์เป็นผู้ควบคุมทั้งกระบวนการสื่อสาร แต่ในปัจจุบันนักประชาสัมพันธ์จะต้องเป็นทั้งผู้สื่อสารข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่อสาธารณชน และเป็นผู้ตรวจสอบรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณชน กล่าวคือเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ไปพร้อมกัน

ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย

ในอดีตนักประชาสัมพันธ์สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนว่าต้องการสื่อสารกับบุคคลใดกลุ่มใด ด้วยศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้นักประชาสัมพันธ์สามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายยิ่งขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือนักประชาสัมพันธ์สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น โดยกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายอาจมีทั้งกลุ่มที่เป็นมิตรหรือเป็นศัตรูกับองค์กร นักประชาสัมพันธ์จึงต้องมีความพร้อมในการรับมือกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายด้วย

ทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์

นักประชาสัมพันธ์ต้องฝึกฝนและขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นกิจกรรมที่ต้องพึ่งพาความรู้ด้านเทคโนโลยี รวมทั้งมีใจเปิดกว้างและยอดรับนวัตกรรมรูปแบบใหม่ ๆ ตลอดจน

พิจารณาความจำเป็นต่อการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ และการวางระบบการสื่อสารเพื่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเข้าใจศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์มีศักยภาพทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้นักประชาสัมพันธ์สามารถกำหนดวาระข้อมูลข่าวสารและตีกรอบประเด็นการประชาสัมพันธ์ สามารถติดตามและเฝ้าสังเกตความคิดเห็นของสาธารณชน รวมถึงการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ มีลูกเล่น มีความรวดเร็ว กว้างไกล และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด ในด้านลบสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่หวังดีต่อองค์กรใช้วิธีการสร้างข่าวผ่านระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตในลักษณะที่เป็นการโจมตีภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และการปฏิบัติการขององค์กร ดังนั้นนักประชาสัมพันธ์จึงต้องสร้างความตระหนักในเรื่องการตรวจตราข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ในสื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมความพร้อมในการแก้ไขความเข้าใจผิดและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สาธารณชนได้ในทันที

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

พจน์ ใจชาญสุขกิจ (2553, หน้า 67-68) ได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์ขององค์กรระดับโลกต่าง ๆ พบว่า สาระสำคัญของเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีอยู่ทั้งหมด 10 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวขององค์กร (corporate movement and information) คือ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวขององค์กรในด้านต่าง ๆ เช่น รูปแบบ แนวทางการบริหาร วิสัยทัศน์ขององค์กร การแนะนำบุคลากร ศักยภาพ ความรู้ความสามารถของผู้บริหารและพนักงาน รวมถึงการให้ข้อมูลด้านรายงานธุรกรรมเพื่อประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนสาธารณชนได้รับทราบข้อมูลที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ (business market positioning) คือ การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการทำธุรกรรม ส่วนแบ่งทางการตลาด ยอดจำนวนธุริกจ ยอดขาย ยอดจำหน่าย เพบื่อบ่งบอกสถานะทางธุรกิจต่อตลาดในภาพรวม

3. ข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (executive vision) คือ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์บทบาททางธุรกิจต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น บทความ บทสัมภาษณ์ ความคิดเห็น เป็นต้น เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพความรู้และความเชี่ยวชาญของผู้บริหาร

4. ข้อมูลที่แสดงถึงคุณค่าของสินค้าและบริการ (product and service value) คือ การแสดงคุณค่าสินค้าหรือบริการ การบอกกล่าวหรืออธิบายความโดดเด่นของตัวสินค้าหรือบริการ ด้วยการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่เหนือกว่าแบรนด์อื่น ๆ การอธิบายแจ้งมูลค่า เช่น การให้ข้อมูลค่าธรรมเนียม การให้ข้อมูลประโยชน์ใช้สอยของสินค้าทางด้านกายภาพ ข้อมูลด้านอารมณ์ความรู้สึก ภาพลักษณ์ของสินค้า ราคาขาย และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ เป็นต้น

5. ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และสร้างความมั่นใจ (communication for engagement) คือ การให้ข้อมูเพื่อหวังสร้างความผูกพันและความมั่นใจในระยะยาว ด้วยการสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับองค์กร สินค้า และบริการ เช่น การรายงานมาตรฐาน การซักซ้อมความพร้อมระบบป้องกันที่เกี่ยวข้อง การให้รายละเอียดของส่วนผสมข้อมูลมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง การรายงานผลประกอบการ การแทรกมุมมองแง่คิด การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด รวมทั้งความเห็นต่อธุรกิจที่มีในภาพรวมด้วยหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใส

6. ข้อมูล บทวิเคราะห์ และคำปรึกษา (data/research service and consultant) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการในเชิงวิชาการ เช่น ศูนย์ข้อมูล บทวิเคราะห์ ผลการวิจัย โพลล์ งานสรุปค้นคว้าที่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้า รายงานการวิจัย รวมถึงการปกป้องคุ้มครองสิทธิของลูกค้าตลอดจนการให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้อง

7. ข้อมูลเกี่ยวกับการแจ้งกำหนดการสำคัญขององค์กร (corporate and marketing agenda) คือ การแจ้งกำหนดการที่สำคัญขององค์กร การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รายงานกิจกรรม การจัดประชุม การแถลงข่าวในประเด็นต่าง ๆ ทั้งด้านบริหาร ด้านผลิตภัณฑ์ กิจกรรมส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

8. ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความก้าวหน้า นวัตกรรม และเครือข่าย (innovation and business connection) ได้แก่ ข้อมูลความก้าวหน้าของระบบเครื่องจักร การเปิดโรงงาน การเปิดสาขา การใช้ระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ การปรับระบบงานใหม่ ความก้าวหน้าและการเป็นผู้นำด้านความคิดทั้งด้านสินค้าและอุตสาหกรรม การร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจ เช่น ข้อตกลงระหว่างหน่วยงานกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงความสำเร็จ ความคล่องตัว เครือข่าย และผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ

9. ข้อมูลเพื่อแสดงให้เกิดการยอมรับ และการเป็นผู้เชี่ยวชาญ (expert, award, ranking) คือ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในธุรกิจ คุณงามความดีขององค์กร เช่น การได้รับรางวัล การได้รับการจัดอันดับจากสถาบันต่าง ๆ การได้รับการยอมรับในมาตรฐาน การได้รับการรับรองจากหน่วยงานและองค์กรที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น

10. ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม (social content) คือ การนำเสนอข้อมูลเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่องค์กรได้ดำเนินการเพื่อสังคม เช่น การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) กิจกรรมองค์กรเพื่อสังคม เป็นต้น การนำเสนอดังกล่าวจะต้องไม่ใช่การโฆษณาเพื่อประกาศความดี แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลที่สร้างความตื่นตัวไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องให้พัฒนาไปพร้อม ๆ กับองค์กร เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทและทิศทางขององค์กรต่อสังคม

อย่างไรก็ตามสื่อสังคมออนไลน์ แต่ละประเภทมีวิธีการสร้างสรรค์เนื้อหาในลักษณะที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการสร้างเนื้อหาข่าว กล่าวคือ

1. การสร้างเนื้อหาด้วยระบบคอมพิวเตอร์ นักประชาสัมพันธ์ต้องปรับกระบวนการผลิตเนื้อหาแบบเดิม ๆ ในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียงให้กลายเป็นเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์และใช้ระบบดิจิทัลเต็มรูปแบบเพื่อความรวดเร็วในกระบวนการผลิต

2. การนำเสนอเนื้อหา นักประชาสัมพันธ์สามารถบูรณาการสื่อสังคมออนไลน์ในการนำเสนอเนื้อหาให้น่าสนใจ มีความหลากหลาย เช่น การใช้ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง เป็นต้น

3. บุคลิกลักษณะเนื้อหา สื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทมีบุคลิกเฉพาะและมีความแตกต่างกัน เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ที่จะนำเสนอต้องมีความสอดคล้องกับบุคลิกของสื่อสังคมออนไลน์นั้น ๆ เช่น การส่งสติ๊กเกอร์แทนตัวอักษรหรือข้อความผ่านโปรแกรม Line การส่งข้อความสั้น ผ่านโปรแกรม Twitter ข้อความด่วน การสนทนา ผ่านโปรแกรมหรือผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ การโหลดเนื้อหาและเสียงขึ้น Youtube การแชร์รูปภาพผ่านโปรแกรม Facebook เป็นต้น ด้วยบุคลิกดังกล่าว นักประชาสัมพันธ์ต้องสร้างระบบภาษาที่สั้น กระชับ ได้ใจความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้รับสารด้วย

รูปแบบการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์

การสื่อสารประชาสัมพันธ์ขององค์กร ประกอบด้วยผู้ส่งสาร ข้อมูลหรือสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งไม่ว่าจะสื่อสารด้วยวิธีการใด สิ่งที่ต้องการคือ ผู้รับสารได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา การสื่อสารด้วยสื่อดั้งเดิมอาจจะไม่รองรับกับความต้องการการสื่อสารของกลุ่มเป้าหมายได้ การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกของการสื่อสารผ่านเทคโนโลยี (mediated communication) ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ในการเลือกใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร

จากหนังสือ The New Rules of Marketing and Public Relation ของ Deirdre Breakenridge (2008) และบทความของเศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ (2553) ได้แบ่งประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานได้จริง ซึ่งผู้เขียนจะใช้การแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการนำเสนอรูปแบบการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ขององค์กรที่พบในประเทศไทย ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ผ่านบล๊อก (blog) ซึ่งมาจากคำเต็มว่า Weblog เป็นรูปแบบการเขียนบทความขององค์กร ลักษณะของบล๊อกคือหน้าเว็บที่เจ้าของบล๊อกสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา (กติกา สายเสนีย์, 2548) บล๊อกโดยปกติจะประกอบด้วยข้อความ ภาพ ลิงก์ ซึ่งบางครั้งจะรวมสื่อต่าง ๆ เช่น เพลงหรือวิดีโอในหลากหลายรูปแบบได้ จุดที่แตกต่างของบล๊อกกับเว็บไซต์คือบล๊อกจะเปิดให้ผู้อ่านเข้ามาอ่านข้อมูล สามารถแสดงความคิดเห็นต่อท้ายข้อความที่เจ้าของบล๊อกเขียน ซึ่งทำให้ผู้เขียนสามารถตอบโต้กลับได้โดยทันที ทั้งนี้รูปแบบของบล๊อกเพื่อการประชาสัมพันธ์ สามารถแบ่งออกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. Corporate Blog หรือบล๊อกที่จัดทำขึ้นโดยบริษัท โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารขององค์กรและสินค้าต่าง ๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งองค์กรควรมีบล๊อกดังกล่าวเพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา ตรวจสอบและทราบข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อองค์กรต่อสิ่งที่องค์กรนำเสนอ นอกจากนี้องค์กรสามารถใช้บล๊อกเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญทางการตลาดหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ (Deirdre Brekenridge, 2008) นอกจากนี้องค์กรยังสามารถใช้บล๊อกเป็นช่องทางในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้ด้วย สำหรับการประชาสัมพันธ์โดยใช้บล๊อกเหมาะสำหรับสินค้าหรือองค์กรที่มีสมาชิกบล๊อกหรือจำนวนลูกค้ามาก ๆ สินค้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว สินค้าที่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจซื้อ และสินค้าที่มีลูกค้าที่มีความจงรักภักดีต่อตราสินค้าสูง ยกตัวอย่างเช่น บล๊อกของบริษัทแอปเปิ้ล บล๊อกของร้านกาแฟสตาร์บัค เป็นต้น เพื่อใช้บอกกล่าวกิจกรรม ความคืบหน้าเกี่ยวกับสินค้าและบริการ เรื่องราวสาระสำคัญต่าง ๆ

2. Micro Blogging หรือบล๊อกขนาดเล็กที่มีลักษณะเป็นการโพสต์ข้อความสั้น ๆ ไม่เกิน 140 ตัวอักษรและสามารถที่จะส่งข้อความนั้น ๆ ไปยังโทรศัพท์มือถือของกลุ่มลูกค้าได้โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องเปิดเข้าไปอ่านในอินเตอร์เน็ตเหมือนบล๊อกทั่วไป ซึ่งข้อความที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์นั้นจะเป็นข้อความที่แจ้งให้ทราบว่า ‘คุณกำลังทำอะไรอยู่’ ‘มีสิ่งใดที่ลูกค้าไม่ควรพลาด’ ยกตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์บน Twitter ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์กับลูกค้า อาทิ การแจ้งข่าวสารใหม่ ๆ ขององค์กร การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การนำเสนอโปรโมชั่นพิเศษ เป็นต้น มีเครื่องมือสำหรับการใช้ส่งต่อข่าวสารให้กับเพื่อน ๆ re-twit) ซึ่งสามารถช่วยกระจายข่าวสารออกไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง (viral marketing) อย่างไรก็ดีการนำเสนอข้อความใด ๆ ผ่านสื่อสังคม

ออนไลน์ นักประชาสัมพันธ์ควรให้ผู้รับสารได้มีสิทธิในการเลือกและตัดสินใจ โดยต้องพึงระวังการสื่อสารที่เน้นการขายสินค้าอย่างตั้งใจมากเกินไป

3. Blogger หรือ บล๊อกจากผู้เขียนอิสระ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถเขียนในเรื่องที่ตนถนัด และมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ซึ่งบล๊อกในรูปแบบนี้ปัจจุบันองค์กรจะมีการเชิญตัวผู้เขียนอิสระเข้าร่วมงานแถลงข่าวหรือให้ทดลองใช้สินค้าและบริการจริง และให้ผู้เขียนอิสระทำการเขียนข้อความในเชิงสนับสนุนหรือแนะนำสินค้า ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรและสินค้าได้อีกวิธีการหนึ่ง

การประชาสัมพันธ์ผ่านแหล่งข้อมูล (data/knowledge) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะเนื้อหาอิสระ โดยมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้เข้ามาเขียนหรือแนะนำไว้ ส่วนใหญ่มักเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia) เว็บดูแผนที่ได้ทุกมุมโลกให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ (Google Earth) เป็นต้น สำหรับในส่วนของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์สามารถนำข้อมูลขององค์กรมาเขียนลงในวิกิพีเดีย (Wikipedia) เพื่อเป็นการแนะนำองค์กร แนะนำวิสัยทัศน์ สินค้าและบริการ หรือข้อมูลสำคัญ ๆ ที่ต้องการให้ประชาชนทราบ เพื่อเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจไม่ได้เป็นกลุ่มลูกค้าหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ด้วยต้นทุนที่ต่ำอีกวิธีหนึ่ง

การประชาสัมพันธ์ประเภทชุมชนออนไลน์ (community) เป็นเว็บที่เน้นการค้นหาเพื่อใหม่ ๆ หรือตามหาเพื่อนเก่า ๆ เน้นการสร้าง Profile ของตนเอง โดยการใส่รูป ใส่ข้อมูล ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของเรา อีกทั้งยังมีลักษณะในการแลกเปลี่ยนเรื่องราว ถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เช่น Facebook Google+ Tumblr หรือ MySpace เป็นต้น สำหรับในยุคปัจจุบันที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ Facebook โดยการประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook เป็นการประชาสัมพันธ์รูปแบบที่มักจะใช้หน้า Page หรือ Fan Page ซึ่งเปรียบเสมือนหน้าตาของบริษัทบน Facebook มีการแสดงรูปภาพ สัญลักษณ์ หรือข้อความที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของบริษัทได้อย่างชัดเจน อีกทั้งภายในตัว Facebook ยังสามารถที่จะบอกเล่าเรื่องราวดี ๆ กิจกรรมร่วมถึงโปรโมชั่นของสินค้าและบริการขององค์กร การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร การประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขความเข้าใจผิด ทั้งยังมีฟังก์ชันการโต้ตอบระหว่างกลุ่มลูกค้าและองค์กร การแชร์หรือการส่งต่อไปให้เพื่อน ส่งผลให้ข้อความประชาสัมพันธ์ถูกส่งต่อไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง จนเป็นเหตุให้ Facebook ได้รับความนิยมจนกลายเป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจอีกช่องทางหนึ่ง ตัวอย่างองค์กรที่นำ Facebook มาใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์จนประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย ที่มีกิจกรรมและแคมเปญใหม่มาให้แฟนเพจได้ร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยแฝงไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ของธนาคาร จนทำให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจและเต็มใจใช้บริการจากธนาคารในที่สุด

การประชาสัมพันธ์ประเภทสื่อ เว็บที่ใช้ฝากหรือแบ่งปันไฟล์ประเภท Multimedia เช่น ภาพยนตร์ คลิปวิดีโอ เพลง เป็นต้น สำหรับเว็บที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่ Youtube ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์หลายองค์กรได้นำสื่อที่เคยแพร่ภาพผ่านทางสื่อหลักอย่างโทรทัศน์นำมาเผยแพร่ซ้ำอีกครั้งบน Youtube แต่อาจมีการปรับปรุงเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ เพื่อให้เข้ากับอิริยาบทของสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ Youtube เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์นอกจากจะนำวิดีโอมาเผยแพร่บนเว็บไซต์แล้ว องค์กรยังสามารถสมัครสมาชิกเพื่อใช้เป็นช่องรายการขององค์กรได้ด้วย ส่งผลให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาติดตามชมผ่านช่องรายการที่องค์กรตั้งไว้ เมื่อมีข้อมูลการอัพเดตใหม่ ๆ ก็จะทำการส่งไปแจ้งที่สมาชิกให้ทราบทันที ซึ่งถือเป็น

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นสารสำคัญขององค์กรอีกช่องทางหนึ่งที่น่าสนใจในยุคสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จ

Deirdre Breakenridge (2008, p. 257) กล่าวถึงการวางแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ประสบความสำเร็จในยุค PR2.0 ซึ่งผู้เขียนได้นำแนวทางดังกล่าวมาปรับให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ในการดำเนินงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

1. นักประชาสัมพันธ์ต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์แบบเดิมและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างสมดุลย์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายขององค์กรและสินค้าได้อย่างครอบคลุม นักประชาสัมพันธ์ควรอัพเดตข้อมูลใหม่ ๆ หรือปรับปรุงข่าวสารจากสื่อเดิมให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศและอินเตอร์เน็ตให้พร้อมใช้อยู่เสมอ

2. องค์กรควรติดตั้งบริการ Really Simple Syndication หรือบริการที่อยู่บนอินเตอร์เน็ต สำหรับจัดทำข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบ XML เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับสาร โดยองค์กรสามารถส่งข่าวหรือข้อมูลใหม่ ๆ ให้ถึงเครื่องของผู้รับสารได้ตลอดเวลาที่มีการอัพเดตข้อมูล

3. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้คำนึงว่าประชาชนทุกกลุ่มอายุ อาชีพ และทุกระดับการศึกษา ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีโอกาสอ่านข้อความบนสื่อสังคมออนไลน์ทั้งสิ้น ดังนั้นการดำเนินการประชาสัมพันธ์จะต้องพยายามให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงขององค์กร เพื่อแผนการประชาสัมพันธ์จะได้ไม่เป็นการเหวี่ยงแห

4. องค์กรสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเพื่อสื่อสารไปยังพนักงาน ลูกค้า กลุ่มผู้ที่คาดว่าจะเป็นลูกค้า สื่อมวลชน ผู้เขียนบล๊อก และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่แพง

5. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้องค์กรเป็นบุคคลแรกที่จะทราบความคิดเห็นของลูกค้าเรื่องที่ลูกค้าวิตกกังวล และความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ว่าอะไรเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะต้องให้ลูกค้าหรือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กร

6. ข้อมูลที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถค้นหา วางแผน และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือองค์กรเพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจซื้อ ดังนั้นนักการประชาสัมพันธ์ควรให้ความสำคัญกับข้อมูลในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสินค้าหรือองค์กรที่ผู้บริโภคต้องการ

7. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะช่วยให้องค์กรสามารถเก็บข้อมูลทางการตลาดได้ และเป็นโอกาสที่จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงเนื้อหาสารขององค์กรให้กับกลุ่มลูกค้า

8. รูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของแต่ละองค์กรอาจมีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นควรมีการจัดรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกันองค์กรมากที่สุด การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถนำมาใช้บริหารจัดการข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้กับองค์กรได้

เอกสารอ้างอิง

กติกา สายเสนีย์. (2548). *Blog คืออะไร.* ค้นจาก http://keng.com/2005/09/30/what-is-blog/

จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์. (2541). *ยุทธวิธีการประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจตน์เมริน เจตน์ระวีโชติ. (2553). *The Future of PR and Social Media.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ณงลักษณ์ จารุวัฒน์ และ เอียน เฟนวิค. (2551). *เปิดโลกนิวมีเดียและการตลาดดิจิตอล.* กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.

ดำรงศักดิ์ ชัยสนิท. (2542). *การประชาสัมพันธ์/การประชาสัมพันธ์ธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: วังอักษร.

พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2553). *นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์กับประเด็ฯการสื่อสารขององค์กรระดับโลกท่ามกลาง Social Network.* ค้นจาก http://www.drphot.com/images/journal/2553/coporate_communication/external/Article%20PRbook4.pdf

วิจิตร อาวะกุล. (2541). *เทคนิคการประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช อภิรัตนกุล. (2542). *นักประชาสัมพันธ์กับงานประชาสัมพันธ์ในเชิงปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช อภิรัตนกุล. (2553). *การประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี วงษ์มณฑา. (2552). การประชาสัมพันธ์: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม.

References

Arvakul, V. (1998). *PR strategy.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Apiratanakul, V. (1999). *Publicist and PR practices.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Apiratanakul, V. (2010). *Public relations.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Chaisanit, D. (1999). *Public relations / public relations business.* Bangkok: Wongauksorn. (in Thai)

Jaruwat, N. & Fanwic, A. (2010). *Open new media and digital marketing.* Bangkok: Nation Book. (in Thai)

Jateravechot, J. (2010). *The Future of PR and social media*. Bangkok: Bangkok University. (in Thai)

Jaichansukkit, P. (2010). *Innovative public relations and corporate communications of the deck amid the global Social Network.* Retrieved from http://www.drphot.com/images/journal/2553/coporate_communication/external/Article%20PRbook4.pdf (in Thai)

Safko, L., & Brake, D. (2009). The social media bible: Tactics, tools, and strategies for business success. New Jersey: Wiley.

Saisanee, K. (2005). *What is Blog*. Retrieved from http://keng.com/2005/09/30/what-is-blog/ (in Thai)

Scoott, D. M. (2007). *The new rules of marketing and PR.* New Jersey: John Wiley & Sons.

Pavlik, J. V. (2007). Mapping the consequences of technology on public relations. Institute of Public Relations. New Jersey: Wiley.

Cross, R., & Thomas, R. J. (2009) Driving results through social network: How top organizations leverage networks for performance and growth. New Jersey: John Wiley & Sons.

Safko, L., & Brake. (2010). Social media bible. New Jersey: John Wiley & Sons.

Suttivorasate, J. (1998). *PR tactics.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Wongmonta, S. (2009). *Public relations.* Bangkok: Teerafilm. (in Thai)

Library and Information Science Education in Indonesia

Zulfikar Zen

บทคัดย่อ

การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศอินโดนีเซียมีสองระบบคืออย่างเป็นทางการและการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาอย่างเป็นทางการมีการดำเนินการในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นและนอกระบบการศึกษามีการดำเนินการโดยสถาบันการศึกษาหลาย สมาคมและองค์กร การพัฒนาของบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ศึกษาอย่างเป็นทางการเริ่มต้นจากสองปีหลักสูตรที่ 20 ตุลาคม 1952 ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการสาธารณรัฐอินโดนีเซียในปี 1961 การศึกษาได้รับการแบบบูรณาการที่มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย ปัจจุบันในปัจจุบันมี 22 หลักสูตรระดับปริญญาตรี 6 หลักสูตรปริญญาโทและ 22 หลักสูตรอนุปริญญา ห้องสมุดแห่งชาติของสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้ออกมาตรฐานและแนวทางในการได้รับการรับรองและการรับรองของการไม่ศึกษาห้องสมุดอย่างเป็นทางการ พวกเขาสำหรับบรรณารักษ์มืออาชีพทางด้านเทคนิค หัวหน้าบรรณารักษ์บรรณารักษ์บริหารของโรงเรียนห้องสมุดและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของโรงเรียน

คำสำคัญ: ห้องสมุด, บรรณารักษศาสตร์, การศึกษา, อินโดนีเซีย

Abstract

There are two systems of library and information science education in Indonesia, formal and non formal education. The formal educations are conducting at the higher education level and non-formal educations are conducting by many institutions, associations, and organizations. The development of formal library and information science education was started by two years courses at 20th October 1952 under the Department of Education Republic of Indonesia. In 1961 the education was integrated to the University of Indonesia.. Nowadays At the present, there are 22 Undergraduate Programs, 6 Master Programs and 22 Diploma Programs. The National Library of Republic of Indonesia has released the standards and guidelines for the accreditation and certification of non formal library educations. They are for professional librarians, technical (paraprofessional) librarians, managerial librarians, head of library schools and staff of library schools.

Keywords: library, information science, education, Indonesia

Introduction

Based on the Library Act of the Republic of Indonesia No. 43 year 2007, there are 5 (five) kinds of libraries. They are national library, public library, academic library, special library and school library.

The public libraries are consist of Province library, District library, City library and community library.

Since 1988, the librarians in Indonesia was recognized by the government as a professional work, such as teachers, lawyers, medical doctors. The minimum education of librarian is 2 (two) years formal education in library and information science at the higher education level. The librarian who work for the government as a civil servants knows as *functional librarians*. According to the Library Act No. 43 / 2007, there are two library personnel in the library, librarians and technical library staff. The librarians are at least hold Diploma 2 Program Certificate, while the technical library staff are supporting staff such as computer scientists, multimedia experts, etc.

Based on the data from National Library of Republic of Indonesia (NLRI), in 2013, the number of libraries in Indonesia are about 251.448 libraries. While the number of professional (functional) librarians are only 3062 librarians. The majority of them are working at the Academic Libraries and Special Libraries. The details as shown at *Table 1* below:

Table 1

Libraries and Librarians in Indonesia

No	Institutions	Number of Libraries	Number of Functional Librarians
1	National Library	1	157
2	Provincial Libraries	33	711
3	Academic Libraries	3.226	1.395
4	Special Libraries	1.802	496
5	Public Libraries (District/City Libraries)	466	129
6	School Libraries	226.640	174
7	Community libraries/ Village Libraries.	19.280	-
Total		**251.448**	**3.062**

According to the Library National Standard (Standar Nasional Perpustakaan, 2010), the need of functional librarians are 788.590 librarians. They are 514.504 professional librarians (academic graduations) and 274.086 paraprofessional (skilled) librarians, (vocational graduations).

The professional organization of Indonesian Librarians is growing significantly after the reform era. Indonesian Library Association (ILA) is the first professional organization of Indonesian librarians. ILA was established on July 6, 1973. During the New Order era (Soeharto's Administration), ILA is the only one professional organization for librarians in

Indonesia. After the reform movement in 1998, the new organization for librarians was established. Nowadays there are 13 organizations for librarians and libraries in Indonesia.. They are IPI, BPPMI, KPI, FPPT, FPKI, FPUI, FPSI, GPMB, ISIPII, APISI, KPDI, ATPUSI, and APPIPII. The details can be seen at Table 2 below:

Tabel 2

List of Librarian and Library Organization

No	Organization	Estab.
1	Indonesian Library Association(Ikatan Pustakawan Indonesia)	6 July 1973
2	Managerial Board of Indonesian Mosque Library (Badan Pembina Perpustakaan Masjid Indonesia)	1983,--
3	Library Club of Indonesia (Klub Perpustakaan Indonesia	1990
4	Forum of Indonesian Academic Library (Forum Perpustakaan Perguruan Tinggi Indonesia)	12 October 2000
5	Forum of Indonesian Special Library (Forum Perpustakaan Khusus Indonesia),	18 Nov. 2000
6	Forum of Indonesian Public Library (Forum Perpustakaan Umum Indonesia),	4 June 2002
7	Forum of Indonesian School Library, (Forum Perpustakaan Sekolah Indonesia),	8 August 2002
8	Community Reading Habit Movement (Gerakan Pemasyarakatn Minat Baca),	25 October 2001
9	Association of Indonesian Library and Information Science Scholar (Asosiasi Sarjana Ilmu Perpustakaan dan Informasi Indonesia)	23 March 2006
10	Association of Indonesia Information Workers (Asosiasi Pekerja Informasi Indonesia)	26 August 2006
11	Conference of Indonesian Digital Library (Konferensi Perpustakaan Digital Indonesia)	2 Dec. 2008
12	Association of Indonesian School Library Professional (Asosiasi Tenaga Perpustakaan Sekolah Indonesia)	28 May 2009
13	Association of Indonesian Library Schools (Asosiasi Penyelenggara Pendidikan Ilmu Perpustakaan dan Informasi Indonesia)	17 September 2012

The role of library and information science education is very important not only to fulfill the need of qualified librarians but also to maintain the professionalism. This article will present the development of library and information science educations in Indonesia, both formal and non formal education.

Formal Library Educations

There are two kinds of library and information science educations in Indonesia, formal and non formal education. The formal educations are conducting at the higher education level and non-formal educations are conducting by many institutions, associations, and organizations.

The formal educations on librarianship are conducted at the higher education level. Under the Higher Education Act No. 12, year 2012. The education system at Higher Education consists of two programs. They are Academic Education System and Vocational Education System

The Academic Education System consist of *Undergraduate Program* and *Postgraduate* Program. The postgraduate programs are Master Program and Doctor Program. The Academic education prepares the students to master, apply and enhance science and technology.

The Vocational Education System is a Diploma Program and preparing the students to have a special skills for working. The Vocational education system consists of several programs. They are Diploma1 Program (1 year p*rogram),* Diploma2 Program (2 years p*rogram),* Diploma3 Program (3 years p*rogram),* Diploma4 Program (4 years p*rogram),* Specialist Program, and Applied Doctoral Program.

The main difference between two education systems is not only the number of credits required, but also the learning and teaching approach. The Academic Education System is more on theoretical approach while the Vocational Education System is more on practical approach.

The formal library education in Indonesia started in early sixties (1960's) at University of Indonesia (UI). Today (2013), Indonesia has about 32 library schools at the higher education level. The majority of schools are conducted by the state universities or institutes.

Library Education at Early Period

Library education in Indonesia was established on October 20, 1952 by the Ministry of Education and Culture Republic of Indonesia namely Educational Courses of Library Employee (Kursus Pendidikan Pegawai Perpustakaan).The library courses were for 2 (two) years, and the participants generally were employees who had worked in the library. Then in 1955 the name of courses was changed to Educational Courses of Library Expert (Kursus Pendidikan Ahli Perpustakaan). The length of course turned into a two and half years. Then, in the year of 1959, the school was renamed by the Library Schools (Sekolah Perpustakaan), with a three year study program.

In 1961, the Library School was officially integrated into University of Indonesia (UI), known as The Department of Library Science, Faculty of Teacher Training and Education University of

Indonesia. (Jurusan Ilmu Perpustakaan Fakultas Keguruan dan Ilmu Pendidikan Universitas Indonesia). Being part of University Indonesia is an important history for library education in Indonesia. This is the first steps toward library education is recognized as "an academic education". In 1963, The Department of Library Science, integrated into the Faculty of Letters, University of Indonesia (Fakultas Sastra Universitas Indonesia), because the Faculty of Teacher Training and Education become an Institute, known as Institute of Teacher Training and Education Jakarta (IKIP Jakarta). Since the year 2000, the name "Faculty of Letters" changed into "Faculty of Humanities"

Nowadays, the library schools in Indonesia are available in various faculties, such as Faculty of Humanities, Faculty of Communication, Faculty of Social and Political Sciences, Faculty of Letters, Faculty of Information Technology, etc. The names of study programs are also various and depend on the university, institute or department, they are belong to. Based on the meeting among the head of library schools in Bandung at 17 September 2012 agreed that the formal association of library schools is known as "The Association of Indonesian Library and Information Science Education (Asosiasi Penyelengara Pendidikan Ilmu Perpustakaan dan Informasi Indonesia)

Academic Educations

The Academic Program is a formal education at the higher education level. It consists of 2 (two) programs. They are:

a). Undergraduate Program (*Program Sarjana/S1)* for 4–6 years with the minimum 144 credits earning, The details of courses see Table 4 and 5

b). Master Program (*Program Magister/ S2*).for 2 -3 years with 40 – 50 credits. The details of courses see Table 7.

Undergraduate Program

From 1963-1969, the Department of Library Science, Faculty of Letters University of Indonesia only provided the Bachelor of Art (BA) level (Sarjana Muda), while prospective candidate students who had certificate of Senior High School In 1969, the University Indonesia was redesigned the curriculum of library education to the Undergraduate Program (Sarjana) . The output of the program known as Sarjana Ilmu Perpustakaan (SIP) or Doctoradus (Drs). Since then, the candidate students are those who at least have a Bachelor degree in all disciplines.

Due to the change of education regulation at the higher education, in 1986, candidates of student for Department of Library Science University of Indonesia was also changed to the senior high school graduation. The candidates have attended and passed the National Exam for Entering the State Higher Education.

Up to the year 1975, the Department of Library Science at the University of Indonesia (DLIS UI) was the only one higher education in Indonesia offering library science. In 2013, Indonesia has 21 library schools which have the Undergraduate Program for Library and Information Science. The majority of departments are conducted by the state

university, only five at the private universities. The details as *Table 3* follow:

Table 3

The List of LIS Undergraduate Program in Indonesia

No	Name of University & City	Estab.	No	Name of University & City	Estab.
1	UI, Jakarta	1969--	12	IAIN Imam Bonjol, Padang	2007--
2	IKIP, Bandung UPI, Bandung	1975-1984 2008--	13	UNDIP Semarang	2005--
3	USU Medan	1980–1983 2001--	14	Univ. Yarsi, Jakarta*)	1999
4	UNPAD Bandung	1984--	15	ULK, Pakan Baru*)	2008
5	UNINUS Bandung*)	1984--	16	IAIN Raden Patah, Palembang	2009--
6	UIN Sunan Kalijaga Jograyakarta	1998--	17	UNIBRAW, Malang	2011--
7	UIN Syarif Hidayatullah Jakarta	1999--	18	UNSRAT, Manado	2012--
8	UIN Alauddin, Makasar	1999--	19	UNHALU, Kendari	2012
9	UWK, Surabaya*)	2000--	20	UT, Jakarta	2013--
10	IAIN Ar Raniri, Banda Aceh	2006--	21	USMI Medan*)	2013-
11	IAIN Sulthan Thaha Saifuddin, Jambi	2006--	22	UNCEN, Jayapura	2013--

**) Private University*

To obtain the certificate for the Undergraduate Program (*Program Sarjana*), the minimum number of credits earned are 144 credits. The length of study is 4 – 6 years. In general, the curriculum composition of Library and Information Science consists of: general courses, core courses, special courses, and elective courses. There is an example of general courses and core courses from the Department of Library and Information Science University of Indonesia. They are:***General Courses (12%), → 17 Credits,***

The general courses based on the university curriculum, Almost all of higher education in Indonesia has the same General Courses,

Core Courses (47%) → 68 Credits.

The Core Courses mainly consist library and information science. Almost all of Undergraduate

Program of Library and Information Science schools in Indonesia have the same courses.

Special Courses (42%) → 59 credits

The content of Special Courses depends on the faculty where the department is belong to. For example, at The Department of Library and Information Science Faculty of Humanities University of Indonesia, the Special Courses related to culture, literature and humanities. While at The Department of Information and Library Science Faculty of Communication University of Padjadjaran, Bandung the courses are largely related to the communication and social science.

The details of course titles for General and Core Curriculum *see Table 4* and *Table 5* below:

Table 4

The Courses Title of General Curriculum

No	Titles	No	Titles	No	Titles
1	Religion	4	Indonesian Language	7	Research Methodology
2	Pancasila (State Ideology)	5	English Language	8	The Basic of Social Science or Science or Culture
3	Nationality	6	Statistics		

Table 5

The Course Titles of Core Curriculum

No	Titles	No	Titles	No	Titles
1	Introduction to Library and Information Sciences	10	The Basics of Information Technology and Communication	19	Library Profession and Ethics
2	Basics of Information Organization	11	The Application of Information Technology and Communication	20	Library Marketing and Promotion
3	Vocabulary Index	12	Database Management	21	Information Network
4	Metadata B (Bibliographic Description for Multimedia)	13	Management Digital Library	22	Archives and Record Management
5	Classification	14	Library Atomation	23	Library and Information Services
6	Metadata A (Bibliographic Description for Monograph)	15	Research Methodology on Library Science	24	Library Management (Public /School/Academic/Special/ National Library)
7	Library Administration and Organization	16	Collection Development	25	Management of Library Buildings and Facilities
8	Resources and Reference Services	17	Legal aspects on Information	26	Field Work (6–8 weeks)
9	Conservation and Preservation	18	Information Literacy	27	Thesis (*skripsi)*

Master Program

There are six Master Programs for library and information science (2013). They are:Universitas Indonesia (University of Indonesia/UI), Jakarta. As the oldest library school in Indonesia, the Department of Library and Information Science UI keeps improving library education quality in Indonesia. In 1990 it officially opened the Master Program of Library and Information Science (S2 Program). At the earlier, the program was under the Computer Science, Post-Graduate Program University of Indonesia, then by the year of 2000 was integrated to the Department of Library and Information Science, Faculty of Letters UI (now known as: Faculty of Humanities) Universitas Padjadjaran (Padjadjaran University/UNPAD), Bandung. Beside having the undergraduate program, in the academic year of 2002/2003, UNPAD also conducting the Postgraduate Program under Faculty of Communication. Institut Pertanian Bogor (Bogor Agrictural University/IPB)

in 2006 offering Postgraduate Program, by the name "Master of Information Technology for Library" under the Professional Master Program IPB. The curriculum more emphasizes on Information Technology.

Universitas Gadjah Mada (Gadjah Mada University/UGM) at last closing the Diploma Program (D2/3 Program and in 1996 conducting the Postgraduate Program (S2 Program) by the name of Postgraduate Program focus in Library Management under Magister Program in Management

Universitas Islam Negeri Sunan Kalijaga (Sunan Kalijaga Islamic State University) Yogyakarta in 2010 conducting the Master Program for :Library and Information Science under Inter-disciplinary Study, Postgraduate Program.

Universitas Islam Negeri Alauddin (Alauddin Islamic State University)/Alauddin Makassar in 2013 established the master program Focus on Library Science at the Study Program of *Dirasah Islamiyah,* Postgraduate Program UIN Alauddin.

Table 6

The List of LIS Master Program in Indonesia

No	Name & City	Estab.	No	Name o& City	Establ
1	UI, Jakarta	1990--	4	UGM Yogyakarta	1996--
2	UNPAD, Bandung	2009--	5	UIN Sunan Kalijaga, Yogyakarta	2010--
3	IPB ,Bogor	2003--	6	UIN Alauddin, Makassar	2013--

The Core Curriculum for Master Program for Library and Information was design of 42-50 credits for 4-6 semester (2–3 year). There is an example of courses from the Master Program Department of Library and Information Science University of Indonesia. They are :as at *Table 7* below:

Table 7

The Course Titles for LIS Master Program at the University of Indonesia

No	Titles	No	Titles	No	Titles
1	Information Society	7	Management and Library Culture	13	Organization and Document Control***)
2	Automation Program for Information Institutions	8	Audit and Information Policy	14	Thesis Seminar
3	Management and Preservation of Knowledge	9	Management Information Resources	15	Thesis
4	Information Resources Services	10	Archives Management***)	16	Introduction to Library and Information Science*)
5	Information Research Methodology	11	Strategic Context of Electronic Archives***)	17	Metadata and Classification*)
6	Organization of Information	12	Retention Design and Record Storage ***)	18	Field Work **)

*). Matriculation for the student who has no library science background

**) Matriculation for the student who has no experiences working in the library

***) Special courses for archive mainstream

Vocational Educations

The Vocational Education is the program to prepare the skilled librarians or the paraprofessional librarians. This program is also known as Diploma Program. The curriculum orientation of Vocational Education is more practical oriented. They are consist of fourprograms such as:

Diploma1 Program for one year with the 60 credits minimum.

Diploma2 Program for two year with the 80 credits minimum,

Diploma3 Program for three year with the 110 credit minimum

Diploma4 Program for four year with the 144 credits minimum

At the present, the majority of Vocational Education in Library Education are for the Diploma3 Program.

As it has been explained above, that library education in Indonesia started from the Courses in 1952, then in 1959 became the Library School. Between the years 1961-1969 University of Indonesia has been conducting education on the level of "Bachelor". This program can be treated as a Vocational Education, Hasanuddin University. Ujung Pandang, in 1978 established Diplom3 Program of Library Science. The candidate students were the SMTA graduates. Due to the high demand of skilled librarians. After 1980s many Universities or Institutes established the Diploma Programs. They can be divided into three eras. They are 1980s era. 1990s era and 2000s Era

The 1980s Era

There are 6 (six) institutions provided Diploma Program library education in the era 1980s. They are:

1) Universitas Airlangga (Airlangga University/UNAIR). Surabaya. In 1982 UNAIR established the Diploma Program for Library Education under the Faculty of Social Sciences and Political Science UNAIR The program was originally only for Diploma2 Program, but later 11ransferred into Diploma3 Program.

2) Institut Pertanian Bogor (Bogor Agricultural University/IPB). In 1982 IPB established the Diploma2 Program of Library Program under the name of Department of the Polytechnic School of Library and Information an In the academic year 1991/1992, this program is under the Faculty of Agriculture, Department of Social Economics, *by the name of* Library and Information Studies Program. Originally, the main purpose of the program was to fulfill the demand of skilled librarians for the library and information center in the subject of agriculture and biology. In the year 2006 the program was officially closed.

3) Universitas Lancang Kuning (Lancang Kuning University/ULK), Pakan Baru. In 1982 ULK opened the Diploma3 Program for library education. LKU is the first private university involved in conducting the Diploma Program on library education in Indonesia.

4) Universitas Sumatera Utara (North Sumatera University/USU), Medan. After closing the Undergraduate Program of Library Science, in 1985 USU established the Diploma3 Program for library science

5) Universitas Indonesia (University of Indonesia/UI), Jakarta In 1986 UI opened the Diploma2 Program in Library Science under the Faculty of Letters, then in 1991 change to the Diploma3 Program. In the year 2000 the Diploma 3 Program of Library Science and Diploma3 Program of Archive was integrated as a Program of Information Management and Document (*Manajemen Informasi dan Dokumen/MID*), The purpose of the integration of library and archive study is to provide skilled and qualified graduates in the field of library, archive, record management and documentation.

6) Universitas Gadjah Mada (Gadjah Mada University/UGM). Yogyakarta, In the year 1989/1990 UGM also opened the Diploma Program Library. Diploma program established by the UGM was to have skill librarians with special expertise on design the library building and the conservation and preservation of library collections. Program is belong to the Faculty of Non Degree Technology UGM. (Fakultas Non-Gelar Teknologi). Due to the limited of appropriate student to fulfill the program requirements in 1992 the program was closed.

The 1990s Era

There are eight institutions provided library education at the Diploma Program in the Era 1990. They are:

1) Universitas Sam Ratulangi (Sam Ratulangi University/UNSRAT) Manado. In the academic year 1992/1993 UNSRAT established Diploma3 Program.in Library Science. Due to the

limited student, in 2001/2002 the Diploma3 Program was closed and conducting the Undergraduate Program (*Program Sarjana)*

2) Unversitas Terbuka (Open University/UT), Jakarta. In 1992 UT established the Diploma2 Library Program. The National Library of Indonesia supported the program by August 26, 1992, the cooperation between the National Library and the Open University was signed. .Nowadays (2013), UT has about 27.000 students for the Diploma2 Library Program.

3) Universitas Yarsi (Yarsi University). Jakarta. In 1995 Yarsi University established The Diploma3 Program in library science under the Faculty of Information Technology.

4) Sekolah Tinggi IlmuSosial & Ilmu Politik, (Higher School of Social Science and Political Science/STISIP), Soppeng Sulawesi. In 1996/1997 STISIP established the Diploma2 Program in library education

5) Universitas Bengkulu (Bengkulu University/UNIB), Bengkulu. In 1997 UNIB established the Diploma3 Program in library education. The program is under the Faculty of Social Science and Political Science,

6) IAIN Ar Raniri (Islamic State Institute), Banda Aceh in the year of 1998 established the Diploma 3 Program in library under the Faculty of Letters.

7) IAIN Imam Bonjol, (Islamic State Institute) Padang in the academic year 1998/1999 established the Diploma 2 Library Program under the Faculty of Humanities. State Islamic Institute, by the name program is the Diploma Program of Library, Archive and Documentation (*Program Diploma Perpustakaan, Arsip dan Dokumentasi).* Then in 2003 transfered into Diploma3 Program.

8) UIN Sunan Kalijaga (Sunan Kalijaga State Islamic University) Yogyakarta in 1999 established Diploma3 Library Program at The Faculty of Humanities and Culture.

The 2000s Era

There are nine institutions provided library education in the 2000 Era. They are:

1) Universitas Negeri Padang (Padang State University/UNP), Padang in 2001 started offering the Diploma3 Program on library education. The program is conducted under the Faculty of Languages, Literatures and Arts by the name "Study Program of Library Science, Information and Archive" (*Program Studi Ilmu Perpustakaan, Informasi dan Kearsipan)*

2) Universitas Negeri Sebelas Maret *(Sebelas Maret State University/UNS*), Solo. UNS in 2001 established the Diploma3 Program in library education. The program is under the Faculty of Social Science and Political Science

3) Universitas Lampung (Lampung University/UNILA), Lampung in 1998 established the Diploma2 Program in library education. The program is under the Faculty of Social Science and Political Science

4) IAIN Antasari, (Islamic State Institute) Banjarmasin. In 2001 IAIN Antasari established the Diploma3 Program in library under the Faculty of Letters.

5) Universitas Muhammadiyah (Muhammadiyah University/UMM) Mataram,. In

2003 UMM established the Diploma3 Program for Library Administration under Faculty of Social Science and Political Science

6) Universitas Halu Oleo (Halu Oleo University/UNHALU) Kendari in 2004 established Diploma 2 Library Program and in 2007 transformed to Diploma3 Library and Archive Program at the Department of State Administration Faculty of Social Science and Political Science

7) Universitas Negeri Malang (Malang State University/UM), Malang in 2010 established the Diploma3 Library Science focus on School Library at The Department of Indonesian Literature Faculty of Letters

8) Universitas Udayana (Udayana University/UNUD) Denpasar, Bali in 2011/2012 established the Diploma3 Program in library education. The program is under the Faculty of Social Science and Political Science

9) Universitas Pendidikan Ganesha (Ganesha Education University/UPG), Singaraja in 2013 opened the Diploma3 Library Scince at Faculty of Social, The list of Library Diploma Program can be seen at the *Table 8* below:

Table 8

The List of LIS Diploma Program in Indonesia

No	Name & City	Estab.	No	Name & City	Estab.
1	UI, Jakarta	1952-1969 1986--	14	IAIN Ar Raniri, Banda Aceh	1998--
2	UNHAS, Makassar *)	1975–1984	15	UNILA, Lampung	1998--
3	USU Medan	1983–2001	16	IAIN Imam Bonjol, Padang	1998--
4	IPB Bogor_*)	1982–2006	17	UIN Suka, Jograyakarta	1999--
5	ULK, Pakan Baru **)	1982--	18	UNP Padang	2001
6	UNAIR, Surabaya	1989--	19	UM, Mataram**)	
7	UGM Yograyakarta	1989—1992	20	IAIN Antasari, Banjarmasin	2001
8	UT, Jakarta	1992--	21	UNS, Solo	2001--
9	UNSRAT, Manado*)	1993—2007	22	UNHALU, Kendari	2004
10	Univ. Yarsi, Jakarta**)	1994--	23	UM Malang	2010
12	STISIP, Soppeng**)	1996	24	UNUD Denpasar	2011
13	UNIB Bengkulu	1997--	25	UNDIKSHA, Singaraja	2013

**) Closed **) Private University*

The minimum credit for Diploma2 Program is 80 credits and 110 credits for Diploma3 Program. There is no standard of Core Curriculum for Diploma Program. In Indonesia. There is an example of courses from Diploma 3 Program Management of Information

and Document University of Indonesia and can be seen at *Table 9* below:

Table 9

The Course Titles of MID Diploma Program at University of Indonesia

No	Titles	No	Titles	No	Titles
1	Introduction to Information, Library and Archive	10	Introduction to Record Management	19	Preservation and Conservation of Information Media
2	Introduction to Technology of Information Management	11	Introduction to Ethics and Information Professional	20	Introduction to Organization of Information
3	Office Management	12	Information Services	21	Internet Application
4	Bibliographic Description	13	Marketing of Information Services	22	Repackaging of Information
5	Library Administration	14	Record Arrangement	23	Storytelling
6	Archive Administration	15	Multimedia Processing	24	Software and Multimedia
7	Classification	16	Electronic Record	25	Graphics Publication
8	Record Retention	17	Database	26	Subject Headings
9	Introduction to Documentation	18	Record Center Management	27	Field work

Non Formal Educations

The non-formal education is a training, courses, internship, etc. and conducted by many institutions, or association, such as the NLRI, ILA, Provincial/District Libraries (Perpustakaan Provinsi/Kabupaten/Kota), Center of Research and Development in the Departments. The course titles, the number of credit and the hour of training are various among the host of training. However, the National Library of Republic of Indonesia (NLLRI) has released the standards and guidelines for the accreditation and certification of non formal library education in Indonesia.

In facts, nowadays many library personnel (library staff) have worked more than two years in library and they have no library science education. In order treat them as a librarian or professional staff, NLRI provide the special training. There are two kinds of training Professional Library Training (PLT) (Pelatihan Calon Pustakawan Ahli) and Technical Library Training (TLT) (Pelatihan Calon Pustakawan Trampil). PLT is for library staff whose have undergraduate (Sarjana) certificate background, while

TLT is for library staff whose have Diploma3 certificate in any discipline. The PLT is 628 training hours (@45 minutes), and TLT is 481 training hours (@45 minutes). The courses consist of four subject categories. They are a). Basic subjects b), Core subjects, c). Supporting subject and d). Elective subjects. The details can be seen at the Table 10 and 11 below:

Table 10

Course Titles for Professional Library Training

No.	Course Titles	Hour	No.	Course Titles	Hour
A	Basic Courses	64	9	Information Technology in Library	48
1	Library Laws and Regulation	16	10	Library development Studies	56
2	Introduction to Library and Information Science	16	11	Library Material Preservation	24
3	Functional Librarian	32	C	Supporting Courses	72
B	Core Courses	484	1	Outbond	16
1	Management of Library, Documentation& Information	32	2	Comparative Study	32
2	Collection Development	24	3	Seminar	16
3	Cataloging	48	4	Evaluation	8
4	Classification and Subject Heading	60	D	Elective Courses	8
5	Secondary Literatures	48	1	Local Contents	3
6	Library Services	48	2	Career Development	2
7	Information Searching and Reference Service	48	3	Current Issues in library	3
8	Library Promotion & reading habit	48		Total	628

Table 11

Course Titles for Technical Library Training

No.	Course Titles	Hour	No.	Course Titles	Hour
A	Basic Courses	58	9	Library Material Preservation	17
1	Introduction to Library and Information Science	30	10	Field Work	40
2	Functional Librarian	28	C	Supporting Courses	60
B	Core Courses	355	1	Outbond	16
1	Library Management	36	2	Seminar	16
2	Collection Development	20	3	Evaluation	8
3	Cataloging	44	4	Comparative Study	20
4	Classification and Subject Heading	36	D	Elective Courses	8
5	Secondary Literatures	36	1	Local Contents	3
6	Library and Information Services	46	2	Career Development	2
7	Library Promotion	34	3	Current Issues in library	3
8	Introduction to Information Technology	36		Total	481

Other training is for library managers. The library managers are the Head of National Library, Academic Libraries and Public Libraries in the provinces or districts.. Due to the limited human resources, many libraries are headed by other experts. To be the head of those libraries, they have to take the special training. The training consist of 120 training hours training. (@45 minutes) The title of courses can be seen at Table 11 below:

Table 12

Course Titles for Library Managers

No.	Course Titles	Hour	No.	Course Titles	Hour
A	Basic Courses	22	6	Information Repackaging Management	8
1	Library Staff Competency and Professional Ethics	6	7	Information Literacy Based on ICT	10
2	Strategic Management for Library Development	6	8	Interpersonel Skills	10
3	Leadership and entrepreneurship in Library	10	9	Information Network and Library Cooperation	8
B	Core Courses	80	C	Supporting Courses	18
1	Collection Development Management	6	1	Comparative Study	8
2	Collection Processing Management	10	2	Seminar	8
3	Library Sevices Management	8	3	Evaluation	2
4	Library Promotion Management	8		Total	120
5	Library Materials Preservation Management	8			

The non-formal educations for school library consist of two programs. They are training is for head of school library (Kepala Perpustakaan Sekolah) and for the school library staff. (Pengelola Perpustakaan Sekolah). The training for head school library consist of 120 training hours (@45 minutes) and for school library staff consist of 110 training hours (@45 minutes). The one hour of training is 45 minutes. The title of courses can seen at Table 12 and, 13 below:

Table 13

Course Titles for The Head of School Library

No.	Course Titles	Hour	No.	Course Titles	Hour
1	Strategic Management for School Library Development	6	10	Interpersonal Skills	6
2	Education Skills	6	11	Library Materials Preservation	6
3	Leadership and entrepreneurship in Library	8	12	Library Staff Competency and Professional Ethics	6
4	Collection Development of School Library	8	13	Reading Habit development	6
5	Organization of Information	14	14	Field Work in School Library	12
6	Library Services and Resources	6	15	Comparative Study	8
7	Information Technology for School Library	6	16	Seminar	6
8	Management of School Library Promotion	6	17	Evaluation	4
9	Information Literacy	6		Total	120

Table 14

Course Titles for staff of School Library

No.	Course Titles	Hour	No.	Course Titles	Hour
A	Basic Courses	12	7	Information Literacy	6
1	Development Program of School Library	6	8	Interpersonal Skills	4
2	Education Skills	6	9	Library Materials Preservation	4
B	Core Courses	80	10	Ethics of School Library Staff	6
1	School Library Management	6	11	Reading Habit development	4
2	Collection Development of School Library	6	12	Field Work at School Library	12
3	Organization of Information	14	C	Supporting Courses	18
4	Library Services and Resources	6	1	Comparative Study	8
5	Information Technology for School Library	6	2	Seminar	6
6	School Library Promotion	6	3	Evaluation	4
				Total	110

References

Adian, D. G. (2012). *Philoshopical foundation for library and information science.* In Proceedings of International Conference and workshop" Making You Know. Jakarta: LIS Dept of UI.

Ashton, T. (1956). Opportunities for librarian in Indonesia. *Australian Library Journal*, *1956*(5), 16-7

Basuki, S. (1991). *Strategy in handling new demands for education and training in library and information studies,* dalam Proceedings of the Eighth Congress of Southeast Asian Librarians. Jakarta: National Library of Indonesia & Indonesian Library Association, 305-16.

Basuki, S. (1994). *Periodesasi perpustakaan Indonesia*. Bandung: Remaja Rosdakarya.

Dari Kursus ke, A. (1957). *Majalah Perpustakaan Arsip dan Dokumentasi* , *2* (2), Februari, 11-14.

Dhelan, M. (1957) . Memperingati Lustrum I Pendidikan Ahli Perpustakaan. *Majalah Perpustakaan Arip dan Dokumentasi* , 2(5-6), 3-23.

Dunningham, A.G.W. (1983) *Library development in Indonesia*. Jakarta: University of Indonesia.

Hebraken, A. H. (1954). Kursus Pendidikan Pegawai Perpustakaan Merdeka Selatan 11. *Perpustakaan*, *1*(1) 34-8.

Kartadiredja, S. (1958) The Indonesia library school. *Unesco Bulletin for Libraries*, *12*(1), 4-6.

Martoatmojo, K. (1988). *Library education in Indonesia.* Dalam Proceedings of the Dutch-Indonesian Library Seminar, Jakarta, 23-24 Agustus 1988. Jakarta: Center for Library Development, Department of Education and Culture, in cooperation with the Royal Netherlands Embassy and National Library of Indonesia.

Pengembangan Kurikulum Pendidikan Perpustakaan: laporan seminar di Surabaya, 2-3 Desember, 27-15.

Perpustakaan Nasional, R. I. (2013). *Kurikulum dan garis-garis besar program pembelajaran, pendidikan dan pelatihan Calon Pustakawan Tenaga Ahli* : Jakarta: PNRI, *(Curriculum for Education and Training of Professional Librarians)*.

Perpustakaan Nasional R.I. (2014) *Kurikulum dan garis-garis besar program pembelajaran, pendidikan dan pelatihan Kepala Perpustakaan Sekolah*, Jakarta: PNRI, *(Curriculum for Education and Training of Head Library Schools)*.

Perpustakaan Nasional R.I. (2014) *Kurikulum dan garis-garis besar program pembelajaran, pendidikan dan pelatihan Pengelola Perpustakaan Sekolah,* Jakarta: PNRI, *(Curriculum for Education and Training of School Library Professional)*.

Perpustakaan Nasional R.I. (2014) *Kurikulum dan garis-garis besar program pembelajaran, pendidikan dan pelatihan Tenaga Ahli Perpustakaan*, Jakarta: PNRI, *(Curriculum for Education and Training of Library Managers)*

Royani, A dan Zulfikar Zen. (1984). *Perpustakaan di Indonesia 1950-1980: (suatu laporan penelitian)*. Jakarta: FSUI, *(Libraries in Indonesia 1950-1980: a research report)*.

Rungkat, T. (1997) *Education and training for librarianship in Indonesia, 1945-1984*.- Melbourne: Ancora Press.

Rungkat, T. & Zen, Z. (1997) *Education and training the Indonesian library workforce, 1985-1996*. Melbourne: Ancora Press.

Somadikarta, L. K. (1979). Jurusan Ilmu Perpustakaan Fakultas Sastra Universitas Indonesia 1969-1979 : serta pandangan ke masa depan. *Majalah Ikatan Pustakawan Indonesia (IPI), 5* (1-2),5-16 .

Somadikarta, L. K. (1982). *Jurusan Ilmu Perpustakaan Fakultas Sastra UI: (Suatu Retrospektif Pengalaman).* makalah pada Lokakarya Pengembangan Pendidikan Tenaga Perpustakaan dan Jaringan Informasi Terpadu Perpustakaan Perguruan Tinggi Dirjen DIKTI Depdikbud di Jakarta (*The Departement of Library Science Fakulty of Letters University of Indonesia: an experiencies)*

Somadikarta, L. K. (1983). *Pendidikan Ahli Perpustakaan.* makalah dalam Kongres Ikatan Pustakawan Indonesia III di Yogyakarta 22-24 September 1983: 188-9 *(Education for Library Experts: a paper at the 3rd Congress of Indonesian Library Association)*

Sumarsidik, S. (1961). The Indonesian library school. *Malayan Library Journal*, *1*(4), 1961.

Sumarsidik, S. (1961). Pendidikan Ahli Perpustakaan. Majalah *Perpustakaan Arsip dan Dokumentas*i, *6*(5-6), 35-36.

Tjoen, M. J. & Pardede, S. (1966) *Perpustakaan di Indonesia dari Zaman ke zaman*. Jakarta: Kantor Bibliografi Nasional.

University of Indonesia. Department of Library and Information Scince. (2014). *Competency based curriculum of DLIS-UI.* Depok: DLIS-UI.

University of Indonesia Vocational Program. Management Information and Document (2013). *MID Curriculum.* Depok: MID.

Yusrawati. (2015). *Condition of education and training of library science in Indonesia*. Paper presented at 16th Congress of Southeast Asian Librarians, 10-13 June 2015 in Bangkok.

Zen, Z. (1988). Patah Tumbuh Hilang Berganti. *Majalah Ilmu Perpustakaan dan Informatika, 5* (2), 7-11

Zen, Z. (1984). Perpustakaan Nasional Indonesia : Perjalanan Yang Panjang. *Majalah Ilmu Perpustakaan dan Informatika,* 4 (1), 17:17-20H.

Zen, Z. (2013). *Library and Information Science Education in Indonesia.* Paper presented at *The Seminar on Library and Information Science Education Collaboration among ASEAN Countries* Hosted by Sukhothai Thammathirat Open University Bangkok, 14-16 July.

การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2

Managing Information System for Quality Assurance of Primary School under the Pathumthani Service Area Office 2

กรณิกา คุ้นกลาง และสุวัฒน์ เงินฉ่ำ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำนวน 62 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 124 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที (t-test) และทดสอบเอฟ (F-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานศึกษามีการปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การรายงานข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูล การจัดระบบสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล และการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา (2) จัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมมีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การจัดระบบสารสนเทศ, การประกันคุณภาพ, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this survey were (1) to study the management of information systems for quality assurance in primary schools. (2) to compare this system as it is operating in the Pathum Thani service area office 2 ,with regard to the position of the respondents and the sizes of schools. The survey sample comprised 62 Primary schools, from which 124 administrators were randomly selected. The data was collected by applying Likert's 5-rating scale questionnaire and was analyzed in terms of frequency, percentage, mean, standard deviation and independent samples. T-test and F-test: The results of the survey were as follows ; (1) the management of the information systems for quality assurance at primary schools as a whole, was found to operate at a high level. When considering the rating of each aspect of primary school performance ,they were ranked in descending order as follows ; reporting

information, monitoring information ,managing information systems ,using information ,collection of information and study and analysis of data. The overall performances at managing information systems for quality assurance at primary schools, as classified by the position of the respondents and size of school, were found to vary considerably.

Keywords: managing information system, quality assurance, primary school

ความนำ

การศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม ดังนั้น หากจะดูคุณภาพการศึกษา จึงควรดูที่เป้าหมายปลายทางคือ คุณภาพของผู้จบการศึกษาว่าจะต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างน้อยต้องครบถ้วนตามหลักสูตรกำหนด เนื่องจากการพิสูจน์คุณภาพผู้เรียนที่จบการศึกษาต้องอาศัยเวลา ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนจึงเป็นสิ่งที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่า เมื่อบุตรหลานจบการศึกษาจากสถาบันแห่งนั้น ๆ แล้วจะเป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 กล่าวถึง ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพ เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ปัจจุบันองค์การได้ให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศและการจัดการสารสนเทศ เพราะระบบสารสนเทศถือว่าเป็นเครื่องมือของสถานศึกษาใช้ในการตรวจสอบการวางแผนการทำงาน สารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการกกำหนดนโยบาย และการบริหารการวางแผนพัฒนาและการติดตามประเมินผลแผนงาน โครงการต่าง ๆ นอกจากนี้สารสนเทศยังนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและหน่วยงานอีกด้วย

การจัดระบบสารสนเทศจะส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา และเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีส่วนช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในการวางแผนการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานด้านการจัดระบบสารสนเทศก็ยังพบปัญหาหลายประการ คือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบสารสนเทศไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ขาดวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ปัญหาการนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ปัญหาต่าง ๆ ยังรอคอยการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบสารสเทศเพื่อให้ระบบการทำงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งปัญหาเรื่องการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในแต่ละแห่งย่อมแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาคำตอบว่าการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยจำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม และขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 มีความแตกต่างกันตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 มีความแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับ ดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553)

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (internal quality assurance System)

สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓) ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับ ดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้วยการทำจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประชาสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทางให้ความเห็นและข้อเสนอแนะและแต่งตั้งคณะบุคคลทำการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา และจัดให้มีข้อมูลที่เพียงพอในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและแผนพัฒนา

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยมุ่งเน้นมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับ

มาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการจัดทำแผนอย่างเป็นระบบพื้นฐานของข้อมูลสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สมบูรณ์ คลอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดรับกับวิสัยทัศน์และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมายตจามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา จะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวนภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินการและการตรวจสอบและทบทวนจากหน่วยงานต้นสังกัด

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่เป็นตัวประโยค ได้แก่ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในวิชาแกนร่วมโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานจากหน่วยงานส่วนกลางร่วมกับต้นสังกัด (เขตพื้นที่) ดำเนินการ

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ การตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอกมาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษาซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริม พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ

หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1. สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบกระกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3. สถานศึกษาจะต้องจัดระบบสารสนเทศที่มาข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่อง ต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างถึงให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างอย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม (การสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน) การตรวจสอบและทบทวนคูณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแบบพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ ตามข้อ (8) เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

10. หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

10.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค

10.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

11. หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้การตรวจสอบและทบทวนให้เป็นไปตามข้อ (7) โดยอนุโลม

12. หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม

ประเมินผลและผดุงประสิทธิภาพของระบบการประกัน
คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

มุ่งศึกษาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยศึกษาตัวแปรดังนี้

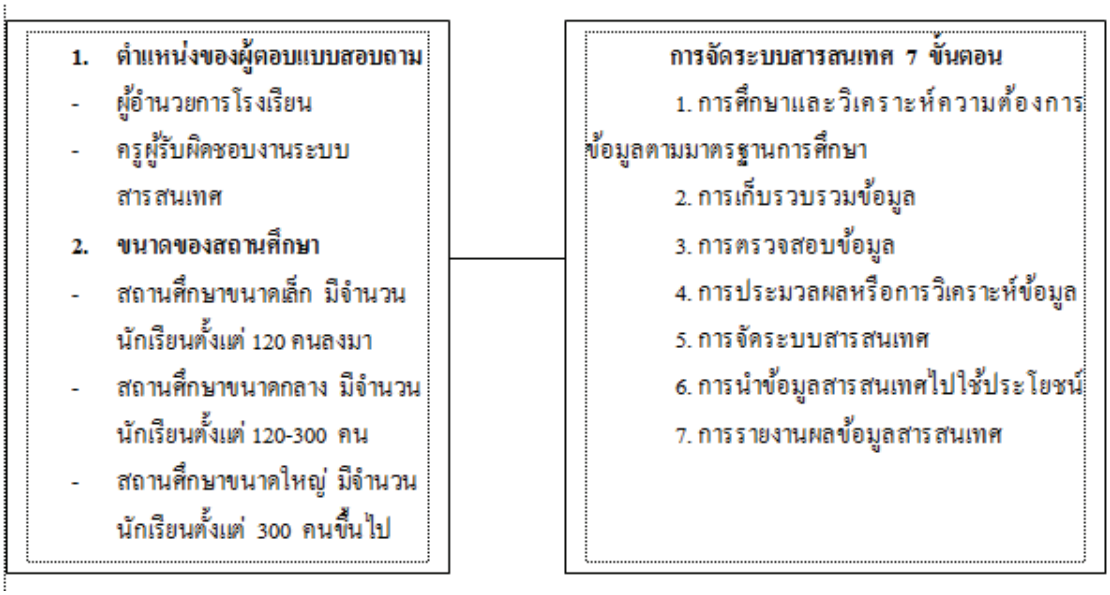

ภาพ 1 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพกับตัวแปรที่ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำนวน 67 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2544, หน้า 140) และเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ 62 โรงเรียน เป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมประชากร ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 67 โรงเรียน

2. รวบรวมสถานศึกษาตามของขนาดของสถานศึกษา แบ่งได้เป็น 3 ขนาด สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 16 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 25 โรงเรียน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 26 โรงเรียน

3. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของเคร็จซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 62 โรงเรียน

4. เทียบสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็น

ระดับชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 14 โรงเรียน ขนาดกลาง จำนวน 24 โรงเรียน ขนาดใหญ่ จำนวน 24 โรงเรียน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 62 โรงเรียน

5. ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

6. เทียบสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการใช้แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ได้แก่ ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูล และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ตามกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) มีแนวดำเนินการจัดระบบสารสนเทศ 7 ขั้นตอนดังนี้ การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดระบบสารสนเทศ การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ การรายงานผลข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอแนวทางเพิ่มเติมในการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน โดยได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบ 124 ฉบับ (100 %)

2. ประสานงานขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ เขต 2 ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามไปแจกที่สถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามและขนาดของสถานศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการทดสอบค่าที (t-test for independent samples) ขนาดของสถานศึกษา โดยใช้ค่า F-test ทดสอบความแตกต่างของบค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการ Scheffe's

ผลการวิจัย

1. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การรายงานข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูล การจัดระบบสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา

2. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า มีการปฏิบัติงาน ภาพโดยรวมแตกต่างกัน

3. การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดระบบสารสนเทศ และการรายงานข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย การรายงานข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูล การจัดระบบสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา
สามารถอภิปรายระดับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายด้านดังนี้

1.1 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พิเศรษฐ์ ไชยสุภา (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องการดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินภายนอก จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินการในสภาพการ

พัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยจะดำเนินการพัฒนาปรับตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ ซึ่งจะมีการกำหนดให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชนจะเห็นได้ว่า สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของข้อมูลตามมาตรฐานการศึกษา เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของภารกิจการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ นัทธพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดนครลำปาง พบว่า ได้เน้นให้มีการศึกษาหลักสูตรก่อนการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้มีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานระดับชาติ

1.2 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับจันทร์พร เสงี่ยมพักตร์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนใหญ่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ทำนองเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้สรุปว่า ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการว่า การจัดทำระบบข้อมูลควรมีการวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลซึ่งข้อมูลนั้นต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน ทันเวลาใช้และได้ประโยชน์หลังจากนั้นลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในขณะปฏิบัติต้องมีการติดตาม และเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ พราวศรี (2544) ได้กล่าวว่า ระบบสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนอกจากจะใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน และประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังสามารถเป็นเครื่องชี้นำ ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการ (2549) สรุปว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นั้นจะต้องกำหนดรายการข้อมูลที่ต้องการ กำหนดวิธีการจัดเก็บ สร้าง หรือจัดหาเครื่องมื อในการจัดเก็บให้สัมพันธ์กับลักษณะของข้อมูลและแหล่งข้อมูล เช่น แบบสำรวจ แบบสำภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึก แบบสังเกต เป็นต้น นอกจากนั้นควรกำหนดเวลาในการจัดเก็บและหน่วยงานหรือบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดเก็บให้ชัดเจนด้วย

1.3 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการตรวจสอบข้อมูล ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับจันทร์พร เสงี่ยมพักตร์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า การตรวจสอบข้อมูลส่วนใหญ่ได้ตรวจสอบข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานระบบสารสนเทศ สุชีรา จินดาวงศ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม จังหวัดพะเยา พบว่า การตรวจสอบข้อมูลมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เกรียงศักดิ์ พราวศรี (2544) กล่าวว่า การตรวจสอบข้อมูลต้องมีรายการตรวจสอบ คือ

1. ความครบถ้วนสมบูรณ์ตามมาตรฐานในระดับการประกันคุณภาพด้านผลผลิต

2. ความถูกต้องตามลักษณะ และประเภทของข้อมูล

3. ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เทพฤทธิ์ วรรณมะกอก (2550) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบสารสนทศของโรงเรียนในเครือข่ายสามัคคี อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การตรวจสอบข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ถือปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศส่วนใหญ่ได้ตรวจสอบความเป็น

ปัจจุบันของข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

1.4 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2549) สรุปว่า ในการประมวลผลข้อมูลต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ต้องมีความชัดเจนในตัวเอง ไม่ว่าจะวิเคราะห์โดยใครเมื่อใดผลย่อมได้ตรงกันเสมอ

2. ข้อมูลที่เป็นนามธรรมต้องอธิบายด้วยความเรียง เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบของผู้เรียน ต้องวิเคราะห์โดยอาศัยดุลยพินิจของคณะบุคคล ความเห็นที่ได้ควรเป็นเอกฉันท์ หรือเป็นเสียงส่วนใหญ่จริง

3. ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรใช้ค่าสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด นันทนา บริรักษ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการประมวลผลข้อมูลได้มีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้วางแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ได้ตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของข้อมูลผ่านการประมวลผลข้อมูล กมลพรรณ กันทะทิพย์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านกองแขก อ.แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการประมวลผลข้อมูล ได้มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล ได้ประมวลผลข้อมูลตามขอบเขตงานของโรงเรียน พร้อมทั้งได้กำหนดระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ได้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ และกำหนดระยะเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ตรวจสอบผลของการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งได้แก้ไขปรับปรุงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผิดพลาด ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.5 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดระบบสารสนเทศ ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้อง นันทนา บริรักษ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ ได้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดระรบบสารสนเทศตามกรอบมาตรฐานการประกันคุณภาพ และได้มีการกำหนดการจัดทำระบบสารสนเทศตามโครงสร้างการบริกหารงาน 4 ฝ่าย กฎกระทรวง (2553) ได้กล่าวว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุม เป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเข้าถึงและการให้บริการ จัดโครงสร้างหรือระบบบริหารงานของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1.6 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เทพฤทธิ์ วรรณมะกอก (2550) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในเครือข่ายสามัคคี อำเภอแม่แต่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศทุกคนได้นำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานได้นำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการควบคุมงาน ได้เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน นอกจากนี้นำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อ

รองรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนั้นยังได้นำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจ ได้รายงานข้อมูลและสารสนเทศให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด จินดาวรรณ คละสีทอง (2549) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า การนำข้อมูลไปใช้เป็นการกำหนดรูปแบบของการนำเสนอข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วไปใช้ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารควรกำหนดรูปแบบการรายงานผลและนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย กำหนดแผนการดำเนินการข้อมูลไปใช้ให้ชัดเจนถูกต้อง ตรงกับงานที่ปฏิบัติและจุดประสงค์ของงาน นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผน แก้ไข พัฒนา และปฏิบัติจริง ทำการประเมินการนำข้อมูลไปใช้อย่างต่อเนื่อง กฎกระทรวง (2553) ได้กล่าวว่าหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 8 ประการ

1.7 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการรายงานข้อมูลสารสนเทศ ภาพโดยรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นันทนา บริรักษ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การรายงานข้อมูลสารสนเทศ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการำเนินงาน นำเสนอรายงานประเมินตนเองต่อหน่วยงานต้นสังกัด โรงเรียนนำข้อมูลที่ได้ไปเผยแพร่เป็นวารสนสาร จดหมายข่าวเว็บไซต์ ให้ชุมชนและสังคมได้รับทราบข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา สุชีรา จินดาวงศ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม จังหวัดพะเยา พบว่า ในการดำเนินงานระบบสารสนเทศ มีการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด และนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาในการรายงานการประเมินตนเอง กมลพรรณ กันทะทิพย์ (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนแม่กองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการมอบผู้รับผิดชอบ รวมทั้งกำหนดบทบาท ภารกิจหน้าที่รับผิดชอบ ได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการจัดทำรายงานประจำปี ได้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน

2. เปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานระบบสารสนเทศ มีการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ด้าน ผลการวิจัยที่พออภิปรายได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวม ผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ครูผู้รับผิดชอบงานระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ การจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การจัดระบบสารสนเทศจำแนกตามตำแหน่งพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างจากพนักงานครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดระบบสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในโรงเรียน จันทร์พร เสงี่ยมพักตร์ (2549) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารและครูมีจัดระบบสารสนเทศแตกต่างกัน สริต วิจิตรโชติ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกัน

คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ จำแนกตามตำแหน่ง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู มีการจัดระบบสารสนเทศแตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ภาพโดยรวม แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ สริต วิจิตรโชติ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในการดำเนินงานมากกว่าและมีบุคลากรที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กฎกระทรวง. (2553). *ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ พราวศรี. (2544). *การจัดระบบสารสนเทศในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

กมลพรรณ กันทะทิพย์. (2553). *การจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์พร เสงี่ยมพักตร์. (2549). *การจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จินดาวรรณ คะสีทอง. (2549). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* สำนักวิทยาบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2544). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเศรษฐ์ ไชยสุภา. (2549). *การดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินภายนอกในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เทพฤทธิ์ วรรณมะกอก. (2550). *การดำเนินงานระบบสารสนเทศปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในเครือข่ายสามัคคี อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทนา บริรักษ์. (2550). *การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นัทธพงศ์ วงศ์ประสิทธิ์. (2549). *การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครลำปาง.* การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *การประกันคุณภาพการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2554). *การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สริต วิจิตรโชติ. (2550). *การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2.* การค้นคว้าอิสระสาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุชีรา จินดาวงศ์. (2550). *การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม จังหวัดพะเยา.* การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

References

Borirak, N. (2007). *The operating system of schools, educational centers, network quality Omkoi, Chiangmai province.* Independent study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Chaisupa, P. (2006). *Action to improve the quality of basic education school in Mae Hong Sorn province.* Thesis of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Jindavong, S. (2007). *The information technology operation of Dok Khum Tai Wittayakom School, Payao province.* Independent Study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Litjaroon, P. (2001). *Measurement and evaluation.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Kantatip, K. (2010). *The information technology management of Ban Kong Kag School, Mae Jam district, Chiang Mai province.* Independent Study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Kasritong, J. (2006). *A study of the problem and guide the development of the information system of basic education office of educational service area 2,Chachoengsao province.* Information Technology Department, Rajabhat Rajanarindra University. (in Thai)

Ministry of Education. (2006). *The basic education standard for quality assurance.* Bangkok: Kurusapa. (in Thai)

Ministerial regulations. (2010). *System, rules and procedures for quality assurance for education*. Bangkok: Community cooperative of Thailand. (in Thai)

Office of the National Primary Education. (2000). *The quality assurance of the national primary education.* Bangkok: Pimdee. (in Thai)

Office of the Basic Education commission of Thailand. (2004). *Learning integration: Strategic teacher reform.* Bangkok: Ausa karnpim. (in Thai)

Office of the National Primary Education. (2011). *The quality assurance of the national primary education.* Bangkok: Pimdee. (in Thai)

Prawsri, K. (2001). *The information technology management for quality assurance by school base system.* Bangkok: Bookpoint. (in Thai)

Sayamyam, J. (2006). *The system of education in the city of Chiang Mai.* Independent Study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Wanmakok, T. (2007). *The information technology operation, problem and suggestion in Samakkee schools network, Mae Jam district, Chiang Mai province.* Independent Study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Vongprasit, N. (2006). *The operation of quality assurance in schools of Lampang city municipality.* Independent Study of Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Vijitchot, S. (2007). *The information system for quality assurance of basic education schools under the Office of Educational Service Area 2 Kanchanaburi.* Independent Study of Education, Silapakorn University. (in Thai)

เปรียบเทียบกฎหมายกับคำสั่งของคณะปฏิวัติ

Comparative Law and the Order of the Revolution

คเณส ฉมารักษ์กุล

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ในการออกกฎหมายโดยคณะปฏิวัติรัฐประหารกับการออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา การใช้อำนาจของรัฐที่ได้มาจากการปฏิวัติรัฐประหารว่าด้วย การใช้อำนาจดังกล่าวชอบธรรมหรือไม่ การบังคับใช้กฎหมายที่ออกโดยการปฏิวัติรัฐประหารกับกฎหมาย ที่ออกโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติ กับรัฐบาลที่ได้มาโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา และแนวทางในการป้องกันและยับยั้งการปฏิวัติ ผู้วิจัยจะศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องภาษาไทยและภาษาต่างประเทศศึกษาจากประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการออกและบังคับใช้กฎหมาย โดยคณะปฏิวัติและการออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในระบบรัฐสภา ตลอดถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติและตุลาการที่มีต่อกฎหมายดังกล่าว โดยศึกษาเปรียบเทียบกับการออกกฎหมายของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ผลการวิจัยพบว่า การปฏิวัติหากกระทำเป็นผลสำเร็จสามารถยึดอำนาจรัฐไว้ได้แล้ว ผลคือ การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือถ้าหากการกระทำนั้นเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษ เพราะมีกฎหมายนิรโทษกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า “ชนะเป็นเจ้าแพ้เป็นโจร” จึงมีข้อเสนอแนะ ให้ประชาชนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าอำนาจต้องมาจากประชาชน กฎหมายต้องมาจากกระบวนการนิติบัญญัติในระบบรัฐสภาเท่านั้น จึงจะใช้ปกครองตนเองได้ไม่ใช่มาจากประกาศ หรือคำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐ และอำนาจที่เกิดจากการปฏิวัติต้องมีกรอบ หรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนหากไม่กำหนดไว้เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลบังคับใช้ อำนาจ ประกาศ และคำสั่งของ คณะปฏิวัติรัฐประหารต้องสิ้นสุดลง

คำสำคัญ: กฎหมาย, ปฏิวัติ, คำสั่ง

Abstract

This research aims to analyze the principles of legislation by the military coup against the legislation by the legislative process in Congress. Using the power of the state is derived from the coup that by using such authority or justification. Law enforcement issued by a coup against the law by the legislative process in Congress. The administration of the government of the coup. acquired by the government, the legislative process in congress. And ways to prevent and stop the coup. This research Researchers will study the methodology of research papers and textbooks compiled by the document, theses and related publications in Thailand and foreign language education from the political history of Thailand from the past to the present. Process and law enforcement By the military coup and the enactment by the legislative process in Congress. As the role and functions of the legislative and

organizational. Judiciary towards the act. By comparison with the law of England and France. The research showed that if the takeover is successful, the state could seize them, then the result is an act that is an offense under the criminal code. Or if the action is wrong with impunity. Because the amnesty law As the saying "a win is a win, you are a thief," he suggested. People have always recognized that the power must come from the people. The law must come from the legislative process in Congress. Thus the self-government has not been announced. Or orders of the military coup. And power caused by the coup must be eliminated. Or the duration of the course, if not specified when the new constitution came into force officials announced and orders of the coup had ended.

Keywords: law, revolution, command

ความนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย รัฐาธิปัตย์คือประชาชน และกำหนดแนวคิดว่า อำนาจสูงสุดดังกล่าว แบ่งแยกตามหน้าที่เป็นสามประเภทคือ หน้าที่นิติบัญญัติ หน้าที่บริหารและหน้าที่ตุลาการ และได้จัดแบ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ออกเป็นสามองค์กรด้วยกันตามทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ (Lase' Paration du pouvoir) ทั้งสามองค์กรจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตามที่รัฐาธิปัตย์กำหนด ทั้งสามองค์กรจึงเป็นผู้แทนของประชาชนและกระทำการแทนรัฐ การแสดงออกซึ่งภาระหน้าที่ทั้งสามดังกล่าวนี้ โดยผ่านทางรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ (พูนศักดิ์ วรรณพงษ์, 2538) สังคมการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยการจัดการของอำนาจการเมือง ที่รับภาระดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่อำนาจการเมืองนี้ก็มีรูปแบบแตกต่างกัน แล้วแต่ ละยุคแต่ละสมัย เช่น ในกลุ่มชนโบราณ อำนาจดังกล่าวนี้ได้รับความยินยอมและยอมรับจากกลุ่มชนในเผ่า อันเนื่องมาจากอำนาจนี้ไปผูกติดหรือยึดติดอยู่กับจารีตประเพณีและความเชื่อความศรัทธาที่ผู้คนในเผ่านั้นยอมให้อยู่เหนือตนเอง และต่อมาในยุคที่สังคมพัฒนาขึ้นมาอีก ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความมั่นคง การอยู่รอดและความปลอดภัยในชีวิตที่ทำให้ต้องมีหัวหน้ากลุ่มที่มีคุณสมบัติแข็งแรงเก่งกล้าสามารถ ฉลาดขึ้นมาทำหน้าที่ปกป้องคนในเผ่าหรือ ในชุมชนนั้น และการที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้หัวหน้าจะต้องมีอำนาจอยู่ในมือ ดังนั้นในสังคมดังกล่าวหัวหน้าจึงเป็นตัวอำนาจเสียเอง การที่นำอำนาจการเมืองไปยึดติดกับตัวบุคคลก็จะทำให้เกิดการเสี่ยงแก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปกครองเป็นสำคัญ ต่อมาจึงเกิดแนวคิดที่จะแยกอำนาจการเมืองดังกล่าวออกจากตัวบุคคลไปให้กับรัฐ แนวคิดดังกล่าวก็คือ การแยกอำนาจการเมืองออกจากผู้ทรงสิทธิในการใช้อำนาจการเมือง (I ' institutoinalisation du Pouvoir) ผลของการที่มอบอำนาจดังกล่าวไปให้กับรัฐ รัฐจึงต้องมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมาย

แต่เนื่องจากรัฐมิใช่บุคคลที่มีเลือดเนื้อและวิญญาณ ดังนั้นในทางกฎหมายจึงกำหนดให้รัฐ เป็นบุคคลหรือนิติบุคคล ตามกฎหมายนั้นได้แสดงถึงการเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเป็นการแสดงกรรมสิทธิ์ในบรรดาสิ่งต่าง ๆ การที่นำอำนาจการเมืองไปมอบให้กับรัฐก็เท่ากับว่ารัฐต้องสามารถแสดงความเป็นเจ้าของหรือแสดงความเป็นกรรมสิทธิ์เหนืออำนาจการเมืองได้ และการที่รัฐจะแสดงความเป็นเจ้าของได้ รัฐต้องสามารถยืนยันสถานะของตนเองตามกฎหมายได้ คือ รัฐจะต้องมีสภาพเป็นบุคคลหรือนิติบุคคล เมื่อรัฐไม่สามารถเป็นบุคคลโดยสภาพได้ รัฐจึงต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนขึ้นตามกฎหมาย รัฐที่ปกครองใน

ระบอบนี้จึงต้องเป็นนิติรัฐ (Legel State) ซึ่งหมายถึงการเป็นรัฐที่ยอมตนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางกฎหมาย (ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์, 2541) กล่าวคือ รัฐไม่สามารถดำเนินการอย่างใด ๆ ได้หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ และการดำเนินการทุกอย่างของรัฐจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนและตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เพราะฉะนั้น กฎหมายจึงเป็นทั้งแหล่งที่มาของอำนาจรัฐ (source of powers) และเป็นทั้งข้อจำกัดของอำนาจรัฐด้วยในเวลาเดียวกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการออกกฎหมายโดยคณะปฏิวัติรัฐประหารกับการออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา

2. เพื่อศึกษาถึงการใช้อำนาจของรัฐที่ได้มาจากการปฏิวัติรัฐประหาร ว่าด้วยการใช้อำนาจดังกล่าวชอบธรรมหรือไม่

3. เพื่อศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายที่ออกโดยการปฏิวัติรัฐประหารกับกฎหมายที่ออกโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา

4. เพื่อศึกษาถึงการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารกับรัฐบาลที่ได้มาโดยกระบวนการนิติบัญญัติในรัฐสภา

5. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการป้องกันและยับยั้งการปฏิวัติรัฐประหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

กฎหมายที่ใช้ในการปกครองประชาชนในรัฐหรือประเทศนั้นโดยทั่วไปแล้วจะมีอยู่ด้วยกันสองลักษณะคือ ลักษณะที่เป็น WILL กับ GENERAL WILL กฎหมายที่มีลักษณะที่เป็น WILL รัฐาธิปัตย์ได้อำนาจมาโดยการใช้กำลังหรืออาวุธเข้ายึดเอา กฎหมายออกได้ทันที ลงนามโดยหัวหน้าคณะปฏิวัติรัฐประหาร เป็นกฎหมายที่ออกตามอำเภอใจเปลี่ยนแปลงง่ายตามความต้องการของผู้ออกขาดความเป็นธรรมเอาแต่ผลประโยชน์คนฝ่ายเดียวไม่คำนึงถึงประโยชน์คนส่วนรวมหรือประโยชน์ของประชาชน ไม่เคารพหลักประชาธิปไตย ไม่เคารพหลักนิติรัฐ ส่วนกฎหมายที่มีลักษณะ GENERAL WILL นั้น รัฐาธิปัตย์ได้อำนาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชน กฎหมาย ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาโดยพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย อำนาจจึงเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (มนตรี รูปสุวรรณ, 2531) กฎหมายเกิดจากเจตจำนงของคนในชาติ ประสานดุลภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากที่สุด ยึดกฎเกณฑ์การปกครองโดยกฎหมาย กฎหมายทั้งสองลักษณะนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการปกครองรัฐหรือประเทศตามยุคตามสมัยพลัดเปลี่ยนกันไป ขึ้นอยู่กับว่าใครได้อำนาจมาโดยวิธีใดและต้องการใช้อำนาจนั้นเพื่อใคร (มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ, 2542)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสารนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากตำราทางวิชาการ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการออกและบังคับใช้กฎหมาย โดยคณะปฏิวัติรัฐประหารและการออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในระบบรัฐสภา ตลอดถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติและตุลาการที่มีต่อกฎหมายดังกล่าว โดยศึกษาเปรียบเทียบกับการออกกฎหมายของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส (นันทวัฒน์ บรมานันท์, ม.ป.ป.)

ผลการวิจัย

ในอดีตที่ผ่านมามีการรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้ง มีการฟ้องว่าการรัฐประหารเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุว่า ผู้ใดใช้

กำลังประทุษร้ายหรือขู่ขวัญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อ (1) ล้มล้างเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ เป็นความผิดฐานกบฏ มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือประเทศไทยมีการยึดอำนาจเกิดขึ้นบ่อยครั้งมาก ความหมายคือ มีการกระทำความผิดฐานกบฏบ่อยครั้งมาก แต่ไม่เคยนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เว้นเสียแต่ว่าจะทำการรัฐประหารไม่เป็นผลสำเร็จ เข้าทำนองที่ว่าชนะเป็นเจ้าแพ้เป็นโจร ทั้งที่ความผิดตามมาตรานี้ไม่มีกำหนดไว้ว่า ถ้ากระทำการสำเร็จจะไม่มีความผิดหรือยกเว้นโทษ

จากปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ชนะเป็นเจ้าแพ้เป็นโจร องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องคือ สถาบันตุลาการ ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อมีการรัฐประหารและมีการฟ้องว่าการรัฐประหารเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ศาลได้มีคำพิพากษาออกมาเป็นสองแนวทางดังนี้

1. มีคำวินิจฉัยว่า การกระทำรัฐประหารนั้นเป็นความผิด ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 1874/2492 มีการยึดอำนาจเกิดขึ้นแล้วมีนายทหารกลุ่มหนึ่งสนับสนุนการยึดอำนาจ ศาลก็มีคำวินิจฉัยว่า การกระทำที่เป็นการสนับสนุนการยึดอำนาจนั้น เป็นความผิด แต่ศาลไม่ลงโทษ เพราะว่ามีกฎหมายนิรโทษกรรม

2. มีคำพิพากษาวินิจฉัยสถานะของรัฐบาลที่เกิดขึ้นหลังการยึดอำนาจ มีข้อพิพาทว่าใครเป็นรัฐบาลโดยชอบ ศาลระบุว่าบุคคลหรือคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารประเทศชาติ สามารถรักษาความสงบสุขของบ้านเมืองไว้โดยปราศจากการขัดแย้ง แย่งอำนาจเป็นรัฐบาลที่ชอบ

ดังนั้น การรัฐประหารหากกระทำเป็นผลสำเร็จสามารถยึดอำนาจรัฐไว้ได้แล้ว ผลคือ การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือถ้าหากการกระทำนั้นเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษเพราะมีกฎหมายนิโทษกรรม

วิเคราะห์ปัญหาของอำนาจที่ได้มาโดยการปฏิวัติรัฐประหาร

การทำการปฏิวัติรัฐประหารนั้นจะเห็นได้ว่าในเบื้องต้นแล้วถือว่าผู้ที่กระทำการหรือเตรียมการมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หากจะให้ตนเองพ้นจากความรับผิดได้นั้นก็แต่โดยอาศัยพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม เพราะการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมคือการตรากฎหมายย้อนหลังเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองหรือความผิดอาญาก็ได้ แก่บุคคลหรือ กลุ่มบุคคล โดยบุคคลดังกล่าวจะไม่ตกอยู่ภายใต้การดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ลืมความบาดหมางกับเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นแล้วเงื่อนไขด้าน “องค์กร” ผู้มีอำนาจตรากฎหมายนิรโทษกรรม จากการศึกษากฎหมายนิรโทษกรรมของไทยที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งปรากฏอยู่หลายฉบับ พบว่า หากไม่นับพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครอง แผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนั้น โดยปกติกฎหมายนิรโทษกรรมจะตราอยู่ในรูปของ “พระราชบัญญัติ” หรือ “พระราชกำหนด” เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารเท่านั้นที่มีอำนาจตรากฎหมายนิรโทษกรรม แต่รัฐธรรมนูญ 2550 (ซึ่งผู้ร่าง ประสงค์จะให้เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และเป็นผลผลิตของ ส.ส.ร. ที่มาจาก คมช.) เดินตามมาตรา 222 ของรัฐธรรมนูญปี 2534 ซึ่งออกในสมัย รสช. โดยมาตรา 309 กลับรับรองเรื่องนิรโทษกรรมไว้ ขณะที่หากเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517 ที่ร่างในบรรยากาศประชาธิปไตยมากกว่านี้ มาตรา 4 กลับห้ามมิให้มีการ นิรโทษกรรมไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากมีหลักกฎหมายทั่วไปว่า “บุคคลไม่สามารถอ้างประโยชน์จากการกระทำความผิดของตนได้” หรือหลัก “ไม่มีใครเป็นผู้พิพากษาในเรื่องที่ตนเองมีส่วนได้เสีย” การออกกฎหมายนิรโทษกรรม ควรให้รัฐบาลที่มาจาก

การเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณาในเรื่องนี้จะสมควรกว่า อีกทั้งมีเรื่องการลงประชามติของรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งไม่ควร "ยืมมือประชาชน" มาฟอกตัวให้กับผู้กระทำความผิดฐานล้มล้างรัฐธรรมนูญและองค์กรเฉพาะกิจอย่างคตส. ด้วย2. ปัญหาคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารเป็นกฎหมายหรือไม่ แนวทางของศาลที่ผ่านมา มีคำพิพากษาฎีกาที่เป็นบรรทัดฐานในปี 2500 ระบุว่า เมื่อคณะปฏิวัติทำการได้สำเร็จย่อมเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่ออกมาก็ถือว่าเป็นกฎหมาย แม้ว่าจะไม่ได้ลงพระปรมาภิไธย ดังนั้นในการปฏิวัติรัฐประหารที่เหมือนกันทุกครั้งนั้นคือ เมื่อยึดอำนาจเสร็จแล้ว ก็จะประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภา และออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเองในความผิดฐานกบฏ นอกจากฝ่ายตุลาการที่ยอมรับในอำนาจของคณะปฏิวัติแล้ว ท่าทีของฝ่ายนิติบัญญัติก็เป็นไปในทางเดียวกัน โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้ยอมรับคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารเป็นกฎหมายและผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายด้วย ดังตัวอย่างในปี พ.ศ. 2514 จอมพลถนอม กิตติขจร ทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจของตัวเอง จากนั้นนายอุทัย พิมพ์ใจชน และนักการเมืองรวม 3 คน ฟ้องว่าจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นกบฏ แต่ศาลตัดสินว่าผู้ฟ้องไม่ใช่ผู้เสียหาย จากนั้นจอมพลถนอม กิตติขจร ออกคำสั่งจำคุก นายอุทัย พิมพ์ใจชนและนักการเมืองที่ฟ้อง รวม 3 คน ให้จำคุก 10 ปี โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม แต่เมื่อ จอมพลถนอม กิตติขจร สิ้นอำนาจลง กว่าที่จะดำเนินการถอนคำสั่งของจอมพลถนอม กิตติขจรได้นั้น องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติฯ ต้องดำเนินการตามกระบวนการนิติบัญญัติจนครบทุกขั้นตอน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับสถานะทางกฎหมายของคำสั่งที่อาศัยอำนาจของ " คณะปฏิวัติรัฐประหาร " คำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารได้ผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายไทย โดยการยอมรับของฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีรากฐานที่มาของแนวความคิดแบบปฏิฐานนิยม ที่ว่า กฎหมายเป็นคำสั่งของผู้ปกครอง คือ สิ่งที่เรียกว่า อำนาจคือธรรม ดังเช่นความเห็นของท่านอาจารย์หยุด แสงอุทัย ซึ่งให้คำอธิบายว่า การปฏิวัติการยึดอำนาจ แม้จะเป็นเหตุที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่เป็นเหตุให้รัฐบาลไม่สมบูรณ์ และถ้าล้มล้างรัฐบาลเก่าได้ ก็สามารถออกกฎหมายบังคับกับประชาชนได้ รากฐานที่สำคัญคือ การที่ระบบกฎหมายไทย ไม่ตั้งคำถามต่อรัฐประหาร เป็นการยอมรับแบบไม่มีทางโต้แย้งได้ และกฎหมายนิรโทษกรรมไม่เคยถูกปฏิเสธ โดยกรณีตัวอย่างที่เจ็บปวดที่สุดกคือ การนิรโทษกรรมให้ตัวเองของคณะรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2534 ซึ่งศาลให้การยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับนั้น และส่งผลให้ญาติวีรชนเดือนพฤษภาคม 2535 แพ้คดีไปในที่สุด โดยศาลยกเอากฎหมายนิรโทษกรรมขึ้นเป็นเหตุในการยกฟ้อง

วิเคราะห์ผลทางกฎหมายของการปฏิวัติรัฐประหาร เมื่อศาลไทยยอมรับรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จและตั้งตนเป็นรัฏฐาธิปัตย์ได้ แล้วผลทางกฎหมายของรัฐประหารจะเป็นเช่นไร

การยกเลิกรัฐธรรมนูญโดยคณะรัฐประหารจะมีผลต่อกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น ๆ หรือไม่ ปัญหานี้มีความเห็น สอง แนว

แนวแรก พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญเป็นฐานที่มาของระบบกฎหมาย เมื่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้ว ก็เท่ากับว่าระบบกฎหมายต้องยกเลิกไปตามทั้งระบบ เว้นแต่ว่าคณะรัฐประหารจะให้การรับรองหรือให้ความสมบูรณ์ (validation) แก่เรื่องใดตามมา แนวทางนี้สนับสนุนโดยฮันส์ เคลเซ่น เพราะทฤษฎีบริสุทธิ์ของกฎหมายของเคลเซ่นให้ความสำคัญกับลำดับชั้นของบรรทัดฐานทางกฎหมายที่บรรทัดฐานทางกฎหมายหนึ่งต้องตราโดยมีบรรทัดฐานทางกฎหมายอื่นที่เหนือกว่าให้อำนาจ เคลเซ่นจึงยืนยันว่ารัฐและระบบกฎหมายยังคงดำรงอยู่ตราบเท่าที่รัฐธรรมนูญไม่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือ

ยกเลิก หากจะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกก็ต้องเป็นไปตามกระบวนการในรัฐธรรมนูญเท่านั้น (โภคิน พลกุล, 2529)

แนวที่สอง เห็นว่ารัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่นๆแยกขาดจากกัน การรัฐประหารเป็นการกระทำที่มุ่งเปลี่ยนผู้ทรงอำนาจเท่านั้น หาได้มุ่งต่อระบบกฎหมายไม่ จริงอยู่ที่รัฐธรรมนูญให้กำเนิดองค์กรตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ตัดขาดจากกัน ความสมบูรณ์ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ ขึ้นกับตัวของมันเอง ไม่ได้ขึ้นกับการดำรงอยู่ของรัฐธรรมนูญ หากองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นๆเกิดขึ้นตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว แม้ภายหลังรัฐธรรมนูญจะถูกยกเลิกไป ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ การยกเลิกรัฐธรรมนูญมีผลเพียงว่าต่อไปในภายหน้าจะไม่มีการเกิดขึ้นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ โดยอาศัยอำนาจจากรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้นเมื่อคณะรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญไปแล้ว องค์กรตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วก็ยังอยู่ต่อไป เว้นแต่คณะรัฐประหารจะไปยกเลิกภายหลัง (annulation)

ระบบกฎหมายไทยเดินตามแนวทางที่สอง ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาหลายฉบับที่ยืนยันว่าแม้รัฐประหารจะยกเลิกรัฐธรรมนูญแต่ก็ไม่มีผลต่อกฎหมายอื่น ๆ เว้นแต่คณะรัฐประหารจะมีประกาศยกเลิกในภายหลัง

3. ปัญหาของกฎหมายที่ออกโดยกระบวนการนิติบัญญัติในระบอบรัฐสภาเพื่อบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ที่บ้านเมืองไม่ปกติ

การออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในระบอบรัฐสภานั้นได้มีการบัญญัติขั้นตอนไว้ในรัฐธรรมนูญโดยละเอียดแล้วดังได้กล่าวไว้ในบทที่ผ่านมา เว้นแต่ในเวลาที่บ้านเมืองเกิดวิกฤตกาล เช่น มีรัฐประหาร มีการก่อจราจลวุ่นวาย มีปัญหาเกี่ยวกับความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศ มีปัญหาที่เสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รัฐบาลอาจประกาศ "กฎอัยการศึก" เพื่อให้อำนาจปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย นำความสงบสุขไว้กลับคืนมาสู่ประชาชน และนำสถานการณ์คืนเข้าสู่ความสงบโดยเร็ว จึงต้องประกาศกฎหมายพิเศษที่เรียกว่า กฎอัยการศึก

กฎอัยการศึกเป็นกฎหมายที่มีอยู่ในเวลาปกติ แต่ไม่ได้ใช้บังคับ โดยเมื่อจะใช้บังคับจะต้องประกาศและกำหนดเขตพื้นที่ที่จะใช้บังคับ ในหลายประเทศจะไม่มีการตราเป็นกฎหมายชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ในบางประเทศจะตราเป็นกฎหมายชัดเจน เช่น ฝรั่งเศส ไทย กฎอัยการศึกนี้ ปรากฏใน ประเทศอังกฤษเริ่มใช้เมื่อ ค.ศ.1628 พ.ศ.2151 และฝรั่งเศสมีกฎอัยการศึกษาใช้ตั้งแต่ ค.ศ.1849 (พ.ศ. 2392) ส่วนประเทศไทยเริ่มมีการประกาศกฎอัยการศึกเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2457 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 ซึ่งยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวม 5 ครั้ง

กฎอัยการศึกมีหลักเกณฑ์สำคัญคือจะมีการโอนอำนาจจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนไปยังเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เท่าที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเห็นว่าจำเป็น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการต่อสู้ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และศาลทหารมีเขตอำนาจครอบคลุมเขตอำนาจของศาลยุติธรรมสำหรับคดีอาญา ที่ผู้มีอำนาจประกาศกฎอัยการศึก จะระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายประกาศกฎอัยการศึก ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะมีอำนาจตามมาตรา 8 ถึง 15 ถ้ามีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจดังกล่าว ผู้เสียหายจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้เพื่อป้องกันพระมหากษัตริย์ ชาติ ศาสนา ด้วยกำลังทหารให้ดำรงอยู่ด้วยความสงบเรียบร้อย เป็นอิสรภาพ และเจริญอำนาจของเจ้าหน้าที่ทหารดังกล่าวนี้ รวมถึงการตรวจค้น เกณฑ์ ห้าม ยึด และเข้าอยู่อาศัย ทำหลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่และขับไล่ และประเทศไทยยังมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์

ฉุกเฉิน ฉบับปัจจุบันคือ "พ.ร.ก. ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548" ซึ่งรัฐบาลอันมีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้ โดยประกาศใน รก. เล่ม 122 ตอนที่ 58 ก วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 และมีผลใช้บังคับในวันถัดมา ก่อนหน้านี้มี "พ.ร.บ. ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495" ซึ่งประกาศใช้ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยประกาศใน รก. เล่ม 69 ตอนที่ 16 วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2495 และมีผลใช้บังคับในวันถัดมา เหตุผลในการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉบับดังกล่าว คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติสาธารณะและการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย และเนื่องจากในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ สมควรต้องกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษเพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งปวงให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ จึงจำเป็นต้องตรา พ.ร.ก. นี้

สถานการณ์ฉุกเฉิน หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปรกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องปัดหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง (ม.4 พ.ร.ก. ฉุกเฉิน)

ส่วน สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ได้แก่ กรณีที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที (ม.11 พ.ร.ก. ฉุกเฉิน) การประกาศว่าท้องที่ใดกำลังตกอยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉิน และสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เข้าร่วมกันเยียวยาสถานการณ์นั้น เป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี โดยจะประกาศทั้งราชอาณาจักรหรือบางท้องที่ก็ได้ และประกาศนี้มีอายุใช้บังคับสามเดือนนับแต่วันประกาศ แต่นายกรัฐมนตรีอาจขยายอายุดังกล่าวได้คราวละไม่เกินสามเดือนโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (ม.5 พ.ร.ก. ฉุกเฉิน)

ในบางสถานการณ์ หากไม่อาจขอความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที นายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจ

ประกาศไปก่อน ค่อยขอความเห็นชอบทีหลังภายในสามวันนับแต่วันประกาศ หากคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ ประกาศเช่นว่าจะเป็นอันสิ้นสุดลง (ม.5 ว.1 พ.ร.ก. ฉุกเฉิน)

เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้วก็ดี เมื่อคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบก็ดี หรือ เมื่ออายุของประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฉบับหนึ่ง ๆ สิ้นสุดลงก็ดี นายกรัฐมนตรีจะมีประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น (ม.5 ว.3 พ.ร.ก. ฉุกเฉิน) ทั้งนี้ ในกฎหมายเดิมกำหนดให้ การประกาศและยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยร่วมกัน (ม.21 พ.ร.บ. ฉุกเฉิน)

วิเคราะห์ปัญหาการออกกฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติในระบอบรัฐสภาเพื่อบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ที่บ้านเมืองไม่ปกติ

โดยกฎอัยการศึกนี้ได้รับการยอมรับอย่างมั่นคงในรัฐธรรมนูญแห่งราชาอาณาจักรไทยตลอดมา ฉบับปัจจุบันก็ปรากฏความในมาตรา 222 ว่า

"มาตรา 222 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก"

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก"

ในประเทศไทยมีการใช้คำผิดเกี่ยวกับการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินว่า รัฐบาลได้ประกาศหรือประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นต้น ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะตัว พ.ร.ก. ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินในประเทศไทยนั้นได้ประกาศอยู่แล้วใน รก. หากสิ่งที่รัฐบาลประกาศคือสถานการณ์ฉุกเฉินโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก. ดังกล่าว หาใช่การประกาศหรือประกาศใช้ พ.ร.ก. ไม่ อนึ่ง ยังมีการเรียกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ว่า การประกาศหรือประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เป็นต้น เป็นการเติม "ที่มีความร้ายแรง" ไปให้ชื่อพระราชกำหนดเข้าอีก ทั้ง ๆ ที่ ม.1 พ.ร.ก. ฉุกเฉินว่า "พระราชกำหนดนี้เรียกว่า 'พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548'" หาได้มีคำ "ที่มีความร้ายแรง" ไม่ และในความนี้ต้องว่า การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ไม่ใช่ประกาศหรือประกาศใช้ พ.ร.ก. นอกจากนี้ สำหรับการยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ก็ยังมีการกล่าวกันอีกว่า การยกเลิก พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นต้น ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะนี่คือการยกเลิกประกาศ ไม่ใช่การยกเลิกกฎหมายที่ให้อำนาจประกาศ การยกเลิกกฎหมายไม่ใช่อำนาจของนายกรัฐมนตรี เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตรา พ.ร.บ. มายกเลิก หรือคณะรัฐมนตรีประกาศ พ.ร.ก. มายกเลิก พ.ร.ก. ดังกล่าว ดังนั้น ในความนี้ต้องว่า การยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หาใช่การยกเลิก พ.ร.ก. ฉุกเฉินไม่ เพราะหากเป็นการยกเลิก พ.ร.ก. เสียทีเดียวก็จะไม่มีกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินและไม่อาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้อีก ซ้ำร้าย ยังพบว่ามีการแปลกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินของต่างประเทศ เช่น ประเทศฟิจิ ว่า "พ.ร.ก. สถานการณ์ฉุกเฉิน" อีกด้วย ทั้ง ๆ ที่ประเทศฟิจิไม่ได้มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กฎหมายของประเทศนั้นจะเรียก "พระราช" หาได้ไม่ กับทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวจะมีศักดิ์เป็น ร.ฐ.ก., ร.ฐ.บ. หรืออย่างอื่น ก็หาทราบไม่ ด้วยข่าวทั่ว ๆ ไปเรียก "law" ซึ่งเป็นการเรียกรวม ๆ แต่ในภาษาไทยกลับเรียก "พ.ร.ก." ซึ่งไม่ถูกต้องมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

การอภิปรายผล

จากการวิจัยทำให้ทราบว่า กฎหมายที่ใช้ในการปกครองรัฐหรือประเทศนั้น เกิดขึ้นมาได้ ก็โดยกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจสองกลุ่มใหญ่ คือกลุ่มบุคคลที่ได้อำนาจมาจากการใช้กำลังหรือที่เรียกว่าการปฏิวัติรัฐประหาร กฎหมายประเภทนี้จะถูกเรียกว่า will ไม่มีแบบแผน และ

กระบวนการขั้นตอนของการออกกฎหมายเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ เพราะทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับความต้องการของคณะปฏิวัติรัฐประหารหรือกลุ่มคนผู้ทำการยึดอำนาจการปกครองได้เป็นผลสำเร็จ ที่จะประกาศใช้ และสามารถบังคับได้โดยไม่ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่อย่างใด อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่ได้อำนาจมาโดยการเลือกตั้งของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การออกกฎหมายของบุคคล กลุ่มนี้ จะปฏิบัติตามขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ในบทที่ว่าด้วยกระบวนการนิติบัญญัติ จึงเรียกกฎหมายประเภทนี้ว่า general will เป็นกฎหมายที่เกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน โดยการผ่านตัวแทนของตนที่คัดเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนในรัฐสภา กฎหมายที่ออกมาจะคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลักสำคัญ กฎหมายที่มีลักษณะเป็น general will นี้จึงมีความสอดคล้องกับหลักนิติรัฐ (legal state) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) และหลักว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย ล้วนแล้วแต่ มีหลักการเดียวกันทั้งนั้น กล่าวคือ มีวัตถุประสงค์ในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชา กล่าวคือ หลักนิติรัฐคือ ทุกคนไม่ว่าจะเป็นรัฐ หรือองค์กรรัฐหรือราษฎรต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเดียวกันทั้งสิ้น รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการที่มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ และต้องทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด นิติรัฐ เป็นรัฐที่ตกอยู่ภายใต้กฎหมายโดยรัฐยอมตนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดการกระทำของรัฐต่อปัจเจกชนในสองนัยคือ กฎเกณฑ์ประการแรก กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และกฎเกณฑ์ประการที่สองกำหนดวิธีการและมาตรการซึ่งรัฐและหน่วยงานสามารถใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดรวมเป็นกฎเกณฑ์สองชนิดที่มีผลร่วมกันคือ จำกัดอำนาจรัฐภายใต้กฎหมาย ลักษณะที่เด่นชัดที่สุดของนิติรัฐคือ ฝ่ายปกครองไม่สามารถ ใช้วิธีการอื่นนอกไปจากที่กฎหมายกำหนดกระทำต่อปัจเจกชนได้ กฎหมายเป็นทั้งที่มาแห่งอำนาจและข้อจำกัดอำนาจปกครอง ดังนั้นในนิติรัฐฝ่ายปกครองจะกระทำการที่ขัดแย้งหรือละเว้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ไม่ได้ และการที่ฝ่ายปกครองจะวางข้อกำหนดหรือออกคำสั่งต่อผู้อยู่ใต้ปกครองจะต้องอาศัยอำนาจของกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น ความสำคัญของหลักนิติรัฐก็คือ เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งให้อำนาจแก่ประชาชนที่จะฟ้องร้องต่อศาลได้ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของกฎหมายปกครอง ซึ่งต่างจาก “รัฐตำรวจ” เป็นรัฐที่ฝ่ายปกครองสามารถที่จะใช้อำนาจดุลพินิจอย่างเต็มที่ที่จะดำเนินมาตรการอะไรก็ได้ที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้ริเริ่มและเห็นว่าจำเป็นในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ วัตถุประสงค์สุดท้ายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ส่วนวิธีการที่จะไปถึงวัตถุประสงค์นั้นจะทำอย่างไรก็ได้ ในรัฐตำรวจฝ่ายปกครองใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ และศาลก็ไม่มีอำนาจตรวจสอบ การกระทำของฝ่ายปกครองได้ในนิติรัฐนั้นมีหลักการของกฎหมายมหาชนที่เป็นกฎหมายปกครองที่สำคัญ กล่าวคือ “องค์กรของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย” หมายถึง “การกระทำขององค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องชอบด้วยกฎหมาย” โดยแบ่งพิจารณาเป็นหลักความชอบด้วยกฎหมายของรัฐสภาหมายความว่า การที่รัฐสภาจะตรากฎหมายใด จะต้องอยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ รัฐสภาจะตรากฎหมายขัดกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไม่ได้

ในนิติรัฐนั้นรัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนที่สำคัญไว้ ซึ่งมีผลทำให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรโดยเฉพาะองค์กรนิติบัญญัติไม่อาจที่จะออกกฎหมายมาจำกัดตัดทอนสิทธิเสรีภาพดังกล่าวโดยปราศจากอำนาจที่

รัฐธรรมนูญให้ไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 27 บัญญัติว่า "สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง" และถึงแม้รัฐธรรมนูญจะให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ก็ตาม แต่ฝ่ายนิติบัญญัติก็ไม่อาจออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น หรือฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมิได้ ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ "โดยได้มีระบบการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ คือ ระบบที่รัฐสภามีอำนาจวินิจฉัยเองระบบนี้เคยใช้อยู่ในประเทศแถบภาคพื้นยุโรปในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เช่น ฝรั่งเศส ระบบนี้มีหลักว่า การที่รัฐสภาออกกฎหมายเท่ากับรัฐสภาได้ตีความแล้วว่า กฎหมายนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ระบบนี้ มีข้อเสียคือ ไม่มีโอกาสที่กฎหมายจะขัดกับรัฐธรรมนูญได้เนื่องจากผู้ออกกฎหมายคือรัฐสภาเป็น ผู้ตีความเองว่า กฎหมายจะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ รัฐสภาย่อมไม่ตีความว่ากฎหมายที่ตนออกมานั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ระบบที่ให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาในระบบนี้ศาลยุติธรรมจะเป็นผู้ควบคุมกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ระบบนี้ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ข้อดีของระบบนี้คือ ไม่ต้องจัดองค์กรในการพิจารณาว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่และมีความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดีเนื่องจากใช้องค์กรที่วินิจฉัยกฎหมายอยู่แล้ว ข้อเสียของระบบนี้ก็คือ ทำให้อำนาจตุลาการที่ไม่ได้มาจากประชาชนเหนือกว่าอำนาจนิติบัญญัติทั้งที่อำนาจนิติบัญญัติมาจากประชาชน ข้อเสียอีกประการหนึ่งก็คือ ทำให้เกิดระบบการกระจายอำนาจในการควบคุมไม่ให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญเนื่องจากศาลทุกศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีมีอำนาจวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีเนื่องจากความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ของศาลย่อมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ประชาชนต้องไม่ให้การยอมรับหรือแสดงออกอันหมายการยอมรับถึงการปฏิวัติรัฐประหาร

2. รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติห้ามทำการปฏิวัติรัฐประหารโดยเด็ดขาด พร้อมกับบทลงโทษที่หนัก ไม่ว่าจะกระทำการได้เป็นผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม คณะผู้กระทำการต้องไม่มีโอกาสพ้นความรับผิดหรือรับโทษ

3. องค์กรตุลาการที่เป็นหนึ่งในสามองค์กรซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นองค์กรเดียวที่ยังคงอยู่หลังการปฏิวัติรัฐประหาร ต้องมีแนวคำพิพากษาฎีกา ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำปฏิวัติรัฐประหาร

4. อำนาจที่เกิดจากการปฏิวัติรัฐประหารต้องมีกรอบ หรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนหากไม่กำหนดไว้เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลบังคับใช้ อำนาจประกาศ และคำสั่งของ คณะปฏิวัติรัฐประหารต้องสิ้นสุดลงเพราะที่ผ่านมาเมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วอำนาจขององค์กรที่แต่งตั้งโดยคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหาร

5. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนไม่ควรนำกฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติรัฐประหารมาใช้ในการบริหารประเทศไม่ว่ากฎหมายนั้นจะเกิด

ประโยชน์มากน้อยเพียงใดก็ตามเพราะถือว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชนแต่เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้มีอำนาจปกครองในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง หากจำเป็นต้องนำมาใช้ต้องผ่านกระบวนการนิติบัญญัติในระบบรัฐสภา และกำหนดขอบเขตและระยะเวลาโดยชัดแจ้ง

6. รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจะต้องไม่ก้าวก่ายหรือแทรกแซงข้าราชการประจำโดยเฉพาะข้าราชการสี่เหล่าทัพ ให้มีความเป็นอิสระในการบริหารภายในองค์กรของตนเองโดยเฉพาะการแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้ายให้รัฐบาลมีหน้าที่เพียงรับทราบและแจ้งนโยบายในการบริหารประเทศให้ปฏิบัติตามเท่านั้น

เพื่อป้องกัน คัดค้านอำนาจที่เกิดจากการปฏิวัติรัฐประหารและหากการปฏิวัติรัฐประหารยังคงเกิดขึ้นอีกก็เพื่อให้การกระทำนั้นสอดคล้องต่อหลักนิติธรรมในสังคมของโลก

เอกสารอ้างอิง

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (ม.ป.ป.). *สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส.* เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ม.ป.ท.

พูนศักดิ์ วรรณพงษ์. (2538). *พระราชอำนาจพระมหากษัตริย์ไทย.* กรุงเทพฯ: เค.พี.

ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์. (2541). *บทบาท อำนาจ หน้าที่ของกรรมาธิการวิสามัญประจำวุฒิสภา.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โภคิน พลกุล. (2529). *ปัญหาและข้อคิดบางเรื่องในรัฐธรรมนูญ.* กรุงเทพฯ: โครงการนโยบายสาธารณะ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

มนตรี รูปสุวรรณ. (2531). *กฎหมายรัฐสภา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. (2542). *เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

References

Arendt, H. (1963). *On revolution.* New York: Viking.

Barker, E. (1948). *Social contribution essay by lock human and rousseau*. Fair Lawn: Oxford University.

Bronmanun, N. (n.d.). *The gist of the constitution of the republic of France. Seminar documents submitted to the national research council.* n. p. (in Thai)

Dunning, W. A. (1949). *A history of political theories: From luther to montesquiers.* New York: Macmillan company.

Harmon, M. J. (1979). *Political thought from Plato to the present* (4th ed.). Bangkok: Thamasart University. (in Thai)

Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolution.* Chicago: University of Chicago.

Rubsuwan, M. (1988). *Congressional legislation.* Bangkok: Ramkamhaeng University. (in Thai)

Rubsuwan, M, etal. (1998). *Spirit of the constitution.* Bangkok: Vinyouchon. (in Thai)

Wanapong, P. (1995). *His royal highness the king of Thailand*. Bangkok: KP. (in Thai)

Warahapaitoon, P. (1998). *The authority of the commissioner general of the senate.* Thesis of Law, Ramkamhaeng University. (in Thai)

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

Strategies for Competency Development of Secondary School Teachers in the Globalization Era

ชูสิน วรเดชและวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพกลยุทธ์ (2) สร้างกลยุทธ์การพัฒนาและ (3) ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ประชากรได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา ครูผู้สอน โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาพรวมของสมรรถภาพปัจจุบันของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า สมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก (2) การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การมุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ กลยุทธ์ที่ 2 การกำหนดแนวทางในการจัดระบบครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลยุทธ์ที่ 3 กิจกรรมเพิ่มสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะและเจตคติ (3) ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์การตรวจสอบกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์โดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, สมรรถภาพ, ครู, ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

This research aims to (1) study the conditions of the strategies, (2) establish the strategies for competency development, and (3) evaluate the suitability of the strategies for competency development of secondary school teachers in the globalization era. The population pool was the secondary schools participating in the project of world-class standard school. The informants were the chairman of the basic educational institution commission, principals, vice-principals for academic affairs, heads of departments and teachers. The subjects for qualitative data were from 132 schools with the sampling size at 351 subjects. Through probability sampling using stratified random sampling method, the subjects were randomly selected. The statistics used were frequency, percentage, average and standard deviation. The results were as follows: (1) The condition study of the strategies for competency development of

secondary school teachers in the globalization era in general, was at high level. (2) The strategies for competency development of secondary school teachers in the globalization era The establishment comprised 3 strategies. (3) The evaluation of the strategies in terms of suitability, practicality and usefulness reflected that the strategies were generally in the highest level at all three aspects.

Keywords: strategies, competency, teachers, globalization

ความนำ

ผลการติดตามการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นการศึกษาผลการดำเนินงานยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายความสำเร็จและเกณฑ์คุณภาพการพัฒนาการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการคุณภาพ (ภาวะผู้นำของผู้บริหารในการนำองค์กร การพัฒนาครู การใช้แหล่งเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนการบริหารจัดการและการใช้สื่อ เทคโนโลยี การประกันคุณภาพและคุณภาพผู้เรียน เมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ดำเนินการโดย สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 349 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนระดับประถม ศึกษา 51 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา 298 โรงเรียนวิธีการที่ใช้ในการติดตามคือการใช้ระบบการติดตามกระบวนการทำงาน(tracking system) ซึ่งหมายถึง ระบบติดตาม ที่ใช้สำหรับติดตามกระบวนการทำงาน ทำให้สามารถทราบได้ว่าผลลัพธ์ในขั้นต่าง ๆ เป็นอย่างไร มีการดำเนินไปถึงส่วนใด รวมถึงสามารถดูรายละเอียดลำดับในการดำเนินการ นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้ยังสามารถนำไปใช้ประเมินระยะเวลาที่จะดำเนินการต่อไป รวมถึงผลลัพธ์ที่จะเป็นไปได้ในขั้นต่อ ๆ ไปด้วยการประเมินตามระบบการติดตามกระบวนการทำงาน แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับA1-A4 เพื่อให้เห็นมิติย่อยของการปฏิบัติด้วย Tracking System ได้แก่ A1 (awareness) คือ ความตระหนัก ได้แก่ รับรู้ เข้าใจ มีแนวคิดเชิงประยุกต์ สร้างสรรค์ กระตือรือร้น มุ่งมั่น เห็นประโยชน์ ความสำคัญ A2 (attempt) คือความพยายาม ได้แก่ ความพร้อมของข้อมูลสารสนเทศผู้รับผิดชอบ การวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศติดตาม ประเมินผลการพัฒนา ปรับเปลี่ยนกระบวนการเป็นระยะเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย A3 (achievement) คือ ความสำเร็จ ได้แก่ผลที่เกิดขึ้นเทียบกับเป้าหมาย (ผลเชิงกระบวนการ/ผลผลิต/ผลลัพธ์) เกิดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practices) A4 (accredited system) คือ ความต่อเนื่องยั่งยืน ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดเวทีวิชาการ เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายผล สร้างเครือข่าย ฯลฯ ผลการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายความสำเร็จและเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า โดยรวมของโรงเรียนมาตรฐานสากลส่วนใหญ่อยู่ในระดับ A 3 ทุกด้าน นั่นคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาคิดเป็นร้อยละ 50.72 ด้านการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 55.01 ด้านการบริหารจัดการคุณภาพ เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารในการนำองค์กรคิดเป็นร้อยละ 43.27 ด้านการบริหารจัดการคุณภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาครูคิดเป็นร้อยละ 46.10 ด้านการบริหารจัดการคุณภาพ เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 53.30 ด้านการบริหารจัดการคุณภาพ เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 44.13 ด้านการบริหารจัดการคุณภาพ เกี่ยวกับการบริหารการใช้สื่อฯ คิดเป็นร้อยละ 55.08 ด้าน

การบริหารจัดการคุณภาพเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 43.27 และด้านคุณภาพผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 63.90 ซึ่งเมื่อพิจารณาผลการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายความสำเร็จและเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับมัธยมศึกษาและโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ A 3 ทุกด้าน ดังนั้นการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้สามารถนำภาวะผู้นำและบุคลิกภาพที่เอื้อต่อการทำงานของครู ให้ครูมีเสรีภาพในการคิด มีโอกาสพัฒนาคุณภาพผลงาน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและระดับพัฒนาการของผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นต้องเพิ่มสมรรถภาพของครูผู้สอนในการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ รวมถึงองค์ความรู้ในเชิงโลกาภิวัตน์ ถ้าได้ศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนในยุคโลกาภิวัตน์จะทำให้ได้นวัตกรรมทางความคิดในระบบการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการจัดทำกลยุทธ์นั้นจะเริ่มจากการการวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก ภารกิจของสถานศึกษา คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาต้องตระหนักในภารกิจหลักโดยมุ่งกำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินการสู่ความสำเร็จ (ประยูร อาษานาม, 2556) ซึ่งการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมดำเนินงานต้องคำนึงถึงกฎหมาย นโยบาย และความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ผลผลิตหลัก คือ สิ่งของหรือบริการที่เป็นรูปธรรมหรือรับรู้ได้ที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐเพื่อให้บุคคลภายนอกได้ใช้ประโยชน์ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่รัฐบาลคาดหวังตามนโยบายของรัฐ ซึ่งกำหนดมาจากความต้องการของประชาชนและสังคม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กในวัยเรียน ประกอบด้วย ผู้จบการศึกษาก่อนประถมศึกษา ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสมรรถภาพ และเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเห็นว่าเด็กในวัยเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายของผลผลิตหลักและตัวชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็น (พิมพ์ฐดา วัจนวงศ์ปัญญา, 2556) การวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบันเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดจุดอ่อน โอกาส อุปสรรค หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

การประเมินสถานภาพการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาทางการศึกษาเพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นโดยแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของ

สถานศึกษาทางการศึกษาต้องมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาตามเงื่อนไขข้อจำกัดและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาซึ่งได้แก่ นโยบายในการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดรูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษาทางการศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น การศึกษาความต้องการของชุมชนเป็นการสำรวจความต้องการของสถานศึกษาชุมชนที่สถานศึกษาทางการศึกษาตั้งอยู่ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและความต้องการของชาวบ้านในชุมชนสรุปมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์สภาพของสถานศึกษาทางการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการศึกษาดังนั้นการประเมินสถานภาพสถานศึกษาจะทำให้เราทราบว่าปัจจุบันสถานศึกษาเป็นอย่างไร มีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาส และอุปสรรค มีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนในด้านใด เพื่อที่จะเป็นข้อมูลในการจัดวางทิศทางสถานศึกษา ในการประเมินจะใช้กระบวนการทางสถิติเป็นเครื่องมือในการประเมินและนำเสนอการประเมินสภาพสถานศึกษา เป็นการเลือกวิธีการทำงานอย่างมีทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กำหนดทิศทางโดยทั่วไปจะมี 4 ลักษณะ คือ (1) เอื้อและแข็ง คือ ปัจจัยภายในมีความเข้มแข็ง และปัจจัยภายนอกสร้างโอกาสเอื้อต่อการดำเนินการ (2) เอื้อแต่อ่อน คือ ปัจจัยภายในมีความอ่อนแอ แต่ปัจจัยภายนอกสร้างโอกาสเอื้อต่อการดำเนินการ(3) ไม่เอื้อแต่แข็ง คือ ปัจจัยภายในมีความเข้มแข็ง แต่ปัจจัยภายนอกไม่สร้างโอกาสเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ (4) ไม่เอื้อและอ่อน คือปัจจัยภายในมีความอ่อนแอ และปัจจัยภายนอกไม่สร้างโอกาสเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ

การกำหนดกลยุทธ์ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ภารกิจ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินสถานภาพ ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดทิศทางและขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ ผู้วิจัย กำหนดกรอบในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

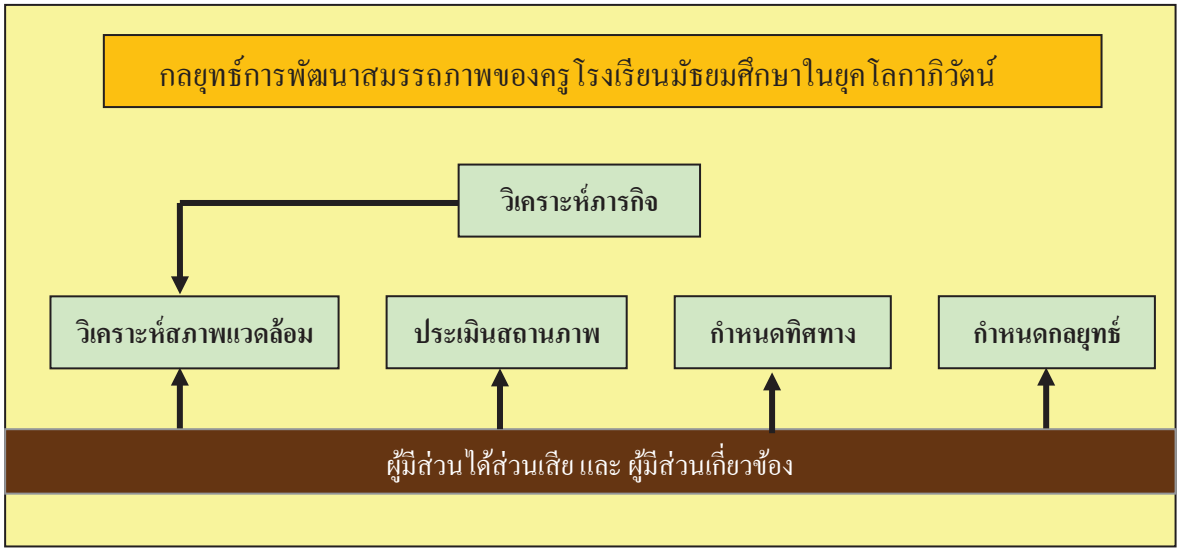

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยแบบผสม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา ครูผู้สอน จำนวน 200 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 3,800 คน กลุ่มตัวอย่างการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้วิจัยใช้สูตรTaro Yamane ได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลใช้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็น (โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 10 คน การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการการสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 17 คน การประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมโครงการมัธยมศึกษายุคใหม่สู่มาตรฐานสากล จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

1. แบบสอบถามสภาพสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสภาพสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์
3. การสนทนากลุ่มการสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. แบบประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอและส่งหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ถึงผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่ม จัดการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียงข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกสภาพสมรรถภาพปัจจุบันของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำเสนอในรูปของความเรียง การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและผลจากการทำWorkshop ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียงการ

ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ภาพรวมของสมรรถภาพปัจจุบันของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า สมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายประเด็น ด้านทักษะ ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านคุณลักษณะและทัศนคติ อยู่ในระดับปานกลาง เท่านั้น

การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

กลยุทธ์ที่ 1 การมุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน 5 กิจกรรม

1.1 กิจกรรมดำเนินการการจัดการเรียนรู้

1.2 กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3 กิจกรรมการการเพิ่มศักยภาพในด้านภาษา

1.4 กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพการเจราจาต่อรอง

1.5 กิจกรรมการเพิ่มสร้างทักษะจิตอาสา

กลยุทธ์ที่ 2 การกำหนดแนวทางในการจัดระบบครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1 กิจกรรม

2.1 กิจกรรมการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการจัดระบบครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจนสอดคล้องกับปัจจุบัน

กลยุทธ์ที่ 3 กิจกรรมเพิ่มสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะและเจตคติจำนวน 3 กิจกรรม

3.1. กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพด้านความรู้

3.2 กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพด้านทักษะ

3.3 กิจกรรมการเพิ่มศักยภาพคุณลักษณะและเจตคติ

การอภิปรายผล

กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การมุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ กลยุทธ์ที่ 2 การกำหนดแนวทางในการจัดระบบครูและบุคลากรทางการศึกษากลยุทธ์ที่ 3 กิจกรรมเพิ่มสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะและเจตคติจำนวน 3 กิจกรรม สอดคล้องกับแนวทางของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2545, หน้า 119 -128) ได้สรุปสมรรถภาพที่พึงประสงค์สำหรับครูประถมศึกษาไว้ดังนี้ (1) สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน และความรู้ทางวิชาชีพ (2) สมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทักษะในการจัดกิจกรรม ทักษะการใช้เทคนิคการสอน และทักษะในการสอนแบบต่าง ๆ และ (3) สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ ได้แก่ คุณลักษณะโดยทั่วไปประกอบด้วยความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง พูดจาชัดเจนสื่อความหมายได้ถูกต้อง ยิ้มแย้มแจ่มใสมีมนุษย์สัมพันธ์ดี มีไหวพริบดี แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ช่างสังเกต ทำงานประณีต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ ทัศนคติโดยทั่วไปประกอบด้วยทัศนคติที่ดีต่อการสอนระดับประถมศึกษาและต่อวิชาชีพครู นอกจากนี้ ประยูร อาษานาม (2556, หน้า 12) ยังได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูไว้11ด้าน ซึ่งคล้ายคลึงกับประสาร มาลากุล ณ อยุธยา แต่แตกต่างกันในรายละเอียด ดังนี้ คือ พุทธิพิสัย และทักษะพิสัย

(1) พุทธิพิสัย หมายถึง ความรู้ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการวิเคราะห์ปัญหา หลักทฤษฎีการวางแผน เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย และสถิติ มีความรู้ทั่วไป เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยี (2) ทักษะพิสัย ได้แก่ การติดต่อสื่อสารในด้านการเขียน การอ่านการพูด การประสานงาน การคิดคำนวณ การประเมิน การรวบรวมข้อมูล (3) จิตพิสัย ได้แก่ มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล มนุษย์สัมพันธ์ดี มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ทันต่อเหตุการณ์ทันสมัย ใฝ่รู้ใฝ่หา เป็นนักวิเคราะห์ วิจารณ์ รู้จักสังเคราะห์ เป็นนักประเมิน แนวความคิดความคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ Haberman and Stinnell (1973, p. 101) ซึ่งได้เสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูไว้ 9 ประการดังนี้ คือ ประการที่ 1 ทักษะของผู้ที่จะเป็นครู ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องมีทักษะในด้านวิธีการสอนและมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างดี การสอนแบบจุลภาคเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยฝึกฝนให้ครูมีลักษณะตามต้องการ ประการที่ 2 จริยธรรมและค่านิยมของผู้ที่จะเป็นครู เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะค่านิยมของครูจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความประพฤติและการวางตัวของครูในอนาคต ประการที่ 3 มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด ผู้เป็นครูควรจะเลือกเรียนรู้มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ในการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างกว้างขวาง ประการที่ 4 จิตวิทยาพัฒนาการ ครูจะต้องรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสังคมของกลุ่มเด็กที่ตนจะไปสอนได้เป็นอย่างดี ประการที่ 5 สิ่งแวดล้อมทางสังคม ผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจถึงความกดดันทางสังคมที่จะเกิดขึ้นแก่เด็ก ดังนั้น ครูจะต้องเรียนวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาทางการศึกษาด้วย ประการที่ 6 หลักการเรียนรู้ วิชานี้มีความสำคัญมาก ครูจะต้องรู้ว่าโดยทั่วไปธรรมชาติของนักเรียนที่จะเรียนรู้เป็นอย่างไร ประการที่ 7 วิชาครูหลักสูตรการฝึกหัดครูทุกหลักสูตรจะต้องจัดให้มีการเรียนวิธีสอนวิชาต่าง ๆ เช่น วิธีสอนศิลปะ วิธีสอนวิทยาศาสตร์ และวิธีสอนอื่น ๆ ประการที่ 8 ผู้ที่จะเป็นครูจะต้องมีปรัชญาของตนเอง เข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับตนควบคู่ไปกับการเข้าใจเด็กด้วยและประการที่ 9 ความเปลี่ยนแปลง ครูจะต้องเข้าใจหลักปรัชญาสากลที่กล่าวไว้ว่า ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดถาวรมั่นคงตลอดกาล ทุก ๆ สิ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ครูต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในเรื่องหลักสูตรและวิธีสอน นอกจากนี้ยังคล้ายกับการศึกษาของ Hall and Jores (1976, p. 79) พิมพ์ฐดา วัจนวงศ์ปัญญา (2556) ได้จำแนกสมรรถภาพของครูทั่วไป ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ (1) สมรรถภาพด้านสติปัญญา (cognitive competencies) ได้แก่ สมรรถภาพด้านความรู้เชาว์ปัญญา ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรมที่สอนและหลักสูตร (2) สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (performance competencies) ได้แก่ สมรรถภาพการปฏิบัติการสอน การใช้สื่อการสอน การใช้คำถาม ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานทางด้าน สติปัญญา (3) สมรรถภาพด้านผลการสอน (consequence or product competencies) เป็นสมรรถภาพที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน (4) สมรรถภาพด้านการศึกษาค้นคว้า (exploration competencies) เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของครูและ (5) สมรรถภาพทางด้านอารมณ์และจิตใจ (affective competencies) เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งหรือเห็นคุณค่าในวิชาชีพครู อย่างไรก็ดี Vogler (1972, p. 89) ซึ่งได้ศึกษาสมรรถภาพพื้นฐานของครู (competency based teacher education) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพทั่ว ๆ ไปของครูไว้ 5 ประการดังนี้ คือ (1) มีสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ (2) รู้จักใช้สมรรถภาพให้เกิดประโยชน์ (3) สามารถประเมินผลนักเรียนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (4) สามารถปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้พัฒนายิ่งขึ้น (5) ก่อให้เกิดการพัฒนาในตัวนักเรียน พร้อมทั้ง Borich,1977, pp. 6-8) ได้แบ่งสมรรถภาพของ

ครูออกเป็น 3 ด้านด้วยกันเป็นสมรรถภาพเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้(1) สมรรถภาพด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาและความรู้ด้านกระบวนการเช่น กระบวนการสอน การจัดการในชั้นเรียน เป็นต้น สมรรถภาพด้านความรู้ของครูนั้นสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบ หรืออาจใช้การสังเกตจากการปฏิบัติงานของครูก็ได้ (2) สมรรถภาพด้านการปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมด้านการสอนของครูในชั้นเรียนซึ่งสามารถวัดได้โดยการสังเกตจากการปฏิบัติการสอนของครูในชั้นเรียน หรือใช้แบบสอบถามจากผู้เรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมก็ได้ (3) สมรรถภาพด้านผลการปฏิบัติ หมายถึง การที่ครูใช้สมรรถภาพด้านความรู้และด้านการปฏิบัติไปเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามจุดหมายที่ตั้งไว้ การวัดสมรรถภาพด้านนี้ของครูวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุก ๆ ด้านในประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาต่อยอดโดยการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

2. ควรศึกษารูปแบบการจัดการการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนในสถานศึกษาเอกชน

3. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

4. ควรศึกษาการจัดการการพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

5.ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

6. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูในสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา

7. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

8. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถภาพของครูต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์

เอกสารอ้างอิง

พิมพ์ฐดา วัจนวงศ์ปัญญา. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 3*(2), 208-221.

ประยูร อาษานาม . (2556). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา หลักการและ แนวปฏิบัติ.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2545). *การวิจัยและรูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.* กรุงเทพฯ: การศาสนา.

References

Arsanam, P. (2010). *Teaching math in elementary principles and practices.* Khonkaen: Khonkaen University. (in Thai)

Borich, G. D. (1977). *The Appraisal of teaching: Concepts and process.* Massachusetts: Addison-Wesley.

Haberman, T. M. & Stinnell, G. D. (1973). *Teacher education and the new procession of the teaching.* Berkeley, CA: Education.

Hall, J., & Jores, E. H. (1976). *Competencies-based education: A process for the improvement of education.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Malakul, na Ayutthaya, P. (2002). *Research and development model for teachers desirable course of elementary and secondary education.* Bangkok: Karnsasana.

Vogler, Svetkey, L. P., Lien, L. F., & Champagne, C. M. (1972). Identifying and validation professional occupational teacher. *Cardiology Review, 25*(4), 12.

Watjanawongpanya, P. (2013). Strategies for the development of Thai-style leaders characteristics of administrators in basic education institutions. *EAU Heritage Journal, 3*(2), 208-211. (in Thai)

ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

Marketing Mix of Customer's View, Satisfaction in Service Quality Influencing Decision Process of Nevada Cinema, Ubon Ratchathani Province

ทิฆัมพร เพทราเวช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการ โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 434,565 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุ เพื่อหาค่าตัวแปรกลาง ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยความพึงพอใจในคุณภาพการบริการสามารถเป็นตัวแปรกลางแบบบางส่วน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, ผู้บริโภค, ความพึงพอใจ, คุณภาพการบริการ, การเลือกใช้บริการ, โรงภาพยนตร์

Abstract

The purpose of this research was to study the marketing mix of customer's view and satisfaction in service quality that influenced decision process of Nevada cinema Ubon Ratchathani province. The sample consisted of 400 customers. The sample of this research was calculated by using Taro Yamane formula where the reliability level is at 95% and error is at ±5%. The research instrument was a questionnaire. The statistic were linear regression analysis and multiple regression analysis for proving the mediation variable. The results of this research revealed that the marketing mix of customer's view and satisfaction in service quality have statistically and significantly influenced decision process of Nevada cinema Ubon Ratchathani province at 0.05 level. Eventually, satisfaction in service quality was able to be partial mediator variable.

Keywords: marketing mix, customer's view, service quality, decision process, cinema

ความนำ

ในจังหวัดอุบลราชธานี มีโรงภาพยนตร์หลายแห่งด้วยกัน แต่โรงภาพยนตร์ที่มีการก่อตั้งมานานแล้ว คือ โรงภาพยนตร์เนวาด้า ซึ่งก่อตั้งมาแล้ว 38 ปี ดำเนินธุรกิจอยู่คู่ประชาชนชาวอุบลราชธานีมาอย่างยาวนาน และมีเจ้าของกิจการเป็นชาวอุบลราชธานี แต่ในปัจจุบันนี้ ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโรงภาพยนตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโรงภาพยนตร์ในเครือ Major Cineplex ที่ตั้งขึ้นเมื่อช่วงปี 2546 โดยตั้งอยู่ที่ห้างสรรพสินค้ายิ่งเจริญ ปาร์ค และเมื่อปี 2554 โรงภาพยนตร์ในเครือ SF Cinema ตั้งอยู่ที่ ห้างสรรพสินค้า Citymall Sunee Tower พร้อมทั้งโรงภาพยนตร์ในเครือ Major Cineplex สาขา Central Plaza Ubon Ratchathani ที่เข้ามาเมื่อปี 2556 การเข้ามาของโรงภาพยนตร์อื่นเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ธุรกิจโรงภาพยนตร์ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านความสะดวกสบาย และทำให้โรงภาพยนตร์เนวาด้าได้รับผลกระทบ คือ จำนวนผู้เข้าใช้บริการ ส่วนแบ่งทางการตลาด และรายได้ลดลงเป็นจำนวนมาก หนทางที่จะทำให้ลูกค้าหันมาใช้บริการ คือ การทำการส่งเสริมทางตลาดไปยังกลุ่มลูกค้า แต่การทำการส่งเสริมการตลาดทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่การลงทุนนี้ไม่มีความยั่งยืน เพราะเมื่อการทำการส่งเสริมการตลาดหยุดลงลูกค้าที่เข้าใช้บริการจะลดลงเช่นกัน (อนุสรณ์ การินทร์, 2556) จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางที่เข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น คือ การกำหนดส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ของธุรกิจ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion) ซึ่งเป็นการกำหนด กลยุทธ์ที่เป็นมุมมองของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจ (Kotler, 2006) และในปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาส่วนประสมทางด้านการตลาด หากต้องการตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคนั้น ควรนำเอาหลักการเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค (marketing mix of customer's view: 4C's) เข้ามาเกี่ยวข้องในการพิจารณา (Lauterborn, 1990) ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวได้พัฒนามาจากหลักการส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) ในสมัยก่อน โดยได้เน้นไปที่ตัวของผลิตภัณฑ์, ราคา, ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมทางการตลาด แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันการขายสินค้าหรือการบริการจำเป็นต้องเข้าใจในตัวของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสนใจในหลักการไปยังผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น (บุริม โอทกานนท์, 2555) โดยหลักการดังกล่าวได้เน้นไปที่ความต้องการของผู้บริโภค (customer's needs) ต้นทุนของผู้บริโภค(cost of consumer's appreciation) ความสะดวกในการซื้อ (convenience to buy) และการสื่อสาร (communication) ซึ่งเป็นปัจจัยและกลยุทธ์พื้นฐานของการทำธุรกิจ ที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคโดยตรง พร้อมทั้งทำให้เกิดกระบวนการการตัดสินใจง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย (Pradeep and Aspal, 2011) จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี จึงนำไปสู่การศึกษานี้ พร้อมทั้งหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดกระบวนการเลือกใช้บริการและการกลับมาใช้บริการซ้ำมากยิ่งขึ้น โดยการนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะและปรับปรุงพัฒนาด้านการวางแผนการตลาดรูปแบบใหม่ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานการวิจัย

ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค (4C's) Lauterborn (1990) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองผู้บริโภคไว้ว่า เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการทำการตลาดในยุคปัจจุบัน โดยจะเป็นการทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งมุ่งเน้นไปสิ่งที่ความต้องการของผู้บริโภค ด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการของลูกค้า ด้านความสะดวกในการเข้าใช้งาน และด้านการสื่อสาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (1) ด้านความต้องการของลูกค้า (consumer wants and needs) คือ จะต้องพัฒนาหรือผลิตสินค้าหรือบริการมาเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ต้องการทำการตลาดโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่มุ่งเน้นผลิตสินค้าออกมาจำนวนมาก โดยที่ไม่ได้พิจารณาถึงความต้องการของลูกค้าอย่างละเอียด (2) ด้านต้นทุนของลูกค้า (cost to satisfy) คือ จะต้องเข้าใจในเรื่องของต้นทุนของลูกค้าที่จะต้องเสียไปในการเข้าซื้อสินค้าภายในแต่ละครั้ง โดยต้นทุนที่กล่าวถึงนั้นไม่ได้หมายถึงค่าของเงินที่ใช้ในการซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพิจารณาในเรื่องของเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งทำให้ต้นทุนของลูกค้ามีความแตกต่างกันออกไป (3) ด้านความสะดวกในการซื้อ (convenience to buy) คือ จะต้องคิดคำนึงและมุ่งเน้นไปยังความสะดวกสบายของลูกค้าในการซื้อสินค้าภายในแต่ละครั้ง ซึ่งการมุ่งเน้นไปยังความสะดวกสบายในการซื้อนั้นยังรวมไปถึงการซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตและผ่านทางโทรศัพท์อีกด้วย เพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจในการซื้อสินค้าของลูกค้าเกิดความง่ายยิ่งขึ้น และด้านการสื่อสาร (communication) คือ จะต้องให้การสื่อสารข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่มีความถูกต้องและเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากในปัจจุบันลูกค้านั้นสามารถที่จะเลือกได้ว่าจะฟังหรือไม่ฟัง จะสนใจหรือไม่สนใจก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างแรงดึงดูดเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจมายังตัวสินค้าที่ได้ทำการตลาด

จากแนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค จะใช้ความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ของ (Lauterborn, 1990) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำการตลาดในยุคปัจจุบัน โดยจะเป็นการทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งมุ่งเน้นไปสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการราคาที่ผู้บริโภคยอมรับ ความสะดวกของผู้บริโภค และการสื่อสารที่ผู้บริโภคสามารถเข้าใจได้ง่ายในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้

2. แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ Parasuraman, and Berry (1985) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของแนวความคิดของความพึงพอใจของลูกค้า โดยค้นหาความต้องการของลูกค้าแบบวิธีกำหนดจากบนลงล่าง (top-down approach) ซึ่งศึกษาถึงปัจจัยสำคัญของคุณภาพการบริการที่ลูกค้าให้ความสำคัญ โดยมีองค์ประกอบอยู่ 5 ประการ ดังนี้ (1) ด้านบริการที่ดีจับต้องได้ เป็นรูปธรรม (tangibles) คือ เป็นบริการที่สามารถจับต้องได้หรือรู้สึกได้ เช่น คุณภาพของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ให้บริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รวมถึงความพยายามทำให้งานบริการเป็นสิ่งที่จับต้องหรือสัมผัสได้ และช่วยให้ผู้บริโภคเห็นถึงประสิทธิภาพของการบริการ (2) ด้านบริการที่ดีไว้ใจได้

(reliabilities) คือ เป็นการบริการที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ และไว้ใจได้ ไม่ว่าจะมาเข้าใช้บริการเมื่อใด (3) ด้านความมุ่งมั่นเต็มใจในการให้บริการ (responsiveness) คือ เป็นการบริการที่เต็มพร้อมไปด้วยความมุ่งมั่น และพร้อมให้บริการเสมอ (4) ด้านความรู้ในการให้บริการ (assurance) คือ พนักงานที่ให้บริการต้องมีความรู้ ความชำนาญ และมีมารยาท สามารถสร้างความน่าเชื่อถือหรือความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้ามาใช้บริการ และด้านความเอาใจใส่ในการบริการ (empathy) คือ พนักงานต้องเอาใจใส่ลูกค้า สามารถดูแลลูกค้าแต่ละบุคคลที่มีความต้องการแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ (satisfaction in service quality) จะใช้ความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของ (Parasuraman & Berry, 1985) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า เป็นรูปแบบกระบวนการคำมั่นสัญญาอย่างหนึ่งที่ธุรกิจกำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นมาตรฐานในการให้บริการและผู้บริโภค ซึ่งสิ่งที่ธุรกิจกำหนดนั้น ต้องสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้ ไม่ว่าจะเป็นความน่าเชื่อถือของธุรกิจ การตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ความสามารถในการให้บริการ การเข้าถึงและเข้าใจในการบริการของธุรกิจ ความสุภาพอ่อนโยนในการให้บริการ การสื่อสารที่สามารถลูกค้าเข้าใจชัดเจน ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ธุรกิจ ผู้บริโภค ความมั่นคงของธุรกิจ สร้างบริการที่จับต้องได้ คุณภาพการบริการที่ดีจะสามารถรักษาลูกค้าเก่าไว้ได้ และสร้างลูกค้าใหม่ได้เพิ่มมากขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการ Kotler (1997) ได้กล่าวถึง รูปแบบกระบวนการการตัดสินใจซื้อหรือเลือกใช้บริการ มีอยู่ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) การรับรู้ความต้องการ (need recognition) เป็นกระบวนการซื้อจะเริ่มเมื่อผู้ซื้อรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ ผู้ซื้อจะรู้ถึงสภาพความต้องการพื้นฐานของตนเอง โดยความต้องการนั้นจะเกิดมาจากสิ่งกระตุ้นภายในและภายนอกของแต่ละบุคคล (2) การค้นหาข้อมูล (information search) การรวบรวมข้อมูลอาจกระทำได้โดยการรวบรวมรายละเอียดทรัพย์สิน บริการหลังการขายและพิจารณาทางเลือกแต่ละทาง เช่น สอบถามจากคนใกล้ชิด รับทราบข้อมูลโฆษณาจากสื่อต่าง ๆ (3) การประเมินทางเลือก (evaluation of alternative) ต้องอาศัยเกณฑ์ในการประเมิน ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐาน และคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคใช้ในการเปรียบเทียบ ระหว่างตราสินค้าหรือผลลัพธ์จากการซื้อและบริโภค ซึ่งพิจารณาจากปัจจัยด้านจิตวิทยา และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏในสิ่งจูงใจ ค่านิยม รูปแบบการดำรงชีวิตและอื่น ๆ ในขั้นนี้ผู้บริโภคจะประเมินทางเลือกจากรายการทางเลือกที่นำมาพิจารณา เกณฑ์การตัดสินใจเลือกโดยทั่วไป จะพิจารณาลักษณะ รูปร่างของผลิตภัณฑ์หรือบริการ ราคา คุณภาพ ความปลอดภัย และการรับประกัน เป็นต้น (4) การตัดสินใจซื้อ (purchase decision) โดยทั่วไปผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่เขาชอบมากที่สุดและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการประเมินผลพฤติกรรม และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (post purchase behavior) หลังจากกระบวนการการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความพึงพอใจเกิดขึ้น หากมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าหรือบริการจะทำให้เกิดการซื้อผลิตภัณฑ์ซ้ำ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริโภคไม่มีความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการอาจทำให้เลิกซื้อผลิตภัณฑ์ไปเลย

จากแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (decision process) จะใช้ความหมายของแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการของ (Kotler, 1997) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการการตัดสินใจเป็นรูปแบบการประเมินทางเลือกของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ความต้องการของตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่าง

กันออกไป การกระทำหรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่มีต่อการเลือกซื้อและการใช้สินค้าหรือบริการ โดยผ่านขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งมีกระบวนการตั้งแต่ การกำหนดปัญหา การหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ การประเมินผลหลังการซื้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

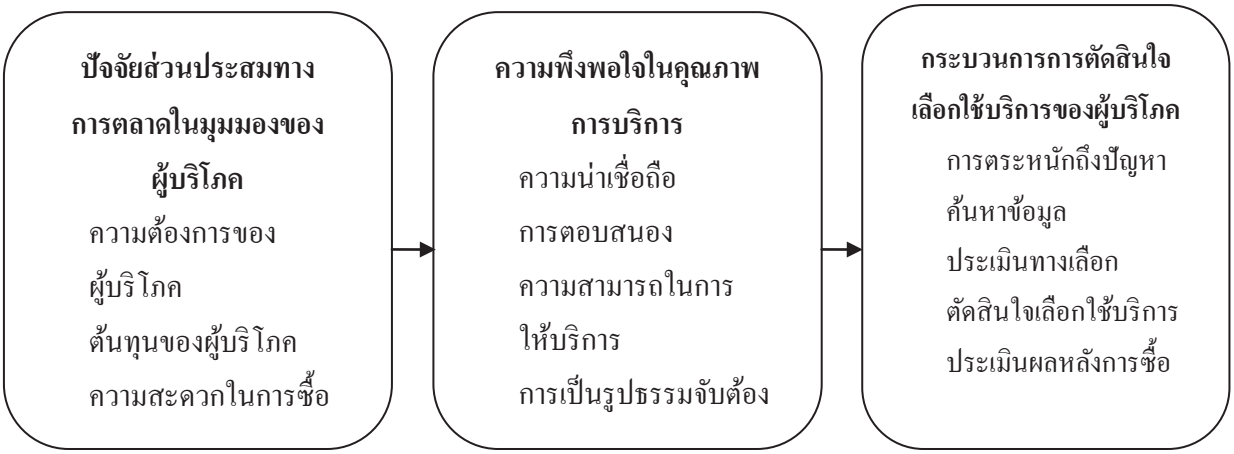

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มลูกค้าที่เข้าใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีทั้งหมด จำนวน 434,565 คน

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้สูตรคำนวณประชากร ที่ทราบค่าเฉลี่ยจำนวนแน่นอนของ Taro Yamane จำนวน 400 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 24 ข้อ (α = 0.800) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 ข้อ (α = 0.944) แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 23 ข้อ (α = 0.932)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล

จากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสาร วิทยานิพนธ์ และฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุ เพื่อหาค่าตัวแปรกลาง

ผลการวิจัย

ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ตามหลักการของ Baron Kenny (1986) มีการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การวิเคราะห์การถดถอย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปร	Unstandardized (b)	SE	Standardized β	t	p-Value	VIF
ค่าคงที่	0.652	0.115		5.687	0.000	
ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค	0.813	0.030	0.807	27.217	0.000*	1.000
R = 0.807, R^2 = 0.650, Adjusted R^2= 0.650, SEE = 0.242						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า อิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้ค่า β = 0.807 (p-Value = 0.000 < 0.05)

2. วิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปร	Unstandardized (b)	SE	Standardized β	t	p-Value	VIF
ค่าคงที่	1.057	0.118		8.958	0.000	
ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค	0.701	0.031	0.753	22.799	0.000*	1.000
R = 0.753, R^2 = 0.566, Adjusted R^2= 0.565, SEE = 0.250						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า อิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้ค่า β = 0.753 (p-Value = 0.000 < 0.05)

3. วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุระหว่างอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปร	Unstandardized (b)	SE	Standardized β	t	p-Value	VIF
ค่าคงที่	0.832	0.116		7.187	0.000	
ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค	0.420	0.049	0.451	8.561	0.000*	2.861
ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ	0.346	0.049	0.374	7.105	0.000*	2.861
R = 0.784, R^2 = 0.615, Adjusted R^2= 0.613, SEE = 0.235						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า อิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีลดลงได้ค่า β = 0.451 (p-Value = 0.000 < 0.05) และความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีลดลงได้ค่า β = 0.374 (p-Value = 0.000 < 0.05) ได้ผลดังภาพ 2

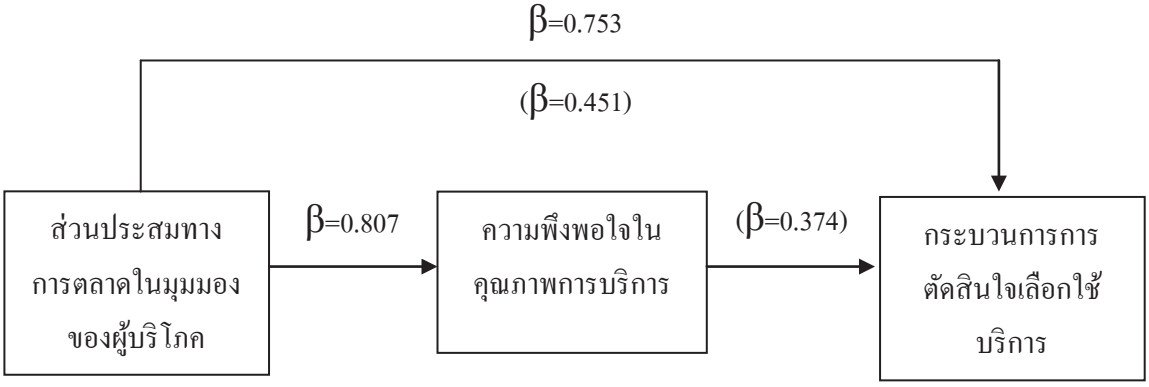

ภาพ 2 ผลการทดสอบอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า ขนาดอิทธิพลรวมจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีค่า β = 0.753 (p-Value = 0.000 < 0.05) ซึ่งประกอบด้วยอิทธิพลทางตรงจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีค่า β = 0.451 (p-Value = 0.000 < 0.05) และอิทธิพลทางอ้อมจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีค่า β = 0.302 (p-Value = 0.000 < 0.05) ซึ่งคำนวณได้จากอิทธิพลจากส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีค่า β = 0.807 (p-Value = 0.000 < 0.05) คูณกับอิทธิพลจากความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีค่า β = 0.374 (p-Value = 0.000 < 0.05) จากผลดังกล่าวพบว่า ตัวแปรความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ เป็น Partial Mediator เนื่องจาก อิทธิพลทางตรงของตัวแปรความพึงพอใจในคุณภาพการบริการลดลงแต่ยังมีนัยสำคัญ ดังนั้น จากผลการทดสอบตัวแปรกลางพบว่า อิทธิพลทางตรงความพึงพอใจในคุณภาพการบริการลดลงแต่ยังคงมีนัยสำคัญ แสดงว่า ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ เป็นตัวแปรกลางแบบบางส่วน

4. ทดสอบนัยสำคัญของอิทธิพลทางอ้อม โดยใช้ Bootstrapping ได้ค่า Boot = 0.346 (p-Value = 0.001 < 0.05) ซึ่งผลที่ได้นั้นสอดคล้องกับการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ทั้ง 3 ขั้นตอนข้างต้น จึงสามารถสรุปผลการทดสอบได้ว่า ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ สามารถเป็นตัวแปรกลางในความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีได้

การอภิปรายผล

จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคของ (Lauterborn, 1990) ทฤษฎีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของ (Parasuraman, & Berry, 1985) และ ทฤษฎีกระบวนการการตัดสินใจของ (Kotler, 1997) ที่กล่าวว่า ธุรกิจที่ให้บริการนั้น นอกจากจะใช้ส่วนประสมทางการตลาด แล้วยังต้องมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ถึงจะสามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดกระบวนการการตัดสินใจเลือกซื้อหรือใช้บริการ ปัจจัยดังกล่าวนั้นคือ การสร้างความพึงพอใจในคุณภาพการบริการให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้ขายให้บริการกับลูกค้า ลูกค้าจะยอมรับหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้า นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยอื่น ๆ ที่ต่างรายงานว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการการตัดสินใจเลือกซื้อหรือเลือกใช้บริการนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน แต่ที่เป็นปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค และปัจจัยความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ แต่จากผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการนั้นเป็นตัวแปรกลางแบบบางส่วน ซึ่งอาจมีปัจจัยอื่นที่สามารถเป็นตัวแปรกลางที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกซื้อหรือใช้บริการได้ แต่ในบริบทนี้ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถมีอิทธิพลทางอ้อมไปช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มขึ้นได้ และช่วยกระตุ้นอิทธิพลระหว่างส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ไม่ได้กระตุ้นอิทธิพลที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด นอกจากนี้อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคที่ส่งอิทธิพลไปที่กระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการได้โดยตรงอีกด้วย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าต้องการเพิ่มกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้าให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นอาจจะทำได้โดยการเพิ่มระดับความพึงพอใจในคุณภาพการบริการให้มากขึ้น เพราะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสามเชิงจิตวิทยา ได้ให้แนวความคิดเชิงบวกในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในด้านการแทรกแซง เพื่อจะทำให้ลูกค้ามีกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้าเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะทำได้โดยการสร้างความพึงพอใจในคุณภาพการบริการให้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคด้วย เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ส่วนประสมทางการในมุมมองของผู้บริโภคนั้นมีอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นอิทธิพลระหว่างส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคที่มีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า ดังนั้น โรงภาพยนตร์เนวาด้าควรให้ความสนใจในเรื่องส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคและความพึงพอใจในคุณภาพการบริการควบคู่กันไป เพื่อให้ลูกค้าเกิดกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มมากขึ้น และสามารถทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำได้อีกด้วย

2. หากโรงภาพยนตร์เนวาด้าต้องการลดต้นทุนเพื่อให้กิจการมีผลกำไรเพิ่มมากขึ้น สามารถทำได้โดยมุ่งเน้นไปที่ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภค เพราะจากผลการวิจัย พบว่า อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคสามารถส่งอิทธิพลไปยังกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการได้โดยตรง แต่ถ้าหากโรงภาพยนตร์เนวาด้าต้องการให้ลูกค้าเกิดกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ้ำมากขึ้น ควรมุ่งเน้นในเรื่องส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของผู้บริโภคและความพึงพอใจในคุณภาพการบริการควบคู่กันไปด้วย เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดกระบวนการการตัดสินใจเลือกใช้บริการได้ง่ายยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการเป็นเพียงตัวแปรกลางแบบบางส่วน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายผลการศึกษาโดยเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าน่าจะมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงภาพยนตร์ เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพภาพในการให้บริการมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้โรงภาพยนตร์เนวาด้าให้มีลูกค้าเข้าใช้บริการเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ หรืองานวิจัยเชิงผสมผสาน เพื่อจะได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ และได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นความต้องต้องการและทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุริม โอทกานนท์. (2555). *4C's การตลาดปฏิวัติ.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนุสรณ์ การินทร์. (2556). *โรงภาพยนตร์เนวาด้า จังหวัดอุบลราชธานี*. (ทิฆัมพร เพทราเวช, ผู้สัมภาษณ์). อุบลราชธานี: ม.ป.พ.

References

Baron, K. (1986). The moderater-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, stratigic, and statistical consideration. *Journal of Personality and Social Psychology*, *51*(6), 1173-1182.

Karint, A. (2013). *Nevada cinema Ubon Ratchathani.* (Ticomporn Phetrawech, Interviwer). (in Thai)

Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control.* New York: Prentice-Hall.

Kotler, P. (2006). *Marketing management: An ASIAN perspective.* Singapore: Prentice-Hall.

Lauterborn, B. (1990). New marketing litany. Four P's passes C-words take over. *Advertising Age*, *61*(41), 26-34.

Otakanon, B. (2012). *4 C's marketing revolution*. Nakorn Pathom: Mahidol University. (in Thai)

Parasuraman, A. , & Berry, Z. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, *49*(11), 41-50.

Pradeep, K. & Aspal, J. (2011). Break down of marketing P's: A new evolution, VSRD. *International Journal of Business & Management Research*, *1*(3), 69-79.

Vanichbuncha, K. (2009). Statistic for research (4th ed). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ

Factors Affecting the Transformational Leadership of Pilots in the Royal Thai Air Force

ธนากร เอี่ยมปาน

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักบินกองทัพอากาศ จำนวน 242 คน เลือกมาแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ผลการวิจัยพบว่า (1) นักบินมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (2) นักบินมีบุคลิกภาพภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน คือ บุคลิกภาพแบบแสดงออก บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และบุคลิกภาพแบบมีสติอยู่ในระดับมาก แต่บุคลิกภาพแบบยอมรับผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง (3) การบริหารจัดการทรัพยากรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก แต่การบริหารงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง (4) บรรยากาศขององค์กร และการจัดกระบวนการทำงานขององค์กรภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (5) ปัจจัยที่พยากรณ์เชิงบวกภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ คือ วัฒนธรรมองค์กร บุคลิกภาพแบบมีสติ การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง แต่ปัจจัยที่พยากรณ์เชิงลบ คือ นโยบายองค์กร สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานมีได้ดังนี้

$\hat{Y}$ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) = 0.429 + 0.309 (วัฒนธรรมองค์กร) + 0.287 (บุคลิกภาพแบบมีสติ) + 0.163 (การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร) + 0.197 (การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร) – 0.182 (นโยบายองค์กร) + 0.127 (บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง) $\hat{Z}$ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) = 0.329 (วัฒนธรรมองค์กร) + 0.326 (บุคลิกภาพแบบมีสติ) + 0.190 (การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร) + 0.218 (การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร) – 0.196 (นโยบายองค์กร) + 0.097 (บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, นักบิน, กองทัพอากาศ

Abstract

The purpose of this study were to find out factors affecting to transformational leadership of pilots in The Royal Thai Airforce and to construct a predictive equation for transformational leadership of pilots in The Royal Thai Airforce. The samples were 242 pilots from The Royal Thai Airforce selected by stratified random sampling. The research tool was a questionnaire which the reliability by Cronbach' alpha coefficient is 0.97 and the content validity by IOC is 1.00. The research found that (1) Transformational Leadership of pilots were high. (2) Personality of pilots were high and

Extraversion, Openness, Conscientiousness were high but Agreeableness was normal. (3) Resource Management was high and Human, Equipment and Facility were high but Monetary was normal. (4) Climate and Process were high. (5) The stepwise multiple regression method showed that the positive predictive variables for Transformational Leadership of pilots in The Royal Thai Airforce were Culture Organization, Conscientiousness , Procedures , Operations and Openness but negative predictive variable was Policies. From the study the equation with the raw scores and standard scores were;

$\hat{Y}$ (Transformational Leadership) = 0.429 + 0.309 (Culture Organization) + 0.287 (Conscientiousness) + 0.163 (Procedures) + 0.197 (Operations) – 0.182 (Policies) + 0.127 (Openness)

$\hat{Z}$ (Transformational Leadership) = 0.329 (Culture Organization) + 0.326 (Conscientiousness) + 0.190 (Procedures) + 0.218 (Operations) – 0.196 (Policies) + 0.097 (Openness)

Keywords: transformational leadership, pilot, air force

ความนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยมีความเสี่ยงทางด้านความมั่นคงภายในประเทศ โดยสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและรวดเร็ว มีความอ่อนไหวและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การระบุและวิเคราะห์ภัยคุกคามที่ชัดเจนดังเช่นในอดีตทำได้ยาก อีกทั้งยังมีภัยคุกคามรูปแบบใหม่เกิดขึ้น อาทิ การก่อการร้าย ซึ่งต้องการการแก้ไขปัญหาที่มีความรวดเร็ว รอบคอบ และการสนธิกำลังทุกฝ่าย โดยเฉพาะความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การแตกแยกทางความคิดของคนในชาติ มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน จึงต้องมีการปรับวิธีคิดและกระบวนทัศน์ในการจัดการกับปัญหา สร้างการรับรู้ของคนไทย ให้ตระหนักถึงภาระที่ทุกคนต้องผนึกกำลังร่วมกันเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง มีสติ มีความสมานฉันท์ สามารถอยู่ร่วมกันในชาติ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 77 บัญญัติให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยจำเป็น และเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2551 มาตรา 21 กำหนดให้กองทัพอากาศ มีหน้าที่เตรียมกำลังทางอากาศป้องกันราชอาณาจักร และดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพอากาศตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม โดยมีผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ กองทัพอากาศมีวิสัยทัศน์ " กองทัพอากาศชั้นนำในภูมิภาค " หรือ " One of the Best Air Forces in ASEAN " เพื่อให้กองทัพอากาศมีขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าว ดังนั้นจำเป็นต้องพัฒนาทั้ง 6 องค์ประกอบอย่างสมดุล ได้แก่ ระบบบัญชาการและควบคุม (command control) ระบบตรวจจับ (sensor) หน่วยปฏิบัติหรือผู้ปฏิบัติ (shooter) เครือข่าย (network) ระบบสนับสนุนและบริการ (support and service) และที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์และการปรับพฤติกรรม (human and behavior) กองทัพอากาศได้จัดแบ่งกลุ่มงานเป็น 5 ส่วนประกอบด้วย (1) ส่วนบัญชาการ (2) ส่วนกำลังรบ (3) ส่วนส่งกำลังบำรุง (4) ส่วนการศึกษา (5) ส่วนกิจการพิเศษ โดยส่วนที่สำคัญที่สุด คือ ส่วนกำลังรบเป็นส่วนราชการในการเตรียมความพร้อมของกำลังทางอากาศให้ดำรงและ

เพิ่มพูนขีดความสามารถในการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับหลักนิยม คุณลักษณะ และธรรมชาติของกำลังทางอากาศ โดยกองบินมีหน้าที่เตรียมและปฏิบัติการใช้กำลังตามอำนาจหน้าที่ของกองทัพอากาศ การปฏิบัติภารกิจในกองบิน คนเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในจำนวนปัจจัยทั้งหมดที่มีอยู่ที่จะทำให้ภารกิจนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะการบริหารงานในองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ผู้นำ การบริหารงานในกองบินต้องเป็นนักบินจึงจะบริหารงานในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ผู้บังคับการกองบิน ผู้บังคับฝูงบิน นายทหารยุทธการ นายทหารการฝึก เป็นต้น นักบินจึงมีบทบาทที่สำคัญมากในกองบินและสอดคล้องกับนโยบายกองทัพอากาศประจำปี พ.ศ. 2556 (นโยบายทั่วไป) ในข้อ 3 ที่กำหนดว่า ผู้บังคับบัญชาต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกครองบังคับบัญชาตามหลักธรรมภิบาล (กองทัพอากาศ, 2556, หน้า 4) ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ ใน 10 กองบินหลักของกองทัพอากาศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากแนวคิดของ บาสและอโวลีโอ (Bass & Avolio, 1990) มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ (1) บุคลิกภาพของผู้นำ จากแนวคิดของ คอสตาและแมคเคร (Costa & McCrea, 1992) มี 4 แบบ คือ บุคลิกภาพแบบแสดงออก บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง บุคลิกภาพแบบยอมรับผู้อื่น บุคลิกภาพแบบมีสติ (2) การบริหารจัดการทรัพยากร มี 3 องค์ประกอบ คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) บรรยากาศขององค์กร มี 3 องค์ประกอบ คือ โครงสร้างองค์กร นโยบายองค์กร และวัฒนธรรมองค์กร (4) การจัดกระบวนการทำงานขององค์กร มี 3 องค์ประกอบ คือ การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร และการจัดส่วนตรวจสอบภายใน โดยตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากร บรรยากาศขององค์กร และการจัดกระบวนการทำงานขององค์กร จากแนวคิดของแซปเพลและวิกแมน (Shappell & Wiegmann, 2003)

ตัวแปรพยากรณ์

1.บุคลิกภาพของผู้นำ

1.1 บุคลิกภาพแบบแสดงออก

1.2 บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง

1.3 บุคลิกภาพแบบยอมรับผู้อื่น

1.4 บุคลิกภาพแบบมีสติ

2.การบริหารจัดการทรัพยากร

2.1 การบริหารทรัพยากรบุคคล

2.2 การบริหารงบประมาณ

2.3 การบริหารเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก

3.บรรยากาศขององค์กร

3.1 โครงสร้างองค์กร

3.2 นโยบายองค์กร

3.3 วัฒนธรรมองค์กร

4.การจัดกระบวนการทำงานขององค์กร

4.1 การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร

4.2 การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร

4.3 การจัดส่วนตรวจสอบภายใน

ตัวแปรเกณฑ์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

มี 4 ด้าน คือ

1. การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
2. การสร้างแรงบันดาลใจ
3. การกระตุ้นการใช้ปัญญา
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (mixed methods research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ นักบินกองทัพอากาศที่ปฏิบัติงานในประเทศไทย ปี 2556 จำนวน 10 กองบิน คือ กองบิน 1 กองบิน 2 กองบิน 4 กองบิน 5 กองบิน 6 กองบิน 7 กองบิน 21 กองบิน 23 กองบิน 41 และกองบิน 46 จำนวน 609 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการคำนวณตามทฤษฎี Central Limit Theorem ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน โดยใช้หลักในการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ บุคลิกภาพของผู้นำ การบริหารจัดการทรัพยากร บรรยากาศขององค์กร และการจัดกระบวนการทำงานขององค์กร จำนวน 114 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ จำนวน 40 ข้อ

แบบสอบถามในการวิจัยในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)

การสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ บุคลิกภาพของผู้นำ การบริหารจัดการทรัพยากร บรรยากาศขององค์กร และการจัดกระบวนการทำงานขององค์กร กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อกำหนดร่างกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำร่างกรอบแนวคิดในการวิจัย ไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

(1) ผู้บริหารหน่วยงานในกองทัพอากาศและเป็นนักบิน

(2) มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป

(3) จบการศึกษาจากวิทยาลัยการทัพอากาศ

ขั้นตอนที่ 3 นำร่างกรอบแนวคิดที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ มาปรับปรุง แก้ไข เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 นำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาสร้างแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ และจัดทำเป็นรูปเล่ม

ขั้นตอนที่ 7 นำแบบสอบถามไปทดสอบ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ พบว่าค่าความเชื่อมั่นใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมีค่าเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณบดีวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ถึงผู้บังคับการกองบินเพื่อขออนุญาตในการแจกแบบสอบถาม ดำเนินการแจกแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถาม ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100 และตรวจสอบแบบสอบถามทุกฉบับมีความถูกต้องสมบูรณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้าน อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ค่าความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson´s product moment correlation coefficient)

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ สำหรับการสร้างสมการพยากรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. บุคลิกภาพของนักบินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านคือ บุคลิกภาพแบบแสดงออก บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และบุคลิกภาพแบบมีสติอยู่ในระดับมาก แต่บุคลิกภาพแบบยอมรับผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง

2. การบริหารจัดการทรัพยากรภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก แต่การบริหารงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

3. บรรยากาศขององค์กรภาพรวมและรายด้าน คือโครงสร้างองค์กร นโยบายองค์กร และวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับมาก

4. การจัดกระบวนการทำงานขององค์กรภาพรวมและรายด้าน คือ การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร และการจัดส่วนตรวจสอบภายในอยู่ในระดับมาก

5. นักบินมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาพรวมและรายด้านคือ การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก

6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาว่า มีปัจจัยตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหูคูณแบบขั้นตอน ผลการวิเคราะห์นำเสนอดังตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหูคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Y)

ตัวแปรทำนาย	β	Std Error	Beta	t
(Constant) = 0.429		0.225		1.905**
ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร	0.309	0.073	0.329	4.224**
ปัจจัยบุคลิกภาพแบบมีสติ	0.287	0.046	0.326	6.198**
ปัจจัยการจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร	0.163	0.067	0.190	2.447**
ปัจจัยการจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร	0.197	0.072	0.218	2.745**
ปัจจัยนโยบายองค์กร	-0.182	0.076	-0.196	-2.391**
ปัจจัยบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง	0.127	0.062	0.097	2.042*

R = 0.765 SEest = 0.278

R^2 = 0.586 F = 55.366**

Adjust R^2 = 0.575

** $p < .01$, * $p < .05$

การสร้างสมการพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหูคูณแบบขั้นตอนระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Y) กับตัวแปรพยากรณ์ 13 ตัวแปร โดยใช้วิธี stepwise พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์เพียง 5 ตัว ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร บุคลิกภาพแบบมีสติ การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร และบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

(Y) แต่มีตัวแปรพยากรณ์เพียง 1 ตัวได้แก่ นโยบายองค์กร มีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Y)

ดังนั้นสามารถอธิบายการผันแปรของระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Y) ได้ร้อยละ 58.6 (R^2 = 0.586) และสามารถสร้างสมการถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$\hat{Y}$ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) = 0.429 + 0.309 (วัฒนธรรมองค์กร) + 0.287 (บุคลิกภาพแบบมีสติ) + 0.163 (การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร) + 0.197 (การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร) – 0.182 (นโยบายองค์กร) + 0.127 (บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$\hat{Z}$ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) = 0.329 (วัฒนธรรมองค์กร) + 0.326 (บุคลิกภาพแบบมีสติ) + 0.190 (การจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กร) + 0.218 (การจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กร) – 0.196 (นโยบายองค์กร) + 0.097 (บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง)

การอภิปรายผล

1. นักบินกองทัพอากาศมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาพรวมและรายด้าน คือ การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความแตกต่างจากงานการวิจัยของ กัลยานี พรมทอง (2546) ที่ศึกษาพบว่า ผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นด้วยปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักบินมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามนโยบายกองทัพอากาศประจำปี พ.ศ.2556 (นโยบายทั่วไป) ในข้อ 3 คือ ผู้บังคับบัญชาต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกครองบังคับบัญชาตามหลักธรรมภิบาล ที่ครอบคลุมในประเด็น หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า รวมทั้งปลูกฝังความรักความสามัคคี มีวินัย ศรัทธาและความเสียสละให้เกิดขึ้นกับกำลังพลทุกหมู่เหล่า (กองทัพอากาศ, 2556, หน้า 4) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชา สระสม (2552) นิรันดร์ ตันจ้อย (2553) ณัชญานุช สุดชาดี (2553) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก และผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับมาก กองทัพอากาศมีบทบาทสำคัญด้านความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการป้องกันประเทศและด้านการพัฒนาประเทศ และให้ความสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การต่อต้านการก่อการร้าย การเตรียมการเพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 รวมถึงการใช้กำลังทหารในภารกิจที่มิใช่การรบ เช่น การพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชน และการบรรเทาสาธารณภัย เมื่อนักบินมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายของกองทัพอากาศได้ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย และ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นความคาดหวังของกองทัพอากาศที่ต้องการพัฒนาให้ผู้บริหารมีศักยภาพ มีความพร้อม มีความกล้า มีความเชื่อมั่นในการทำงาน และสอดคล้องกับแนวคิด เนตร์พัณณา ยาวิราช (2552, หน้า 194-195) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะพัฒนาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำ ให้ความสำคัญกับการจูงใจโดย การตอบสนองความต้องการในระดับสูง กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสนใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมากกว่าสนใจผลประโยชน์ของตนเอง และเป็นผู้วาดภาพวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาสำหรับอนาคตและสื่อสารให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบเพื่อให้เกิดความพยายามในการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ งานวิจัยของ สมคิด สกุลสาปัตย์ (2552) พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นด้วยปัญญา การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอิทธิพลต่อปัจจัยนำเข้ามีพลังขับเคลื่อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุล ต่อเนื่อง เน้นผู้เรียน ผลผลิตมีคุณภาพ ผลลัพธ์มีดุลยภาพเชิงพลวัต เอื้อต่อการเรียนรู้แบบพอเพียง ในลักษณะทางตรงและทางอ้อม และงานวิจัยของ ลูคาส (Lucas, 2001) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและทีมงานมีคุณลักษณะที่โดดเด่นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลเชิงบวกต่อวัฒนธรรมของโรงเรียน ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ โบนารอส (Bonaros, 2006) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มระดับผลการเรียนของนักเรียน การเพิ่มระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและความตระหนักต่อประสิทธิผลของผู้บริหาร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศ ได้แก่

2.1 ปัจจัยวัฒนธรรมส่งผลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม โดยปัจจุบันกองทัพอากาศได้สร้างค่านิยมหลักของกองทัพอากาศที่กำหนดไว้ 3 ประการ ใช้คำย่อว่า “ AIR ” ให้กำลังพลของกองทัพอากาศถือปฏิบัติ ดังนี้ (1) ความเป็นทหารอากาศ (airmanship) หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นทหารอากาศที่มีระเบียบวินัย รู้หลักการ ขั้นตอน และมีทักษะในการปฏิบัติงาน มีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบอย่างมืออาชีพ มีความตระหนักรู้ในตนเอง สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมภายใต้ความเสี่ยงในทุกสถานการณ์และสามารถทำงานเป็นทีมเพื่อผลสัมฤทธิ์ของงาน (2) ความซื่อสัตย์และความจงรักภักดี (integrity and allegiance) หมายถึง มีความยึดมั่นในระบบเกียรติศักดิ์ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กล้ากระทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อตรง ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พร้อมเปิดใจรับความคิดเห็นของผู้อื่น (3) ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์การ สังคมและประเทศชาติ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เป็นการกำหนดจากคำปฏิญาณที่ทหารทุกคนต้องกล่าวนับตั้งแต่เริ่มต้นของการเข้ารับราชการและเมื่อทุกคนยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกัน ในที่จะเป็นวัฒนธรรมของกองทัพอากาศได้ และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545, หน้า 57) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารควรคำนึง เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของคนในสังคม ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ถูกกำหนดจากพื้นฐานความเชื่อภายในองค์กร และมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้น ๆ การที่คนต่าง ๆ มาอยู่ร่วมกันในองค์กรเดียวกัน และมีเป้าหมายการทำงานที่

เหมือนกันจึงก่อให้เกิดความรู้สึกที่สอดคล้องกัน มีการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง จนกระทั่งก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กรได้ และจะทำให้องค์กรมีการพัฒนาการทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (1) สุรเชษฐ์ สุทธิเสงี่ยม (2553) ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จและวัฒนธรรมองค์กรแบบลำดับขั้น มีสหสัมพันธ์สูงกับระดับการดำเนินกิจกรรมของซิกส์ซิกม่า (2) บัณฑิต ผังนิรันดร์ (2549) พบว่า วัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2.2 ปัจจัยบุคลิกภาพแบบมีสติส่งผลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม จากผลการวิจัยพบว่า นักบินมีบุคลิกภาพแบบมีสติในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับอาชีพนักบิน คือ การเป็นนักบินที่ดี (airmanship) หรือเสืออากาศที่ยิ่งใหญ่นั้นต้องมี ความรู้ที่จำเป็นประกอบด้วย การรู้จักตนเอง รู้จักทีม รู้จักสภาพแวดล้อม รู้จักงานของตน และรู้จักความเสี่ยง ความรู้เหล่านี้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การรู้ถึงศักยภาพของตนเอง รู้ใจตนเอง ความมีมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งต้องรู้เข้าใจถึงการทำงานเป็นทีม และสุดท้ายการรู้ความเสี่ยง นักบินมีการเตรียมการ มีระเบียบวินัย มีความขยันหมั่นเพียร คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และต้องฝึกฝนด้านการบินให้มีความชำนาญ จนมีประสบการณ์ในการบินสูง และเรื่องที่สำคัญที่สุดในการบิน คือ การรักษาวินัยการบิน ซึ่งถ้านักบินขาดวินัยในการบินจะก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น การเกิดอุบัติเหตุหลายครั้งเกิดจากนักบินไม่ปฏิบัติตามคู่มือการบิน การหาช่องว่างของกฎเพื่อนำมาใช้เป็นข้ออ้างหาทางหลีกเลี่ยงหรือละเลย (สำนักงานนิรภัยทหารอากาศ , 2553, หน้า 130-133) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพร บรรจง (2554) พบว่า บุคลิกภาพแบบมีสติส่งผลในเชิงบวกต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนในภาพรวม

2.3 ปัจจัยการจัดส่วนระบบขั้นตอนปฏิบัติขององค์กรส่งผลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม แสดงว่าองค์กรการบินต้องจัดวิธีการทำงานในองค์กรให้เป็นมาตรฐาน การจัดทำคู่มือประกอบการทำงาน เช่น คู่มือการบิน คู่มือการซ่อมบำรุง และคู่มือการตรวจสอบมาตรฐานการบินเพื่อช่วยให้การทำงานมีความถูกต้องและลดข้อผิดพลาดในการทำงาน การทำงานแต่ละงานควรจัดทำมาตรฐานงานขึ้นและเมื่อได้ดำเนินการตามมาตรฐานงานนั้น ๆ แล้วพบข้อผิดพลาดหรือไม่เหมาะสมก็ควรกลับมาปรับปรุงมาตรฐานงานนั้น ๆ ใหม่ ในด้านการบินคู่มือการทำงานต่าง ๆ และกฎระเบียบต้องได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมการบินพลเรือน กระทรวงคมนาคม เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพในการทำงานและเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุของอากาศยานต่าง ๆ

2.4 ปัจจัยการจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กรส่งผลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม แสดงว่าองค์กรการบินต้องจัดส่วนปฏิบัติการขององค์กรให้เป็นมาตรฐาน มีการแบ่งงาน การสั่งการ บทบาทหน้าที่ แบบพิธีปฏิบัติให้ชัดเจน โดยการจัดทำแผนผังองค์กร การจัดส่วนงานต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลที่รับผิดชอบงานในส่วนต่าง ๆ ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานงาน เช่น หัวหน้านักบิน ต้องมีเป็นครูการบินและมีประสบการณ์ในการบริหารงานด้านการบินเป็นต้นโดยต้องได้รับการรับรองจากกรมการบินพลเรือน กระทรวงคมนาคม เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการทำงานและการเกิดอุบัติเหตุของอากาศยานต่าง ๆ

2.5 ปัจจัยนโยบายองค์กรส่งผลเชิงลบต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวม แสดงว่าเมื่อองค์กรมีนโยบายที่แน่นอนจะทำให้เกิดภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะว่า นโยบายเป็นข้อความที่ชี้นำหรือสั่งการให้มีการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีทิศทางที่แน่นอน ซึ่งจะทำให้นักบินมีวิสัยทัศน์สำหรับอนาคตที่แรงกล้า บนฐานของค่านิยมและอุดมคติไม่ได้ และนักบินต้องปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำงาน ซึ่งจะทำให้นักบินไม่มีอิสระในการสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม การเปลี่ยนสภาพหรือความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นหรือมีศักยภาพมากขึ้น จูงใจผู้ร่วมงานและผู้ตาม มองไกลเกินกว่าความสนใจตนเองของพรรคพวกมุ่งสู่ประโยชน์ต่อองค์การและสังคม โดยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่สำคัญด้านบวกต่อองค์การ ดังนั้นถ้ากองทัพอากาศต้องการให้ปัจจัยนโยบายองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายเป็นแบบกว้าง ๆ เพื่อให้นักบินมีโอกาสแสดงวิสัยทัศน์สำหรับอนาคตที่แรงกล้า บนฐานของค่านิยมขององค์กร และกำหนดทิศทาง วิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น นักบินจัดสัมมนาการบินอย่างปลอดภัย โดยการจัดกิจกรรมในกลุ่มผู้ทำการในอากาศเพื่อเป็นป้องกันอากาศยานอุบัติเหตุเชิงรุกและทำให้ทุกคนมีความเต็มใจในการทำกิจกรรมนี้และผลลัพธ์จะออกมาดีกว่าการมีนโยบายให้ทำก็จะดูเหมือนการบังคับ ดังนั้นในสังคมทหารมีการจัดองค์กรเป็นแบบเป็นทางการและเน้นการควบคุมบังคับบัญชาอย่างมากซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากสังคมทหารมีจำนวนกำลังพลมากและมีอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมากมายจึงต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการ แต่การทำงานบางอย่างควรมีนโยบายที่ผ่อนปรนหรือแบบกว้าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการทำงานควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาระบบการทำงานขององค์กร

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ควรปรับปรุงเนื้อหาในหมวดผู้นำของหลักสูตรต่างๆ ในสถานศึกษาของกองทัพอากาศ เช่น โรงเรียนชั้นผู้บังคับฝูง โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ วิทยาลัยการทัพอากาศ เพื่อให้นายทหารที่จบการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. กองทัพอากาศยังคงกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาในส่วนต่าง ๆ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3. กรมกำลังพลทหารอากาศควรกำหนดเป็นสมรรถนะด้านการบริหารจัดการ คือ ผู้นำองค์กรต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ผู้บังคับฝูงบิน ผู้บังคับการกองบิน

4. โรงเรียนนายเรืออากาศควรจัดหลักสูตรส่งเสริมและสร้างนักเรียนนายเรืออากาศให้มีบุคลิกภาพแบบมีสติ และบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง เช่น การมีระเบียบวินัย การมีคุณธรรมจริยธรรม การแก้ไขปัญหา และการยอมรับผู้อื่น

5. กองทัพอากาศควรสร้างวัฒนธรรมขององค์กรให้เข้มแข็ง ได้แก่

5.1 ปลูกฝังค่านิยมหลักของกองทัพอากาศให้กับกำลังพลทหารอากาศโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกในความเป็นทหารอากาศ

5.2 เสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการบินโดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

6. กองทัพอากาศควรจัดทำมาตรฐานการทำงานต่าง ๆ และการจัดทำคู่มือการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาดในการทำงาน

7. กองทัพอากาศควรปรับปรุงการจัดส่วนปฏิบัติการขององค์การต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักบินกองทัพอากาศมาทำการวิจัยเชิงทดลอง โดยการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยให้นักบินได้พัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานในกองทัพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรเหล่าอื่น ๆ ในกองทัพอากาศ เช่น นายทหารเหล่าช่างอากาศ นายทหารเหล่าสื่อสาร และนายทหารเหล่าสรรพาวุธ

เอกสารอ้างอิง

กองทัพอากาศ. (2556). *นโยบายผู้บัญชาการทหารอากาศ ประจำปี 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ.

กัลยานี พรมทอง. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในวิทยาลัยพลศึกษา*. ปริญญานิพนธ์การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัชญานุช สุดชาดี. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทศพร บรรจง. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

นุชา สระสม. (2552). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การแบบสร้างสรรค์ของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิรันดร์ ตันจ้อย. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2552). *ภาวะผู้นำ และผู้นำเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

บัณฑิต ผังนิรันดร์. (2549). *อิทธิพลของลักษณะขององค์การ นโยบายการบริหารและการปฏิบัติงานสภาพแวดล้อมการทำงานภายในองค์การ แรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ที่มีต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สมคิด สกุลสถาปัตย์. (2552). *รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการปฏิรูป การศึกษาแบบยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรเชษฐ์ สุทธิเสงี่ยม. (2553). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการประยุกต์ใช้ระบบการบริหารแบบซิกส์ซิกม่า.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานนิรภัยทหารอากาศ . (2553). *การบริหารทรัพยากรการบิน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองทัพอากาศ

References

Bunjong,T. (2011). *Factors affecting on adversity quotient of students in Mathayomsuksa IV.* Doctor al dissertation in Educational Administration, Sripathum University. (in Thai)

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership.* Newberry Park, CA: Sage.

Bonaros, J. (2006). *A Study of transformation leadership and student achievement in inner-city elementary schools.* Dissertation International : AAT 3207798.

Costa, P.T. Jr. & McCrae, T. (1992). Revised NEO personality inventory and NEO five factor inventory. Professional manual, *Psychological Assessment, 4*(1), 5-13.

HongProm, K. (2003). *The relationship between emotional intelligence and transformational leadership of administrators in physical education colleges.* Master thesis in Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)

Lucas, S. E. (2001). *Transformational leadership: Principle, leadership team.* New York: McGraw-Hill.

Pungnirund, P. (2006). *The influences of organizational characteristics, managerial policies and practices, environmental characteristics, working motivation, job satisfaction and organizational commitment towards effectiveness of Suan Sunandha Rajabhat University.* Doctoral dissertation in Education, Srinakharinwirot University. (in Thai)

Royal Thai Air Force. (2013). *Chief of the air force policy*. Bangkok: Air Force Publishing. (in Thai)

Safety Center Royal Thai Air Force . (2010). *Aviation resource management*. Bangkok: Air Force Publishing. (in Thai)

Sareerat, S. (2002). *Organization and management.* Bangkok: Tamasarn. (in Thai)

Sakunsatapat, S. (2009). *A model of effective transformational leadership for sustainable education reform.* Doctor of Philosophy in Educational Administration , Silpakorn University. (in Thai)

Srason, N. (2009). *Transformational leadership of school administrators affecting constructive organizational culture in Bangkok metropolitan*. Master thesis in Education, Silpakorn University. (in Thai)

Shappell, S. A. & Wiegmann, D. A. (2003). A human error approach to aviation accident analysis. New York: Ashgate Publishing.

Sutthisangiam, S. (2010). *A study of correlation between organizational and implementation of Six Sigma way.* Master's thesis in Engineering, Srinakharinwirot University. (in Thai)

Sudchadee, N. (2010). *Administrator's transformational leadership affecting core curriculum basic education B.E. 2551 Management of the Curriculum Model School in Khon Kaen Province*. Master thesis inEducation, Graduate School Khon Kaen University. (in Thai)

Yavirat, N. (2009). *Leadership and strategic leadership* (7th ed.). Bangkok: Tripple group. (in Thai)

Tanjoy, N. (2010). *Transformational leadership of school administrators under the Nakhonnayok educational service area office*. Master's thesis in Education, Educational Administration, Eastern Asia University. (in Thai)

การปรับปรุงคุณภาพ การจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

Managerial Practices for Quality Improvement of Education According to the Quality Schools at the Sub-Districts Level Project within the Southern Border Provinces of Thailand

ธม บุญธรรมและประกอบ คุณารักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินการด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน (2) นำเสนอรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบยกกลุ่ม กลุ่มที่ผ่านการประเมินและกลุ่มที่ไม่ผ่านการประเมิน จำนวน 48 โรงเรียน ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2557 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และวิเคราะห์รูปแบบโดยใช้การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า (1) สถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมิน ในภาพรวม พบว่าสถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนกลุ่มผ่านและไม่ผ่าน มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์สูง และไม่แตกต่างกัน (2) รูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย สาม ด้าน คือ ด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน

คำสำคัญ: คุณภาพ, การจัดการศึกษา, โครงการ, ภาคใต้

Abstract

This research was aimed to: (1) identify and compare factors on school development, learning process, and student's habit inculcation between those primary schools which passed and not passed the standard assessment criteria, and (2) propose a managerial practice model for quality improvement of education according to the quality school at the sub-district level project. The sample drawn through the cluster sampling method comprising 48 primary schools under the project within Songkhla province. All data obtained during February to March, 2014 were then analyzed by mean, standard deviation, t-test, and concordance analysis. It was found that: (1) both group of samples revealed the factors on school development, learning process, and student habits at a high degree and on

significant difference, (2) a managerial practices model for quality improvement encompassed three main factors: school development, learning process, and student's habit inculcation.

Keywords: quality, education management, project, southern border province

ความนำ

ในสถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งมีหลักการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านคุณภาพ โอกาส และการมีส่วนร่วม และกำหนดกรอบสาระสำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้สี่ประการหลักคือ (1) พัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม (2) พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นผู้เอื้อผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ โดยพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้มีการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management--SBM) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ (4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วน กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักในความสำคัญในการปฏิบัติงานรองรับการพัฒนาการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองดังกล่าว จึงกำหนดนโยบายโรงเรียนดีประจำตำบล เพื่อดำเนินการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณภาพในท้องถิ่นระดับตำบลให้มีความพร้อม สามารถให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพและเอื้อต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาพิเศษ ตลอดจนเป็นศูนย์รวมหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความเชื่อมั่น ศรัทธา และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าวนำไปสู่การลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง การสร้างสรรค์คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลสมัยหนึ่ง นำโดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ปรับนโยบายเดิมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศในปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อโครงการเป็นโรงเรียนดีศรีตำบล (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1-5)

จาก ความพยายามในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะรูปแบบตามโครงการ โรงเรียนดีศรีตำบล เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณธรรมนำวิชาการ เป็นเด็กดี เป็นศักดิ์เป็นศรีของตำบล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และมีภูมิคุ้มกันตนเองเพื่อรองรับการเปิดประตูสู่อาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนประเมินตนเองในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาอย่างต่อเนื่อง แบ่งเป็นด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน 7 ตัวชี้วัด ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ตัวชี้วัด ด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน 7 ตัวชี้วัดและด้านผลผลิต 7 ตัวชี้วัด เกณฑ์การผ่านรายเป้าหมาย ซึ่งต้องผ่านทุกด้านการตัดสิน การลงคะแนนให้คณะกรรมการประชุมร่วมกัน

ในห้องตามลำพังโดยไม่มีผู้อื่นรับฟัง ใช้วิธีการซักถาม ตรวจสอบร่องรอย หลักฐานตามที่เสนอแนะไว้ ประกอบกับวิจารณญาณจากประสบการณ์ของคณะกรรมการตัดสินรายตัวบ่งชี้ โดยคำนึงถึงเวลา การแบ่งรายการประเมินตามความถนัด จำนวนโรงเรียนกับวันเวลาที่กำหนด ทุกท่านมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้ตามหลักฐานเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วบันทึกลงในเอกสาร ดังนี้ (1) ผ่านอย่างไม่มีเงื่อนไข คือ ผ่านครบทั้ง 28 ตัวบ่งชี้ เหมาะสมกับการเป็นต้นแบบอย่างยิ่ง (2) ผ่าน อย่างมีเงื่อนไข คือ ผ่านไม่ครบทุกตัวบ่งชี้ แต่ยังผ่านห้าในเจ็ดตัวบ่งชี้ของแต่ละด้าน เงื่อนไขคือ แก้ไขตัวบ่งชี้ที่ไม่ผ่านให้เรียบร้อยภายในภาคเรียนถัดไป (3) ไม่ผ่าน แต่มีเงื่อนไข คือ ผ่านครบสาม ด้าน ไม่ผ่านเพียงหนึ่งด้าน เมื่อดำเนินการพัฒนาแก้ไขตัวบ่งชี้ที่ไม่ผ่านแล้ว ทางโรงเรียนแจ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบให้ประเมินเฉพาะด้านที่ไม่ผ่านในรอบประเมินครั้งต่อไป ไม่ผ่าน คือ ผ่านตัวบ่งชี้ระหว่าง 1-2 ด้าน ไม่ผ่าน 1-2 ด้าน ให้ประเมินใหม่ทุกรายการในการประเมินรอบต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555, หน้า 1-2) ในการประเมินโรงเรียนดีศรีตำบลรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง เมื่อดำเนินการ*ประเมิน* ระหว่าง *วันที่* 17 มิถุนายน- 5 กรกฎาคม 2556 ตามแนวทางการประมินของคณะกรรมการประเมิน ซึ่งแต่งตั้งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการประเมินโรงเรียนดีศรีตำบลทั้งหมด 1,827 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนดีศรีตำบล 1,926 โรงเรียน (1,827+99 โรงเรียนในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา เขต 3) สรุปผลได้ดังนี้ (1) ผ่าน 1,688 โรงเรียน (ผ่านอย่างไม่มีเงื่อนไข 1,011 โรงเรียน หรือ ร้อยละ 55.34 และผ่านอย่างมีเงื่อนไข 677 โรงเรียน หรือร้อยละ 37.06) (2) ไม่ผ่าน 100 โรงเรียน (ไม่ผ่าน 58 โรงเรียน หรือ ร้อยละ 3.17 และไม่ผ่านแต่มีเงื่อนไข 42 โรงเรียน ร้อยละ 2.29) (3) ไม่แจ้งข้อมูล 39 โรงเรียน หรือ ร้อยละ 2.14) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 13)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินและไม่ผ่านการประเมิน

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินการด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนรวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน

3. เพื่อศึกษารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. การดำเนินงานทางด้านปัจจัยการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับที่ไม่ผ่านการประเมินไม่แตกต่างกัน

2. การดำเนินงานทางด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับที่ไม่ผ่านการประเมินไม่แตกต่างกัน

3. การดำเนินงานทางด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับที่ไม่ผ่านการประเมินไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยตามแผนการดำเนินงานของโรงเรียนดีศรีตำบล ด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนมีแผนดีเป้าหมายชัดเจน สะอาดร่มรื่น สวยงาม อบอุ่น สีสัน สดใส ปลอดภัยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือพระสงฆ์มีส่วนร่วม ด้านกระบวนการ

จัดการเรียนรู้ ห้องสมุดมีสื่อเพียงพอเหมาะสมใช้สื่อ ห้องปฏิบัติการคุ้มค่า ใช้ศูนย์อาชีพครบวงจร ใช้ศูนย์กีฬาครบวงจร มีห้องสุขาสะอาด ใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อทันสมัย ผู้บริหารนำการเปลี่ยนแปลง ด้านกระบวนการปลูกฝังลักษณะนิสัย ฝึกให้นักเรียนมีวินัยความเคารพ ความอดทนฝึกนิสัยผ่านกิจกรรม สร้างแรงจูงใจ ปลูกจิตสำนึกผู้บริหาร ครูปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดี ส่งผลให้ผลผลิตของโรงเรียนมีชื่อเสียงดีนักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่ดี รับผิดชอบส่วนรวม สุขภาพดีและทันโลก แนวคิดและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนดีศรีตำบลได้กำหนดเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ตามที่กล่าวถึงไว้นั้นค่อนข้างสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย คือ 1. สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียน เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่เชิงบวกและเชิงลบ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพิจารณาจากจุดแข็ง (strengths) และจุดอ่อน (weaknesses) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก พิจารณาจากโอกาส (opportunities) และอุปสรรค (threats) และ2. แผนการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนดีศรีตำบล (7-7-7-7) ซึ่งมีรายละเอียดที่ต้องศึกษา สี่ประการ คือ (1) ด้านปัจจัย (input) (2) ด้านกระบวนการ (process) (3) ด้านกระบวนการ(process) (4) ด้านผลผลิต (output) ประกอบด้วย และสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนครอบคลุมถึงนโยบายและการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบเบื้องต้น (initiated framework) ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเครื่องมือคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ขั้นตอนที่ 4 เปรียบเทียบการดำเนินการด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนไม่ผ่านการประเมินโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารมาเป็นกรอบที่เหมาะสม (ขั้นตอนที่ 5 ออกแบบเครื่องมือการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการ โรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยและนำเครื่องมือที่ได้ไปหาคุณภาพ โดยใช้วิธีการ Focus group discussion และขั้นตอนที่ 6 นำเครื่องมือการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา ตามโครงการ โรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ผ่านการรองรับจากผู้เชี่ยวชาญหลังการใช้วิธีการ Focus group discussion หลังจากนั้นหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (modified framework)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนดีศรีตำบลใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งได้รับการประเมินรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ในปีการศึกษา 2556 จำนวน 392 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนดีศรีตำบลใน จังหวัดสงขลา ที่ได้รับการประเมิน ใช้กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบ cluster sampling จำนวน 24 โรงเรียน ที่ผ่านการประเมินทั้งหมด และการเลือกตัวอย่างในการจับคู่ (matching cases) เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อมโรงเรียนกลุ่มที่ไม่ผ่านการประเมิน จำนวน 24 โรงเรียน ตามคู่มือการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล ในจังหวัดสงขลา โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ (1) เป็นผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบล รอบที่หนึ่ง

และรอบที่สอง ที่ผ่านการประเมินและไม่ผ่านการประเมิน จำนวน 48 คน กลุ่มที่ (2) รองผู้อำนวยการโรงเรียนและครูวิชาการ กลุ่มที่ (3) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมสนทนากลุ่ม โดยแยกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ด้านการวิจัย 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน และผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบล จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้แบบประเมินข้อเท็จจริงที่เป็น Nominal Scale แบบ Dichotomy เกี่ยวกับปัจจัยพัฒนาโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน ดังนี้ (1) แบบสอบถามผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยสามตอน คือ ตอนที่หนึ่ง ข้อมูลด้านสถานภาพตอนที่สอง ด้านการดำเนินงานทั้งสามด้าน และตอนที่สามข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก รองผู้อำนวยการและครูวิชาการ (3) แบบสนทนากลุ่ม และ (4) แบบประเมินคุณภาพการศึกษาตามโครงการ โรงเรียนดีศรีตำบล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยใช้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยพัฒนาโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2557 ดังนี้ (1) สอบถามผู้บริหารด้วยแบบสอบถามจำนวน 90 คนโดยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ทางอีเมล์และทางอินเทอร์เน็ต (2) สัมภาษณ์เชิงลึก รองผู้อำนวยการและครูวิชาการผู้วิจัยนัดหมายเพื่อไปสัมภาษณ์ด้วยตัวเองตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ (3) สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านการใช้ประโยชน์ ของการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลและ(4) ทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการ โรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ผู้วิจัยออกแบบและสร้างขึ้นตามขั้นตอนกระบวนการวิจัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนดีศรีตำบลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนที่ผ่านการประเมินด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ซึ่งทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อรายด้านและโดยภาพรวมใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 82)

3. วิเคราะห์ความแตกต่างปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน ระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test independent)

4. วิเคราะห์กรอบรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญโดยใช้มัชฌิมเลขคณิตที่มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ตั้งแต่ 8.0 ขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 10 ประกอบกับการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของการให้การรับรองโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าความสอดคล้องของข้อมูล (W)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการศึกษา ในด้านองค์ประกอบการประเมิน 3 ด้าน คือ ปัจจัยพัฒนาโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียนในสถานศึกษาของท่านที่ปฏิบัติจริงสามารถสรุป ได้ ดังนี้ (1) สถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนที่ผ่านและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ในภาพรวม พบว่า สถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนกลุ่มผ่าน มีระดับการประเมินอยู่ ในระดับมาก คือ 4.10 และโรงเรียนกลุ่มไม่ผ่านมีระดับการประเมินอยู่ในระดับมาก คือ 4.16 (2) การวิเคราะห์ความแตกต่างปัจจัยพัฒนาโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการปลูกฝังนิสัยนักเรียน ระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน จำแนกตาม โรงเรียนดีศรีตำบล โดยใช้สถิติ t-test พบว่าในภาพรวมขององค์ประกอบการประเมิน 3 ด้านไม่มีความแตกต่างกันและ (3) รูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่พัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาได้รับการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญพบว่ารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล มีความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อนำมาวิเคราะห์สถิติ Concordance (W) ของการประเมินผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้เท่ากับ0.820

การอภิปรายผล

สถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนที่ผ่านและโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ในภาพรวม พบว่า สถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนของโรงเรียนกลุ่มผ่านและโรงเรียนกลุ่มไม่ผ่านมีระดับการประเมินอยู่ ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิตณัชช์โพธิขำ (2556) ได้ศึกษา เรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยการศึกษาค้นคว้านี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัย และ (2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยจำแนกตามประเภทการจัดการศึกษาจำนวน 70 แห่งแบ่งออกเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 32 แห่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 34 แห่งและโรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่งในปีการศึกษา 2555 ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 4 คนประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 1 คนหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คนและครูผู้สอน 2 คนในปีการศึกษา 2555 รวมทั้งสิ้น 280 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์ความแตกต่างสถานภาพด้านปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน จำแนกตามโรงเรียนที่ผ่านการประเมินกับโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน พบว่า ในภาพรวมขององค์ประกอบการประเมิน 3 ด้านไม่มีความแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิตณัชช์ โพธิขำ (2556) ได้ศึกษา เรื่องการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

โรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยการศึกษาค้นคว้านี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัย และ (2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยจำแนกตามประเภทการจัดการศึกษาจำนวน 70 แห่งแบ่งออกเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 32 แห่งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 34 แห่งและโรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่งในปีการศึกษา 2555 ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 4 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 1 คนหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คนและครูผู้สอน 2 คนในปีการศึกษา 2555 รวมทั้งสิ้น 280 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลจังหวัดสุโขทัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

รูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาได้รับการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญและมีประสิทธิภาพหรือไม่ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ในประเด็นของความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 คน ได้ให้คะแนนในประเด็นต่าง ๆ โดยด้านการใช้ประโยชน์ได้คะแนนมากที่สุด คือด้านการใช้ประโยชน์ รองลงมาคือด้านความสอดคล้อง และด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม อาจเนื่องมาจาก การปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลให้สำเร็จได้นั้น ไม่สามารถใช้เพียงกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งให้ แต่ควรใช้กระบวนปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและมีการมีส่วนร่วมกันของ “บวร” หรือ “บรม” และ ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ในเชิงลึกขึ้นรวมถึงมีการระบุขั้นตอนต่าง ๆ ในการนำไปใช้ซึ่งในการรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีการเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้และมีการวิเคราะห์ทางสถิติมายืนยันความถูกต้องของรูปแบบรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลทำให้รูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษามีความเป็นไปได้ ที่จะพัฒนาให้โรงเรียนมีคุณภาพในการจัดการศึกษาตามโครงการโรงเรียนดีศรีตำบล เพราะผู้บริหารและครูสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง และมีความเหมาะสมอย่างมากที่จะนำรูปแบบมาปรับใช้ตามบริบทของโรงเรียนเพราะว่าการปรับปรุงและพัฒนาในด้านสถานภาพในการพัฒนาโรงเรียนบางด้านอาจจะอยู่ภายใต้การบริหารงานของทางโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนดีศรีตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

3. ควรศึกษาบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลเพิ่มเติมทั้งบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในระดับเขตพื้นที่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีศรีตำบลในระดับสถานศึกษาและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาการมีส่วนร่วมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

โครงการโรงเรียนดีศรีตำบลเพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหา
การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาระหว่าง
ผู้บริหารโรงเรียนบุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สิตณัชช์ โพธิขำ. (2556). *การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดี ศรีตำบลจังหวัดสุโขทัย.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . (2555). *คู่มือดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบลต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

References

Ministry of Education. (2009). *Proposals to reform education in the second decade. (2552-2561 BC)*. Bangkok: Board of Education Secretariat. (in Thai)

Ministry of Education. (2010). *Guide the school's district.* Bangkok: Printing Community Cooperative of Thailand. (in Thai)

Srisaart, B. (2010). *Preliminary research* (8th ed.). Bangkok: Suverayasan. (in Thai)

Pokam, S. (2013). *A Study of good academic administration Sukothai province.*Independent Study in Education, Naresuan University. (in Thai)

Office of the Basic Education. (2010). *A Guide to excellent district's school.* Bangkok: Author. (in Thai)

การบริหารพื้นที่ทับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Administration on Overlapping Area of Provincial Local Government Administrative Organization According to the Philosophy of Sufficiency Economy

นเรศ จิตสุจริตวงศ์ และสมาน งามสนิท

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) โครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกันกับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่น (2) ข้อดีและข้อด้อยของการบริหารจัดการบนพื้นที่ทับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) ตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่หลักในการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาของการจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสองชั้นอยู่ที่การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกลายเป็นองค์กรที่มีภารกิจหน้าที่ทับซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลภายในจังหวัด ทั้งในเรื่องข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่ การวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ดำเนินการยุบเลิกองค์การปกครองส่วนจังหวัด อันเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพน้อยที่สุด และนำมาซึ่งการสิ้นเปลืองงบประมาณ ในขณะที่ความพึงพอใจที่ประชาชนมีต่อองค์การปกครองส่วนจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ และเสนอให้ลดจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงด้วยการผนวกรวมองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยคำนึงถึงขนาดประชากร ฐานภาษีและรายได้ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อให้มีขนาดโตเพียงพอแก่การทำงานที่มีประสิทธิผล สามารถพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การบริหารพื้นที่ทับซ้อน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The main objectives of this mixed method research are to examine: (1) the administrative structures and functions that overlap between the Provincial Administration Organization (PAO) and the Municipality and Sub-District (Tambon) Administrative Organization (TAO), (2) the strengths and the weaknesses of the two-tier structure of local government currently operating in Thailand and (3) an efficient model of a local government structure that would conform to the principles of a sufficiency economy. The population sampled included 90 local government

officials and questionnaires and interviews were the tools used. The results showed that the two-tier structure was not a critical problem. This was because its main purpose is to establish at least two local government organizations that are separate, but also support each other in providing efficient and thorough public services to the citizens of a particular province. However, problems emerged because the allocation of responsibilities was unclear. This led to an overlap between the PAO and the TAO in the same province. The study found that a one –tier local government structure might be more suitable. To accomplish this, the PAO should be abolished because it enjoyed the lowest level of public satisfaction, according to the study. In order to improve the administrative functioning of the TAO's, small local government administration units should be integrated into them. They are usually located nearby and have similarities of social and cultural backgrounds. This would produce optimum efficiency in local government administrative organizations when confronting particular problems

Keywords: administrative structure, function, provincial administrative organization, philosophy of sufficiency economy

ความนำ

การปกครองท้องถิ่น ถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความสำคัญต่อการฝึกหัดประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นที่จะตอบสนองปัญหาความเป็นอยู่ และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งลำพังเพียงรัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั่วประเทศไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการ หรือแก้ไขปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ทำให้รัฐบาลหลายประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมาเป็นการบริหารการปกครองแบบกระจายอำนาจมากขึ้น เพื่อมุ่งหมายให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินภารกิจของท้องถิ่นซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการใช้ฐานท้องถิ่นเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ปัญหาสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน คือ ปัญหาขอบเขตและอำนาจหน้าที่ทับซ้อนกันระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นองค์กรนิติบุคคลที่ทับซ้อนกับองค์กรนิติบุคคลอื่นในจังหวัด กล่าวคือ มีการทับซ้อนกับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แม้ว่าจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ครอบคลุมทั้งจังหวัด แต่ อบจ. ก็ประสบปัญหาในการบริหารจัดการจำนวนมาก เช่น ผู้บริหารมีอำนาจจำกัด งบประมาณน้อยกว่าเทศบาลนคร มีบุคลากรน้อย ไม่สามารถรับโอนงานขนาดใหญ่ได้ สมาชิกสภาจังหวัดทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกับสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภา อบต. ในแง่นี้ อบจ. จึงเป็นองค์กรที่มีโครงสร้างภายนอกขนาดใหญ่ ขณะที่โครงสร้างการบริหารภายในกลับมีอำนาจจำกัด

ด้วยงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการดำเนินกิจการขนาดใหญ่ได้ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอีกด้วย

สภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน และระดับล่างที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ดังกล่าวยังมีอยู่น้อย ซึ่งหากมองในเชิงทฤษฎีแล้วประชาชนและสังคมโดยรวมย่อมได้รับประโยชน์เนื่องจากได้รับการดูแลจากองค์กรหลาย

องค์กร แต่ในทางปฏิบัติแล้วได้มีการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ หรือเกินกรอบอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่บางอย่าง ซึ่งทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ต่างมีหน้าที่ต้องกระทำ และแน่นอนว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมตกแก่ประชาชนในท้องถิ่น ความไม่ชัดเจนของกฎหมายที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความทับซ้อนกัน ย่อมนำมาซึ่งปัญหาของการตีความว่าแท้จริงแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรใดควรทำหน้าที่การบริหารงาน หรือการจัดทำบริการสาธารณะ แม้จะมีองค์กรอิสระภายนอกที่เข้ามาทำหน้าที่คอยวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ แต่เมื่อคำนึงถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และระยะเวลาที่จะต้องดำเนินการแล้ว สังคมและประชาชนก็ยังคงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและระบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

2. เพื่อศึกษาข้อดีและข้อด้อยของการบริหารจัดการบนพื้นที่ทับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. เพื่อเสนอตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัญหาของการจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสองชั้นแม้จะมิใช่ปัญหาโดยตัวเอง แต่ทำให้เกิดการทับซ้อนกันของพื้นที่ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับบน คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง ได้แก่ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่กันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสองระดับยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เกิดความทับซ้อนทั้งในเรื่องข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่ การจัดแบ่งทรัพยากรของพื้นที่ รวมถึงการจัดสรรและบริหารจัดการงบประมาณ การออกแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. โครงสร้างอำนาจหน้าหน้าที่และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจหน้าหน้าที่และการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย จึงได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญตามลำดับ ดังนี้ โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด การคลังและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (องค์การบริหารส่วนจังหสัดปทุมธานี, 2550, หน้า 8)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น การศึกษาการบริหารพื้นที่ทับซ้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น เพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย จึงได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญตามลำดับ ดังนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการจัดระเบียบการปกครองประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับปกครองท้องถิ่น หลักการปกครองท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์ประกอบการปกครองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่าง

การปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย บทบาทการปกครองท้องถิ่นก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ

3. หลักการจัดบริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกิจการที่เกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉพาะ และเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยมีลักษณะ (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2555) คือ (1) เป็นกิจการที่เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ที่สามารถแยกออก หรือมีลักษณะที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นได้ (2) เป็นกิจการที่ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นอาจโอนอำนาจหน้าที่บางอย่างของตนให้แก่องค์กรร่วมดำเนินการได้ เช่น การจัดให้มีสหการ หรือการจัดตั้งบริษัทจำกัดของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น การโอนอำนาจหน้าที่บางอย่างเช่นนี้ ทำให้ท้องถิ่นที่เข้าร่วมในองค์การร่วมนั้นสามารถตัดทอนภาระหน้าที่โอนไปให้แก่องค์กรร่วมรับผิดชอบได้ นอกจากนี้ เนื่องจากมีบริการสาธารณะบางประเภทเป็นเรื่องที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยไม่อาจแยกประโยชน์ของมหาชนทั้งสองให้ออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด การจัดทำบริการสาธารณะที่รัฐและท้องถิ่นร่วมกันดูแลนี้อาจแบ่งแยกได้เป็นลำดับชั้นของกิจการโดยอาศัยหลักเกณฑ์เช่นเดียวกันกับการแบ่งแยกการจัดทำบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับท้องถิ่น

4. หลักสำคัญในการจัดบริการสาธารณะตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 ว่าด้วยการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 ได้กำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานครไว้ โดยกำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองและกำหนดไว้โดยละเอียด ทั้งนี้อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ จะมีผลอย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลบังคับใช้ และประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการปกครอง การบริหาร การเงิน การตัดสินใจอย่างอิสระ และการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นตนเองโดยปราศจากการแทรกแซงและอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ ดูแลของรัฐบาลเท่าที่จำเป็น (วุฒิสาร ตันไชย, 2558)

5. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 40 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง อยู่ในพระราชหฤทัยตลอดเวลา ปรากฏชัดเจนในพระราชจริยวัตรของพระองค์เป็นแบบอย่าง เช่น ทรงใช้สิ่งของส่วนพระองค์โดยไม่มีส่วนเหลือ ทรงเน้นการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในโครงการส่วนพระองค์ และแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง ปรากฏในพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2513 เป็นต้นมา โดยทรงใช้คำต่าง ๆ อาทิ มีพออยู่พอกิน พอใช้ อยู่ดีกินดี พอประมาณ พอสมควร พอเพียง และเศรษฐกิจพอเพียง

จากสาระของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่ได้ในปี พ.ศ. 2542 แล้วนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้สรุปออกมาเป็น 3 คุณลักษณะ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว) 2 เงื่อนไข (ความรู้และคุณธรรม) และ 3 เป้าหมาย (สมดุล มั่นคง ยั่งยืน) กล่าวคือ ความพอเพียงเป็นการหลอมรวมคุณลักษณะ 3 ประการเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะใกล้และไกลแนวทางปฏิบัติหรือผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ คือการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการและเทคโนโลยี โดยนัยแห่งความสัมพันธ์ของทุกองค์ประกอบในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ทุกองค์ประกอบสามารถที่จะแสดงความเชื่อมโยงกันได้ และเป็นกรอบปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ในทางปฏิบัติทั้งในระดับจุลภาคหรือมหภาคได้เป็นอย่างดี หากมีความเข้าใจในคุณลักษณะ เงื่อนไข และเป้าหมายของปรัชญา (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2542)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ออกแบบระเบียบวิธีวิจัยแบบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นหลัก และการวิจัยเชิงปริมาณเป็นส่วนสนับสนุน ในรูปแบบของ Sequential Exploratory Design ควบคู่กันไป (Creswell, 2003, p. 213)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 9 แห่ง และทำการสุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจากข้าราชการส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกเลือกนั้น แห่งละ 10 คน โดยเลือกแบบเจอะจง รวมได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 90 คน

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ไว้แบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี นายอำเภอ (อำเภอที่เลือก) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลนคร นายกเทศมนตรี เทศบาลเมือง นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบล (ที่เลือก) นายกองค์การบริหารส่วนตำบาล (ที่เลือก) ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการด้านการปกครองท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

เชิงปริมาณ

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การบริหารพื้นที่ทับซ้อน และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยฉบับนี้แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่นำมาใช้การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวม 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลข้าราชการและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เลือกในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวม 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ (documentary research) การเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลข้าราชการและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เลือกในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ได้คำตอบ 85 %

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

เชิงคุณภาพ

1. โครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อน ทำให้เกิดปัญหาการมีภารกิจหน้าที่ทับซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาการทับซ้อนในข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่ ปัญหาการจัดแบ่งทรัพยากรของพื้นที่ และปัญหาในการจัดสรรและบริหารจัดการงบประมาณ โดยสาเหตุที่ทำให้มีการทับซ้อนกันนั้นเกิดจากปัญหาในข้อกฎหมาย การแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน ซึ่งพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ จะมีอำนาจหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันเพียงขนาดของกิจกรรมเท่านั้น ซึ่งไม่มีการแบ่งขนาดที่ชัดเจน อีกทั้งในการปฏิบัติจริงยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือ หรือการเจรจาตกลงกันด้วย

นอกจากนี้ การทับซ้อนกันดังกล่าวยังเกิดจากปัจจัยทางการเมือง ดังจะเห็นได้ว่า แต่เดิมเริ่มแรกนั้น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเกิดขึ้นมาก่อน แล้วจึงมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับอื่น ๆ ตามมา โดยที่ไม่ได้มีการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายและยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยเหตุผลทางการเมือง ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่เดิมนั้นถือเป็นฐานเสียงสำคัญของการเมืองในระดับชาติ จึงไม่มีการเสนอให้ยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่อย่างใด แม้จะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับอื่นเกิดขึ้นตามมา แต่ยังคงอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไว้ รวมถึงอำนาจในการจัดเก็บรายได้หลักสำคัญ ๆ ของพื้นที่ไว้ และมีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย นี่จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดในบางพื้นที่จังหวัดมีอิทธิพลและเกิดความขัดแย้งจากการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ กับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่

2. ข้อดีและข้อด้อยของการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกัน ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่า ข้อดีนั้นมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย อย่างไรก็ตามหากมองในแง่ของความร่วมมือกันในพื้นที่ การมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนสามารถทำให้เกิดการรวมงบประมาณเพื่อร่วมมือกันลงทุนดำเนินการกิจกรรมใด ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าการลงทุนในการบริหารจัดการกิจกรรมนั้น ๆ รวมทั้งทำให้เกิดการสนับสนุนพื้นที่ที่มีความเจริญแตกต่างกันได้ด้วย ส่วนข้อด้อยนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่เกิดในทุกวันนี้คือการแบ่งอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสม เกิดความทับซ้อนกันในภารกิจหน้าที่ ซึ่งทำให้เกิดข้อด้อยในหลายประการ ดังนี้ (1) ด้านรายได้ พบว่าการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ไม่

เหมาะสม โดยเฉพาะการจัดเก็บภาษีในรายการสำคัญๆ ซึ่งเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัด จะอยู่ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด ทั้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้มีพื้นที่เป็นของตัวเองอย่างชัดเจน เพราะพื้นที่เป็นของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวอย่าง เช่น ภาษีน้ำมัน ภาษีล้อเลื่อน ซึ่งภาษีทั้งสองรายการดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (2) การจัดสรรรายได้ของพื้นที่ไม่สมดุล กระจายไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมหรือเหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น อำนาจในการจัดเก็บรายได้หลักของพื้นที่จังหวัดเป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่การจัดสรรรายได้นั้นพบว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักการความเหมาะสมของพื้นที่หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่กลับเป็นการจัดสรรรายได้หรืองบประมาณสนับสนุนตามฐานเสียงทางการเมืองในพื้นที่มากกว่า ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นและการแย่งชิงฐานเสียงทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอีกด้วย (3) สิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากการมีอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน และทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการ บุคลากรที่มากเกินความจำเป็น การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการ

3. ตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็น 2 แนวทาง คือ ยกเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และคงไว้รูปแบบเดิม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นร่วมกันว่า ควรยกเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้ (1) ยกเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีความเห็นตรงกันว่าตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาจทำได้โดยให้มีทั้งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล และให้มีเทศบาลเท่านั้น โดยที่ทั้ง 2 ตัวแบบดังกล่าวมีความเห็นตรงกันว่า ให้ยกระดับขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการรวมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพและงบประมาณที่เพิ่มขึ้น สามารถพัฒนาพื้นที่ได้ดีกว่าเดิม จนสามารถยกระดับตัวเองเป็นเทศบาลได้ และเสนอให้ดำเนินการโดยมองที่ศักยภาพของท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

สนับสนุน ส่งเสริมการจัดเก็บรายได้ โดยเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการจัดเก็บรายได้เอง เช่น ภาษีน้ำมัน และภาษีล้อเลื่อน ซึ่งเป็นภาษีที่อยู่ในพื้นที่ของแต่ละเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นมีรายได้และสามารถนำไปลงทุนพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ตามรายได้และศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าการรอจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ส่งเสริมการลงทุนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีโครงการใหญ่ ต้องมีการปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือในการลงทุนระหว่างพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปรับปรุงข้อกฎหมายและพัฒนาระบบ “สหการ” เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนพัฒนาพื้นที่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

แก้ปัญหาด้านกำลังคนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเมื่อมีการยุบเลิก โดยการเกลี่ยกำลังคนลงเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากเมื่อมีการยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องกระจายลงสู่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น อำนาจหน้าที่และภารกิจจะมีมากขึ้น สามารถโอนย้ายบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมาปฏิบัติงานในสังกัดเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลได้ (2) คงไว้ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังเดิม คือ

การมีทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ให้มีการปรับปรุงแก้ไขในข้อกฎหมายและจัดรูปแบบหรือระบบการบริหารใหม่ โดยให้มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มอบอำนาจการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้มีรายได้ที่สามารถนำไปลงทุนพัฒนาพื้นที่ของตัวเองได้ ให้อำนาจหน้าที่ครอบคลุมเฉพาะโครงการขนาดใหญ่ และการประสานแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นความคิดเห็นส่วนน้อย แต่ยังคงยืนยันว่าการมีองค์กรและอำนาจการบริหารจัดการที่ทับซ้อนทับซ้อนเช่นนี้ จะก่อให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

เชิงปริมาณ

ข้อค้นพบจากการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า หน่วยงานท้องถิ่นที่จัดบริการสาธารณะได้ดีที่สุด คือ เทศบาล โดยมีผู้ตอบ จำนวน 42 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.7 ในขณะที่ส่วนใหญ่นั้นเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และหากเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชากรที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 รูปแบบแล้ว กล่าวได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจเทศบาลมากที่สุด รองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด น้อยที่สุด

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ การมีแต่เฉพาะเทศบาลแห่งเดียว โดยมีผู้ตอบจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 และเห็นด้วยน้อยที่สุดกับการมีรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีผู้ตอบจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 ส่วนเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลมีผู้ตอบในระดับปานกลางจำนวน 36 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.1 สำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นข้อเสนอที่ให้มีการยกเลิกการบริหารท้องถิ่นทุกรูปแบบ (อบจ., เทศบาล, อบต.) และปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้มีรูปแบบคล้ายคลึงกับกรุงเทพมหานคร (กทม.) นั้น ปรากฏว่าประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 32 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.8 ขณะที่ประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับปานกลางที่จะให้คงรูปแบบการบริหารท้องถิ่นไว้ตามเดิม (คือ มีทั้ง อบจ., เทศบาล, อบต.) คือผู้ตอบจำนวน 28 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 30.4

การอภิปรายผล

การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นถึงสถานภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อน และความรับรู้ที่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีมีต่อประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ทั้งนี้สามารถนำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. โครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อน นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งจำเป็นต้องตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญขึ้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการจัดทำบริการสาธารณะ ขณะที่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ก็ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 2 รูปแบบ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จึงหมายความว่าภายในอาณาบริเวณจังหวัดหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อย 2 องค์กร หรือมีลักษณะเป็นโครงสร้าง

2 ชั้น (two-tier system) โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นโครงสร้างส่วนบน (upper tier) ขณะที่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (lower tier) (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2555, หน้า 56-57)

อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบ 2 ชั้น กลับไม่ใช่สิ่งที่เป็นปัญหาในตัวเอง เพราะเป้าหมายของการจัดโครงสร้างดังกล่าวก็เพื่อให้ในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีองค์กรการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างน้อย 2 องค์กร เพื่อให้เกิดความทั่วถึงและดำเนินการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแง่นี้ปัญหาจึงอยู่ที่การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ จึงทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกลายเป็นองค์กรที่มีภารกิจหน้าที่ทับซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลภายในจังหวัด ทั้งในเรื่องข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่การจัดแบ่งทรัพยากรของพื้นที่ รวมถึงการจัดสรรและบริหารจัดการงบประมาณ

สาเหตุของการทับซ้อนดังกล่าวเป็นผลมาจาก 2 มิติ กล่าวคือ มิติแรก คือด้านกฎหมาย เนื่องจากทั้งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ต่างบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้อย่างกว้างขวาง ผลก็คือ การแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ที่คล้ายคลึงกัน ความแตกต่างจะเกิดขึ้นในระดับหรือขนาดของกิจกรรมเท่านั้น สำหรับการดำเนินการภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแล้วก็มักจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือ หรือข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการเจรจากันเองเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วมิติแรกยังส่งผลกระทบแก่มิติต่อมา คือ มิติด้านการเมือง เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดเกิดขึ้นในลำดับแรก และตามมาด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ครั้นเมื่อเกิดเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ก็มิได้มีการยกเลิกกฎหมาย หรือยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่อย่างใด เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดถือเป็นฐานคะแนนสำคัญของนักการเมืองระดับชาติ ยิ่งไปกว่านั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมีอำนาจจัดเก็บรายได้หลักของพื้นที่และมีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย ปัจจัยทางการเมืองดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นผลให้ในบางพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรที่มีอิทธิพล สามารถผูกขาดและแย่งชิงทรัพยากรจากเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่เสมอ

2. ข้อดี-ข้อด้อยของการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกัน เมื่อพิจารณาถึงการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกันย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะอันเชื่อมโยงโดยตรงต่อผลประโยชน์ที่ภาคประชาชนได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความทับซ้อนของภารกิจหน้าที่ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งยังคงไม่ชัดเจน และไม่เหมาะสม ผลการศึกษาจากแบบสอบถามได้ชี้ว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ 27.60) ถึงปัญหาการเกี่ยงงานกัน/ปัดความรับผิดชอบระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การจัดสรรรายได้ของพื้นที่ไม่สมดุล กระจายไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมหรือเหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก (ร้อยละ 31.28) ว่าการแบ่งงบประมาณเป็นหลายส่วนทำให้จัดบริการสาธารณะได้ไม่สมบูรณ์แบบเนื่องจากอำนาจในการจัดเก็บรายได้หลักของพื้นที่จังหวัด โดยเฉพาะการจัดเก็บภาษีในรายการสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของพื้นที่จังหวัด เป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่การจัดสรรรายได้นั้นพบว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักการความเหมาะสมของพื้นที่หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ แต่กลับเป็นการจัดสรรรายได้หรืองบประมาณสนับสนุนตามฐานเสียงทางการเมืองในพื้นที่มากกว่า ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นและการแย่งชิงฐานเสียงทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอีกด้วยทั้งที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้มีพื้นที่เป็นของตัวเองอย่างชัดเจน เพราะพื้นที่เป็นของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวอย่าง เช่น ภาษีน้ำมัน ภาษีล้อเลื่อน ซึ่งภาษีทั้งสองรายการดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก (ร้อยละ 31.28) ว่าเมื่อเกิดปัญหาบริการสาธารณะขึ้นประชาชนก็มักจะร้องเรียน / เรียกร้องบริการจากท้องถิ่นใกล้ตัว (โดยไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าเกิดจากการแบ่งงบประมาณของท้องถิ่น) ผลที่สุดก็คือ การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกันทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการท้องถิ่น เนื่องจากการมีอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน และทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการบุคลากรที่มากเกินความจำเป็น การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการ

แม้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีการบริหารจัดการที่ทับซ้อนกับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล แต่การบริหารจัดการที่ทับซ้อนกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน ก็มีข้อดีบางประการตามหลักการจัดโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ 2 ชั้น ซึ่งจะยังผลให้เกิดความร่วมมือกันในพื้นที่ในรูปการรวมงบประมาณเพื่อร่วมลงทุนดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ ดังจะเห็นได้ว่าแม้จะมีโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ 2 ชั้น แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31.28) เห็นด้วยน้อยที่สุดกับประเด็นที่ว่าการบริหารจัดการที่ทับซ้อนจะสามารถให้บริการอย่างทั่วถึง สถานภาพการบริหารจัดการที่ทับซ้อนนี้ยังสะท้อนว่าประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยปานกลางว่าประเด็นการจัดสรรปันส่วนงบประมาณให้หน่วยงานนำไปพัฒนาอย่างเหมาะสม (ร้อยละ 34.04) การแบ่งความรับผิดชอบตามขนาดของงาน (ร้อยละ 34.04) งานไม่ใช่งานทั่วไป ไม่ใช่งานที่แบ่งพื้นที่ เช่น งานเก็บภาษีน้ำมัน ให้ อบจ. ดำเนินการ (ร้อยละ 33.12) และการให้บริการรวดเร็วทั่วถึง ตรงตามความต้องการได้ (ร้อยละ 36.80) ถือเป็นข้อดีที่มีอยู่ซึ่งสมควรปรับปรุงแก้ไขให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.32) เห็นว่าการบริหารจัดการที่ทับซ้อนทำให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการเก็บภาษีได้ ดังนั้นหากมีการปรับปรุงข้อกฎหมายที่กำหนดรูปแบบและระบบการบริหารใหม่โดยให้มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนและเหมาะสม เช่น ให้อำนาจหน้าที่ครอบคลุมเฉพาะโครงการขนาดใหญ่ และการประสานแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด ก็สามารถลดข้อบกพร่องอันเกิดแก่ปัญหาการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อนกันได้ไม่มากก็น้อย

3. ตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จากการพิจารณาปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทับซ้อน ซึ่งแสดงให้เห็นข้อดีและข้อด้อยอันส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นเพื่อที่จะแก้ไขปรับปรุงให้สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การแสวงหาตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นหากผนวกรวมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไว้เป็นทางออกของปัญหาก็ยิ่งจะเกื้อกูลหนุนเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ขณะเดียวกันก็สร้างคุณประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด จากการศึกษาได้แสวงให้เห็นว่าตัวแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี

ประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถกระทำได้ใน 2 ตัวแบบ กล่าวคือ ตัวแบบแรก สนับสนุนให้ยกเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพราะลำพังการมีเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในกรณีหนึ่ง และการมีเทศบาลเพียงองค์กรเดียวในอีกกรณีหนึ่งก็เพียงพอแล้วที่จะจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นจึงยกฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาล (โดยการรวมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพและงบประมาณที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถดำเนินการได้โดย (1) สนับสนุน ส่งเสริมการจัดเก็บรายได้ โดยเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการจัดเก็บรายได้เอง (เช่น ภาษีน้ำมัน และภาษีล้อเลื่อน) แทนการรอจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด การดำเนินการเช่นนี้จะส่งผลให้ท้องถิ่นมีรายได้และสามารถนำไปลงทุนพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ส่งเสริมการลงทุนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีโครงการใหญ่ ต้องมีการปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือในการลงทุนระหว่างพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปรับปรุงข้อกฎหมายและพัฒนาระบบ "สหการ" เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนพัฒนาพื้นที่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด และ (3) แก้ปัญหาด้านกำลังคนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (เมื่อมีการยุบเลิก) โดยการเกลี่ย/โอนย้ายกำลังคนลงสู่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความเหมาะสมเมื่อเกิดการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะกระจายลงสู่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

ตัวแบบที่สอง สนับสนุนให้คงไว้ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังเดิม คือ การมีทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ให้มีการปรับปรุงแก้ไขในข้อกฎหมายและจัดรูปแบบหรือระบบการบริหารใหม่ โดยให้มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มอบอำนาจการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้มีรายได้ที่สามารถนำไปลงทุนพัฒนาพื้นที่ของตัวเองได้ ให้อำนาจหน้าที่ครอบคลุมเฉพาะโครงการขนาดใหญ่ และการประสานแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด เป็นต้น

จากข้อมูลที่ได้ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาความทับซ้อนของการบริหารท้องถิ่น เกิดจากการมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซ้อนทับกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารจัดการพื้นที่และจัดบริการตอบสนองประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และเทศบาลเป็นรูปแบบที่บริหารจัดการท้องถิ่นได้มีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลว่า การมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำให้มีการซ้ำซ้อนในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน มีปัญหาการกระจายรายได้และงบประมาณในท้องถิ่น มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น และเกิดความสิ้นเปลืองงบประมาณในการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วย และเห็นด้วยหากมีการยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกระจายกำลังคน งบประมาณ และการจัดเก็บรายได้ ให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อไป ทั้งนี้ จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้นั้น ก็ได้ยืนยันข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าว ที่เห็นว่ารูปแบบการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ เทศบาล ส่วนรูปแบบที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อันเป็นรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพน้อยที่สุด และนำมาซึ่งการสิ้นเปลืองงบประมาณ ผลสุดท้ายก็คือ ความพึงพอใจที่ประชาชนมีต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในระดับต่ำ

2. ควบรวมเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กเข้าด้วยกันเพื่อให้มีขนาดทั้งในแง่ประชากร รายได้ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เพียงพอแก่การทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล และให้คงรูปแบบเทศบาลไว้เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เทศบาล คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุดและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการและจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การควบรวมเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กเข้าด้วยกันนั้น สามารถกระทำได้ด้วยการผนวกรวมเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกันเข้าเป็นหน่วยปกครองเดียวกัน โดยคำนึงถึงขนาดประชากร ฐานภาษีและรายได้ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันด้วย สำหรับการดำเนินการเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ควรให้อำนาจในการจัดเก็บภาษีทางตรงด้วยตนเอง (เช่น ภาษีน้ำมัน ภาษีสรรพสามิตต่าง ๆ และภาษีล้อเลื่อนเป็นต้น) เพื่อให้มีรายได้และสามารถนำไปลงทุนพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการลงทุนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในโครงการใหญ่โดยการปรับปรุงข้อกฎหมายและพัฒนาระบบ “สหการ” เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนพัฒนาพื้นที่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญที่สุดคือ เมื่อมีการยุบเลิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้ว ก็ควรถ่ายโอนบุคลากรเดิมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มาสังกัดเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลแทนเพื่อเป็นการรองรับอำนาจหน้าที่และภารกิจที่เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วุฒิสาร ตันไชย. (2558). *การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่.* ค้นจาก http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.html

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2555). *การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ: ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการ ข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร?* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2542). *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2550). *โครงสร้างการบริหารงาน.* ค้นจาก http://www.pathumpao.go.th/_m/index.php

References

Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage Publication.

Chardchawarn, S. (2012). *The city in the process of decentralisation: Learn through the role of the Scholar his servants. Politicians and people.* Bangkok: Thamasart University. (in Thai)

Office of the Royal Development Projects Board. (1999). *Concepts and theories of development according to the initiative of his Majesty the King*. Bangkok: Author. (in Thai)

Office of the Nation Economic and Social Development Board. (2007). *What is sufficiency economy ?* (4th ed.). Bangkok: Author. (in Thai)

Tunchai, V. (2015). *The diffusing of mission served to spread the new local government organizations.* Retrieved from http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.html (in Thai)

Pathum Thani Provincial Administrative Organization. (2007). *Management structure*. Retrieved from http://www.pathumpao.go.th/_m/index.php (in Thai)

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี

Leadership Behaviors of District Administrator of the District Nonformal and Informal Education Center in Prathum Thani Province

นฤเทพ เจริญเรืองและสุวัฒน์ เงินฉ่ำ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนก ตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน เลือกสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 163 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี ในภาพโดยรวมและรายตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การโน้มน้าวจิตใจ การประสานงาน การให้ความช่วยเหลือ การเข้าสังคมได้ดี การให้การยอมรับนับถือ การรู้จักปรับปรุงแก้ไข และการมีความคิดริเริ่ม (2) เปรียบเทียมพฤติกรรมผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายตัวชี้วัด ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้นำ, ผู้บริหาร, ศูนย์การศึกษานอกระบบ, การศึกษาตามออัธยาศัยอำเภอ

Abstract

The objectives of this survey were: (1) to study the leadership qualities of district administrators in formal and informal education in the Pathum Thani Education Centre. (2) to compare these qualities, classifying them according to the gender, status and work experience of the respondents. The sample group was classified according to Krejcie and Morgan's table. The sample consisted of 163 teachers and educational staff at the Centre. A five-star rating scale questionnaire was used. Statistical methods employed were frequency percentage, mean standard deviation and t-test. The results were as follows: (1) The leadership qualities of the district administrators were of a high level in every respect. They were effective speakers, good co-ordinators, good helpers, improvers and initiators

with strong social qualities. (2) There were no significant statistical differences between the leadership qualities of those in formal and in informal education.

Keywords: leadership behaviors, district non-formal, education informal, education center, administrators.

ความนำ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในเรื่องการศึกษานอกระบบซึ่ง หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา ที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน เพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาให้มีความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขว้าง การจัดการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษานอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญา "คิดเป็น" และยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ (สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) ปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหารงานต่าง ๆ คือ ผู้นำหน่วยงานใดมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถหลายด้านหน่วยงานนั้นย่อมประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อนำสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่แสดงคุณภาพการศึกษาที่แท้จริงของชาติให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้จะต้องปรับบทบาทที่จะปฏิบัติในการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในยุคปฏิรูปเช่นนี้ บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารสถานศึกษานั้น

เมื่อพิจารณาจากภารกิจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา ปัจจุบัน พบว่า บทบาททางด้านวิชาการ และบทบาทด้านกิจการนักเรียนเป็นบทบาทที่สำคัญ ส่วนบทบาทด้านอื่น เช่น บทบาทด้านบริหารงานบุคคล การบริหาร งานธุรการ การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชนเป็นบทบาทรองลงไป (ชารี มณีศรี, 2542) ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน เป็นดุจดวงประทีปขององค์การ เป็นจุดรวมแห่งพลังของสมาชิกในองค์การที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นๆเป็นอย่างดี (สุทิน ภูเจริญ, 2528, หน้า 4) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีหน้าที่ตีความหมายของแผนต่าง ๆ จากนโยบายให้เป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงคือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารสูงสุดที่จะต้องชี้แนะตัดสินใจแก้ไขปัญหา อำนวยการ ควบคุม บำรุงขวัญและกำลังใจให้กับครู ผู้ร่วมงาน ดังนั้น ความรู้ความสามารถทัศนะคติ ประสบการณ์เกี่ยวกับงาน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ในทางที่ดี ในการปกครองคนนำคนของผู้บริหารซึ่งเป็นบุคลิกภาพแสดงความสามารถที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด ซึ่งจะนำเอานโยบายและโครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ ถ้าการดำเนินงานตามโครงการเป็นไปด้วยดี ย่อมเป็นผลดีต่อคณะครู และผู้ร่วมงานตลอดจนผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารงาน พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เป็นอันมาก ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมทางการบริหารถูกต้องเหมาะสมตามหลักทฤษฎีการบริหารแล้ว การบริหารย่อมได้รับความร่วมมือจากคณะครูทุกคน โดยได้ทั้งงานและน้ำใจ

การบริหารงานก็จะประสบความสำเร็จ แต่ถ้าพฤติกรรมทางการบริหารขัดแย้งกับคณะครู ย่อมจะเกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนขึ้นได้

ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารจะต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม ผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำจะทำให้มีผู้แทรกซ้อนขึ้นในสถานศึกษา เกิดความยุ่งยากในการบริหารงานและล้มเหลวในที่สุด ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ และจะสร้างศรัทธาบารมีโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ค่อนข้างน้อย จึงบริหารไม่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทำให้เกิดผลเสียต่อการบริหาร ผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดคุณภาพขึ้นได้ภายใต้กลไก หรือระบบการบริหารขององค์กรนั้น ๆ ความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ความสำเร็จของครูและนักเรียน นอกจากจะขึ้นอยู่กับผลงานของทุกฝ่ายแล้วยังขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และผู้บริหารนั้นต้องเป็นผู้แสดงพฤติกรรมที่ทำให้ครูและบุคลากรทุกคนปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องตามแนวคิดของกริฟฟิทส์ (Griffiths, 1956 อ้างถึงใน พรทิพย์ พัวศรี, 2543)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด กศน.จังหวัดปทุมธานี มีความแตกต่างกัน

2. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด กศน.จังหวัดปทุมธานี ที่ผู้ตอบสถานภาพต่างกัน มีความแตกต่างกันตามเพศ ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กริฟฟิทส์ (Griffiths, 1956 อ้างถึงใน พรทิพย์ พัวศรี, 2543) ได้ให้แนวคิดว่า ผู้บริหารโรงเรียนควร ใช้พฤติกรรมผู้นำในด้านต่าง ๆ มาบริหารโรงเรียน คือ ความสามารถในการประสานงานได้ดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้การช่วยเหลือผู้ร่วมงาน สามารถโน้มน้าวจิตใจ ให้การยอม รับนับถือ และสามารถเข้าสังคมได้ดี หากผู้บริหารสามารถใช้พฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ก็เป็นที่เชื่อได้ว่า การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ได้เป็น อย่างดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึง

สนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาว่ามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและเป็นแนวทางในการคัดสรรผู้ที่ จะดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

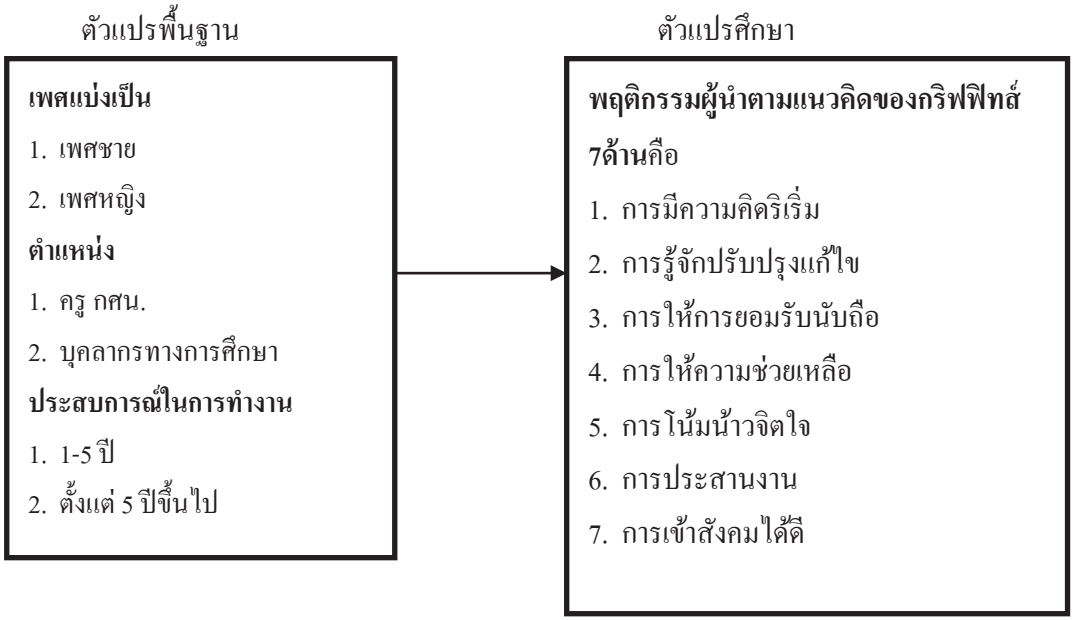

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 172 คน ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจำนวน 7 อำเภอสังกัดสำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูกศน. และบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จำนวน 7 อำเภอ สังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานีจำนวน 163 คนโดยมีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมประชากร ซึ่งเป็นครูกศน.และบุคลากรทางการศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด สำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี จำนวน 172 คน

2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน แล้วสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง ครู กศน. และบุคลากรจำนวน 163 คน

3. เทียบสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ซึ่งได้ครูกศน. จำนวน134 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน29 คนรวม 163 คน

4. เทียบสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการใช้แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและ บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาศูนย์การนอกระบบและการศึกษา

ตามอัธยาศัยอำเภอ เกี่ยวกับศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ได้แก่เพศตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในสังกัดจังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของกริฟฟริทส์ (Griffiths, 1956, p. 243 อ้างถึงใน พรทิพย์ พัวศรี, 2543) จำนวน 7 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอแนวทางเพิ่มเติมในด้านพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดจังหวัดปทุมธานี

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดนครนายก จำนวน 30 คนและนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ไปยังผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูกศน. และบุคลากรทางการศึกษา สังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี

2. ประสานงานขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3. นำแบบสอบถามไปแจกสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยกำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for Independent Samples

ผลการวิจัย

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงานกศน. จังหวัดปทุมธานี พบว่า ในภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการโน้มน้าวจิตใจ ด้านการประสานงาน ด้านการให้ความช่วยเหลือ ด้านการเข้าสังคมได้ดี ด้านการให้การยอมรับนับถือ ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข และด้านการมีความคิดริเริ่ม ตามลำดับ

1. ผลการเปรียบเทียมพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียมพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี

จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียมพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัด สำนักงาน กศน.จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานีผลการศึกษาพบว่าในภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารราชการ อีกทั้งได้ผ่านการฝึกอบรมการเป็นผู้นำ ทำให้ผู้บริหารเข้าใจพฤติกรรมผู้นำมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ยุรี บูรณโกศล (2544) ได้ทำการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 12 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วสันต์ ช่างนาค (2544) ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ สกาวรัตน์ สู่สุข (2547) ที่ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในสังกัด สำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการศึกษา พบว่า ไม่ว่าจะเป็นการจำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพราะ ในปัจจุบันผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง ใช้หลักการและทฤษฎีการบริหารที่ไม่ต่างกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วผู้บริหารจะมีการศึกษาสูง ยอมรับแนวคิดหรือมีวิธีการทำงานแบบใหม่เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักวิธีการปฏิบัติงานของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของเพื่อนร่วมงานและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง สร้างความเชื่อมั่นยอมรับและไว้วางใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงาน การประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหาร การอุทิศเวลา เสียสละ มีจิตวาธารณะและความศรัทธาผู้บริหารวามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ เป็นผู้ที่มี การครองตน ครองคน และครองงาน สามารถดำเนินภารกิจในการบริหารงานในสถานศึกษาโดยใช้ภาวะผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเมาะสมตรงใจผู้ร่วมงานใช้แบบสอบถามประเมินพฤติกรรมความเป็นผู้นำของอาจารย์ใหญ่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วยศึกษาธิการ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ละหัวหน้าแผนก ซึ่งสรุปผลได้ว่า อาจารย์ใหญ่เห็นพ้องกันกับพฤติกรรม

ความเป็นผู้นำของตน และศึกษาธิการมีแนวโน้มที่จะเห็นพ้องกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของอาจารย์ใหญ่ สอดคล้องกับ สกาวรัตน์ สู่สุข (2547) ได้การวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้นำ ของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาเขตเดียวกันผลการเปรียบเทียมพฤติกรรมผู้นำ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. การให้การช่วยเหลือ ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น อยู่ตลอดเวลา เพื่อแนวทางการดำเนินงานในสถานศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทำตนเป็นแบบอย่างในการแสวงหาความรู้ มีความรู้ในทุ ก ๆ ด้าน ศึกษาหาความรู้ และนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ หาทางแก้ไขเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา ให้คำแนะนำ ชี้แจงกับผู้ร่วมงานได้ทุกเวลาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง เพื่อให้ครูและบุคลการทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึ่งประสงค์ของหลักสูตร ให้กำลังใจและสนับสนุนผู้ร่วมงานให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผู้บริหารต้องทำงานเชิงรุก โดยติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ

2. ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ควรคงพฤติกรรมที่ดี ๆ ไว้และควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเข้าฝึกอบรมหรือศึกษาหาความรู้ในสถาบันต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพึงพอใจของครู และบุคลากรต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดปทุมธานี

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา กศน.อำเภอ ว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางใด เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับรูปแบบการบริหารงานให้มีความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

ชารี มณีศรี. (2542). *การนิเทศการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ศิลป์บรรณาคาร.

พรทิพย์ พัวศรี. (2543). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโรงเรียนในอำเภอวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1.* การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยุรี บูรณโกศล. (2544). *พฤติกรรมการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 12.* วิยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สกาวรัตน์ สู่สุข. (2547). *การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

สุทิน ภูเจริญ. (2528). *พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาเขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วสันต์ ช่างนาค. (2544). *พฤติกรรมของผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี.*วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). *หลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงานกศน.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น. เอ. รัตนเทรดดิ้ง.

References

Buranakosol, Y. (2001). *Management behavior of schools under the Primary Education Office Region 12 Education.* Master's Thesis in Education, Burapa University. (in Thai)

Changnak, V. (1985). *Behavior of the leadership of school administrators under the Primary Education Office Khlung Chanthaburi.* Master's Thesis in Education, Burapa University. (in Thai)

Office of the Non-Formal and Informal Education. (2010). *The principles and concepts of the formal education process.* Bangkok: N. A. Ratana Trading. (in Thai)

Maneesri, C. (1999). *Educational supervision* (4th ed.). Bangkok: Sinbannakarn. (in Thai)

Pujaroen, S. (2001). *Leadership of behavior school administrators under the Primary Education office Khlung Chanthaburi.* Master's Thesis in Education, Srinakarinviroj University. (in Thai)

Puaesri, P. (2000). *Leadership of school administrators Level 1-3 according to the opinions of teachers inWangthong school district educational service area office 1 Phitsanulok region.* Independent Study Master's Thesis in Education, Naresuan University. (in Thai)

Susuk, S. (2004). *The study of the leadership behavior of schools administrators in the Basic EducationArea, Chonburi.* Master thesis in Education, Rajanakarin University. (in Thai)

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

Parent's Attitude Towards Educational Administration of Thetsaban Wat Pho School under Muang Chon Buri Municipality, Amphoe Muang, Chonburi

เบญญพร ทองรอด

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว จำแนกตามภูมิหลังของผู้ปกครองนักเรียน และวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ มากกว่า 40 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพลูกจ้าง / พนักงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยเป็นบิดา / มารดา (2) ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนักเรียนเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทรรศนะต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ทรรศนะผู้ปกครอง, การจัดการศึกษา, โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์

Abstract

The study aimed to examine parental attitudes towards the educational administration of this school, based on gender, education level, occupation, average monthly income and the relationship with students. The subjects of the study were 188 parents of primary A-Secondary 3 students. Questionnaires were used and descriptive statistics were also employed. The results showed that (1) The majority of the respondents (129) were female with a low level of education , working as employees or members of staff. There were 132 respondents who earned an average income of less than 10,000 baht and 147 who were related to students. (2) With regard to parental attitudes towards

the administration, measurements showed attitudes to be at a moderate level. (3) After testing a hypothesis, it was found that generally speaking, parents of different genders, age, education and income level, and relationships to students exhibited the same attitudes , in virtually all cases, towards the school administration.

Keywords: parents, attitude, educational administration, Thetsaban Wat Pho School

ความนำ

"การศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศทุกแขนง หากประชาชนได้รับการศึกษาที่ดีประเทศชาติก็จะเจริญอย่างรวดเร็ว" (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน) จึงนับเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตและสามารถพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องอาศัยการมองวิสัยทัศน์ของคนไทย สังคมไทยและกระแสของความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะปฏิสัมพันธ์กับการศึกษาโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ซึ่งถือเป็นภารกิจสำหรับนักบริหารการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล, 2547, หน้า 1)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) 2553 บัญญัติถึงความมุ่งหมายและหลักในการจัดการศึกษาไว้ประการหนึ่งว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศ ตลอดจนรู้จักพึ่งตนเอง เป็นต้น เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวการปฏิรูปการศึกษาจึงไม่ควรเป็นเพียงการดำเนินการภายในองค์กรทางการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ตราบที่การเรียนรู้สามารถทำได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมก็เป็นเงื่อนไขของการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างอีกประการหนึ่ง ขณะที่จัดการศึกษาอบรมให้เยาวชนรักชาติและพึ่งตนเอง ด้วยเหตุนี้ก่อนการปฏิรูปการศึกษาจึงควรทบทวนวัตรปฏิบัติทางการเมือง การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศและการบริหารการปกครองแผ่นดิน ด้วยความรู้ความเข้าใจลักษณะสังคมไทยและปัญหาเฉพาะหน้าที่เผชิญอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการเกื้อกูลต่อการศึกษาที่ดีในทางกลับกันปัญหาของประเทศที่สะท้อนสู่วิถีการศึกษา การดำเนินการทางการศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงบทบาทตามสถานะระดับการศึกษาเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหานั้น

ในทศวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาที่โลกจะมีการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจและการเมือง และเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้นำมาซึ่งสภาพสังคมที่มีความรุนแรง ซับซ้อน และยุ่งยากมากขึ้นจนในหลาย ๆ ครั้งไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่มนุษย์จะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะต้านกระแสของการเปลี่ยนแปลงนี้ นั่นก็คือ การพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนมีความสามารถในการควบคุม การเปลี่ยนแปลง หรือกระแสดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยส่วนรวมได้ในที่สุด (ธรรมเกียรติ กันอริ, 2543, หน้า 32)

โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่

ในเขตเมือง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพลูกจ้างหรือพนักงาน และประกอบกิจการส่วนตัว ซึ่งจากสภาพบริบทและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทรรศนะ ของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำผลจากการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาในการดำเนินการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างถูกต้องและเพื่อความเข้าใจอันดีต่อกันเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรรศนะของผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทั้ง 4 ด้าน ใช้กรอบการบริหารของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล โดยนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ธรรมาภิบาล" ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย โดยนำหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวมาบูรณราการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่งได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผูเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (จีรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ, 2553)

1.ด้านวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ทองถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. ด้านงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชนจากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

3. ด้านบุคลากร

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อ

ตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยการความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีสวนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งให้นักเรียนมีคุณภาพในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมและมีหน้าที่ดูแลนักเรียน ชี้นำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งมีทักษะชีวิต นำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

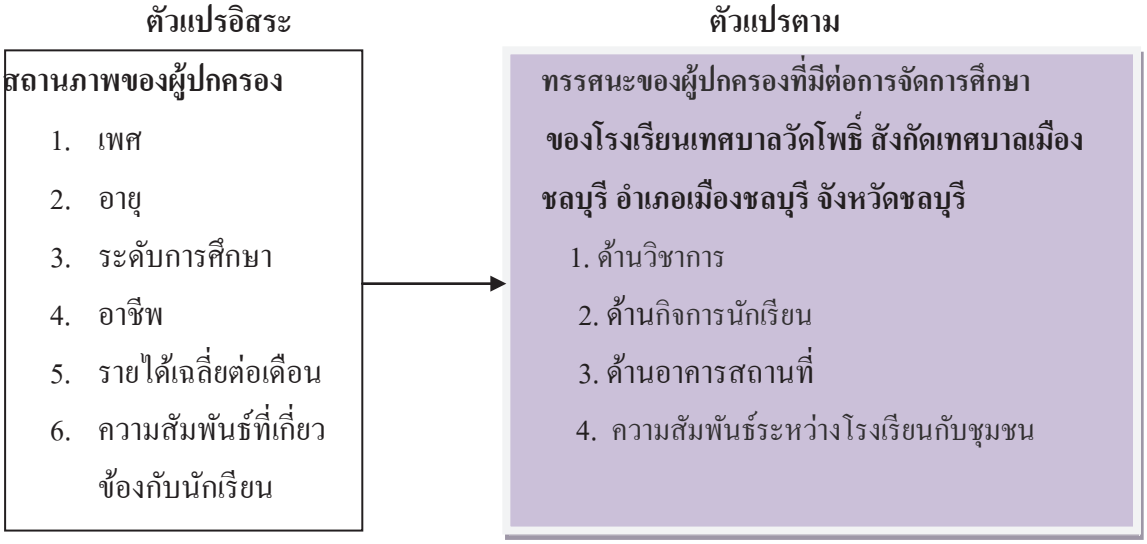

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครอง จำนวน 188 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ใน 4 ด้าน 40 ข้อดังนี้ ด้านวิชาการ มี 10 ข้อ ด้านกิจการนักเรียน มี 10 ข้อ ด้านอาคารสถานที่ มี 10 ข้อ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มี 10 ข้อ ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออก เป็น 5 ระดับ เห็นด้วยมากที่สุดเห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลางเห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กลับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8994

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้ผู้ปกครอง จำนวน 353 คน ได้รับคืนจำนวน 188 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์และประมวลผล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกำหนดการให้คะแนนทรรศนะของผู้ปกครองที่มีการต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดโพธิ์ ด้วยข้อมูลตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แล้วแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) จำแนกตามภูมิหลังของผู้ปกครองนักเรียน และวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (The Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อันดับที่สอง คือ ด้านกิจการนักเรียน อันดับที่สาม คือ ด้านวิชาการ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งทุกด้านมีระดับทรรศนะในระดับมาก ดังนี้ คือ

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า อันดับแรก คือ มีการทดสอบและวัดผลการเรียนของผู้เรียน อันดับที่สอง คือ มีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษา และ อันดับสุดท้ายคือ มีการจัดสอนเสริมพิเศษเพื่อเพิ่มความรู้หลังเลิกเรียนหรือนอกเวลา

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจการนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า

อันดับแรก คือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าแถว (เสาธง) หลังเคารพธงชาติ อันดับที่สอง คือ มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นเด็กดี และอันดับสุดท้าย คือ มีการจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูทราบสภาพครอบครัวนักเรียน

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า อันดับแรก คือ มีการจัดโรงอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะ และเพียงพอเหมาะสม อันดับที่สอง มีการจัดห้องเรียนและห้องปฏิบัติการได้เหมาะสมกับรายวิชาและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และอันดับสุดท้าย คือ มีพื้นที่เหมาะสมและเพียงพอในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99 และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า อันดับแรก คือ มีการกำหนดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน อันดับที่สอง คือ มี การจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมไทยร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และอันดับสุดท้าย คือ มีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

การอภิปรายผล

ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะ ใจแก้ว (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา อำเภอลาดหลุดแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยาในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เห็นด้วยมากด้านบริการเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านงานดูแลสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการประสานงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านวิชาการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรารีณา จันนวล (2551) ได้ศึกษาทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนรุจิเสรีวิทยา เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนรุจิเสรีวิทยาเขตพญาไท ในภาพรวมมีทรรศนะอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีทรรศนะอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านบุคลากรเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านวิชาการ ด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ตามลำดับ

2. ด้านกิจการนักเรียน ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะ ใจแก้ว (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา อำเภอลาดหลุดแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยาใน

ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เห็นด้วยมากด้านบริการเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านงานดูแลสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการประสานงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านวิชาการ ตามลำดับ

3. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยชนะ ใจแก้ว (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา อำเภอลาดหลุดแก้ว จังหวัดปทุมธานี พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยาในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เห็นด้วยมากด้านบริการเป็นอันดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านงานดูแลสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการประสานงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านวิชาการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนนทกานต์ คงเกิด (2550) ได้ทำการศึกษาศึกษาและเปรียบเทียบทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมสาธิตละออออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านการบริหารของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านบุคลากรของโรงเรียน และด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ตามลำดับ

4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทกานต์ คงเกิด (2550) ได้ทำการศึกษาศึกษาและเปรียบเทียบทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมสาธิตละออออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมสาธิตละออออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อันดับแรก คือ ด้านการบริหารของโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านบุคลากรของโรงเรียน และด้านค่าธรรมเนียมการเรียน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านวิชาการ โรงเรียนควรจัดให้มีการจัดสอนเสริมพิเศษเพื่อเพิ่มความรู้หลังเลิกเรียนหรือนอกเวลา จัดให้มีการสอนวิชาภาษาอังกฤษโดยผู้สอนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา และควรจัดหาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้หลากหลาย

2. ด้านกิจการนักเรียน โรงเรียนควรมี การจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูทราบสภาพครอบครัวนักเรียน มีการจัดประชุมชี้แจงผู้ปกครองประจำภาคเรียนหรือประจำเดือน และเน้นให้มีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและเต็มความสามารถ

3. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โรงเรียนควรจัดให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมและเพียงพอในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการจัดสถานที่ไว้สำหรับให้เด็กเล่นและพักผ่อนอย่างปลอดภัย และควรเน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้เสมอ

4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา มีการประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองและชุมชนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ และควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับองค์กรต่างในชุมชน พร้อมนำข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนมาประกอบการพิจารณาอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

จีรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ. (2553). *การบริหารจัดการในสถานศึกษา.* ค้นจาก https://www.gotoknow.org/posts/344752

ชัยชนะ ใจแก้ว. (2549). *ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ธรรมเกียรติ กันอริ. (2543). *พลิกสถานการณ์บนพื้นฐานกฎหมายปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.

นนทกานต์ คงเกิด. (2550). *ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตลออุทิศ.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ปรารีณา จันนวล. (2551). *ทรรศนะของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนรุจิเสรีวิทยา เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล. (2547). *รายงานการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล.* สตูล: ผู้แต่ง. (อัดสำเนา).

References

Jaikaew, C. (2006). *The opinions of parents on the education of Her Royal Highness Princess Soamsawali School.* Master thesis in Education, Suan Dusit University. (in Thai)

Junnaul, P. (2008). *The opinions of parents on education management in Rujiseri Pittaya School, Phayathai, Bangkok.* Master thesis in Education, Suan Dusit University. (in Thai)

Kongkird, N. (2007). *The opinions of parents on education management in Satit Lar-Uthit School*. Master thesis in Education, Suan Dusit University. (in Thai)

Kunari, T. (2000). *Chang situation on the education reform Act* . Bangkok: Chuanpim. (in Thai)

Munkongwattana, J. (22010). *Management in Education. Institutions.* Retrieved from https://www.gotoknow.org/posts/ 344752. (in Thai)

Satun Primary Educational Service Area Office. (2004). *Operational reports office of Satun Education Area.* (reproduce). Satun: Author. (in Thai)

การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

An Analysis of Multilevel Factors Affecting Gross Happiness Index for Students in Private Secondary Schools Under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration

ปรง ธาระวานิชและทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ศึกษความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน และระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 64 คน ครู 96 คน และนักเรียน จำนวน 2,880 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 32 โรงเรียน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3,040 คน แบบสอบถาม นวน 3 ฉบับ ใช้สำหรับสอบถามนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยแบบสอบถามทั้งสามฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย วิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของผู้เรียน วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของนักเรียน วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์พหุระดับด้วยสมการถดถอย กรณี 3 ระดับ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (hierarchical linear model) ผลวิจัยพบว่า ระดับความสุขมวลรวมของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยระดับผู้เรียนและปัจจัยระดับห้องเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยระดับผู้เรียนส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน ปัจจัยระดับห้องเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: ความสุข, ความสุขมวลรวมของผู้เรียน, ปัจจัยพหุระดับ

Abstract

The aim of this research was to study the relationships between factors operating at three different levels; at school; in the classroom; at pupil level; which influence pupils' general sense of happiness. The sample population comprised 3,040 people, and consisted of 64 school administrators, 96 teachers and 2,880 pupils from 32 schools. Questionnaires were used to collect data; each group was given a different questionnaire. The values of IOC for three questionnaires were 0.60 -1.00 .The relationship between the three factors, which were composed of school,

classroom and student levels, was analyzed by the Pearson product moment correlation coefficient, using SPSS for Window. The causal factor analysis of pupils was examined by the LISREL program, while the effect of the three factors on pupils' overall happiness was analyzed by the multilevel regression model, using HLM (a hierarchical Linear Model). The research results were as follows .The general happiness of pupils as a whole, with regard to each individual aspect was at a high level. The pupil and classroom factors exhibited statistically significant differences at a level of .01.with the general happiness of the pupils. The pupil level factor affected the general happiness of pupils. The classroom and school level factors had no effect on the overall happiness of pupils.

Keywords: happiness, gross happiness, student, multilevel factor

ความนำ

คนไทยและสังคมไทยเริ่มตื่นตัวที่จะติดตามความเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากมีเสียงเรียกร้องให้มีการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษามากขึ้น และเร่งรีบ ให้เกิดการปฏิรูปการเรียนการสอน ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ได้นำปรัชญาและกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางให้คนไทยถือปฏิบัติเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา โดยยึดทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมแห่งการสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาต่าง ๆ มีความรู้คู่คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะเป้าหมายที่สำคัญ คือให้ผู้เรียน เก่ง ดี และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 43-45)

จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสุข จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความสุขแก่ผู้เรียนในภาพรวม ซึ่งตัวบ่งชี้ความสุขเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าวจึงอาศัยดัชนีความสุขมวลรวมเป็นพื้นฐานพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุข โดยความสุขมวลรวม มีการใช้หลายคำ อาทิ ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness--GNH) ความสุขมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Happiness--GDH) ดัชนีความสุขมวลรวม (Gross Happiness Index--GHI) และการพัฒนาเป็นความสุขมวลรวมนานาชาติ (Gross International Happiness--GHI) ซึ่งความสุขมวลรวมเป็นดัชนีทางเลือกในการใช้เป็นเครื่องชี้สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม จากองค์ประกอบของความสุขมวลรวมดังกล่าว จะเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับความสุขมวลรวมของผู้เรียน และวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบความสุขมวลรวมของผู้เรียน โดยที่มีปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน ได้แก่ ปัจจัยระดับโรงเรียน จะเกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และเน้นการบริหารจัดการและมุ่งไปสู่คุณภาพ จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขมากขึ้น (Tribus, 1997, p. 83) เพราะผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถมองภาพอนาคตได้อย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ จุดประสงค์ และพันธกิจร่วมกันกับบุคลากรได้ และสามารถกระตุ้นให้บุคลากร

ร่วมกันนำพันธกิจไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์ของโรงเรียนนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบของความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น และวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อสะท้อนให้บุคลากรตระหนักถึงการมุ่งเน้นผลิตคุณภาพและการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วและสร้างความประทับใจ และยังส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน (Mohan, 2007; Goodlad, 1984, p. 56)

ปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขมวลรวมอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากครูโดยครูที่มีภาวะผู้นำจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสุขมวลรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Arbaugh (2001, pp. 42-54) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของอาจารย์ผู้สอน โดยพฤติกรรมด้านการมีส่วนรวมและให้ความใกล้ชิด มีความสัมพันธ์กับความสุขของผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียนนับว่ามีความสำคัญต่อคุณภาพของผู้เรียน เป็นวิธีการหรือกลยุทธ์สำหรับครูในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อนำพาผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยเลือกวิธีการสอน การจัดกิจกรรม การควบคุมวินัยเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (McCreary, 2012)

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ปัจจัยที่มีสาเหตุจากตัวผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะมีความสุขมวลรวมได้ ผู้เรียนต้องมีการยอมรับนับถือตนเอง โดยสร้างความรักและศรัทธาต่อการเรียน เพราะจะช่วยให้เกิดความรักความสนใจต่อบทเรียน ต่อครู และผู้ร่วมเรียน ตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ มองเห็นประโยชน์ และมีความหมายต่อตัวเอง นอกจากปัจจัยด้านการยอมรับนับถือตนเองที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขมวลรวมแล้ว ปัจจัยมนุษยสัมพันธ์ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในชีวิตเพิ่มขึ้น เพราะการสร้างมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์เพื่อทำให้ตนเอง บุคคลที่อยู่รอบตัวเรามีความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้เกิดความสุข มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี อีกทั้งการมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้เรียนในการพัฒนาบุคลิกภาพและทัศนคติที่ดี ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนเป็นอย่างดี (Cloninger & Zohar, 2011, pp. 24 -32)

ดังนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนเป็นทำการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผู้เรียน ร่วมกับการวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับตระหนักถึงข้อมูลสามระดับ ได้แก่ ระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและระดับผู้เรียน ซึ่งเป็นตัวแปรทั้งสามระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจะให้ผลถึงทิศทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับจะช่วยให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงสูงและมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ที่สำคัญสามารถป้องกันปัญหาความลำเอียงของการสรุปข้ามระดับได้ (aggregation bias) ปัญหาความผิดพลาดในการคำนวณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (misestimated standard error) และปัญหาความผันแปรของสัมประสิทธิ์การถดถอย (heterogeneity of regressions) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548, หน้า 25-32) อีกทั้งผู้วิจัยศึกษาบริบทของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนดำเนินการไปตามระเบียบของราชการ โดยที่กระทรวง ศึกษาธิการ มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนเอกชนให้พัฒนาตนพร้อมที่จะก้าวไปสู่มาตรฐานการศึกษา ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและ ระดับผู้เรียนกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรอิสระของผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

4. เพื่อศึกษาตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและระดับผู้เรียนที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. มีตัวแปรอิสระของผู้เรียนอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและระดับผู้เรียนกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน

3. มีตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียนและระดับผู้เรียนอย่างน้อย 1 ตัว ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสุขมวลรวมของผู้เรียน ผู้วิจัยใช้แนวความคิดของ Brooks (2008, pp. 228-230) โดยกล่าวถึงความสุขมวลรวม 4 ด้าน คือ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (3) การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและ (4) การส่งเสริมการปกครองที่ดีหรือธรรมาภิบาล และใช้แนวคิดของ Karma and Dorji (2008, pp. 25-36) กล่าวว่า ตัวชี้วัดความสุขมวลรวม โดยมีองค์ประกอบของความสุขมวลรวมประชาชาติ 9 มิติ ได้แก่ (1) สภาพทางจิตที่ดี (2) การใช้เวลา (3) พลังชุมชน (4) วัฒนธรรม (5) สุขภาพ (6) การศึกษา (7) สิ่งแวดล้อม (8) มาตรฐานความเป็นอยู่ และ (9) การปกครอง รวมถึงแนวคิดของประเวศ วะสี (2554) ได้สรุปสาระความสุขมวลรวมประกอบไปด้วย 4 ประการ ได้แก่ (1) ความเป็นอยู่ที่ดีทางกายภาพ (2) ความเป็นอยู่ที่ดีทางใจ (3) ความเป็นอยู่ที่ดีทางสังคม และ (4) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิญญาณ และใช้แนวคิดของ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2550, หน้า 15) ได้นำเสนอ 4 เสาหลักของความสุขมวลรวม ได้แก่ (1) การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมอย่างยั่งยืน (2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) การส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม และ (4) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จากแนวคิดเกี่ยวกับความสุขมวลรวมโดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความสุขมวลรวมนานาชาติ โดยนำมาสังเคราะห์เป็นความสุขมวลรวมของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทด้านการศึกษา 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านวัฒนธรรม (4) ด้านสุขภาพ

ปัจจัยเชิงสาเหตุของผู้เรียนและปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน ตัวแปรระดับโรงเรียน ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน สามารถจำแนกเป็นตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร ได้แก่ วิสัยทัศน์ การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ภาพลักษณ์ของโรงเรียน และสวัสดิการโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวความคิดของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ดังนี้

วิสัยทัศน์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Daft (1999, pp. 129-130) โดยให้ความสำคัญของวิสัยทัศน์สรุปว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถมองภาพอนาคตได้อย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ จุดประสงค์ และพันธกิจร่วมกันกับบุคลากรได้ และสามารถกระตุ้นให้บุคลากรร่วมกันนำ พันธกิจไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ

วางแผนกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าและอยู่รอดปลอดภัย สามารถต้านทานต่อวิกฤติการณ์ที่มากระทบได้อย่างมั่นคง โดยมุ่งความสุขมวลรวมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Kaufman and Zahn (1993, p. 9) โดยสรุปแนวคิดไว้ว่า การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญเป็นกุญแจสู่ความสุขของผู้เรียน เพราะการเน้นลูกค้าเป็นสำคัญนับว่าเป็นหัวใจของผู้นำ ตลอดจนทำให้ลูกค้าพึงพอใจ โดยเฉพาะผู้เรียนเกิดความสุขเป็นอย่างดี เกิดความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตและการบริการ

ภาพลักษณ์ของโรงเรียนนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของโรงเรียน เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็นไม่ว่าคนในโรงเรียน หรือชุมชน ภาพลักษณ์ของโรงเรียนจะสร้างความแตกต่างและมีอิทธิพลต่อบุคลากรในโรงเรียน สร้างความเข้าใจในบทบาทของโรงเรียน เปรียบเสมือนเป็นวัฒนธรรมโรงเรียนที่ทุกคนร่วมยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ สร้างความเข้าใจอันดีต่อบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ใช้แนวคิดของ Huebner (2010, Online) สรุปว่าภาพลักษณ์ของโรงเรียนยังเป็นรูปแบบของความคิด ความรู้สึก ความคิดเห็น และวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อสะท้อนให้บุคลากรตระหนักถึงการมุ่งเน้นผลิตคุณภาพและการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วและยังส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน

. สวัสดิการโรงเรียน ผู้วิจัยใช้แนวคิดของโรงเรียน วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2541, หน้า 146) กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดให้แก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเสมอภาคและทั่วถึง การจัดสวัสดิการแก่ผู้เรียนมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกสบายสามารถดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขมวลรวม โดยสนับสนุนความสำคัญของสวัสดิการที่ส่งเสริมการดูแลด้านสุขภาพ การแนะแนว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ งานสวัสดิการย่อมส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง และสนับสนุนการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตในโรงเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีความสุขเป็นอย่างดี

ตัวแปรระดับห้องเรียน ตัวแปรระดับห้องเรียนได้แก่ ตัวแปรของครู เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน สามารถจำแนกเป็นตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวความคิดของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ดังนี้

ภาวะผู้นำ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Lucas, et al. (2003, pp. 527-539) โดยเน้นภาวะผู้นำครูที่มีส่วนทำให้ผู้เรียนมีความสุข ทำให้การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนดีขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารที่ครูมีอารมณ์ขันจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน สามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญภาวะผู้นำครูควรมีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผน การประสานงาน ทักษะผู้นำ มุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตร ร่วมแก้ปัญหาความขัดแย้ง เน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการกำกับ ติดตาม และการประเมินผล การเรียนการสอนอย่างใกล้ชิดจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีความสุขมวลรวมมากขึ้น Podsakoff, et al. (2005, pp. 259-298)

การบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้วิจัยสรุปความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้ผู้เรียนมาโรงเรียน และใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข นอกจากนี้ครูที่สามารถจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนได้ดี มีการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุกสนานทำให้ผู้เรียนมีความสุขมากขึ้น อีกทั้งการจัดชั้นเรียนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับบทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน จำนวนผู้เรียน เป็นการสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้น่าสนใจไม่ซ้ำซากจำเจ ไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนจะเกิดความกระตือรือร้นและกระฉับกระเฉง และสร้างความสุขมวลรวมของผู้เรียน (Weinstein, 1996, pp. 25-31; Sukanya, 2010; Armento, 2011; Bower & Kamata, 2002)

ตัวแปรระดับผู้เรียน ตัวแปรระดับผู้เรียนเป็นตัวแปรคุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียน สามารถจำแนกเป็นตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร ได้แก่ การยอมรับนับถือตนเอง และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้แนวความคิดของตัวแปรอิสระ แต่ละตัว ดังนี้

การยอมรับนับถือตนเอง ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Rodewalt & Tragakis (2003, pp. 66-70) Luo and Shih (1997, pp. 181-187) ที่สรุปว่าการยอมรับนับถือตนเองช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ได้ระบายความขุ่นมัว ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ค่อยๆ เข้าใจความยุ่งยากในตนเอง ช่วยลดระดับความเครียด จากนั้นจะค่อยๆใส่ใจกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยสร้างความรักและศรัทธาต่อการเรียน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความสนใจต่อบทเรียน ต่อครูและผู้ร่วมเรียน อีกทั้งการยอมรับนับถือตนเอง (self-esteem) นับว่ามีความสำคัญ ผู้เรียนที่ยอมรับนับถือตนเองมากจะมีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ทำให้ตนเองมีความสุขมากขึ้น

มนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Kamp (2008) และ Berry and Hansen (1996, pp. 796-809) โดยสรุปว่า มนุษยสัมพันธ์นับว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์เพื่อทำให้ตนเอง และบุคคลที่อยู่รอบตัวเรามีความใกล้ชิดสนิทสนมทำให้เกิดความสุข ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและเกิดความสุขของผู้เรียน มนุษยสัมพันธ์ยังส่งเสริมมิตรภาพที่ดีต่อกันในโรงเรียน ผู้เรียนร่วมกันทำงานร่วมกิจกรรม ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ ทำให้การดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จ (Lykken & Tellegen, 1996, pp. 186-189) อีกทั้ง มนุษยสัมพันธ์ ช่วยให้เกิดความสามัคคี หรือสัมพันธภาพอันดี สามารถปฏิบัติงานกันอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้งในกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและเกิดความสุขในการทำงาน อีกทั้งยังทำให้มีความพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดซึ่งกันและกันจะนำไปสู่ความพอใจในชีวิต และทำให้มีความสุข

กรอบแนวคิดการวิจัย

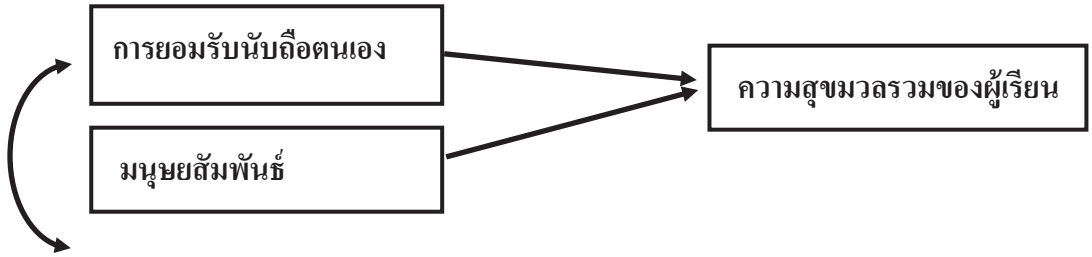

ภาพ 1 กรอบความคิดปัจจัยเชิงสาเหตุ

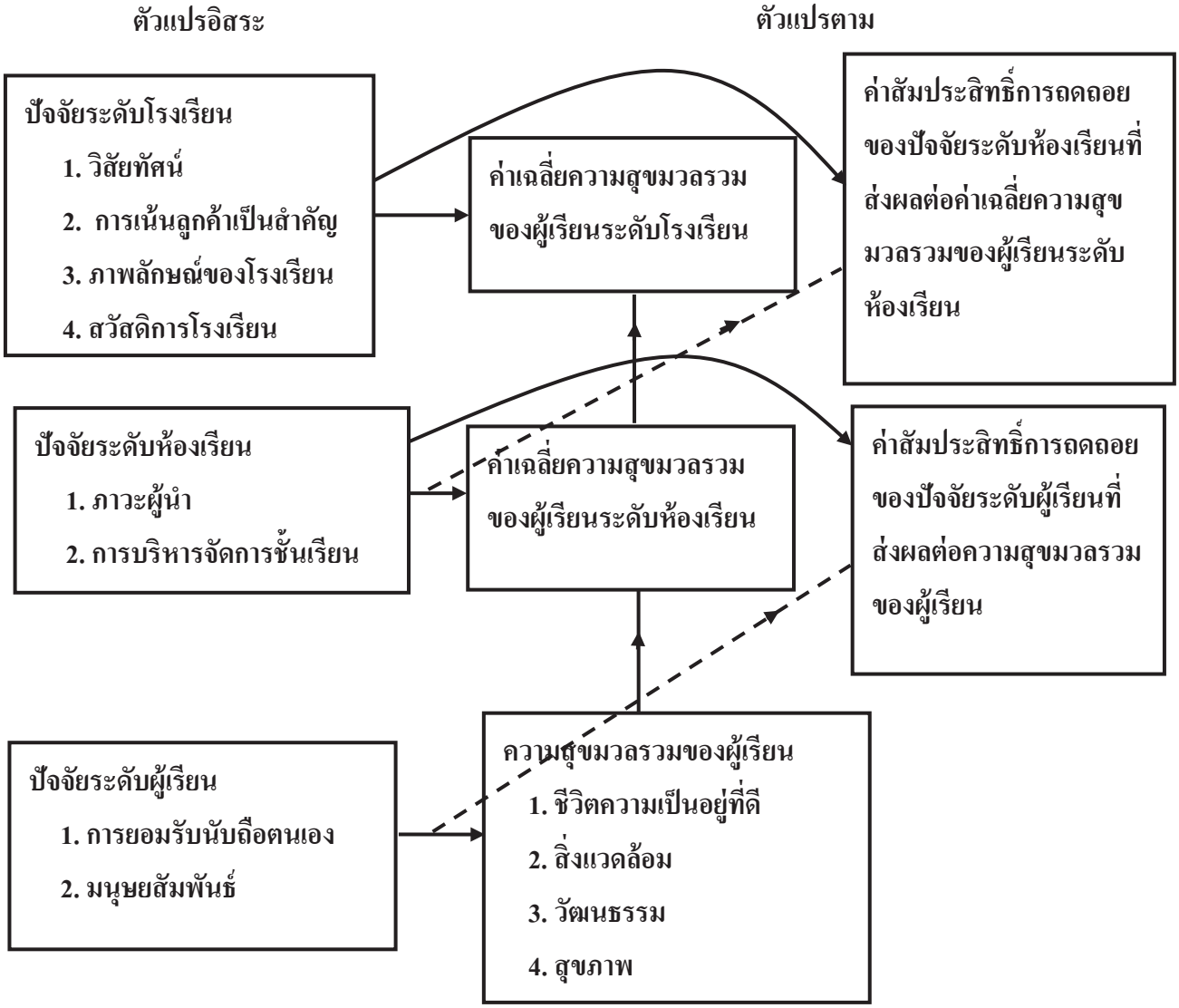

ภาพ 2 กรอบความคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเภทสามัญ จำนวน 9,796 โดยจำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 268 คน ครู จำนวน 335 คน และผู้เรียนจำนวน 9,193 คน จาก โรงเรียนทั้งหมด 67 โรงเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพหุระดับ ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวนตั้งแต่ 3 ห้องเรียนขึ้นไปมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนโรงเรียน 32 โรงเรียนจาก โรงเรียนทั้งหมด 67 โรงเรียน จากนั้นเลือกผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียน ๆ ละ 2 คน (โดยเลือกผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และรองผู้บริหารโรงเรียนอีก 1 คน) รวมจำนวน 64 คน ต่อจากนั้นเลือกครู 1 คน ในแต่ละห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน รวมจำนวนครู 96 คน และเลือกผู้เรียนในแต่ละห้องเรียน ๆ ละ 30 คน จากจำนวน 3 ห้องเรียน รวมจำนวนผู้เรียน 2,880 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้เรียนในโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 3,040 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผู้เรียนและ การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระทั้ง 3 ระดับ และตัวแปรตาม คือ ความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

3. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะตามแนวคิดและทฤษฎี

4. สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะที่เขียนไว้

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีในเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัด ด้วยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องด้วยค่า IOC (item-objective congruence index) จากการวิเคราะห์ค่า IOC จากแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ พบว่า แบบสอบถามสำหรับผู้เรียน จำนวน 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 แบบสอบถามสำหรับครูจำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 และแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารจำนวน 37 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้เรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน โดยเป็นผู้บริหาร 30 คน ครู 30 คน และผู้เรียน 30 คน

7. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตร

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค ได้ดังนี้

แบบสอบถามสำหรับผู้เรียน จำนวน 37 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.920 แบบสอบถามสำหรับครู จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.901 และแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 21 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.929

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย เพื่อขอความ อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งถึงผู้อำนายการโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งถึงผู้อำนายการโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแจกแบบสอบถามและนัดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามวันเวลาที่นัดหมาย โดยเก็บแบบสอบถามได้ครบถ้วน 3,040 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และบันทึกลงแฟ้มข้อมูล แล้วนำแฟ้มข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาทดสอบสมมติฐานต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าความถี่และร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค

2.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

3.1 วิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน และระดับผู้เรียนที่สัมพันธ์กับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

3.2 วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของผู้เรียน ที่มีอิทธิพลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

3.3 วิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียน ระดับห้องเรียน และระดับผู้เรียน ที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ด้วยพหุระดับ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป HLM

ผลการวิจัย

1.ระดับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75, SD = .56) และเมื่อพิจารณารายด้านของความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ($\overline{X}$ = 3.88, SD = .69) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$ = 3.77, SD = .72) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ($\overline{X}$ = 3.69, SD = .53) และด้านสุขภาพ ($\overline{X}$ = 365, SD = .76)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับผู้เรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร สรุปได้ ดังนี้

2.1 ปัจจัยระดับผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การยอมรับนับถือตนเอง และ มนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ และการบริหารจัดการชั้นเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ภาพลักษณ์ของโรงเรียน และสวัสดิการโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยผู้เรียน ได้แก่การยอมรับนับถือตนเองและมนุษยสัมพันธ์มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร อีกทั้งการยอมรับนับถือตนเองและมนุษยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กัน

4. ปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า

4.1 ปัจจัยระดับผู้เรียน ได้แก่ การยอมรับนับถือตนเอง และมนุษยสัมพันธ์ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

4.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำ และการบริหารจัดการชั้นเรียนไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

4.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ วิสัยทัศน์ การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ภาพลักษณ์ของโรงเรียน และสวัสดิการโรงเรียนไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

การอภิปรายผล

1. ความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และด้านสุขภาพตามลำดับ เพราะความสุขมวลรวมเป็นการพิจารณาในภาพรวมของผู้เรียนโดยอาศัยแนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness--GNH) เป็นการมองการพัฒนาอย่างเป็นระบบที่ไม่ได้เน้นตัวเลขในการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้นมุมมองเรื่องความสุขที่แท้จริงของสังคมเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะวัฒนธรรมช่วยให้เกิดความเป็นเอกภาพทั้งความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้และความรู้สึกของสมาชิกในโรงเรียน เช่น การใช้ภาษาเดียวกัน การมีความคิดแบบเดียวกัน ทำให้เกิดระเบียบแบบแผน ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ปัจจัยระดับผู้เรียน พบว่า การยอมรับนับถือตนเอง และมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลวิจัยนับว่าสอดคล้องและเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะผู้เรียนที่มีการยอมรับนับถือตนเอง จะมีความรู้สึกในทางที่ดีต่อตนเองและบุคคลอื่น มีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ

มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

3. ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำ และการบริหารจัดการชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร แต่ไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะภาวะผู้นำไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่ยังขาดภาวะผู้นำในด้านการวางแผนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะมีการเตรียมตัวในการสอน แต่ครูส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล โดยเฉพาะยังขาดเทคนิคหรือกลยุทธ์ในการสอน การสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในบทเรียน และที่สำคัญปัญหาการขาดแคลนครูให้ครูบางส่วนไม่ได้มีความชำนาญในการสอนที่ตรงกับวิชาที่ตนถนัดและสนใจ ขาดความมั่นใจในการสอน เป็นผลทำให้การเรียนการสอน ขาดความสนุกสนาน ปัญหาดังกล่าวเป็นผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนขาดความสุขในการเรียนรู้

4. ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า วิสัยทัศน์ การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ ภาพลักษณ์ของโรงเรียนและสวัสดิการโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร แต่ไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน มีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ส่วนใหญ่ยังเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์น้อย การวางแผนกลยุทธ์จะอยู่ในวงจำกัด โดยผู้ที่วางแผนกลยุทธ์จะเป็นผู้บริหาร เช่น ผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ระดับรองผู้บริหาร ยังไม่สามารถลงไปสู่ผู้ปฏิบัติการหรือครูได้ จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการกระจายวิสัยทัศน์ไปยังบุคลากร โดยเฉพาะขาดการจัดทำแผนระยะยาว ขณะเดียวกันบุคลากรในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ โรงเรียนยังเปิดช่องทางในการให้ผู้เรียนหรือผู้ปกครองได้เสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะยังขาดการประเมินความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารและการบริการในโรงเรียน ขาดการสำรวจความต้องการและความจำเป็นของลูกค้าเพื่อนำมาวางแผนพัฒนาผลผลิตและขาดการ เชื่อมโยงจากไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความสุขของผู้เรียนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้มีปัจจัยระดับผู้เรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนสัมพันธ์กับความสุขมวลรวมของผู้เรียน แต่ปัจจัยระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียนไม่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรหาปัจจัยตัวอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสุขมวลรวมของผู้เรียนระดับชั้นอื่น ๆ หรือโรงเรียนในสังกัดอื่น

2. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับความสุขมวลรวมของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติ ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สมควรศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์และคุณธรรมของผู้เรียนในโอกาสต่อไป

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปสมควรวิจัยในลักษณะที่เน้นศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ (multilevel path analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสาเหตุที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ เช่น ศึกษาเป็นรายกรณี หรือพหุกรณีในเรื่องความสุขมวลรวมของผู้เรียน หรือวิจัยเชิงเปรียบเทียบความสุขมวลรวมของผู้เรียนระหว่างหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

ประเวศ วะสี. (2554). *ลำดับความสุข*. ค้นจาก http:/www.account.co.th/ view-news.php? itemid- 1044

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2550). *ภูฏาน-ไทยมิตรภาพแห่งความสุขไร้พรมแดน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย. (2541). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา*. ปริญญานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). *การวิเคราะห์พหุระดับ = Multi – level analysis*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

Armento, B. J. (2011). *Teacher behavior and effective teaching of concepts*. Retrieved from www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordD.

Arbaugh, B. (2001). How instructor immediacy behaviors affect student satisfaction and learning in web-based courses. *Business Communication Quarterly, 64*(4), 42-54.

Berry, D. S., & Hansen, J. S. (1996). Positive affect, negative affect, and social interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 796-809.

Bower, Beverly L. & Kamata, Akihito. (2002). *Factors influencing student satisfaction with online courses.* Retrieved from http://finarticles.com/p/articles/mi_hb3325/is_3_4/ai_n28804318/

Brooks, A. (2008). *Gross national happiness*. New York: Basic Books.

Cloninger, R. & Zohar, A. H. (2011). Personality and the perception of health and happiness. *NY: Madison Square, 128*(12), 24-32.

Daft, R. l. (1999). *Leadership: Theory and practice*. Orlando: The Dryden.

Goodlad, J. I. (1984). *A place called school: Prospects for the future*. New York: McGraw Hill.

Huebner, S. (2010). *Students and their Schooling: Does happiness matter?*. Retrieved from www.nasponline.org/publications/cq/mo

Kamp, D. (2008). Committed relationship increases happiness. Retrieved from *ellness/articles/6690/committed*

Karma, U. & Dorji, P. (2008). *Gross national happiness: Practice and measurement: the proceedings of the fourth international conference on gross national happiness, 24-26 November 2008* . Bhutan: The Centre for Bhutan Studies.

Karnjanavasri, S. (2005). *Multi - level analysis.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Kaufman, R. & Zahn, D. (1993). *Quality management plus*. California: Corwin Press.

Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y., & Diener, E. (2003). Reexamining adaptation and the set point model of happiness: Reactions to changes in marital status. *Journal of Personality and Social Psychology, 3*(84), 527-539.

Luo, L., & Shih, J. B. (1997). Source of happiness: A quality approach. *The Journal of Social Psychology, 137*(2), 181-187.

Lykken, D., & Tellegen, A. (1996). Happiness is a stochastic phenomenon. *Psychological Science,* (7), 186-189.

McCreary, R. (2012). *Classroom management definition*. Retrieved from www.ehow.com › Education

Ministry of Education. (1998). *Line activities to promote smart features happy.* Bangkok: Kurusapa. (in Thai)

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B. & Bommer, W. H. (1996).Transformational leader behaviors and substitutes for leader ship as determinants of employee satisfaction, commitment, trust, and organizational citizenship behaviors. *Journal of Management, 22*(2), 259-298.

Radha, M. (2007). *School effectiveness school image.* Retrieved from http://www .ejkm.com/volume mage/art3.htm

Rodewalt, F. & Tragakis, M. W. (2003). Self-esteemand self-regulation: Toward optimal studies of self-esteem. *Psychological Inquiry, 14*(1), 66-70.

Satabanthaipat. (2011). *Happiness index would be good.* Retrieved from http://faq.sufficiencyeconomy.com/ 2006/11/blog-post.html (in Thai)

Sukanya, L. (2010). *Classroom management model*. Retrieved from http://hongte25.multiply.com/ journal/item/24

Suratroungchai, V. (1998). *Curriculum development, training, knowledge about prevention and control of AIDS for teachers.* Master's thesis in Education, Srinakarinvirote University. (in Thai)

Tribus, M (1997). *Quality management in education*. Retrieved from http://www deming.eng/ elemson.edu/pub/tqmbbs/education/qualed.txt.

Vasri, P. (2011). *Hierarchy of happiness.* Retrieved from http:/www.account.co.th/ view-news.php? itemid- 1044. (in Thai)

Wattanasiritham, P. (2007). *Bhutan - Thailand friendship of boundless joy.* Bangkok: Prickwangraphic. (in Thai)

Weinstein, C. S. (1996). *Secondary classroom management*. Boston: McGraw-Hill.

กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

Strategies for Activities Development of Primary School Learners in Promoting Good Citizenship According to the Security Idealogy and Security Policy Promote Good Citizenship within Southern-Border Provinces of Thailand

ปราณี จันทร์ดี และทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (2) พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (3) กำหนดกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน และ (4) ประเมินกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร และครู โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 830 ตัวอย่าง จากจำนวนโรงเรียน 1,011 โรงเรียนโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากำหนดกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี แล้วนำกลยุทธ์ที่ได้ไปทำการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการจัดกิจกรรมผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (2) พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3) ปัจจัยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในภาพรวมได้ (4) การประเมินกลยุทธ์ในประเด็นของความเหมาะสมความเป็นไปได้ความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 คนโดยคะแนนรวมเฉลี่ยทั้งสี่ด้านเท่ากับ 9.23 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 7.3 คะแนนการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกัน (W=0.716) และมีความน่าเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.914 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ 0.90

คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, ความเป็นพลเมืองดี, อุดมการณ์และนโยบายความมั่นคง, จังหวัดชายแดนภาคใต้, กลยุทธ์การจัดกิจกรรม, การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

Abstract

This research aimed to study the development of activities that would produce patterns of behavior promoting good citizenship .It also wanted to evaluate strategies leading to activity development to achieve this goal. The sample population included school directors, Primary School teachers, comprising 8230 people from 1,011

schools. Questionnaires were used and also mean standard deviation and multiple regression. Afterwards, the data was used to develop a strategy of activities development for primary children, to promote good citizenship.
The strategy was submitted for group discussion by 12 experts. Results were as follows: (1) the activities development of primary children was generally at a high level. (2) Pupil behavior focusing upon good citizenship was at a moderate level. (3) Factors governing activities can generally predict the behavior of a good citizen. (4) The assessment of the manual by the 12 experts showed ($\overline{X}$ x =9.32) points out of 10.00 for suitability, possibility, accuracy and applicability, which was higher than that of the set 9.90 points. The results of the experts 'assessments were concordant (w = 0.716 at ac.01) and reliable oc=.0914) which were higher than the standard criteria for decision-making of 0.900

Keywords: activities development, behavior of students, good citizenship, security idealogy, security policy, security policy Southern-Border Provinces

ความนำ

ความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยี เป็นสาเหตุให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป คนไทยขาดจิตสำนึกในการพัฒนาตนให้มีจิตสาธารณะ ขาดจิตสำนึกที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม แม้มีวิชาหน้าที่พลเมือง ให้นักเรียนทุกคนเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นเพียงสาระหนึ่งในวิชาวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น ความสำคัญไม่มีผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ทำให้นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควรที่จะพัฒนาสื่อวิธีการสอนให้เหมาะสมกับยุคสมัย วิชาหน้าที่พลเมืองกลายเป็นวิชาที่ไม่น่าสนใจ จึงทำให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่สามารถสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยได้ (คณะอนุกรรมการกนป.ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2553, หน้า 2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระวิชาการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองในปัจจุบัน เน้นความรู้และวิธีการสอนแบบบรรยาย ทั้งที่ความเป็นพลเมือง คือการพัฒนาตนเองของผู้เรียน ไปสู่การเคารพตนเอง เคารพผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามที่กล่าวมาต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อเกิดความรู้สึก ผูกพันฉันมิตรเมื่อเข้าไปสัมผัสชีวิตจริงในชุมชนในสังคม (คณะอนุกรรมการกนป. ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2553, หน้า 2)

นอกจากนี้ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตปัญหาสังคมด้านเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากเกิดภาวะเด็กกลุ่มเสี่ยงเด็กด้อยโอกาสเยาวชนผู้กระทำผิดการตั้งครรภ์ในวัยอันไม่สมควรการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาค่านิยมต่างชาติติดสารเสพติดการใช้เวลาส่วนใหญ่กับเทคโนโลยีและอื่น ๆในปีพ.ศ. 2554 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชนได้พบเด็กกลุ่มเสี่ยงเด็กด้อยโอกาสเด็กถูกผลักออกเด็กล่องลอยในสังคมไทยถึง 5 ล้านคน (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ, 2556, หน้า 1) ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสาเหตุทำให้การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองไม่ประสบความสำเร็จ โดยในอดีตอาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ (1) การเรียนรู้

เพื่อการเป็นพลเมืองมีความเสี่ยงสูงและได้รับผลตอบแทนต่ำ (2) การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองเป็นวิชาที่ไม่ได้รับความนิยมในโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเสี่ยงสูงเพราะอาจถูกกล่าวหาว่ามีความลำเอียงหรือกระด้างกระเดื่องต่อรัฐ (3) ขาดแคลนทรัพยากรและครูผู้สอนและ (4) ไม่มีนิยามศัพท์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองหรือการเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมือง (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2548, หน้า 18)

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านศาสนา เนื่องจากอดีตสามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เคยเป็นเมืองที่มีความเจริญทางการค้าและเป็นเมืองท่าที่มีชื่อเสียง มีพ่อค้าจากซีกโลกตะวันตกและซีกโลกตะวันออกจำนวนมากเข้ามาเป็นเวลาช้านาน ส่งผลทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนพื้นเมืองและกลุ่มชนภายนอก บริเวณนี้จึงมีความหลากหลายทั้งทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรมแบ่งออกได้เป็น วัฒนธรรมศาสนาพุทธ วัฒนธรรมศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมจีนในขณะที่สภาวการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน จุดเริ่มต้นเหตุการณ์ พ.ศ. 2547 หลังจากยุบ ศอ.บต. และ พตท.43 เหตุการณ์ได้เกิดขึ้นท่ามกลางความสูญเสีย ทุกคนอาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ว่าฐานะ ตำแหน่งใด จะเป็นฝ่ายรัฐบาล ข้าราชการผลเรือน ตำรวจ ทหาร อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ครู พระสงฆ์ ผู้นำศาสนา ชาวบ้าน ถูกทำร้าย ฆ่ารายวัน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านชีวิต ด้านอาชีพ ด้านทรัพย์สิน ด้านจิตใจ และการประกอบศาสนกิจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชุมชนต่างศาสนา วัฒนธรรม ที่อยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาร่วมร้อยปี มีความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจ จากผลกระทบเกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย นำไปสู่ฐานของความคิดขัดแย้งกัน ชาวพุทธถูกดึงเข้าไปร่วมอยู่กับรัฐบาลในฐานเป็นคนไทยพุทธ ชาวมุสลิม ถูกดึงเข้าไปร่วมอยู่กับผู้ก่อความไม่สงบ โดยทั้งสองฝ่ายต่างไม่รู้ว่าใครเป็นใครในพื้นที่ ต่างเป็นผู้ถูกกระทำ (ประสิทธิ์ รัตนมณี และคณะ, 2550)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลกระทบต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีของเด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่ม เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา 5 ยุทธศาสตร์ ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2556-2559 ดังนี้ (1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างอาชีพการมีงานทำ (3) ยุทธศาสตร์ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (4) ยุทธศาสตร์ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ (5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยในยุทธศาสตร์ที่ 4 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้าใจ สนับสนุนและพัฒนาด้านศาสนศึกษาที่เท่าเทียม สร้างความเข้าใจในนโยบายสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็นชาติไทย ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สร้างความเข้าใจในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และหลักศานาที่ถูกต้องตามแนวทางสันติวิธี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายุทธศาสตร์นี้มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสามารถปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นจะสามารถเข้าใจ และอยู่ร่วมกันได้ในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ลดความขัดแย้ง นอกจากนี้กลยุทธ์นี้ผู้วิจัยมองว่าน่าจะสามารถบูรณาการเข้ากับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ เพราะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนถูกออกแบบมาเพื่อให้เกิดการ บูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพที่มีในตนอย่างเต็มที่ เลือก ตัดสินใจ ได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตได้อย่างมี

คุณภาพ เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพทางการเรียน เป็นต้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมมีวินัยและมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงามเป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิดการสื่อสารการแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นการสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ซึ่งการศึกษากลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นเครื่องมือเตรียมทรัพยากรบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก้าวสู่ความเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

4. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและการนำไปใช้ประโยชน์ของกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่กำหนดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยใช้หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้ (1) กิจกรรมแนะแนว (2) กิจกรรมนักเรียน (3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 2-4)

2. ในส่วนของความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยใช้อ้างอิงจากยุทธศาสตร์การดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2556-2559) โดยเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นตัวแปร 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการรักความเป็นไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม (2) ด้านความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในกระบวนการเรียนรู้แบบ 2 ภาษา (3) ด้านการสร้างความเข้าใจในประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ (4) ด้านการปฏิบัติตามหลักศาสนาเพื่อสันติวิธี และ (5) ด้านการมีความรักชาติ ศาสนาที่ตนนับถือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, หน้า 11)

3. ในประเด็นการกำหนดกลยุทธ์การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (2) การจัดทำกลยุทธ์ (3)

การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ (4) การประเมินผลและการควบคุม (Wheelen & Hunger, 2002, p. 9)

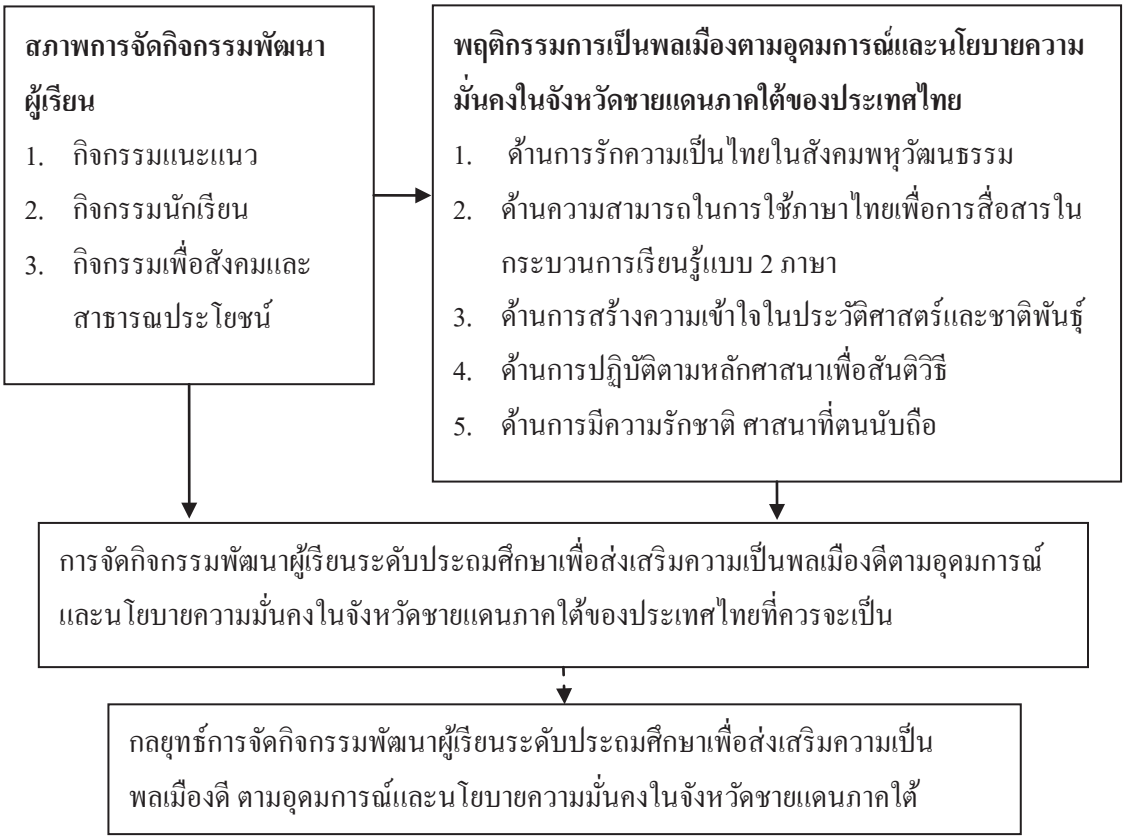

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ระเบียบวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น สามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยหรือตามแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2556-2559) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ และแนวคิดเกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทำการศึกษาจากเอกสารตำรา งานวิจัยต่าง ๆ

2. ดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ การสร้างแบบสอบถาม โดยเริ่มตั้งแต่เตรียมการออกแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาในบริบทการจัดการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้ง 3 กิจกรรม และศึกษาพฤติกรรม

การเป็นพลเมืองดีของนักเรียนตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือตามแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2556-2559) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยนำผลที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผนวกกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวคิดความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคง รวมทั้งวิธีการสร้างกลยุทธ์ ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดเป้าประสงค์ ภารกิจ และจุดประสงค์ และการกำหนดกลยุทธ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะข้อสังเกตของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากการประชุมสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่สร้างขึ้นไปจัดประชุมสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน เพื่อหาฉันทามติของร่างกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1,011 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค่าเฉลี่ยของประชากร ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ เมื่อยอมให้ความคลาดเคลื่อนของการประมาณสัดส่วนเกิดขึ้นได้ ±10% ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ศิริชัย กาญจวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์, ดิเรก ศรีสุโข, 2551, หน้า 150) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 286 โรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยกำหนดผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน และข้าราชการครูโรงเรียนละ 2 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 858 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสอบถามวัดสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (2) แบบสอบถามประเมินกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วน ดังนี้ (1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เสริมด้วยการโทรศัพท์ขอความอนุเคราะห์อีกทางหนึ่ง โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 830 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.74 ซึ่งได้เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2557-30 สิงหาคม 2557 (2) แบบสอบถามวัดประเมินกลยุทธ์ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลประกอบด้วย ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การทดสอบความสอดคล้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปเป็น 4 ส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. สภาพการจัดกิจกรรมผู้เรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของตัวแปรรวมทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง

2. พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ของตัวแปรรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
ปานกลาง

3. การสร้างกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เป็นพื้นฐานในการจัดทำพร้อมกับศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวคิดความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคง รวมทั้งวิธีการสร้างกลยุทธ์ ทั้ง 4 ขั้นตอนได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดเป้าประสงค์ ภารกิจ และจุดประสงค์ และการกำหนดกลยุทธ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะข้อสังเกตของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากการประชุมสนทนากลุ่ม

4. ผลการประเมินกลยุทธ์การจัดกิจกรรมผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในประเด็นของความเหมาะสมความเป็นไปได้ความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทั้ง จำนวน 12 คนได้ให้คะแนนในประเด็นต่าง ๆ โดยด้านการใช้ประโยชน์ได้คะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ ความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องได้คะแนนรวมน้อยที่สุดโดยคะแนนรวมเฉลี่ยทั้งสี่ด้านเท่ากับ 9.23 คะแนนซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ 7.3 คะแนนและคะแนนที่ได้จากการคำนวณค่าสถิติ Concordance ได้เท่ากับ 0.716 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 0.644 สถิติทดสอบ Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้ทรงคุณวุฒิเท่ากับ 0.914 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (important research) คือ 0.9

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไรจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มีกระบวนการคิดมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุขมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองครอบครัวสังคมและประเทศชาติโดยกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมผู้เรียนคือ (1) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ความชำนาญทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น (2) ผู้เรียน

ค้นพบความสนใจความถนัดและพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง (3) ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาอาชีพ (4) ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพเจตคติค่านิยมในการดำเนินชีวิตและเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรม (5) ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ (สุขพัชรา ซิ้มเจริญ, 2545, หน้า 4) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เทคโนโลยี ก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความสุขบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน จึงทำให้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ถูกกำหนดโดยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อันจะนำไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 7)

ในการวิจัยนี้ยังพบเพิ่มเติมอีกว่า โรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีการศึกษาวิเคราะห์ สำรวจ รวมทั้งการปรับปรุงสภาพปัญหาระหว่างการจัดกิจกรรม “เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์” มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์สามารถบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรมจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ในขณะที่ผลการวิจัยอีกส่วนหนึ่งยังพบว่า กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่มีความพร้อมในการปฏิบัติน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมแนะแนวจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะซึ่งบางโรงเรียนก็มีบุคลากรไม่เพียงพอนอกจากนี้กิจกรรมแนะแนวอาจจะยังขาดการสร้างสรรค์กิจกรรมให้เกิดความสนใจของนักเรียนรวมทั้งกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและโลก อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมแนะแนวควรจัดควบคู่ทั้งในชั้นเรียนและบริการให้คำปรึกษานอกชั้นเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน และครูทุกคนในโรงเรียนต้องสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาแต่ผู้เรียนได้โดยเฉพาะครูประจำชั้น ซึ่งจะต้องดูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารจึงควรจัดให้มีการอบรมครูประจำการ เรื่องการแนะแนว และครูทุกคนควรศึกษาเรียนรู้เรื่องการแนะแนวให้เข้าใจชัดเจน เพื่อจะได้จัด

กิจกรรมและให้บริการแก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ดวงกมล สินเพ็ง, 2553, หน้า 112-113)

2. นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยหรือไม่ อย่างไรจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ของตัวแปรรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยกว่าคือ ด้านการมีความรักชาติ ศาสนาที่ตนนับถือ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเรื่องของการรักชาติ ศาสนาที่นับถือนั้นถูกปลูกฝังมาตั้งแต่กระบวนการของครอบครัวอยู่แล้ว เมื่อมาถึงโรงเรียนได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา นักเรียนสามารถปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่โรงเรียนระดับประถมศึกษาปลูกฝังให้ (1) เป็นพลเมืองดีของชาติ พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง (2) ธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น เข้าร่วม ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ปรองดองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม (3) ศรัทธายึดมั่น ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ (ศาสนาพุทธ) และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ และ (4) เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ พฤติกรรมบ่งชี้ เช่น มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 5-6) ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่น การจัดกิจกรรมตามหลักศาสนาที่นักเรียนนับถือ การจัดกิจกรรมประกวดคำขวัญวันพ่อแห่งชาติ การจัดกิจกรรมทำความดีถวายในหลวง เป็นต้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่วนหนึ่งซึ่งมีผลต่อการแสดงออกถึงความรักในชาติ ศาสนาของนักเรียน

ผลการศึกษาอีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในกระบวนการเรียนรู้แบบสองภาษามีคะแนนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเป็นอาณาบริเวณที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์นั่นคือเคยเป็นเขตแดนรัฐปัตตานีที่มีอาณาเขตกว้างครอบคลุมเขตสามจังหวัดและสี่อำเภอในจังหวัดสงขลาต่อเนื่องไปถึงรัฐกะลันตันในมาเลเซียและเคยเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมก่อนที่จะมาอยู่ใต้การปกครองของไทยสภาพดังกล่าวได้กลายเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาด้านการสื่อสาร (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2551, หน้า 7) ส่วนใหญ่วิถีชาวบ้านใช้ภาษามลายูสื่อสารในสังคมท้องถิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมการสื่อสารโดยใช้ภาษามลายู (ดุสิต หวันเหล็ม, 2552, หน้า 6) จึงส่งผลให้นักเรียนไทย-มุสลิม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวันน้อยกว่าการใช้ภาษามาลายู ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรจะส่งเสริมการใช้ภาษามลายูในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนไทย-พุทธ เพื่อเป็นการลดช่องว่างอันเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างอัตลักษณ์พหุวัฒนธรรมวิถีพุทธและวิถีมุสลิม

3. กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีลักษณะอย่างไรจากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในภาพรวมได้ ได้แก่ ปัจจัยด้านกิจกรรมแนะแนว ปัจจัยด้านกิจกรรมนักเรียน และปัจจัยด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ด้วยจุดประสงค์หลักของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ คือ มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายสติปัญญาอารมณ์และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรมมีระเบียบวินัยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ทักษะและเจตคติ จากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญได้แก่ความสามารถในการสื่อสารความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 2-4) ดังนั้นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สามารถใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีได้เช่นเดียวกัน

กลยุทธ์ที่ 1 การรักความเป็นไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม : ให้นักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง และสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนของตนเองสู่ผู้อื่นได้ โดยใช้กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในการถ่ายทอดทั้งนี้ กลยุทธ์นี้จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองอย่างลึกซึ้ง โดยนักเรียนจะสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองสู่ผู้อื่นได้ นักเรียนจะสามารถเข้าใจสังคมและเข้าใจความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนอกจากนี้กลยุทธ์นี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างไร โดยที่เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามระดับการพัฒนานักเรียนของทฤษฎีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของ Banks (1994, p. 58) ที่กล่าวไว้ 6 ระดับดังนี้ ระดับที่ 1 ลุ่มหลงวัฒนธรรมตนเองปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นระดับที่ 2 ลุ่มหลงวัฒนธรรมอื่นปฏิเสธวัฒนธรรมตนเองระดับที่ 3 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองระดับที่ 4 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นระดับที่ 5 สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแสดงออกถึงความเป็นของชาติของตนระดับที่ 6 สะท้อนความเป็นชาติของตนและมนุษย์โลก

กลยุทธ์ที่ 2 ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในกระบวนการเรียนรู้แบบ 2 ภาษา : ให้นักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในกระบวนการเรียนอย่างน้อยมากกว่า 3 ภาษา ได้แก่ภาษาไทย ภาษามาลายู และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ในสังคมโลกปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีความสำคัญมากในการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมืออันดับหนึ่งสำหรับพลเมืองอาเซียน ในการสื่อสารสร้างสัมพันธ์สู่โลกกว้างของภูมิภาคอาเซียนอย่างไรก็ตามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็นดินแดนที่มีอัตลักษณ์พิเศษด้านภาษาและวัฒนธรรมประชากรร้อยละ 83 พูดภาษามลายูถิ่น (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2551, หน้า 7) ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ควรเพิ่มความรู้เกี่ยวกับภาษามลายูให้กับนักเรียนไทยพุทธ เพื่อให้การสื่อสารลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะเป็นส่วนหนึ่งในการลดปัญหาความแย้งระหว่างวัฒนธรรม และส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาสากลในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้อย่างสมบูรณ์

กลยุทธ์ที่ 3 ความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยในบริเวณดินแดนแหลมมาลายู: นักเรียนระดับประถมศึกษา

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยในบริเวณดินแดนแหลมมาลายูที่เป็นประเทศไทยทั้งนี้บริเวณดินแดนแหลมมาลายูมีประวัติศาสตร์ยาวนานทั้งประวัติของชนพื้นเมือง ประวัติศาสตร์เผยแพร่ศาสนา ประวัติศาสตร์การควบรวมดินแดนกับประเทศไทย เป็นต้น ดังนั้นเด็ก ๆ และเยาวชนควรได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตของกลุ่มชาติพันธุ์ในการต่อสู้และปรับตัวต่อแรงกดดันต่าง ๆ ในสภาพความเป็นจริงของช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ สิทธิ ความมีตัวตน และภูมิปัญญาของทุก ๆ กลุ่มชาติพันธุ์อย่างเท่าเทียมกันกลยุทธ์นี้จะส่งผลให้นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ในพื้นที่ของตนเอง เรียนรู้ที่จะยอมรับและกลมกลืนกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่งเสริมสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

กลยุทธ์ที่ 4 การปฏิบัติตามหลักศาสนาเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ : นักเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ เข้าใจความสำคัญของพิธีกรรมทั้งมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนามากยิ่งขึ้นโดยใช้กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ศาสนาหมายถึง หลักการอันถูกต้องและสอดคล้องกับกฎจักรวาลที่พระศาสดาค้นพบและสั่งสอนไว้ให้คนปฏิบัติตามเพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขในโลกนี้และเมื่อตายไปแล้วก็จะได้บรรลุฝั่งโลกุตตรอันเป็นนิรันดร (แสง จันทร์งาม, 2545, หน้า 10) โรงเรียนต้องทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องของ “ศาสนิกสัมพันธ์” และเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง “ศาสนาที่ตนนับถือ” เพื่อปลูกฝังให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหลากหลายทางด้านศาสนา โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามรองลงมาศาสนาพุทธ ดังนั้นโรงเรียนสามารถใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศาสนพิธี ศาสน-สถาน ศาสดา เป็นต้น อย่างไรก็ตามกลยุทธ์นี้นักเรียนจะได้ซึมซับศีลธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

กลยุทธ์ที่ 5 การมีความรักชาติ ศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีสติและสร้างสรรค์: นักเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความรักชาติ และศาสนาที่ตนนับถือโดยใช้กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน กลยุทธ์นี้เป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนสามารถแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี ปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 5-6) ซึ่งการสร้างค่านิยมร่วมที่ดีที่ถูกต้องเหมาะสมให้เกิดขึ้นสมาชิกในสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังกันตั้งแต่เด็ก ๆ

4. กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ มีความถูกต้องและการนำใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดจากผลการประเมินกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยพบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ได้คะแนนมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการกำหนดกลยุทธ์ดังกล่าวข้างต้นนั้นผู้วิจัยประยุกต์นำเอากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนจัดอยู่แล้วในปัจจุบัน แต่อาจจะเพิ่มเติมเนื้อความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าไปให้สอดคล้องกับการทำกิจกรรมของนักเรียน มุ่งเน้นให้

ชุมชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้นักเรียนเริ่มต้นเรียนรู้จากชุมชนแล้วค่อยขยายไปสู่ชุมชนอื่น ๆ และสู่พื้นที่อื่น ๆ ตามลำดับขั้น การสร้างกลยุทธ์ของผู้วิจัยนั้นอยู่บนพื้นฐานองค์ประกอบของการสร้างกลยุทธ์ตามแนวคิดของ Wheelen and Hunger (2002, p. 9) ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ก่อนการจัดทำกลยุทธ์ ในขณะที่กลยุทธ์นั้นประกอบไปด้วยการกำหนดพันธกิจ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้การพัฒนากลยุทธ์และการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการกำหนดกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ครั้งนี้จะช่วยวางแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2549, หน้า 16) คือ สามารถช่วยจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ (พิบูล ทีปะปาล, 2551, หน้า 25)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยขอนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ควรนำ กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่สร้างขึ้นไปขยายผลในเชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสังคมพหุวัฒนธรรมต่อไป

2. รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษาระดับประถมศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายในเชิงเชื้อชาติ และศาสนา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในการนำกลยุทธ์นี้ไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาระดับประถมศึกษาสามารถปรับกลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับผู้เรียน สภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ให้ชัดเจน และเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา รวมทั้งสามารถประยุกต์กลยุทธ์ แนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามอุดมการณ์และนโยบายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. เมื่อสถานศึกษานำกลยุทธ์ที่ 1 การรักความเป็นไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม มาใช้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ก่อนเปิดภาคการศึกษา โดยมุ่งเน้นการทำกิจกรรมบูรณาการร่วมกันทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาที่ 1-6 และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการติดต่อ ประสานงาน และเชิญวิทยากรท้องถิ่นเพื่อมาให้ความรู้กับนักเรียน

4. เมื่อสถานศึกษานำกลยุทธ์ที่ 2 ความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในกระบวนการเรียนรู้แบบ 2 ภาษา มาใช้ ผู้บริหาร

สถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาครูผู้สอนภาษามาลายู และครูที่มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษเข้ามาสอนเสริมในคาบกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

5. เมื่อสถานศึกษานำกลยุทธ์ที่ 3 ความเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยในบริเวณดินแดนแหลมมาลายูมาใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมแนะแนว ผู้บริหารควรจัดหาวิทยากรท้องถิ่นมาร่วมบรรยาย และทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน ในขณะเดียวกันผู้บริหารและครูควรร่วมกันแสวงหาแหล่งแหล่งวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อพานักเรียนไปทำกิจกรรมและทัศนศึกษา นอกจากนี้ควรเตรียมความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต ให้นักเรียนได้สืบค้นองค์ความรู้ที่นอกเหนือจากในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งแหล่งความรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือ ภาพประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ควรมีการจัดเตรียมไว้ในห้องสมุดให้พร้อมเพื่อส่งเสริมการค้นคว้าของนักเรียน

6. เมื่อสถานศึกษานำกลยุทธ์ที่ 4 การปฏิบัติตามหลักศาสนาเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มาใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาอิสลาม โดยอาจจะขอความรู้ คำแนะนำจากผู้นำศาสนาในท้องถิ่น ผู้บริหารและครูควรติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากผู้นำศาสนา ให้เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน และขออนุญาตใช้สถานที่ทางศาสนาเพื่อให้นักเรียนต่างศาสนาได้มีโอกาสเข้าไปเรียนรู้พิธีกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามหลักการของศาสนานั้น ๆ

7. เมื่อสถานศึกษานำกลยุทธ์ที่ 5 การมีความรักชาติ ศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีสติและสร้างสรรค์มาใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง ควรประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยเพิ่มเติมการบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ พ.ศ. 2556-2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

คณะอนุกรรมการ กนป. ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2553). *ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553 – 2561 ฉบับแก้ไขตามมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (กนป.) ครั้งที่ 6 / 2553.* วันศุกร์ที่ 19 พฤศจิกายน 2553 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมตึกสันติไมตรีหลังนอกทำเนียบรัฐบาล.

จินตนา บุญบงการ และณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ดวงกมล สินเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดุสิต หวันเหล็ม. (2552). สังคมพหุวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชกับมิติใหม่ของการพัฒนากรณี: สังคมพหุวัฒนธรรมอำเภอท่าศาลา. *สารนครศรีธรรมราช*, 37(4), 68-78.

ประสิทธิ์ รัตนมณี. (2550). *วัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)*. ผลงานวิจัย สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เสนอต่อ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

พิบูล ทีปะปาล. (2551). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2548). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

ศิริชัย กาญจวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์, ดิเรก ศรีสุโข. (2551). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงษ์ จิตระดับและคณะ. (2556). *การพัฒนาสมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุขพัชรา ซิ้มเจริญ. (2545). *การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2551). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อกรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 1*(1), กันยายน-ตุลาคม 2551.

แสง จันทร์งาม. (2545). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

References

Academic and Educational Standards Office of the Basic Education. Ministry of Education. (2009). *Development measurement and evaluation of desirable characteristics. According to the core curriculum for basic education act 2551.* Bangkok: Chumnumsahakornkarnkasat of Thailand. (in Thai)

A subcommittee of the year. The development of education in order to be a good citizen. (2010). *Strategic development of education for the citizenry of 2553 - 2561 as amended by the resolutions of the board of education reform policy in the second decade (EA application.) No. 6/2553.* Friday, November 19, 2553 at 13.30 hrs, At the Santi Maitri Building, Government House after.

Banks, J. A. (1994). *An Introduction to multicultural education*. Boston: Allyn and Bacon.

Boonbongkarn, J. & Kajornnun, N. (2009). *Strategic management*. Bangkok: Se Ed. (in Thai)

Janyarm, S. (2002). *Theology.* Bangkok: Thaiwattanapanit. (in Thai)

Jitradub, S. etal. (2013). *Competency development system advisory council for children and youth in Canada.* Bangkok: Office of Child Welfare and Protection of Underprivileged Youth and the Elderly. Ministry of Social Development and Human Security. (in Thai)

Karnjanawase, S., Pitayanon, T. & Srisukho, D. (2008). *The use of appropriate statistical research* (5th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Ministry of Education. (2008). *Core curriculum for basic education Act 2008.* Bangkok: Chumnumsahakornkarnkasat of Thailand. (in Thai)

Ministry of Education. (2010). *The activities of the group as a core curriculum of Basic Education Act 2008.* Bangkok: Chumnumsahakornkarnkasat of Thailand. (in Thai)

Ministry of Education. (2012). *Education development strategic plan 2556-2559 in the southern provinces of the Ministry of Education.* Bangkok: np. (in Thai)

Niruntawee, S. (2005). *Learning to develop students to become good citizens.* Bangkok: Pimdeekarnpim. (in Thai)

Pamsrirat, S. (2008). The teaching languages and dialects using Thailand as a case management bilingual education. (Thailand language - Malay) in the school district, the four southern provinces. *Journal of Spatial Development, 1*(1), 38. (in Thai)

Rattanamanee, P. (2011).*Culture in the three southern border provinces (Pattani, Yala and Narathiwat).* Research Institute of Culture Kallayaniwatthana. University PSU Submitted to the Office of Literature and History Department of the Ministry of Culture. (in Thai)

Simjaroen, S. (2002). *The activities of the students.* Bangkok: Prasanmit. (in Thai)

Sinpang, D. (2010). *Efforts to develop the students learning the curriculum focuses on learner-centered group learning, social studies, religion and culture.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Teepapan, P. (2008). *Strategic management.* Bangkok: Amornkarnpim. (in Thai)

Wanlam, D. (2009). Nakhon multicultural society with a new dimension of development cases: A multicultural society Tha Sala District. *Nakhon Si Thammarat, 37*(4), 68-78. (in Thai)

Wheelen , T. L. & David, J. H. (2002). *Strategic management and business policy*. New Jersey: Prentice-Hall.

การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

The Development of an Effective Administration Model of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระมหาสหัส ดำคุ้ม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ และประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอนคือ (1) ศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติในการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล (2) ยกร่างรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล (3) ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล และ (4) ประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบคุณภาพและแบบประเมินรูปแบบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย หลักการแนวคิดของรูปแบบการบริหาร วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบของรูปแบบการบริหาร และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ รูปแบบการบริหารเป็นการบริหารเชิงระบบ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยการบริหาร (2) กระบวนการบริหารประกอบด้วย การบริหารงานผลิตบัณฑิต การบริหารงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ การบริหารงานบริการวิชาการ การบริหารงานทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยนำกระบวนการ PDCA มาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารและประสิทธิผลของการบริหารประกอบด้วย คุณภาพบัณฑิต คุณภาพงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ คุณภาพการบริการวิชาการและคุณภาพการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลการตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพบว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหาร, ประสิทธิผล, มหาวิทยาลัย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยา

Abstract

This research aimed to develop an effective administration model for this university, and to evaluate the quality of the model. The research procedure consisted of the following 4 steps. (1) To analyze and collate effective administration documents and research study. (2) To design a draft model. (3) To examine the accuracy propriety ,feasibility and the utility standards of the model by nine experts , by focus group discussion and (4) To evaluate the development of the model in terms of a consensus arrived at by the experts, based upon their expertise. The research methods used were in-depth interviews, focus group records, and the evaluation form. Data collected during 2013 was examined by content analysis. Research findings revealed that (1) an effective administration model for the

university consisted of concepts and principles of an administrative model, the objectives of such a model, the system and conditions for success. The administration model was a system approach. The components of the model were input, process and output effectiveness. The administration input consisted of the qualifications of the executives and staff, the organizational structure, the curriculum, the budget, the internal environment and technology. The administrative components were the administrative mission for graduate students, creative research, academic service and arts and cultural retention, using PDCA in all elements. Administrative effectiveness consisted of the quality of the graduate students, creative research, academic service and arts and cultural retention. (2)The effective administrative model of the university based upon focus group discussion and on the use of expertise and evaluation criticism found that the model conformed to the standards of accuracy suitability, feasibility and utility.

Keywords: model, effective administration model, Mahachulalongkornrajvidyalaya University

ความนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างมากในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งมีผลทำให้การบริหารจัดการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันและความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม ด้วยเหตุนี้กระบวนการบริหารจัดการจึงต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ซึ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องสนใจใฝ่รู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะทำให้การบริหารจัดการขององค์กรอยู่รอดบังเกิดผลดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 98) การปรับเปลี่ยนบริบทโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาไทยตามรูปแบบใหม่ในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบรูณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและให้ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์บนเวทีโลก ซึ่งมุ่งถึงความมีประสิทธิผลเป็นสำคัญ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545, หน้า 1) การบริหารจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเทคโนโลยีข่าวสารและสังคมความรู้ไร้พรมแดน สถาบันอุดมศึกษามุ่งเน้นที่จะผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน โดยคำนึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาชนเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้มีการทบทวนบทบาทและแนวทางในการจัดการศึกษากันอย่างจริงจัง ด้วยเป้าหมายเพื่อสร้างและพัฒนากำลังคนให้มีความสามารถที่จะนำการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวสู่ศตวรรษใหม่อย่างมั่นคง

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูป และปรับระบบการบริหารให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีระบบบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกด้านทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพและการสร้างองค์ความรู้ และส่งผลให้เป็นองค์การที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบันอย่างมีประสิทธิผล (organizational effectiveness) โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการบูรณาการเพื่อความอยู่รอดและธำรงรักษาแบบแผนที่ดีขององค์การ (ปิติชาย ตันปิติ, 2547, หน้า 46)องค์การที่มีประสิทธิผลย่อมมีความเจริญเติบโตสามารถดำรงอยู่ได้ และตอบสนองภารกิจ หรือวัตถุประสงค์ขององค์การได้ในระยะยาว ปัจจุบันสิ่งที่คาดการณ์ไว้ได้เกิดขึ้นแล้ว และ

เมื่อมองภาพปัจจุบันของสังคมไทยจะเห็นได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นชัดเจน เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ คือ ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีนำไปสู่โลกยุคสารสนเทศที่คนในสังคมต้องก้าวตามให้ทันมากขึ้นทุกขณะ และความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองที่มีการกระจายอำนาจมากขึ้น ทำให้วิถีของสังคมเป็นวิถีประชาธิปไตยมากขึ้นในสังคมเมืองและสังคมชนบท (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 55)

ในปี 2558 โดย แถลงการณ์อาเซียนระบุวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งองค์กรไว้ดังนี้ (1) เพื่อกระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และพัฒนาการทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ (2) เพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคนี้ 3) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือ ในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคนิควิทยาศาสตร์ และด้านการบริหารจัดการ สุเมธ แย้มนุ่น (อาภรณ์ แก่นวงศ์, 2554) กล่าวว่า การรวมตัวของประชาคมอาเซียนจะมีผลให้อาเซียนเป็นหนึ่งเดียวในทุก ๆ ด้าน การศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยก็เช่นกันต้องมีการเตรียมการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนในฐานะที่เป็นหนึ่งในอาเซียน เพื่อจะได้ประโยชน์สูงสุดไม่ว่าจะด้านใด ๆ ก็ตาม ในด้านการศึกษาก็นับเป็นส่วนสำคัญที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคต ในภูมิภาคประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสถาบันอุดมศึกษาเข้มแข็งมากที่สุดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีนโยบายในการสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอยู่แล้ว (อาภรณ์ แก่นวงศ์, 2554) เช่นเดียวกับ จุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ ได้กล่าวไว้ในการประชุมวิชาการระดับชาติ 2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย ที่อิมแพ็คเมืองทองธานีว่าประเทศไทยจะต้องเตรียมแผนงานรองรับโครงการ education hub หรือการทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในภูมิภาค โดยตั้งเป้าไว้ว่าภายในปี 2557-2558 ประเทศไทยจะพัฒนาศักยภาพสถานศึกษาให้ขึ้นไปสู่ระดับมาตรฐานนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ทั้งนี้ประชาคมอาเซียนได้มีกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือในกรอบของอุดมศึกษาในอาเซียนด้วยการตั้ง ASEAN University Network-- AUN หรือเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนมานานแล้ว โดยมีมหาวิทยาลัยชั้นนำของสมาชิกอาเซียนเป็นเครือข่าย และจะมีการเพิ่มเติมรายชื่อของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมเป็นสมาชิกในแต่ละรายปีอีกด้วย (พินิต รตะนานุกูล, 2554 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) นอกจากนั้นในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีชุดที่มีปัจจุบัน โดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาในวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่จะต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เป็นต้นว่าการเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนโดยร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการวางแผนการผลิต และพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอ การสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาเพื่อสร้างทุนปัญญาของชาติ โดยพัฒนามหาวิทยาลัยให้มุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยระดับโลก หรือการจัดการศึกษาขั้นอุดมศึกษา และอาชีวะศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จะเห็นได้ว่าเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญทุกระดับจำเป็นจะต้องเคลื่อนไหวตามทิศทางของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบัน อุดมศึกษา

นับเป็นหน่วยงานที่รัฐบาลให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นหัวใจหรือเป็นพลังของชาติ เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อกระแสธารแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มากระทบอย่างรุนแรงทุก ๆ ด้าน เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นแหล่งที่รวมและผลิตกำลังคนที่มีความสามารถในระดับสูงทุกสาขา ซึ่งกำลังคนเหล่านี้เองที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2550)

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นจะต้องเคลื่อนไหวอย่างมีแผนหรือทิศทางอย่างชัดเจน เพราะบริบทต่าง ๆ ล้วนส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเหมือนแรงกดดันที่หนักอึ้งให้ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง แรงกดดันที่ทำให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาต้องแข่งขันหรือเปลี่ยนแปลงมาจาก (1) โลกาภิวัตน์ซึ่งมีการเปิดการค้าเสรีกลไกตลาด (2) สถาบันวิชาการวิชาชีพมีอยู่จำนวนมากจำเป็นต้องมีการแข่งขัน (3) เครือข่ายประชาสังคมวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับพิณสุดา สิริธรังศรี (2553) ซึ่งให้ความเห็นไว้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในสังคมโลกที่อยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันบนพื้นฐานของความรู้เช่นเดียวกัน จึงมีความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวควบคู่กับการดำรงอยู่บนวิถีชีวิตของความเป็นไทย ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรมจริยธรรมที่สืบทอดกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยา เป็นองค์การทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่กำลังปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านพุทธศาสนาที่สำคัญของคณะสงฆ์ไทย จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษาคือพัฒนาคนให้รับใช้พระพุทธศาสนาและสังคม เน้นความเป็นเลิศทางด้านพระพุทธศาสนา การผลิตบัณฑิตและ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 9 ประการ คือ นวลักษณ์: วัฒนธรรมองค์กร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2552) คือ (1) ปฏิปทาหน้าเลื่อมใส (2) รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม (3) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา (4) มีความสามารถในการแก้ปัญหา (5) มีความใฝ่รู้ใฝ่คิด (6) มีน้ำใจเสียสละเพื่อส่วนรวม (7) มีโลกทัศน์กว้างไกล (8) มีความเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา (9) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม

มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งวิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์วิทยบริการและห้องเรียนกระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เปิดการเรียนการสอน 4 คณะ ในระดับปริญญาตรี และมีบัณฑิตวิทยาลัยจัดการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความรับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพและคุณธรรม เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) นอกจากนั้นยังมีภารกิจหลักในด้านการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของแผนพัฒนาและภารกิจหลักดังกล่าว จึงได้พยายามจัดการเรียนการสอนให้สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาตามนโยบายของรัฐและคณะสงฆ์ในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยมุ่งกระจายโอกาสและการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและความเป็นสากล สามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง

สถาบันวิจัยขึ้นภายในมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการวิจัยในด้านพุทธศาสตร์ประยุกต์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552)

ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีจุดเด่นในด้านพระพุทธศาสนา มีจุดหมายหลักคือการเผยแผ่ธรรมะ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการให้โอกาสแก่ผู้เรียนในท้องถิ่นเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อยกฐานะทางสังคมให้แก่บุคคลเพิ่มขึ้น มีการกำหนดเป้าหมายของการบริการทางการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศไว้ โดยมหาวิทยาเป็นแหล่งการศึกษาที่ผลิตและพัฒนากำลังคน ระดับอุดมศึกษาที่กระจายตัวอยู่ในท้องถิ่นทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีส่วนกลาง 1 แห่ง วิทยาเขตในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศจำนวน 10 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์อีก 5 แห่ง ห้องเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 12 แห่ง สถาบันสมทบทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3 แห่ง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยมีการบริหารจัดการภายใต้พระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน มีแผนยุทธศาสตร์นโยบายการบริหารเป็นไปในทางเดียวกัน โดยมีอธิการบดีเป็นผู้บริหารสูงสุดทั้งในส่วนกลางและวิทยาเขต มีการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาระบบการบริหารได้อย่างอิสระ มีเสรีภาพทางวิชาการโดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัย

ในปัจจุบันนี้นับเป็นภาวะคุกคามประการหนึ่งอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำเป็นต้องตระหนักและวางทิศทางการพัฒนารูปแบบ การบริหารมหาวิทยาลัยเพื่อเผชิญกับอนาคต และต้องเตรียมความพร้อมโดยการศึกษาปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัยว่าในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงมหาวิทยาลัยควรมีทิศทางเป็นเช่นไร และศึกษากรอบพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้าน คือ คุณภาพบัณฑิต การวิจัยและการสร้างสรรค์ การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ว่าแต่ละพันธกิจควรมียุทธศาสตร์จุดเน้นอะไร เพื่อเป็นแนวทางที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาที่มีประสิทธิผล คือการวิจัยเชิงอนาคตซึ่งเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกการพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยว่าเป็นไปได้ (possible) หรือจะเป็นไปได้ (probable) สำหรับการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผลหรือไม่ (Textor, M. อ้างถึงใน สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2550)

นอกจากสภาพดังกล่าวข้างต้นแล้วผู้วิจัยเห็นว่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า กุสเลสุ ธมฺเมสุ อสนฺตุฏฺฐิตา ความไม่สันโดษในกุศลธรรม ควรนำมาเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการศึกษานั้นหมายถึงว่าการบริหารจัดการศึกษาจะต้องมีการปรับปรุง ปฏิรูปอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันโลก ทันเหตุการณ์ ทันสมัย ด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าสิ่งที่ดีไปกว่านี้ยังมีอีกมิใช่มีเพียงเท่านี้ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล โดยผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาการพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการบริหารองค์การที่มีประสิทธิผล PDCA

1. P = Plan (ขั้นตอนการวางแผน)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลและกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงให้ชัดเจน ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้กิจการสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน และเวลา

2. D = Do ขั้นตอนการปฏิบัติ (ขั้นตอนการปฏิบัติ)

ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องมีการตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ เพื่อทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนการที่ได้วางไว้

3. C = Check (ขั้นตอนการตรวจสอบ)

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทราบว่า ในขั้นตอนการปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ แต่สิ่งสำคัญก็คือต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

4. A = Action ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง คือ ผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไร เช่น มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้ หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผลการดำเนินการขั้นตอนนี้ตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับยกร่างประกอบด้วยบริหารระดับสูง ผู้บริหารประจำคณะและอาจารย์ ประจำคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง จำนวน 10 รูป/คนได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงคือรองอธิการบดีจำนวน 2 รูป/คนคณบดี/รองคณบดีทั้ง 4 คณะ จำนวน 4 รูป/คน และอาจารย์ประจำทั้ง 4 คณะ จำนวน 4 รูป/คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน ผู้ทรง คุณวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสรุปการวิเคราะห์เอกสาร

2.แบบสัมภาษณ์และหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

3. ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มและกำหนดแนวทางการสนทนากลุ่ม

4. ประเด็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิเคราะห์เอกสาร

2. การสัมภาษณ์

3. การสนทนากลุ่ม

4. วิเคราะห์ข้อมูลศึกษาจากการถอดเทปบันทึกจากการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องตรงกับประเด็นที่ศึกษา เขียนสรุปข้อมูล แล้วจึงนำข้อมูลนั้นไปสู่การปรับปรุงรูปแบบขั้นสุดท้ายเป็นการยืนยันว่าได้พัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยอย่างสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ โครงสร้างองค์กร สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เทคโนโลยี กระบวนการบริหาร ประกอบด้วยขั้นตอนวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ มีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตวจสอบปฏิบัติตามแผน ปรับปรุงแก้ไข ผลผลิต ได้แก่ ประสิทธิผลของการบริหาร ประกอบด้วยคุณภาพบัณฑิต คุณภาพงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ คุณภาพการบริการวิชาการ คุณภาพการทะนุบำรุง

การสนทนากลุ่ม พบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่กำหนดโดยภาพรวมมีความเหมาะสมดีแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรเพิ่มหลักการและแนวคิดของรูปแบบการบริหาร วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหาร ระบบของรูปแบบการบริหารและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ จะทำให้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความมีประโยชน์ ยิ่งขึ้น

2. เกณฑ์คุณภาพของรูปแบบครั้งแรกมี มี 3 เกณฑ์ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรจะเพิ่มเกณฑ์คุณภาพของรูปแบบการบริหารเข้าไปอีก 1 ตัว คือ ความถูกต้อง เพื่อจะได้เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง ดังนั้นเกณฑ์คุณภาพของรูปแบบจึงมี 4 เกณฑ์ดังนี้ คือ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

3 .ด้านปัจจัยการบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรมีการเพิ่มหลักสูตร และงบประมาณเข้าไปด้วย และให้เปลี่ยนจากภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติของผู้บริหารและบุคลากร เพื่อให้รูปแบบของการบริหารมีความสมบรูณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น คือมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

4. ด้านกระบวนการบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรนำกระบวนการ PDCA มาขับเคลื่อนกระบวนบริหารประกอบด้วยภารกิจ4 ด้าน คือการบริหารงานผลิตบัณฑิต การบริหารงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ การบริหารงานบริการวิชาการ การบริหารงานทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยนำกระบวน การ PDCA มาเป็นแนวทางการดำเนินการ เพื่อจะได้มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการบริหารต่อไป

5. ด้านประสิทธิผลของการบริหาร ไม่ต้องปรับแก้ไขเพราะดีอยู่แล้วให้คงไว้อย่างเดิม คือมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

6. ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรปรับคำว่ารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลเป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จเพื่อจะทำให้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ตามความเห็นของผู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า

1. ในการประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่กำหนดโดยภาพรวมดีแล้ว มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้คือมีความเป็นไปได้ในการบริหารจริง และมีความเป็นประโยชน์คือมีความเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร และเป็นแนวทางในการบริหารมีคุณค่าต่อการบริหารที่มีประสิทธิผล

2. การประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเกณฑ์คุณภาพของรูปแบบมีครบ 4 ประเด็น ดังนั้นเกณฑ์คุณภาพของรูปแบบจึงมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

3. การประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านปัจจัยการบริหารมีความสมบรูณ์ครบถ้วน มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

4. การประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ด้านกระบวนการบริหารผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการนำกระบวนการ PDCA มาขับเคลื่อนกระบวนบริหารประกอบด้วยภารกิจ 4 ด้าน คือ การบริหารงานผลิต

บัณฑิต การบริหารงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ การบริหารงานบริการวิชาการ การบริหารงานทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ที่จะทำให้การบริหารมีประสิทธิผลในการพัฒนารูปแบบการบริหารต่อไป

5. ในการประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าประสิทธิผลของการบริหาร มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์

6.ในการประเมินรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ ในการบริหารมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

การอภิปรายผล

รูปแบบการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผลเป็นการบริหารเชิงระบบมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ โครงสร้างองค์กร สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เทคโนโลยี กระบวนการบริหาร ประกอบด้วยขั้นตอนวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ มีการวางแผนการปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบปฏิบัติตามแผน ปรับปรุงแก้ไข ผลผลิต ได้แก่ ประสิทธิผลของการบริหาร ประกอบด้วย คุณภาพบัณฑิต คุณภาพงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ คุณภาพการบริการวิชาการ คุณภาพการทะนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ สิทธิชัย สอนสุภี (2554) ที่พบว่า ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ คุณภาพผลงานวิจัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และคุณภาพบัณฑิต และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยเสรีภาพทางวิชาการ ระบบการบริหาร ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรการเงิน

รูปแบบการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยหลักการและแนวคิดของรูปแบบการบริหาร วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหาร ระบบของรูปแบบการบริหารและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร ประกอบด้วย ปัจจัยเข้า กระบวนการ และผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริยากร มนูเสวต (2555) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย มีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ (1) หลักการและแนวคิด (2) วิธีการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และ ผลผลิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิกุล โกสิยานันท์ (2555) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย คุณลักษณะผู้บริหาร นโยบายการดำเนินงาน ทรัพยากรบุคคล และสภาพแวดล้อม (2) กระบวนการ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมวัฒนธรรมองค์การ การจูงใจบุคลากร และการติดตามประเมินผล และ (3) ผลผลิต คือคุณภาพบัณฑิต จรรยาบรรณวิชาชีพ อาจารย์และบุคลากรมืออาชีพ และการบริการวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์อยู่ตลอดให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมได้จะช่วยให้สำเร็จประโยชน์ได้

2. ในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารองค์กรทุกระดับ ควรกำหนดคุณลักษณะ

เฉพาะที่สอดคล้องกับสถาบันหรือองค์กรที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนวิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาปรับปรุง และให้การสนับสนุนช่วยเหลือมหาวิทยาลัยในลำดับต่อไป

2.ควรมีการวิจัยรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยในด้านอื่น ๆ เช่น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการบริหารที่มีประสิทธิผล เป็นต้น

3. ควรมีการวิจัยหารูปแบบการบริหารด้านปัจจัยสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินงานในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความผูกพันต่อองค์การ เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ

4. ควรทำการวิจัยเพื่อกำหนดตัวชี้วัดการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล

5. ควรทำการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งระบบ

เอกสารอ้างอิง

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุง เทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ปริยากร มนูเสวต. (2555). รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิผล ของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5*(1), 127-135.

ปิติชาย ตันปิติ. (2547). *การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิกุล โกสิยานันท์. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีประสิทธิผล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 6*(1), 191-195.

พิณสุดา สิริธรังศรี. (2553). *ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์ .

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). *นวลักษณ์:วัฒนธรรมองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* ค้นจาก http://www.goto know.org/posts/315418

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2545). *การเข้าสู่ผู้บริหารมืออาชีพ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ.*

สิทธิชัย สอนสุภี. (2554). *โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของมหหาวิทยาลัย.* ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2550). *อนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า.*วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักเกณฑ์การขออนุมัติ.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *การขออนุมัติ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
อาภรณ์ แก่นวงศ์. (2554). *การวิเคราะห์การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาบนแนวพื้นที่เศรษฐ กิจตะวันออก-ตะวันตก* (East-West Economic Corridor: EWEC) เพื่อรองรับการรวม ตัวเป็นประชา คมอาเซียนในปี 2558. 1 สิงหาคม พ.ศ. 2554.

References

Commission on Higher Education Ministry of Education. (2008). *Criteria for approval.* Bangkok: Author. (in Thai)

Commission on Higher Education Ministry of Education. (2009). *Approval*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Kosiyanun, P. (2012). Development of the ministry of public administration, college of nursing effective. *EAU Heritage Journal Social Science, and Humanities, 5*(1), 127-135. (in Thai)

Ieamvijarn, S. (2007). *The future possibilities of the university in the next decade.* Thesis of Education, Khon Kaen University. (in Thai)

Lunjaroen, T. (2007). *Professionalism in the preparation and administration of the education reform*. Bangkok: Kawfang. (in Thai)

Manusawaet, P. (2012). Management model of student affairs effective of private universities in the country. *EAU Heritage Journal Social Science, and Humanities, 6*(1), 191-195. (in Thai)

Mahachulalongkornrajvidyalaya University. (2009). *Nava look: Corporate culture of Mahachulalongkornrajvidyalaya university.* Retrieved from http://www. goto now.org/posts/315418 (in Thai)

Office of the Education Council Ministry of Education. (2011). *The ASEAN.* Bangkok: Phimdee. (in Thai)

Siritarungsri, P. (2010). *Thai education in 10-20 years.* Bangkok: Phimdee. (in Thai)

Sornsupe, S. (2011). *Structural equation model of the factors that contribute to the excellence of the university.* Doctoral in education, Khon Kaen university. (in Thai)

Srinakarintaravirote University. (2002). *Access to professional management.* Paper presented in the seminar. 1 September 2011. (in Thai)

Tanpiti, P. (2004). *Analysis of system factors affecting organizational effectiveness of basic education.* Doctor of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม

Development of a Non-Formal Education Activity Model Based on Neo-Humanist Concept and Constructivism Theory to Enhance Creative Services for Personnel in Telecommunication Organizations

พธูสิรี รัตนกาฬ

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม (2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ และ (3) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบฯไปใช้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พนักงานใหม่ผู้ให้บริการในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม จำนวน 20 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัด แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบฯ มี 4 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินกิจกรรม 6 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นปฐมนิเทศสร้างเป้าหมาย (2)ขั้นประสบการณ์เป็นประโยชน์ (3) ขั้นปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนปัญหาเป็นปัญญา (4) ขั้นประยุกต์ปัญญาไปแก้ปัญหา (5)ขั้นปลดปล่อยการเปลี่ยนแปลง (6) ขั้นประเมินความก้าวหน้าร่วมกัน 4) การประเมินผล (2) ผลการใช้รูปแบบฯ พบว่า การพัฒนาความรู้ เจตคติ และการแสดงออกที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์ใน 3 มิติคือ บุคลิกภาพ ทักษะการติดต่อสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยคะแนนเฉลี่ยความรู้ของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ด้านเจตคติอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ =4.68) และการแสดงออกฯ อยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ =4.63) และ (3) ปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบฯ ได้แก่ นโยบายการพัฒนาบุคลากร ผู้นำองค์กร ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญ มีส่วนร่วมสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ สร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบ, กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน, แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส, ทฤษฎีการสร้างความรู้, การบริการเชิงสร้างสรรค์, องค์กรธุรกิจโทรคมนาคม

Abstract

The aims of this research were as follows; (1) To develop an informal education activity model based upon Neo-Humanist concepts and Constructivism theory to improve creative services for staff of telecommunications organizations (2) To implement and to study the factors operating under conditions of usage. The subjects of this

experiment were twenty new telecoms organization customer services. The study was based upon research and development .Research findings were as follows. An informal model consisted of concepts, purpose and activity processes. This comprised six steps, which were; (A) Orientation to the target (B) Useful learning experiences (C) Practice (D) Application to real-life situations (E) Releasing wisdom ,in order to share it with others (F) The evaluation of the model. The consequences of using a model were that the experimental group's creative service knowledge scores were higher pre-test than they were post-test , with a statistical difference of 0.05.Attitude scales and expression to improve creative services were at a high level ($\overline{X}$ =4.68) ,taking into account the elements of personality communication and creativity, ranked in descending order .($\overline{X}$ - =4.63). The factors operating when the model was used , were administrative policy, and the involvement of employees in sharing together. Conditions existed permitting employees an opportunity to share their wisdom.

Keywords: non-formal education activity, Neo-humanist concept, constructivism theory, creative services, telecommunication organizations

ความนำ

ประเทศไทยได้ปรับตัวจากการมุ่งเน้นการส่งออกไปสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรมบนพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ ปัจจัยความสำเร็จคือ ประชากรมีการศึกษา แรงงานมีฝีมือ เพื่อเป็นตัวกลางในการสร้างใช้ และกระจายความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมที่มีความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศจากทั่วโลก ทำให้การดำเนินธุรกิจโทรคมนาคมมีความสำคัญในฐานะโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และเป็นเครื่องมือสื่อสารในการประกอบธุรกิจยุคโลกไร้พรมแดน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) หัวใจของความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจคือ การส่งมอบบริการคุณภาพสูงที่ตอบสนองความคาดหวังลูกค้า และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร พนักงานผู้ให้บริการขององค์กรธุรกิจโทรคมนาคม จึงมีความสำคัญในการส่งมอบสินค้าบริการที่มีคุณภาพ และสร้างสรรค์มูลค่าการให้บริการเพื่อตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ไม่ได้รับการพัฒนาด้านการให้บริการและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่าที่ควร เนื่องจากองค์กรมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ด้านการขายสินค้า โปรโมชั่น และการใช้ระบบปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการทำงานเป็นหลัก ทำให้พนักงานฯ ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาคุณภาพบริการและความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ด้านสินค้าบริการ ที่ไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากนัก เพียงแต่ใช้ความคิดสติปัญญา และความสร้างสรรค์ให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้องค์กร โดยผู้บริหารและหัวหน้างานในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม และลูกค้าทั่วไปมีความเห็นว่าพนักงานให้บริการในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคมควรมีความรู้ เจตคติ และความสามารถด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ใน 3 องค์ประกอบคือ บุคลิกภาพดี ทักษะการสื่อสารดี และมีความคิดสร้างสรรค์หรือคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ที่นำไปสู่

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือวิธีการใหม่ในการดำเนินธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการลูกค้า ชุมชน และสังคมที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อให้พนักงานให้บริการในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองให้เต็มที่ โดยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยจึงนำหลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการกิจกรรม และการประเมินผลมาใช้เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม ซึ่งข้อค้นพบจะช่วยส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในฐานะเครื่องมือพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการสร้างความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กร และประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม

3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคมไปใช้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

รวบรวมรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารมาเป็นพื้นฐานเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรม (ทิศนา แขมมณี, 2548) มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล หลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ 7 ขั้นตอน Knowles (1980) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2547) ทฤษฎีการสร้างความรู้ Vygotsky (1986) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ Guilford (1971) และทฤษฎีคุณภาพบริการ *Parasuraman*, *Zeithaml and Berry* (1990)

2. กระบวนการ

ดำเนินการตามหลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยนำรูปแบบการจัดกิจกรรม (ทิศนา แขมมณี, 2548)
ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการ โดยนำหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) มาผสมผสานแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้ (2) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นำทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีคุณภาพบริการมาเป็นขอบเขต และเปิดโอกาสให้ตัวแทนผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมกับบริบทการทำงาน และลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (3) กระบวนการ

ดำเนินกิจกรรม ซึ่งนำหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และทฤษฎีการสร้างความรู้มาสังเคราะห์ และ (4) การประเมินผลการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

3. ผลลัพธ์

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ ได้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล โดยการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคมใน 3 มิติคือ ด้านบุคลิกภาพที่ดี ด้านทักษะการสื่อสารที่ดี และด้านความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ที่ตรงกับความต้องการผู้เรียน และองค์กรได้อย่างเหมาะสม

สมมติฐานการวิจัย

ผู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคมจะมีคะแนนการทดสอบหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

บุคลากรองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม ไม่จำกัดเพศ เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพการสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกที่ระบุคือ พนักงานใหม่ผู้ให้บริการของบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่เริ่มบรรจุงานเดือนกุมภาพันธ์ 2555 อายุ 21- 25 ปี จำนวน 20 คน มีความสมัครใจ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเป็นระยะเวลา 100 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) เพื่อการออกแบบกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความสำคัญ ความหมาย องค์ประกอบที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่มีความสนใจเฉพาะสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น ความต้องการ และความสนใจในการเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์จากผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการขององค์กรธุรกิจโทรคมนาคมอย่างน้อย 5 ปี (2) เพื่อการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้ แบบวัดความรู้ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์แบ่งเป็น 3 ตอนคือ แบบวัดความรู้ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ แบบวัดเจตคติด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ และแบบวัดการแสดงออกการบริการเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แบบประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบกิจกรรมฯไปใช้ เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิและการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง มีผลค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .70-.90

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม เริ่มจากการ

สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความต้องการของตัวแทนผู้เรียนในการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถในการบริการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ ของ Knowles (1980) หลักการจัดกิจกรรมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 50 ชั่วโมง และแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 50 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 100 ชั่วโมง ได้แก่ (1) การปฐมนิเทศและกลุ่มสัมพันธ์ วัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจภาพรวม หลักการปฏิบัติตนก่อน ขณะ และหลังทำกิจกรรมเรียนรู้ กฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน การประเมินความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อเตรียมพร้อมการเรียนรู้ (2) การดำเนินธุรกิจเชิงสร้างสรรค์และเรียนรู้เทคนิคการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวการดำเนินธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ และเรียนรู้เทคนิคการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสำเร็จในการทำงานและความสุขในการดำเนินชีวิตของตนเอง องค์ประกอบของการบริการเชิงสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจอธิบายคำจำกัดความ และองค์ประกอบการบริการเชิงสร้างสรรค์ องค์ประกอบของการบริการเชิงสร้างสรรค์ด้านบุคลิกภาพวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้มีบุคลิกภาพที่ดีตามคำจำกัดความของการบริการเชิงสร้างสรรค์ องค์ประกอบของการบริการเชิงสร้างสรรค์ด้านการสื่อสาร วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้มีทักษะการสื่อสารที่ดีตามคำจำกัดความของการบริการเชิงสร้างสรรค์ องค์ประกอบของการบริการเชิงสร้างสรรค์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้มีความคิดสร้างสรรค์ตามคำจำกัดความของการบริการเชิงสร้างสรรค์ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ วัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้จากการปฏิบัติด้านความต้องการของลูกค้า และมีประสบการณ์ตรงด้านความแตกต่างในการให้บริการลูกค้า การสรุปผลการเรียนรู้ภายหลังการศึกษาดูงานนอกสถานที่ วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ได้รับจากการดูงาน เปิดโอกาสให้นำเสนอมุมมอง ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองและองค์กรต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตามรูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One-Group Pretest-Posttest Design)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม มีองค์ประกอบคือ (1) หลักการ ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวมในระดับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก และทฤษฎีการสร้างความรู้ที่ใช้ความรู้ประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นพื้นฐานการสร้างความรู้ใหม่ (2) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการแสดงออกที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์ใน 3 มิติคือ บุคลิกภาพ การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ (3) กระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ปฐมนิเทศสร้างเป้าหมาย เพื่อเตรียมพร้อมการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และการจูงใจให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ด้วยบรรยากาศผ่อนคลายที่ทำให้คลื่นสมองต่ำ การบริหารร่างกายด้วยเกาชิกิ การทำโยคะ
ที่เสริมสร้างพลังกาย พลังสมาธิที่ก่อให้เกิดปัญญา และเป็นช่วงเวลาของการทบทวนความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองร่วมกัน โดยวิทยากรช่วยสรุปเป็นประเด็น ๆ และจูงใจให้เห็นความสำคัญของสิ่งจะเรียนรู้ได้ชัดเจน

ยิ่งขึ้น ใช้เวลาประมาณ 35-40 นาที

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์เป็นประโยชน์ เป็นขั้นการสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้และประสบการณ์เดิมของตนนั้น มีผลต่อการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การให้เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกันที่นำไปสู่การสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ประมาณ 25-30 นาที

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนปัญหาเป็นปัญญา เป็นขั้นการสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้ในการทำงานและดำเนินชีวิต โดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมของตนจากการปฏิบัติด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสังคม สิ่งเร้าและสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายภายใต้บรรยากาศที่เสริมสร้างพลังแห่งความเชื่อมั่น การสร้างคลื่นสมองต่ำ การจูงจิตใต้สำนึก การทำสมาธิโยคะอาสนะ การฝึกพลังจินตนาการเพื่อผ่อนคลายความเครียดและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารด้านบวก ซึ่งใช้เวลานานที่สุดประมาณ 80-90 นาที

ขั้นที่ 4 ประยุกต์ปัญญาไปแก้ปัญหา เป็นขั้นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณการที่เหมาะสมกับบริบทของตน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อฝึกฝนการนำเสนอจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นนามธรรม ภายใต้บรรยากาศที่เสริมสร้างภาพพจน์ด้านบวก และพลังแห่งความเชื่อมั่น เช่น การสบตา รอยยิ้ม เสียงปรบมือ ประมาณ 45-50 นาที

ขั้นที่ 5 ปลดปล่อยการเปลี่ยนแปลง เป็นช่วงเวลาของการเปิดโอกาสให้ได้ทบทวนและสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตนเองทั้งที่เป็นความรู้ใหม่ มุมมอง ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ภายใต้บรรยากาศผ่อนคลายเสริมสร้างภาพพจน์ด้านบวกและพลังแห่งความเชื่อมั่น ประมาณ 45-40 นาที

ขั้นที่ 6 ประเมินความก้าวหน้าร่วมกัน เป็นช่วงเวลาของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้บรรยากาศเป็นมิตร การทำโยคะอาสนะเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานของสมอง การฝึกพลังจินตนาการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการนำความรู้ใหม่ไปประยุกต์ใช้จริง ประมาณ 45-50 นาที (4) การประเมินผล เปิดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2. ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ส่วนเจตคติต่อการบริการเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับสูง สำหรับการแสดงออกที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมในการพัฒนาความรู้ เจตคติ และการแสดงออกที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์ ที่เสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์ใน 3 มิติคือ ด้านบุคลิกภาพ ทักษะการติดต่อสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์

3. ปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบกิจกรรมฯ ไปใช้ ได้แก่ นโยบายการพัฒนาบุคลากร ผู้นำองค์กรและผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารของหน่วยงานให้ความสำคัญ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรและการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม จึงสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในบุคลากรและองค์กรที่นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านสินค้าบริการที่เป็น

พลังแห่งการขับเคลื่อนองค์กรเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อเสริมสร้างการบริการเชิงสร้างสรรค์สำหรับบุคลากรในองค์กรธุรกิจโทรคมนาคม เป็นการนำหลักการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของทิศนา แขมมณี (2548) ที่มี 4 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล มาสังเคราะห์กับหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส และทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กันคือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ลงมือกระทำด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การให้ความสำคัญต่อการนำความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาใช้เป็นพื้นฐานเพื่อสร้างความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการตามบริบทของตน ตามที่ Knowles (1980) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ การวางแผนนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยนำหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสที่มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมคือ การเตรียมความพร้อมร่างกาย อารมณ์ ด้วยการบริหารร่างกายด้วยเกาชิกิ การทำโยคะท่าต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความแข็งแรงของสุขภาพ การสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย การสร้างคลื่นสมองต่ำเพื่อสร้างพลังสติ สมาธิก่อให้เกิดปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงจูงใจและภาพพจน์ที่ดีต่อตนเองด้วยคำพูดด้านบวก การให้เกียรติและเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ การเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ และหลักการจัดกิจกรรมของทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เชื่อว่า มนุษย์มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ดีที่สุดเกิดจากการลงมือทำปฏิบัติ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นผ่านสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อม และการให้ความสำคัญต่อการนำความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเป็นพื้นฐานในการเชื่อมโยงความคิดเพื่อการสร้างความรู้ใหม่ สอดคล้องกับที่ Gross (1977) เสนอว่า กระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถควบคุมการเรียนรู้ กำหนดวิธีการเรียนรู้ และประเมินผลความก้าวหน้าให้บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง เนื่องจากผู้ใหญ่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการเรียนรู้ด้วยการไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ คือ การสร้างคำถามขึ้นและกำหนดกรอบสมมติฐานขึ้นใหม่เมื่อพบคำถามหรือสงสัยสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับ จะถูกแทนที่ด้วยปัญญาเกิดเป็นความรู้ใหม่ สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควบคุมการเรียนรู้ กำหนดวิธีการเรียนรู้ และประเมินผลความก้าวหน้าให้บรรลุเป้าหมายด้วยตนเอง นักการศึกษาผู้ใหญ่จึงต้องคำนึงถึงสิ่งที่สร้างประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในการดำเนินการให้ความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ด้วยการสอนรวมทั้งการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลความก้าวหน้าการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน หรือตัวแทนผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่มีความสนใจตรงกับความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ร่วมกำหนดลักษณะกิจกรรมในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังค่านิยมฝึกกระบวนการคิดจากการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การเผชิญสถานการณ์ การฝึกปฏิบัติจริง และการประเมินผลที่สอดคล้องกับความถนัด มีความยืดหยุ่นตรงกับความแตกต่างของบุคคล โดยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอน มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และการแสดงออกให้

เป็นไปตามที่ผู้เรียน หรือองค์กรพึงประสงค์ ซึ่งในที่นี้ พฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากการกำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงตามความต้องการของตัวแทนผู้เรียน คำนึงถึงความต่อเนื่องในการจัดลำดับเนื้อหาที่สัมพันธ์กับการทำงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานและดำเนินชีวิตจริงได้ทันที สอดคล้องกับที่ อาชัญญา รัตนอุบล (2542) เสนอว่า เนื้อหาที่นำมาใช้ในจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรืออบรมพัฒนา ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงด้านการทำงาน การดำเนินชีวิต และเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาได้ ซึ่งให้ เพราะเมื่อผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ หากไม่เห็นความสำคัญก็จะปฏิเสธและอ้างว่า ไม่มีเวลา มุ่งเน้นการทำกิจกรรมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้ฝึกฝนจากการทำซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ จะเกิดเป็นทักษะและความชำนาญของตนเองในที่สุด โดยการลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมที่เหมาะสมจะส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ จึงควรเริ่มต้นจากการตั้งคำถามเพื่อมอบหมายให้ค้นคว้ารายบุคคลอย่างอิสระจากการใช้อินเตอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้โทรศัพท์ติดต่อกับผู้อื่นที่ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน เมื่อได้ข้อมูลจากการค้นคว้าอิสระแล้ว จึงให้ทำกิจกรรมคู่ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ของตนเข้ากับแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นระหว่างการฟังหรือการสนทนากับผู้อื่น การทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกฝนการรับฟังความคิดเห็น การยอมรับความแตกต่าง การวางแผนการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับที่ Tyler (1986) กล่าวว่า การกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นผู้ค้นคว้าข้อมูลและทบทวนตนเอง ส่งผลดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดเป็นความรู้ใหม่ได้ และ Brockett (1991) ซึ่งนำเสนอทักษะการคิดในการทำงานไว้ว่า เมื่อบุคคลเกิดความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิดแล้ว การมอบโอกาสให้สะท้อนความรู้ที่ตนได้รับอย่างอิสระ จะช่วยให้กระบวนการคิดของเขาชัดเจนและแจ่มชัดมากขึ้นจนเกิดเป็นความทรงจำที่ยั่งยืน ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้คือ ผู้สอนหรือผู้ดำเนินกิจกรรม จำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่สร้างความน่าเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ให้เกียรติ ยอมรับผู้อื่นและตนเอง มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้เกิดการไว้วางใจ ไม่ยัดเยียดความรู้ ความคิด หรือความเชื่อใด ๆ ทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียน อยากรู้ อยากเห็น โดยใช้คำถามที่กระตุ้นหรือยั่วยุให้เกิดความใคร่รู้ เช่น ทำไม อย่างไร เป็นไปได้หรือไม่ เพราะอะไร เพื่อให้ผู้เรียนปรารถนาที่จะหาคำตอบ จากการค้นคว้า ปฏิบัติด้วยตนเอง การไม่สร้างบรรยากาศการแข่งขันด้วยการเอาชนะ การกดดันด้วยเวลา ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญต่อการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการนำประสบการณ์ส่วนตัวมาต่อยอดเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานและการดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเอง จึงได้รับความสนใจ การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tough (1971) ที่พบว่า เมื่อผู้ใหญ่ตัดสินใจที่จะเรียนรู้สิ่งใดด้วยตนเองแล้ว เขาจะทุ่มเทอย่างมากเพื่อเรียนรู้อย่างเต็มที่ และ Caffarella (1994) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการทำงานปัจจุบันและอนาคต นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้สอน ผู้ดำเนินกิจกรรม ผู้มีหน้าที่พัฒนาบุคลากร ควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเรียนว่า มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาที่ประสบ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที ก็จะได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนอย่างมาก สะท้อนให้เห็นได้จากผลการวัดความรู้ เจตคติ และการแสดงออกด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ใน 3 มิติที่มีคะแนนเฉลี่ยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับสูงทุกข้อ รวมทั้งผลการประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ อยู่ใน

ระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาความรู้ เจตคติ หรือทักษะการทำงานที่จำเป็นในขอบเขตเนื้อหาอื่น ๆ เช่น การพัฒนาภาวะผู้นำ การพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่มีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่แตกต่างจากการจัดฝึกอบรมในองค์กรทั่วไป โดยให้ความสำคัญต่อการใช้รูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นการคิดสร้างสรรค์ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความแตกต่างหลากหลาย และไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว รวมทั้งการพัฒนาวิทยากรภายในของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อกระจายความรู้ด้านการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กระจายออกไป

เอกสารอ้างอิง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2547). *การพัฒนาEQ และ MQ ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการศึกษานอกระบบโรงเรียน: แนวทางการศึกษาและกิจกรรมที่หลากหลาย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมณี. (2548) . *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้.* ค้นจาก http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/

อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). *การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

Amartayakul, K. (2004). *EQ and MQ concepts developed by Neo-Humanist in formal education: The education and activities.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Brockett, R.G. & Hiemstra, R. (1991). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory*. New York: Routledge.

Caffarella, R.S. (1994). *Planning programs for adult learners*. Retrieved from http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/Home.portal?_nfpb=true&eric_viewStyle =ist&ERI

Gross, R. (1977). *The lifelong learner.* New York: Simon and Schuster.

Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (*1971*). *The analysis of intelligence.* New York: McGraw-Hill.

Kaemanee, T. (2005). *Science teaching.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Knowles, M. S. (1980). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Chicago: Association.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1990). *A Conceptual model of service quality and its customer perceptions and expectations.* New York: The Free Press.

The office of the National Economic and Social Development. (2008) *Strategies to improve the quality of people and society, Thailand society, wisdom and learning*. Retrieved from http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/ (in Thai)

Tough, A. (1971). *The adult's learning projects*. Toronto: Originally.

Tyler, R.W. (1986). *Basic principles of curriculum and instruction.* Chicago: The University of Chicago.

Vygotsky, L. (1986). *Thought and language*. Cambridge, MA: MIT.

กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

Strategies for the Development of Educational Management According to the World-Class Standards for Primary Schools in the Southern Border Provinces of Thailand

พีรฉัตร หมวกใส่เพชร และประกอบ คุณารักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษา สภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล และสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลเมื่อ กรกฎาคม-สิงหาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาและการประเมินผล ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การพัฒนาทางการสอน แรงจูงใจและการสนับสนุนนักเรียน การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับความสำเร็จและนวัตกรรมของโรงเรียน และการให้ความช่วยเหลือนักเรียน

คำสำคัญ: สภาพการจัดการศึกษา, คุณภาพการจัดการศึกษา, การจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล, โรงเรียนประถมศึกษา, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research were to identify educational circumstance management of primary schools according to the world-class standards and to formulate for the development of educational management. A questionnaire was set up and used to collect data (285 samples) during July-August, 2014. All data gathered were then analyzed by the Pearson's correlation analysis. The outcome revealed that strategies for the development of educational management according to the world-class standards for primary schools including standards and assessments, instructional leadership, teaching development, motivating and supporting students, effective financial allocating, increasing effectiveness and interventions of schools, and helping students.

Keywords: environment of educational management, quality of educational management, educational management according to the world-class standards, primary schools, the Southern border provinces

ความนำ

จากการติดตามการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางได้ โดยเฉพาะในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ การฝึกใช้ความคิดและแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญาที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ และนำไปสู่พัฒนาประยุกต์ใช้ได้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนยังขาดโอกาสในการลงมือปฏิบัติจริง ทดลอง และการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง และสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในจุดหมายของหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างถ่องแท้ สามารถนำไปถ่ายทอดแก่ผู้เรียน และสามารถประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนนวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและจากเสียงสะท้อนของสังคมทั่วไป บ่งชี้ให้เห็นว่าทักษะและความสามารถที่จำเป็นที่จะช่วยทำให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นสากล ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยี และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งการประเมินเรื่องดังกล่าวในอีกสองปีต่อมาก็มีผลสอดคล้องกันคือผลการวิเคราะห์คะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-Net พบว่า เขตพื้นที่การศึกษาที่ได้คะแนน O-Net ต่ำสุดนั้นส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย ห้า จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา คุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาสที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มี คะแนนสอบ O-net เฉลี่ย ห้า วิชาหลัก (ภาษาไทย สังคม ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศมาก โดยปีการศึกษา 2554 พบว่านักเรียนจากเขตพื้นที่การศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของทั้งประเทศทุกวิชา ได้แก่ ภาษาไทยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 42.22 สังคมศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 42.67 ภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 36.04 คณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 40.93 วิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 35.53 สุขศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 47.95 ศิลปะมีค่าเฉลี่ยอยู่ร้อยละ 37.38 และการงานพื้นฐานอาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 44.12

ปัญหาการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่อดีตและแม้จะมีการปรับปรุงบ้างในปัจจุบัน แต่ปรากฏว่ายังขาดความเข้าใจวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนมลายูมุสลิม โดยอยู่ภายใต้การตัดสินใจจากส่วนกลางที่กำหนดนโยบายบนพื้นฐานของกรอบความมั่นคงของชาติเป็นหลัก จึงทำให้การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังกลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ได้อีกด้วย ซึ่งผลจากการดำเนินการด้านการศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งกันระหว่างการศึกษาที่ดำเนินการ โดยรัฐกับการศึกษาที่ดำเนินการ โดยชุมชนและรัฐมองว่าการศึกษาของชุมชนคือปัญหาของการจัดการศึกษาของชาติและรัฐก็ได้ใช้ความพยายามในหลากหลายรูปแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายรวมของรัฐบาลจนนำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบที่ต่อเนื่องตามมา (มูฮำหมัดอารีฟีน บิน รอมลี, 2554)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการจัดการ การเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

เทียบเท่ามาตรฐานสากล จึงสนใจค้นหากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นการพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้เป็นพื้นฐานที่จะเติบโตเป็นคนไทยที่มีความคิดเป็นสากล มีความสามารถในการร่วมมือทำงานและแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้ประเทศไทย สามารถดำรงอยู่ในเวทีนานาชาติได้อย่างรู้เท่าทัน สมศักดิ์ศรี เคียงบ่าเคียงไหล่ ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่ควรจะได้รับ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติถ้อยทีถ้อยอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังได้กล่าวมาแล้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
3. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
4. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาครอบคลุมเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ ห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

1. การกำหนดกลยุทธ์ งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของกลยุทธ์ตามแนวคิดของวีลเลนและฮังเกอร์ได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดการเชิงกลยุทธ์มี สี่ ขั้นตอนประกอบด้วย (1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (environmental scanning) (2) การจัดทำกลยุทธ์ (strategy formulation) (3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (strategy implementation) (4) การประเมินผลและการควบคุม (evaluation and control) (Wheelen and Hunger, 2000, p. 3)

2. สภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตตามงานวิจัยของสถาบัน Achieve ซึ่งได้จัดทำรายงานการสร้างระบบการศึกษาระดับโลกในรัฐโอไฮโอขึ้นโดยมีหลักเจ็ด ประการในการปฏิบัติที่ยอดเยี่ยมเพื่อให้บรรลุผล คือ (1) มาตรฐานการศึกษาและการประเมินผล (2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน (3) การพัฒนาทางการสอน (4) แรงจูงใจและการสนับสนุนนักเรียน (5) การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (6) ระดับความสำเร็จและนวัตกรรมของโรงเรียน และ (7) การให้ความช่วยเหลือนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้สามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาและสภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล แบ่งออกเป็น สอง ส่วนดังนี้ (1) ค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา การจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และ

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์โดยทำการศึกษาจากเอกสารตำรางานวิจัยต่าง ๆ (2) ดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัยนั่นคือ การจัดทำแบบสอบถามโดยเริ่มตั้งแต่เตรียมการออกแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยคำถามเลือกตอบแบบจัดลำดับความสำคัญมีจำนวนทั้งหมด 11 ด้าน และคำถามสภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยจำนวน เจ็ด ด้านโดยเป็นคำถามแบบ ratio scale ห้าระดับและใช้การวัดตัวแปรแบบ Guttman scale จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนห้าคน ซึ่งหาความตรง (validity) โดยใช้ IOC และความเที่ยง (reliability) โดยใช้ Cronbach Method จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับหน่วยทดลองที่ไม่ใช่หน่วยตัวอย่างและนำผลที่ได้มาพัฒนาให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากโรงเรียนตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ร่วมกับความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูล พร้อมกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่สร้างขึ้นโดยจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จำนวน 12 คนเพื่อหาฉันทามติของร่างกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านการใช้ประโยชน์ จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนไปหา rank และใช้สถิติทดสอบ Concordance (W) เพื่อหาความสอดคล้องของการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิและใช้สถิติทดสอบ Cronbach's alpha เพื่อหาความเชื่อมั่นในการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิรวมถึงขอข้อสังเกตเพื่อการนำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาให้เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและนำไปทดลองใช้จริงต่อไปสามารถนำมาสร้างเป็นแผนภูมิดังแผนภูมิในหน้าถัดไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 1,340 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ได้จำนวนประชากรเท่ากับ 285 โรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมสนทนากลุ่ม เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการวางแผน กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามวัดระดับสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาและสภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

2. แบบสอบถามวัดประเมิน (ร่าง) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมรวมข้อมูลแบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่สอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม 2557 และในส่วนที่สองเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล ในเดือน พฤศจิกายน 2557 โดยผู้วิจัยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลทั้งสองส่วนจากมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลได้แก่ (1) ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (3) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ (4) การทดสอบความสอดคล้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า สภาพที่เป็นจริงของสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยของตัวแปรรวมทั้งสี่ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านจุดแข็ง ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ โอกาส

2. สภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ของตัวแปรรวมทั้งเจ็ด ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การพัฒนาทางการสอน

3. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลยุทธ์ที่ดำเนินการตามปกติได้แก่ กลยุทธ์ทางด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และกลยุทธ์ที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ได้แก่ กลยุทธ์ที่หนึ่งมาตรฐานการศึกษาและการประเมินผลกลยุทธ์ที่สองภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน กลยุทธ์ที่สามการพัฒนาทางการสอน กลยุทธ์ที่สี่แรงจูงใจและการสนับสนุนนักเรียน กลยุทธ์ที่ห้าการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่หกยกระดับความสำเร็จและนวัตกรรมของโรงเรียน และกลยุทธ์ที่เจ็ดการให้ความช่วยเหลือนักเรียน

4. ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนสูงที่สุด 9.44 (จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) ขณะเดียวกันเมื่อทดสอบความน่าเชื่อถือ และความสอดคล้องในการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ปรากฏว่าผลการพิจารณาดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือโดยมีค่าสัมประ

สิทธิแอลฟาเท่ากับ 0.997 และมีความสอดคล้องกันที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย นำเสนอการอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยของตัวแปรรวมทั้ง สี่ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านจุดแข็ง ซึ่งจุดแข็ง ข้อแรกคือ โรงเรียนมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ทั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความชัดเจนของสายการบังคับบัญชา มีบุคคลหลายคนทำงานร่วมกันโดยมีบทบาทที่แตกต่างกัน เช่น เป็นผู้บริหาร เป็นผู้สอน เป็นพนักงานธุรการ พนักงานบริการ โดยทุกคนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ต่อมาโรงเรียนประถมศึกษาให้โอกาสทางการศึกษาทุกชาติและศาสนาเท่าเทียมกัน ทั้งนี้การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถ พัฒนา คุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุขในขณะเดียวกันการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับโดยที่ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการส่งเด็กเข้าศึกษา และสถานศึกษามีหน้าที่รับเด็กเข้าเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 เทียบเคียงได้กับงานวิจัยของนงลักษณ์ เรือนทอง (2550) ได้ค้นพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

นอกจากนี้จากข้อค้นพบยังพบเพิ่มเติมอีกว่า ตัวแปรด้านโอกาสมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะประเด็นความสามารถเชื่อมโยงการจัดการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากปัญหาทางด้านการศึกษาที่มีมากมายหลายด้าน เช่น ด้านความร่วมมือที่ไม่ลงตัว ขาดความเป็นเอกภาพและไม่สัมพันธ์ต่อเนื่อง ตลอดจนขาดการติดตามผล ขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ เนื่องจากหน่วยงานการศึกษาไม่ประสานงานกันให้มีลักษณะของเครือข่าย ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาอื่น ได้แก่ ปัญหาทางด้านความมั่นคง ศาสนา และวัฒนธรรม ดังเช่นงานวิจัยของบรรจง ฟ้ารุ่งสาง (2550) ได้ทำการวิจัยนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2540-2550 ค้นพบว่า ด้านปัจจัยที่มีผลต่อนโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐในชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายทางการศึกษาคือ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ ปัจจัยด้านความมั่นคงปัจจัยด้านศาสนาและวัฒนธรรมและปัจจัยด้านปัญหาการบริหารราชการ

2. สภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ของตัวแปรรวมทั้ง เจ็ด ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งตามมาตรฐานความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักและกระบวนการบริหาร นโยบายและการวางแผนการศึกษา การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่ การบริหารงานบุคคล การบริหารกิจการนักเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน รวมทั้งต้องมีคุณธรรมและจริธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในขณะเดียวกันผู้บริหาร

สถานศึกษาในพื้นที่ภาคใต้นอกจากจะได้รับสิทธิ์ในการพัฒนาองค์ความรู้ตามกระบวนการปกติแล้ว ยังได้รับสิทธิพิเศษในการพัฒนาตนเองแบบในระบบ คือ ทุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ผู้บริหารสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ปรัชญา อธิบายไว้ว่า ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วยเช่นเจ้าหน้าที่ธุรการงานทะเบียนงานโภชนาการและสุขอนามัยรวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ ต่อมา (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2555, หน้า 33) อธิบายว่า คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความพร้อมในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพกระบวนการพัฒนาคุณภาพและการควบคุมคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการกำหนดหน้าที่และทรัพยากรเพื่อปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษา การตอบสนองและสนับสนุนความต้องการของครู การใส่ใจต่อการพัฒนาวิชาชีพของครู การกระตุ้นครูเกี่ยวกับแผนพัฒนาวิชาชีพและใช้ครูมีทักษะ ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในสถานศึกษาในระดับสูง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานอื่น ชุมชน ครูและนักเรียนมีรูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่น มีความพยายามที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จัดให้มีข้อมูลย้อนกลับสำหรับครูอยู่ในระดับสูง ตรวจสอบแผนงานและวัดความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้จากข้อค้นพบยังพบเพิ่มเติมอีกว่าตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การพัฒนาทางการสอนโดยเฉพาะประเด็นการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศมาเลเซียซึ่งถือเป็นโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และระหว่างครูกับครู แต่อย่างไรก็ตามการสร้างเครือข่ายดังกล่าวเป็นไปแค่เพียงความสัมพันธ์ที่ดีส่วนตัวของครูหรือผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ประเด็นความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ศาสนาก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้การสร้างเครือข่ายเป็นไปได้รวมทั้งขาดการสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบาย การประสานงาน รวมทั้งการประเมินผลติดตามของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ SWOT และองค์ประกอบของกลยุทธ์ประกอบไปด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลยุทธ์ที่ดำเนินการตามปกติได้แก่ กลยุทธ์ทางด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและกลยุทธ์ที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ได้แก่ กลยุทธ์ที่หนึ่งมาตรฐานการศึกษาและการประเมินผล กลยุทธ์ที่สองภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน กลยุทธ์ที่สามการพัฒนาทางการสอน กลยุทธ์ที่สี่แรงจูงใจและการสนับสนุนนักเรียน กลยุทธ์ที่ห้าการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่หกยกระดับความสำเร็จและนวัตกรรมของโรงเรียนและกลยุทธ์ที่เจ็ดการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ของผู้วิจัยสอดคล้องตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำกลยุทธ์ ที่อธิบายไว้ว่าในการกำหนดกลยุทธ์นั้นต้องมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ (พิบูล ทีปะปาล, 2555, หน้า 29) ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนั้นเป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กรหรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดจนผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ต่อการทำงานขององค์กร สอดคล้องกับสมคิด บางโม (2552, หน้า 351) ที่

กล่าวว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าองค์กรได้เดินทางมาถูกทิศและไม่หลงทาง นอกจากนี้ยังบอกได้ว่าองค์กรมีแรงขับไปยังเป้าหมายได้ดีหรือไม่ มั่นใจได้อย่างไรว่าระบบการทำงานในองค์กรยังมีประสิทธิภาพอยู่ มีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมมีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา สอง ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551, หน้า 22-23)

สำหรับในแต่ละกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดและจุดเน้นดังต่อไปนี้

3.1 กลยุทธ์ด้านมาตรฐานการศึกษาและการประเมินผลเน้นไปที่การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล โดยเน้นการวัดผลความรู้พื้นฐานด้านไอซีทีของนักเรียน มีการพัฒนาระบบแฟ้มงานสะสมงานแบบอิเล็คทรอนิกส์ การสร้างความรู้ในเชิงลึก ซึ่งนักเรียนควรจะต้องมีทักษะที่เป็นประโยชน์ได้เกินกว่าทักษะที่เน้นในโรงเรียน ในขณะที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือทักษะแห่งอนาคตใหม่ ใจความตอนหนึ่งว่า งานที่ใช้แรงงานแบบซ้ำซากต้องเปิดทางให้กับงานที่ใช้สมองและอาศัยปฏิสัมพันธ์ ดังนั้นหากเริ่มพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในระดับประถม ก็จะเป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

3.2 กลยุทธ์ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เน้นไปที่ทักษะการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และความเข้าใจในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับในประเทศไทยควรจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ในระดับดี เนื่องจากหากจะต้องพัฒนาผู้เรียนทางด้านภาษาแล้ว แต่ผู้บริหารนั้นไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ การพัฒนาผู้เรียนทางด้านการใช้ภาษาต่างประเทศก็ประสบความสำเร็จได้น้อย หรือแม้กระทั่งโดยเฉพาะการเปิดประเทศในกลุ่ม ASEAN ในอนาคตอันใกล้ ภาษาอังกฤษจะเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อสารทั้งกับผู้ร่วมงานชาวต่างชาติ รวมไปถึงแขกต่างชาติผู้มาเยี่ยมเยียนโรงเรียน ในขณะที่ประเด็นเทคโนโลยีก็มีความสำคัญกับผู้บริหารเช่นเดียวกัน (Linda Darling-Hammond) อธิบายไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ทั้งในการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การประเมิน การงบประมาณและอื่น ๆ จนกล่าวได้ว่า เป็นผู้นำแถวหน้าในเรื่องเทคโนโลยี (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 75-77)

3.3 กลยุทธ์ด้านการพัฒนาทางการสอน เน้นไปที่การจัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้บุคลากรทางการสอนมีความสำคัญมากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกของผู้เรียน มีความเป็นดิจิตอล และจะต้องสามารถบูรณาการ ความเป็นระบบดิจิตอลกับการจัดการเรียนการสอนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือจะกล่าวง่าย ๆ ว่านักเรียนต้องเรียนเอง หรือครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 14) สำหรับการจัดตั้งเครือข่ายการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ จะเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลารทางการสอน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นองค์รวม คือ เครือข่ายจะช่วยสอดส่องและร่วมกันแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากรทางการ หรือโรงเรียนที่ประสบ

ปัญหาผลการเรียนของนักเรียนตกต่ำ ซึ่งเมื่อรวมตัวเป็นเครือข่ายแล้วจะทำให้มีแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มขึ้น แหล่งข้อมูลเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21 กล่าวถึง การพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 มีจุดเน้นในเรื่องของการแบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์, 2554, หน้า 147-150)

3.4 กลยุทธ์ด้านแรงจูงใจและการสนับสนุนนักเรียน เน้นไปที่การจัดหาเครือข่ายอินเตอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาอื่น ๆ ที่ทันสมัยให้กับนักเรียนเพราะแม้กระทั่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเนื้อหาสาระและหลักการที่ชัดเจน รวมทั้งยังได้กำหนดระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งหวังให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีเอกภาพ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545, หน้า 81-82) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี นักเรียนควรจะได้ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางเทคโนโลยีเพื่อสืบค้นและเป็นแหล่งความรู้ ซึ่งโรงเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้วนั้น จะต้องมีคอมพิวเตอร์ แทบเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตให้นักเรียนได้ใช้ในการค้นคว้าโครงการข้อมูล รวมทั้งการนำเสนอผลงานของนักเรียนผ่านเทคโนโลยี โดยผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรร่วมมือกันดำเนินการผลักดันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (1) การกำหนดนโยบายการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษาอย่างเสมอภาค เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคแก่ประชาชน (2) พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของการเรียนรู้ และ (3) ระดมและจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการศึกษาที่มีคุณภาพและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2555, หน้า 43-45)

3.5 กลยุทธ์ด้านการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นไปที่การจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งอาคารเรียน รวมทั้งการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษา ทั้งนี้หากโรงเรียนต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้วนั้นการจัดหาอาคารเรียน วัสดุ อุปกรณ์ให้มีความพร้อมก็เป็นปัจจัยสำคัญ ในกรณีที่โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐน้อยกว่าโรงเรียนอื่น ๆ นั้นโรงเรียนสามารถดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน (ภารดี อนันต์นาวี, 2552, หน้า 286) อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีเทคโนโลยี รวมทั้งโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีได้ทุกหนทุกแห่งมากขึ้น จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการจัดสรรงบประมาณในจัดเตรียมสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมที่จะรองรับการเป็นโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

3.6 กลยุทธ์ด้านการยกระดับความสำเร็จและนวัตกรรมของโรงเรียน มุ่งเน้นไปที่การจัดทำวิจัยเพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ แล้วนำผลการวิจัยที่ได้นั้นไปพัฒนานวัตกรรมทางการสอน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญของการวิจัยว่ามีความจำเป็น

ในกระบวนการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยการเรียนการสอน เพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับตามแนวคิดของธีระ ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การวิจัยในโรงเรียนมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจของโรงเรียน ทั้งภารกิจการจัดการศึกษาและภารกิจด้านการบริหารจัดการหลายประการ เช่น การแสวงหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน (ธีระ รุญเจริญ, 2553, หน้า 375) ซึ่งการทำวิจัยจะส่งผลให้สามารถค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขได้ในวิถีทางเดียวกัน นอกจากนี้กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นให้มีการพัฒนานวัตกรรมทางการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และสามารถพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานในศตวรรษที่ 21 (21st century standards) ที่ได้มีจุดเน้นทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้นและการมุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์, 2554, หน้า 118-120)

3.7 กลยุทธ์ด้านการให้ความช่วยเหลือนักเรียน มุ่งเน้นไปที่การจัดหาครูที่มีความชำนาญทั้งในและต่างประเทศและหาแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีผลการเรียนตกต่ำทั้งในระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาคุณภาพของครู ที่พบว่า ครูที่มีภาระการสอนมาก คุณภาพครูต่ำ ขาดงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพครู กระบวนการพัฒนาคุณภาพครูไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการควบคุมคุณภาพครู ในขณะที่คุณภาพของผู้เรียนก็ไม่เป็นที่น่าพอใจ (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2555, หน้า 33) ซึ่งการจัดหาครูที่มีความชำนาญ และมีทักษะการสอนที่ดีนั้นรัฐบาลควรมีส่วนสำคัญในการช่วยสนับสนุนการจัดหา และการพัฒนาครูที่มีอยู่ให้มีคุณภาพ ซึ่งกล่าวได้ว่าการสนับสนุนจากภาครัฐ จึงเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของรัฐบาล คือ การพัฒนาคุณภาพประชากร การจัดการศึกษาจึงเป็นภาระสำคัญที่ทุกประเทศในโลกต้องรับผิดชอบ การสนับสนุนของรัฐมีหลายทาง เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การจัดให้มีและสนับสนุนสถานศึกษา การจัดทุนให้ผู้ยากไร้ การส่งเสริมโอกาสในการศึกษา การกำหนดมาตรฐาน การกำกับดูแลการจัดการศึกษา สำหรับครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาเป็นพิเศษ ทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระความรู้ที่จะใช้ในการสอน ความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการเกื้อหนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ความมุ่งมั่นประสงค์ในการเป็นครูที่ดีมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีทัศนคติที่เสียสละและมุ่งสร้างประโยชน์ต่อศิษย์ ดังนั้นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่เหมาะสม โดยการสรรหาผู้ที่มีจิตมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพครูมาฝึกฝนอบรมอย่างดีและปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู และส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร โอกาส กลไก และรูปแบบวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาครูประจำการให้มีการปรับตัวและยกระดับความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545, หน้า 73-75)

4. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่กำหนดขึ้นตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มุ่งประเด็นการสร้างกลยุทธ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานหลายฝ่าย เช่น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่น คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ให้ก้าวสู่ความเป็นมาตรฐานสากล

นอกจากนี้กลยุทธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา โดยเบื้องต้นสร้างความรู้ความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ให้กับผู้บริหารและบุคลากรทางการสอนให้มีความชำนาญ เชี่ยวชาญ ก่อนจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีศักยภาพต่อไป ซึ่งจากการประเมินกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 ท่าน ด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนสูงที่สุด 9.44 (จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน) ขณะเดียวกันเมื่อทดสอบความน่าเชื่อถือและความสอดคล้องในการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ปรากฏว่าผลการพิจารณาดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือโดยมีค่าสัมประสิทธิแอลฟาเท่ากับ 0.997 และมีความสอดคล้องกันที่ระดับ 0.01 ทำให้เห็นได้ว่ากลยุทธ์นี้ได้รับการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำกลยุทธ์ไปใช้

จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้กลยุทธ์ที่เป็นประโยชน์เหมาะแก่การนำไปปรับใช้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาดังนี้

1. ก่อนที่สถานศึกษาจะนำกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐาน สากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยไปประยุกต์ใช้ควรวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษาก่อน แล้วจึงจะประยุกต์กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นนี้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นหากต้องการใช้กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นนี้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาของท่านผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ อินเตอร์เน็ต เป็นต้น ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนและบุคลากรทางการสอน เมื่อมีอุปกรณ์แล้วผู้บริหารและครูจำเป็นจะต้องมีความรู้ทั้งในเชิงความรู้ในการใช้งาน และความรู้ในเชิงการซ่อมบำรุงเบื้องต้น เป็นอย่างดี

3. กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเป็นกลยุทธ์ที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำในเชิงมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยเช่นกัน จึงจะสามารถแสวงหาความร่วมมือดังกล่าวมาใช้พัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. โรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีหลายโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากความเป็นเมืองของจังหวัด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ในขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางควรสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพสู่สากล

5. จากผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศของทั้งผู้บริหารและครูนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ปานกลางค่อนข้างต่ำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์เร่งด่วน โดยเขตพื้นที่การศึกษาควรนำไปขยายเป็นแนวทางดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคลากรอย่างเร่งด่วน

6. จากผลการพัฒนากลยุทธ์พบว่า ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ แทบเล็ต เครือข่ายอินเตอร์เน็ตความเร็วสูง เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล

ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาควรนำทุกกลยุทธ์ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเข้าร่วมประชุม หารือแนวทางการจัดสรร จัดหาเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ หรือประยุกต์กลยุทธ์ในงานวิจัยเล่มนี้ไปเป็นกลยุทธ์ของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้ที่สนใจในการทำวิจัยในหัวข้อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย ดังนี้

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จึงน่าจะมีการศึกษาเฉพาะเจาะจงในโรงเรียนประถมศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งโรงเรียนประถมศึกษาของศาสนาอิสลาม เป็นต้น เนื่องจากบริบทที่กล่าวมาข้างต้นจะส่งให้การกำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *รายงานผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555*. ปัตตานี: สมิลัน เพรส.

ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรจง ฟ้ารุ่งสาง. (2550). *การวิจัยนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2540-2550*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย ผ่าทางตันปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิถีทัศน์.

พิบูล ทีปะปาล. (2555). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ภารดี อนันต์นาวี. (2552). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรี.

มูฮำหมัดอารีฟีน บิน รอมลี. (2554). *การจัดการศึกษารัฐไทย ล้มเหลวในแดนมลายู*. ค้นจาก http://www.bungarayanews.org/news/view_news.php?id=602

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: Open Worlds.

วิจารณ์ พานิช. (2555).*วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2544). *โรงเรียน: องค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2555). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด บางโม. (2552). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

References

Anunnave, P. (2009). *The Theory in Educational Administration*. Chonburi: Montri. (in Thai)

Bangmo, S. (2009). *Organization and management.* Bangkok: Vittayapat. (in Thai)

Chatakarn, V. (2012). *Management techniques for professional administrators in executives.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Farlungsaong, B. (2007). *Research policy of the state of education in the Southern Border Provinces of 2540-2550.* Pattani: Prince of Songkhla University, Pattani Campus. (in Thai)

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607-610.

Luenjaroen, T. (2010). *Professionalism in the preparation and management education the education reform.* Bangkok: Kawfang. (in Thai)

Ruenthong, N. (2007). *The model for School Administration effectiveness.* Doctoral Dissertation in Education , Silpakorn University. (in Thai)

Mckinsey& Company. (2007). *Creating a world- class education system in Ohio*. Washington: Acheieve.

Ministry of Education. (2012). *Report on the implementation of the six strategic development of education in the development of special statements.* Deep South fiscal year 2012. Pattani: Similan Press. (in Thai)

Muhu mud rimaree bin loree. (2011). *State education Thailand failed the Malays.* Retrieved from http://www.bungarayanews.org/news/view_news.php?id=602 (in Thai)

Office of the High School, Office of the Basic Education Ministry. (2012). *Guidelines for teaching in schools of international standard.* Bangkok: Agricultural Cooperatives of Thailand. (in Thai)

Panit, V. (2011). *Ways of learning for students in the 21st Century.* Bangkok: SodSri Foundation - Sarit Wong. (in Thai)

Saratana, V. (2001). *School: Organization of learning.* Bangkok: Heavenly lyrics. (in Thai)

Saratana, V. (2013). *A new paradigm for education: The outlook for the 21st Century.* Bangkok: Tipvisut. (in Thai)

Santhong, N. (2008). Strategic performance management. Bangkok: Se-Ed. (in Thai)

Teepapan, P. (2012). *Strategic management.* Bangkok: Amorn printing. (in Thai)

Thompson, A. A., Jr., & Strickland, A. J. (1995). *Strategic management: Concept and cases* (8th ed.). New York: Business.

Waesarat, P. (2002). *Thailand Education reform through the impasse*. Bangkok: Way Vision. (in Thai)

Wheelen, T. L. & Hunger, D. J. (2000). *Strategic management and business policy*. New Jersey: Prentice-Hall.

Wongkitrungruong, V. & Jitrungrueng, A. (2011). *Skills of the Future: Education for the 21st Century.* Bangkok: Openworlds. (in Thai)

รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

An Educational Stakeholder's Network Integration Management Model Effecting Education Management of Primary School under The Office of The Basic Education Commission

มะลิวัลย์ อารีย์ถนอมวงค์และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพัฒนาและนำเสนอรูปแบบและ ประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 375แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 375 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (2) รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยปัจจัย4 ด้าน ได้แก่ด้านเป้าหมาย, ด้านโครงสร้าง, ด้านการใช้ภาวะผู้นำ และด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา4 ด้าน ได้แก่ ด้านงานวิชาการด้านงบประมาณด้านงานบุคคล และด้านงานทั่วไปมีประเด็นพิจารณาทั้งหมด163 ประเด็นและทุกประเด็นได้รับฉันทามติจากผู้ร่วมประชุมสนทนากลุ่มเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญในการประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมและรายด้านทุกด้านเห็นด้วย อยู่ในระดับมากที่สุด (3) ผลการประเมินรูปแบบโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหาร, คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study the state of educational stakeholders' network integration management of primary schools under the office of the basic education commission, (2) to develop and introduce an educational stakeholders' network and (3) to evaluate the educational stakeholders' network. Out of the total population of 12,411 school administrators, a sample of 375 administrators answered the questionnaire. Interview and evaluation forms were also used to collect data. Frequency, percentage, mean, standard deviation and descriptive

analysis were used to analyze all data. This study resulted in the following findings: (1) the level of performance of educational stakeholders' network integration management of primary schools under the office of the basic education commission was high. (2) The model of educational stakeholders' network integration management affecting education management of primary schools under the office of the basic education commission consisted of four main factors, the goals of management, the structure of management, the application of leadership, and the environment. The effectiveness of education of primary school. (3) The result of the evaluation of the commission in terms of overall aspects and individual aspects were at the highest levels with suitability, cohesion, possibility and usefulness.

Keywords: management, the basic education commission, The North East

ความนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักในการจัดการศึกษาที่สำคัญไว้ในมาตรา 8 (2) ว่า สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) โดยในมาตรา 9 (6) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ต้องเข้ามามีหน้าที่และรับผิดชอบต่อกระบวนการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกเวลาทุกสถานที่โดยประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดหลักการสำคัญไว้อย่างชัดเจนว่าจะยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการมีการกำหนดไว้ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยหลักการและจุดมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจนและในหมวดที่ 5 ซึ่งมีสาระว่าด้วยการบริหารจัดการจึงมีบทบัญญัติให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น รวมทั้งนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการเพื่อนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปปฏิบัติมากมาย เช่น การเน้นนโยบาย บ (บ้าน) ว (วัด) ร (โรงเรียน) เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วพบว่าตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติคือ การมีส่วนร่วมแบบเครือข่าย อันได้แก่ (1) โรงเรียน (2) บ้านหรือครอบครัว และ (3) วัดหรือองค์กรศาสนาอื่น และ (4) ภาคธุรกิจภาคผู้ประกอบการ นอกจากนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องจัดการศึกษาให้ "สังคมมีส่วนร่วม" (มาตรา 8 (2)) รวมทั้งจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการโดยยึดหลัก "การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น" (มาตรา 9 (6)) จัดกระบวนการเรียนรู้โดย "มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย" (มาตรา 24 (6)) จะต้องร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ตามมาตรา 9 (6) "ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน" (มาตรา 29) สถานศึกษาแต่ละแห่ง จะไม่สามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ดังกล่าวได้ด้วยตนเองตามลำพังโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความจำเป็นและความสำคัญของการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปเครือข่ายที่เป็นระบบเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

สถานศึกษา นับว่า ยังเป็นเรื่องใหม่ที่ปรากฏขึ้นไม่นานมานี้เอง เมื่อเทียบกับอายุของระบบการศึกษาของประเทศไทย

นอกจากนั้น ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคน เนื่องจาก "คน" เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียบพร้อมทั้งด้าน "คุณธรรม" และ"ความรู้" ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมของการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลเป็นที่ยอมรับร่วมกันและรับผิดชอบในลักษณะเครือข่ายพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับคณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัฒน์" (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552,หน้า 1) ที่กล่าวว่า คุณภาพและความฉลาดของคนในสังคมใด ๆ มีความหมายอย่างยิ่งต่ออนาคตของสังคมนั้น คุณภาพของคนจะเป็นเครื่องจรรโลงความมีระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความเสถียรภาพทาง การเมือง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาในฐานะเป็นกลไกพื้นฐานของการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งที่สังคมหวังพึ่งพาให้เป็นเครื่องเตรียมคนและสังคมให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 9) ที่ว่า การพัฒนาองค์การจะต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาบุคคล โดยอาศัยความเชื่อพื้นฐานว่าคนคือองค์ประกอบสำคัญขององค์การ องค์การจะดีไม่ได้ถ้าองค์การนั้นปราศจากบุคคลที่ดีมีคุณภาพการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือโครงสร้างขององค์การจะไม่มีความหมายแม้แต่น้อย หากบุคคลในองค์การขาดคุณภาพหรือคุณค่าความเป็นคน ฉะนั้นคุณภาพของคนจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาองค์การ และการที่จะพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางการบริหารจัดการเครือข่าย

เครือข่ายต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานโดยระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในอดีตก่อนการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 หน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง เช่น กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ก็ได้มีระเบียบปฏิบัติให้แต่ละสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการบริหารจัดการศึกษาในรูปเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะในรูปของกลุ่มโรงเรียนก็ดีหรือในรูปของวิทยาเขตก็ดี พอที่จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปเครือข่ายในอนาคต บริบทของเครือข่ายที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการร่วมกับ ภาคส่วนอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในกฎหมายแม่บททางการศึกษา (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 10) ดังนั้นเรื่องของระบบเครือข่ายการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในด้านคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวถึงการบริหารระบบเครือข่ายของโรงเรียน คือ แนวคิดและกระบวนทัศน์ใหม่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านการกำหนดโครงสร้างไว้รองรับการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ด้านการใช้ภาวะผู้นำใน

การบริหารจัดการศึกษาร่วมกับเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา และด้านการกำหนดสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการศึกษาให้สามารถบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล

การดำเนินงานในรูปแบบของการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทางการศึกษา จะก่อให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่แสดงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549, หน้า 20) แต่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีผลจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในรอบที่ 2 ที่พบว่า มีสถานศึกษาที่มีปัญหาในการจัดการศึกษามากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ อาจเนื่องมาจาก ในความเป็นจริง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นอย่างไร รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นอย่างไร และการประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลเป็นอย่างไรบ้าง

จากประเด็นปัญหาเหล่านี้จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ "รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน" โดยนำแนวความคิดการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา เข้ามาบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยอื่น ๆ พบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้มาก่อนจึงเป็นเรื่องใหม่ที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบทางการบริหารการศึกษาอย่างเป็นยิ่ง โดยในการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น เพราะเห็นว่ามีบริบทของโรงเรียนคล้ายคลึงกัน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา

2. ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

3. การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

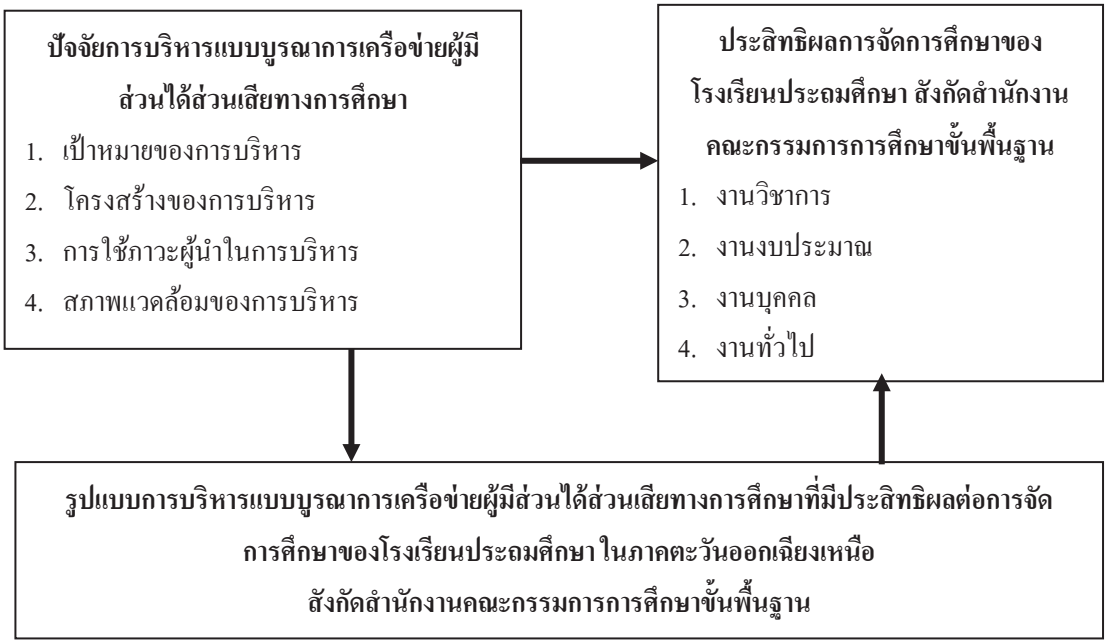

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methodology research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อตอบคำถามการวิจัยทั้งสามประการ ได้แก่ (1) สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไร (2) รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นอย่างไรและ (3) การประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา มีผลเป็นอย่างไรบ้าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในซึ่งกระจัดกระจายไปทั่ว

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 12,411 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 375 แห่ง เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) กำหนดขนาดโดยใช้ตารางประมาณการของเครซีและมอร์แกน แสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ จาก 4 ส่วนคือ

1. ส่วนที่หนึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 375 ฉบับ เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้ประสานติดต่อขอรับ แบบสอบถามที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง ทำให้ได้แบบสอบถามที่รับคืนมา 369 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.40 จึงได้นำแบบสอบถามที่เหลือไปสำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องที่เป็นประชากรเพิ่มอีก 6 ฉบับ ทำให้ได้แบบสอบถามที่รับคืนมาทั้งหมด 375 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2. เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองตามวันเวลาที่กำหนดจนครบทุกคน โดยเป็นผู้บันทึกข้อคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมสังเกตและบันทึกพฤติกรรมขณะสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. เก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) จำนวน 12 คน เพื่อพิจารณาหาฉันทามติของรูปแบบฯ ได้ฉันทามติของรูปแบบ และได้แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ ครบทั้ง 12 ฉบับ คิดเป็นแบบประเมินร้อยละ 100

4. เก็บข้อมูลจากการประเมินรูปแบบ หลังจากนำรูปแบบไปทดลองใช้ (try-out) ในโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน เสร็จสิ้นแล้วดำเนินการประเมินรูปแบบต่อเนื่อง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ ครบทั้ง 10 ฉบับ คิดเป็นแบบประเมินร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ฯ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ตามประเด็นคำถามและสรุปผลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) สถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1.1 ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา อยู่ระหว่าง 11-15 ปี

1.2 สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน โดยรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ด้านการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา และด้านสภาพแวดล้อมในการบริหาร แบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม และ ด้านโครงสร้างตามลำดับ และเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดด้วย

1.3 ประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน โดยรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยปัจจัยการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ได้แก่ (1) ด้านเป้าหมายของการบริหาร (2) ด้านโครงสร้างการบริหาร (3) ด้านการใช้ภาวะผู้นำ และ (4) ด้านสภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านงานวิชาการ (2) ด้านงบประมาณ (3) ด้านงานบุคคล และ (4) ด้านงานทั่วไป รูปแบบมีประเด็นพิจารณาทั้งหมด 163 ประเด็นและทุกประเด็นได้รับฉันทามติจากผู้ร่วมประชุมสนทนากลุ่มเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญในการประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยรวมและรายด้านทุกด้านเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านเมื่อพิจารณาโดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความถูกต้อง รองลงมาคือด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์

รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

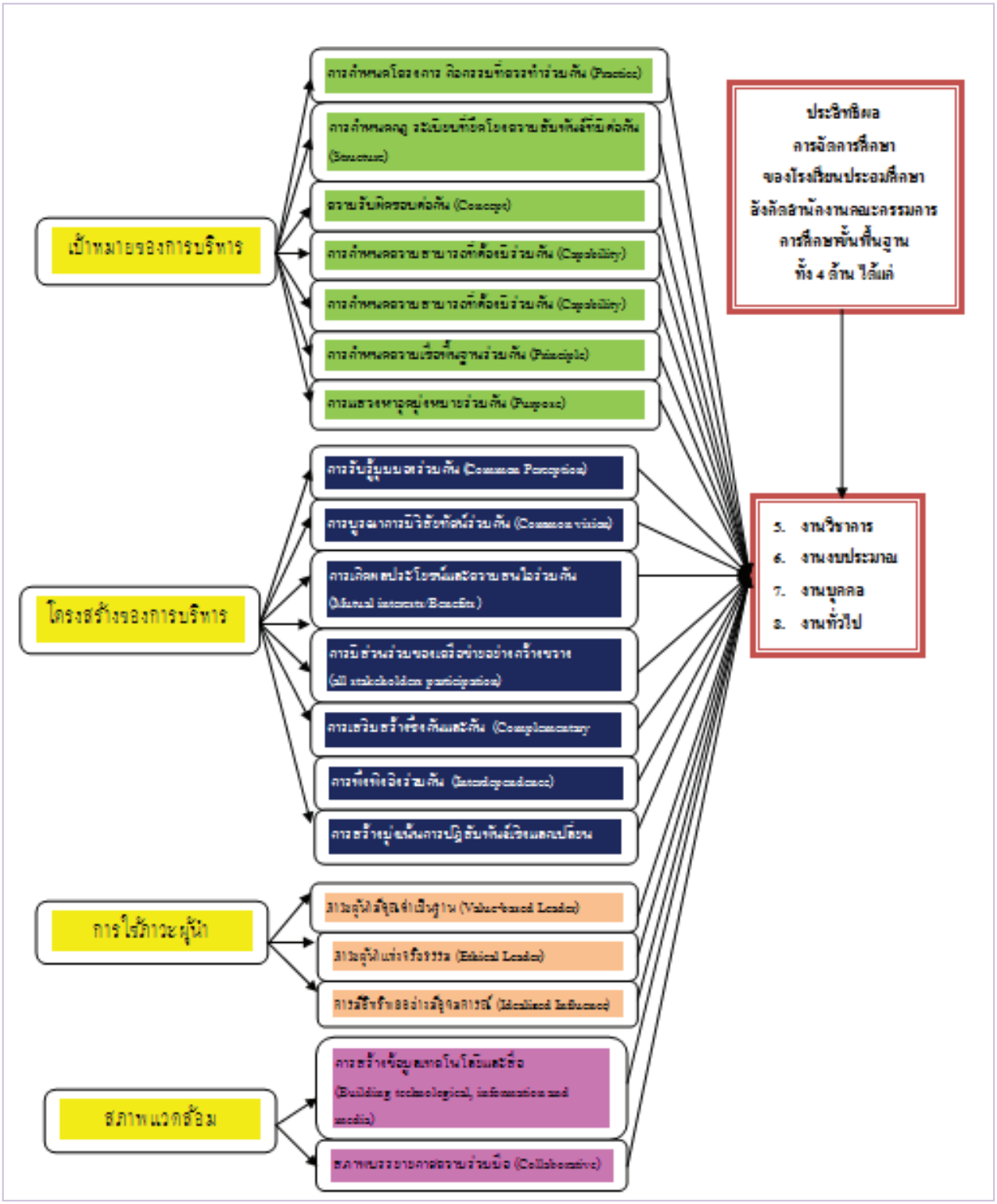

การอภิปรายผล

1. สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา อยู่ระหว่าง 11-15 ปี เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้าน มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ด้านการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา และด้านสภาพแวดล้อมในการบริหาร แบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม และด้านโครงสร้าง ตามลำดับ และเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการ จัดการศึกษาที่เน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อันหมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ต้องเข้ามามีหน้าที่และรับผิดชอบต่อกระบวนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดหลักการสำคัญไว้อย่างชัดเจนว่าจะยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ซึ่งมีสาระดังกล่าวได้บัญญัติให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น รวมทั้งนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการเพื่อนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปปฏิบัติมากมาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550, หน้า 5) ที่กล่าวว่าสถานศึกษา เป็นหน่วยงานหลัก ที่มีเป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาผู้เรียนและสังคม ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ผลของการจัดการศึกษา จะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการศึกษาที่จะให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ดังนั้นโรงเรียนจึงสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นกับความพร้อมของนโยบายและแนวคิดทิศทาง เป้าหมายของแต่ละโรงเรียน แต่จะต้องมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการจัดการศึกษาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่มุ่งการบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เป็นต้น จากความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้สภาพการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้าน มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ

ธนา ประมุขกูล (2547, หน้า 3) ที่ได้ศึกษาการทำให้เป้าหมายของการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วยปัจจัยเหล่านี้ (1) ความเข้าใจ เครือข่ายที่ตั้งขึ้นและล้มไปอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมามีสาเหตุสำคัญประการแรก มาจากการที่เครือข่ายไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกันได้ระหว่างมวลสมาชิก โดยอาจเป็นความไม่เข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของเครือข่าย ตั้งแต่เริ่มต้นหรือเป็นความไม่เข้าใจในบทบาทของสมาชิกที่ตนเองเป็นอยู่นั้นว่ามีบทบาทอย่างไรเป็นบทบาทหลักหรือบทบาทสนับสนุน ดังนั้นเมื่อเครือข่ายที่ตั้งขึ้นได้ดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ก็อาจถอนตัวออกไปบทบาทของแต่ละส่วนก็อาจเกิดเป็นความสับสนว่า กิจกรรมแต่ละกิจกรรม ใครควรเป็นแกนหลักและใครควรเป็นผู้สนับสนุน เช่น หน่วยงานภาครัฐก็ไปทำบทบาทการเป็นแกนหลัก (แทนที่จะเป็นบทบาทของกลุ่มคนชุมชนเจ้าของพื้นที่) ในขณะที่ผู้ที่เป็นแกนหลักเองก็อาจจะยังเคยชินกับรูปแบบเดิมของการเป็น “ผู้ร่วมกิจกรรม” ที่รอคอยการนำจากภายนอก 2) ความเป็นประชาธิปไตย การที่สมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีอิสระทางความคิดสิ่งที่ตามมาก็คือความหลากหลายที่มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของความคิดที่แสดงออกมา ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ความแตกต่างเหล่านี้อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นคือ การให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทั้งหลายได้เห็นทางเลือกอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็นตามประสบการณ์ที่จำกัดของแต่ละบุคคลและเมื่อได้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางความคิดระหว่างกันแล้ว จุดเด่น-จุดด้อยของแต่ละทางเลือกจะได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นผลจากการหลอมรวมของทุกความคิดมาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดบนพื้นฐานยอมรับของสมาชิกโดยรวม

2. การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ได้รูปแบบที่ เกิดจากปัจจัยการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการกระบวนการดำเนินงานของระบบการร่วมมือกันของหน่วยงานและบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ที่มุ่งเน้นเรื่อง (1) เป้าหมายของการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา (2) โครงสร้างของการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา (3) การใช้ภาวะผู้นำในการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา และ (4) สภาพแวดล้อมของการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่ (1) การบริหารงานวิชาการ (2) การบริหารงบประมาณ (3) การบริหารงานบุคคล และ (4) การบริหารงานทั่วไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิผล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการบนพื้นฐานต่าง ๆ 163 ประเด็น และในทุกประเด็นได้รับฉันทามติรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้เชี่ยวชาญในการจัดประชุมสนทนากลุ่ม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบฯ นี้ได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญในการประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ มีมติเป็นเอกฉันท์รับรองรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัด

การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางในการพัฒนารูปแบบฯ เป็นไปตามการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษานี้ มีปัจจัย และองค์ประกอบในแง่ของขั้นตอนของการนำไปดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Moberg (1980, pp. 16-17) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบองค์การ คือ (1) สภาพแวดล้อม (2) เทคโนโลยี (3) โครงสร้าง (4) กระบวนการบริหารจัดการ และ 5) การตัดสินใจสั่งการสอดคล้องกับ Bush (1996, p. 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารูปแบบขององค์การทางการศึกษา 4 ประเภท คือ (1) เป้าหมาย (2) โครงสร้างองค์การ (3) สภาพแวดล้อม และ (4) ภาวะผู้นำ และสอดคล้องกับแนวคิด Bardo and Hartman (1982, p. 70) กล่าวว่า รูปแบบในทางสังคมศาสตร์หมายถึง ชุดของ ข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ / หรือ บรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม เพราะการทำเช่นนี้จะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อน และยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้ มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้าง รูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ นอกจากนั้นแนวทางในการสร้างและพัฒนารูปแบบสอดคล้องกับแนวคิด Seymour (1997, p. 112) ที่เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่าย ว่าควรดำเนินการดังนี้ (1) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุม โดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วม หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกัน มอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันรับผิดชอบ การหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำจากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมและความต้องการของสมาชิก (3) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปรารถนาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการ และส่งกำลังบำรุงให้กับสมาชิก ซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเองและกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่าย เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกและป้องกันการผูกขาดอำนาจ (4) ความรู้สึกมีส่วนเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเลือกกิจกรรมและวิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตย (5) เครือข่ายต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนกิจการของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมไปถึงคุณภาพของสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (6) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้เนื้อเชื่อใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางอาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่าย และอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรอง

เครือข่ายได้ (7) ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งแนวทางราบ แนวตั้ง หรือในภูมิภาคต่างระดับกับการเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกันในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องและการร่วมกันประสานงานการประชุม (8) ควรมีการติดตามและประเมินผลเป็นประจำสม่ำเสมอและถี่ถ้วนโดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีการและเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่ายและร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล (9) ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนและผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ (10) ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดีการเชื่อมโยงในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความแข็งขันของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความถูกต้อง รองลงมาคือด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบฯ ที่สร้างขึ้นมีความความชัดเจน ถูกต้อง ตามหลักการสร้างรูปแบบ เช่น มีแนวคิดและหลักการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมีสาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้เหมาะสม มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการมีความชัดเจน มีเงื่อนไขและข้อจำกัดในการใช้ ที่มีข้อตกลงสมเหตุสมผล ชัดเจน นิยามศัพท์เฉพาะมีความเฉพาะเจาะจงครบตามสาระสำคัญ อธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน แนวคิดในการนำรูปแบบไปใช้มีการใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีแนวคิดในการนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสม แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ สามารถปฏิบัติงานสำเร็จได้ภายในเวลาที่กำหนด มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การนำรูปแบบไปใช้จริงมีความเป็นไปได้ แนวทางการตรวจสอบทบทวนคุณภาพรูปแบบมีประเด็นสำคัญครอบคลุม ครบถ้วน มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้พัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร จึงทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Madaus, Scriven and Stufflebeam (1983, pp. 399-402) ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมตรวจสอบรูปแบบซึ่งจัดเป็น 4 หมวด ดังนี้ (1) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ใน การนำไปปฏิบัติจริง (2) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (utility standards) เป็นการประเมินการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ (3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรย (4) มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (accuracy standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรเน้นส่งเสริมคุณภาพในประเด็นชี้วัดที่มีสภาพการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านเป้าหมายการบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ด้านโครงสร้างการบริหารแบบบูรณาการเครือข่าย

2. ควรมีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติในการให้อำนาจในการตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารแบบบูรณาการเครือข่าย การบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. ควรใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในลักษณะของการบริหารที่เป็นระบบเครือข่าย การบริหารเครือข่ายเพื่อส่งเสริมประโยชน์ที่จะเกิดต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ การบริหารแบบบูรณาการเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษานั้น เป็นการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในเรื่องประสิทธภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจาย อำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา.* (เอกสารประกอบการอบรม). นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

ธนา ประมุขกูล. (2547). *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2550). *ปฏิบัติการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นเรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อแม่ ผู้ปกครองและการศึกษาทางเลือก.* ในวันพุธที่ 26 ตุลาคม 2552 ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร.

References

Bardo, J. W. & Hartman, J. J. (1982). *Urban society: A systematic introduction*. New York: F. E. Peacock.

Brown, W. B. & Moberg, D. J. (1980). *Organization theory and management: A macro approach.* New York: John Wiley & Sons.

Bush, T. (1986). *Theories of educational management.* London: Harper & Row.

Madaus, G. F., Scriven, M.,S., & Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation models viewpoints on education and human services evaluation* (8th ed.). Boston: Khuwer - Nijhoff .

National Institute for Development of Teachers. (2007). *Leadership development program changes to support distribution executive power education and school administrators*. (Training Paper). Nakhon Pathom: Institute Teachers and Teacher educators. (in Thai)

Office of the Education Council. (2009). *Minutes of the hearing on the matter: The involvement of private education organization, parents and education options* . On Wednesday, October 26, 2552 at Siam city hotel. (in Thai)

ONEC. (2007). *The development of quality assurance systems within the school.* Bangkok: ETO Printing. (in Thai)

Pramukkul, T. (2004). *Towards quality education.* Bangkok: Wattana Panich. (in Thai)

Seymour , M. (1997). *Human relation in school administration*. NewYork: Appleton-Century Crofts.

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

Strategy to Solve the Problems from Illegal Immigration of the Government to Support the Liberalization of ASEAN in 2015

รวี ชื่นชม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการระดับผู้บริหารสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว จำนวน 12 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การประมวลผลโดยการวิเคราะห์เชิงเหตุผล ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุหลักของการหลบหนีเข้าเมืองคือ สภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เปลี่ยนแปลงประเทศไทยต้องการแรงงานจำนวนมากมีขบวนการนำพาและขบวนการค้ามนุษย์ และรัฐมีจุดอ่อนในการดำเนินคดี ปราบปรามจากปัญหาดังกล่าว มีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้ (1) การจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศแล้ว (2) การป้องกันการลักลอบหลบหนีเข้ามาใหม่และ (3) การสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

คำสำคัญ: ปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง, ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง, การเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

Abstract

The objective of this research is to study strategy to solve the problems resulting from illegal immigrant resulting from the government support of the liberalization of ASEAN in 2015.The samples in this research comprised of 12 executive officers. Questionnaires were used to collect data. Data were analyzed by the statistical methods of logic approach. The results of the study are as follows: the main cause of illegal immigration**;** economy, social**,** politics**,** demand for labor**,** human trafficking and the state has a weakness in prosecuting. Such problems as has a strategy formulation; (1) to tackle the problem of Illegal migrants in the country (2) conservation toil legal immigration and (3) cross-border collaboration between neighboring countries.

Keywords: problems from illegal immigration, strategy to solve the problems from illegal immigration, liberalization of ASEAN in 2015

ความนำ

ปัจจุบันปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่สามารถกลับประเทศและตกค้างอยู่ในประเทศไทย นำมาซึ่งปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานภาพตามกฎหมายและสิทธิของบุคคล ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต การถูกล่วงละเมิดสิทธิ และปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านสังคมในระยะยาว (อภิญญา เลื่อนฉวี, 2556) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) จะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การขาดแคลนกำลังแรงงานในระยะยาวได้ ในระยะต่อไปจะมีการเคลื่อนย้ายประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศรอบบ้าน รวมทั้งประเทศอื่น ๆ เข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น ทั้งโดยถูกต้องตามกฎหมายและการลักลอบเข้าเมือง ในขณะที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหากลุ่มตกค้างได้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองในประเทศไทยจึงยังคงมีอยู่และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น (ชนินทร์ ชุณหพันธรักษ์, 2556)

ประเทศไทยประสบปัญหากับผู้หลบหนีเข้าเมืองกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยลำดับสืบเนื่องจากสาเหตุปัจจัยหลายประการ ในขณะที่นโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางดำเนินการแก้ปัญหาที่ผ่านมาของแต่ละส่วนราชการยังมีลักษณะแยกส่วนตามกลุ่มปัญหา ส่งผลให้การแก้ปัญหาในภาพรวมขาดเอกภาพและประสิทธิภาพ กระทบต่อความมั่นคงของชาติและความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง "ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015" เพื่อเป็นการศึกษาถึงภาพรวมของปัญหาและผลกระทบที่ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ในปี 2558 จึงควรกำหนดให้มียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทยเพื่อเป็นกรอบทิศทางหลักสำหรับการแก้ปัญหาในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทยของภาครัฐในการรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การป้องกันการลักลอบหลบหนีเข้ามาใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการจ้างแรงงานต่างด้าว

3. เพื่อศึกษาประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง

4. เพื่อศึกษาแนวทาง และมาตรการแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดการศึกษายุทธศาสตร์

แนวคิดของ มินทซ์เบอร์ก (Mintzberg, et al. 1998) ได้แบ่งทฤษฎีองค์การและการพัฒนาองค์การ 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเสนอหนทางปฏิบัติ ศึกษาเรื่องการออกแบบ การวางแผน และการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ และกลุ่มให้คำอธิบาย ศึกษาเรื่องแนวคิดผู้ประกอบการ ความคิด การเรียนรู้ อำนาจ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม

2. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และการวิเคราะห์ SWOT

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ ให้สัมฤทธิผลตามวิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน (วัฒนา วงค์เกียรติรัตน์, 2548)

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าว

ทฤษฎีเกี่ยวกับค่าจ้าง สำคัญ ดังนี้

1) ทฤษฎีค่าจ้างพอประทังชีพ เมื่อใดก็ตามที่อัตราค่าจ้างได้อยู่สูงกว่าระดับพอประทังชีพจะทำให้ขนาดครอบครัวจะขยายออกไปชนชั้นแรงงานจะเพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณเสนอขายแรงงานที่มีมากขึ้นและค่อย ๆ ดึงเอาอัตราค่าจ้างลงมาสู่ระดับพอประทังชีพเช่นเดิม

2) ทฤษฎีกองทุนค่าจ้าง (wages fund theory) อัตราค่าจ้างถูกกำหนดโดยเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งเจ้าของกิจการได้ทำการกันเอาไว้ก้อนหนึ่งสำหรับค่าจ้าง เงินหมุนเวียนนี้ได้มาจากเงินที่ผู้ประกอบการสะสมไว้ตั้งแต่ปีก่อน ๆ และจะต้องนำมาใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น จ่ายค่าดอกเบี้ยและค่าเช่า การจัดซื้อวัตถุ และกันไว้ส่วนหนึ่งสำหรับจ่ายค่าจ้างคนงาน

3) ทฤษฎีผลิตภาพหน่วยสุดท้ายของแรงงาน (Marginal Productivity Theory) คือนายจ้างยังคงจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงหน่วยสุดท้าย ทฤษฎีและแนวคิดของการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติ (สุภางค์ จันทวานิช, 2540, หน้า 14) มองว่าการย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดันในถิ่นต้นทาง เช่น ความยากจน การขาดแคลนที่ทำกิน การมีแรงงานเหลือเฟือ และปัจจัยดึงดูดในถิ่นปลายทาง เช่น ค่าจ้างที่สูงกว่าโอกาสทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า และเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้อธิบายการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างชาติของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านในประเทศไทย

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ ความพร้อม และกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

การตัดสินใจ ข้อมูลเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจ ดังนั้นประสิทธิภาพของการตัดสินใจขึ้นอยู่กับจำนวนคุณภาพของข้อมูลที่รวบรวมได้ และต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและมีจำนวนเพียงพอ (สมยศ นาวีการ, 2545, หน้า 11) ซึ่งกระบวนการในการตัดสินใจประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา, การกำหนดปัญหา, การสร้างทางเลือก, การประเมินทางเลือก, การเลือกทางเลือก และการดำเนินการและติดตามผล

5. แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐ

ภาครัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยใช้ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของคนต่างด้าว 3 สัญชาติ (พม่า ลาว และกัมพูชา) (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2555) การผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรและอนุญาตให้ทำงานโดยคน ต่างด้าวต้องไปรายงานตัวจัดทำทะเบียนประวัติผู้ไม่มีสัญชาติ และยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาป้องกันแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาใหม่ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2555)

6. แนวความคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในอาเซียนปี ค.ศ. 2015

อาเซียนเป็นชื่อเรียกย่อของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ตลอดจนเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี การค้าด้านสินค้าและบริการระหว่างกันจะทำได้อย่างเสรี โดยไม่มีภาษีมากีดกั้นการเคลื่อนย้ายแรงงานจะเป็นไปอย่างเสรี ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อการขยายตัวของภาคการผลิตและภาคแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความต้องการแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือมากขึ้นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ แต่อาจก่อผลกระทบด้านลบ ทำให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงในอาชีพของแรงงานไร้ฝีมือ และนำมาซึ่งปัญหาช่องว่างทางรายได้ และสวัสดิการระหว่างผู้ใช้แรงงานที่มีระดับฝีมือแตกต่างกัน (อภิญญา เลื่อนฉวี, 2556)

7. แนวความคิดเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (AC)

อาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพ มีสมาชิก 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กฤตชญาภัค อุ่นเสรี, 2554) ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

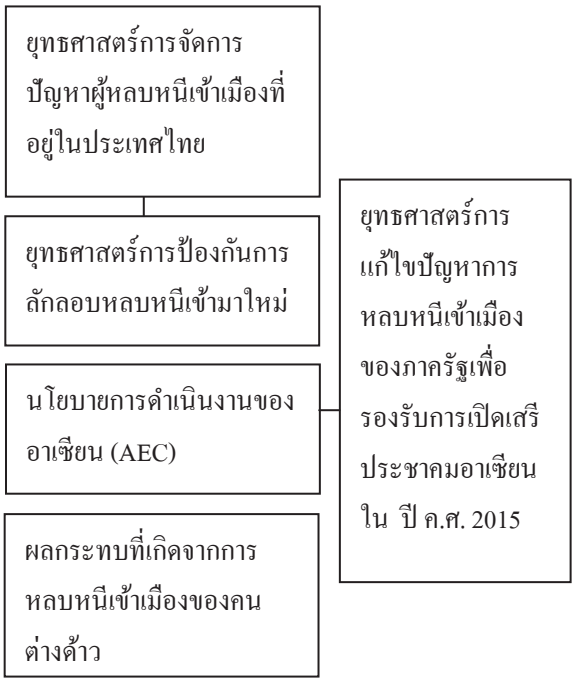

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาครัฐยังไม่มีการปรับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทย

2. ภาครัฐยังไม่มีการปรับยุทธศาสตร์การป้องกันการลักลอบเข้ามาใหม่ของคนต่างด้าวให้สอดคล้องสถานการณ์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปีค.ศ. 2015

3. ปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของคนต่างด้าวส่งผลกระทบต่อไทยด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาด้านเศรษฐกิจสาธารณสุข และการศึกษาเป็นต้น

4. ภาครัฐขาดมาตรการและแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาคนต่างด้าวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปีค.ศ. 2015

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลในภาพกว้าง และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทยเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการระดับผู้บริหารสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้านการแก้ปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมของหน่วยงานต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3. ข้อมูลจากเอกสาร (documentary)

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วแยกเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหา วัตถุประสงค์ และนำเสนอโดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้เป็นหลัก และการนำแนวคิดทฤษฎีที่มาอธิบาย วิเคราะห์และสังเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านเอกสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากสิ่งพิมพ์หรือเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ หนังสือราชการ บันทึก บทความทางวิชาการ เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตจดบันทึกข้อมูล

2. การวิจัยสนาม ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยได้ขอให้ทางมหาวิทยาลัยทำหนังสือถึงบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมแบบสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารโดยตรง บันทึกข้อมูลภาคสนาม และตรวจสอบข้อมูลให้ครบทุกประเด็น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำมาประมวลผลโดยการวิเคราะห์เชิงเหตุผล (logic approach) ผู้วิจัยนำตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยอย่างใกล้ชิดกับการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการหลบหนีเข้าเมืองของคนต่างด้าวที่ทำให้ต้องมีการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนใน ปี ค.ศ. 2015

ผลการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทยของภาครัฐ

1.1 รัฐกำหนดให้มีมาตรการควบคุมแรงงานต่างด้าวโดยให้ผู้ประกอบการ นายจ้าง ที่ประกอบกิจการบนบกและทางทะเลจัดเตรียมรายชื่อลูกจ้างในสังกัดให้ครบถ้วนเพื่อพร้อมรับการตรวจจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวหรือคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง

1.2 ภาครัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกระบวนการ และการปรับปรุงกฎหมาย ตลอดจนระเบียบต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

1.3 ภาครัฐต้องมีมาตรการให้ผู้ประกอบการนายจ้าง ฯลฯ ที่มีลูกจ้างทำงานเป็นแรงงานต่างด้าว ให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ

1.4 ภาครัฐต้องให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งบังคับใช้กฎหมาย

1.5 ภาครัฐของไทยต้องดำเนินการด้านการลักลอบค้าคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องและร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมโลก

1.6 การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในการลักลอบเข้ามาทำงานให้จัดตั้งศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จในทุกจังหวัด

2. ยุทธศาสตร์การป้องกันการลักลอบหลบหนีเข้ามาใหม่

2.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศการตรวจคนเข้าเมืองและฐานข้อมูลประวัติบุคคลให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน

2.2 การเสริมสร้างความร่วมมือกับประทศเพื่อนบ้าน

2.3 นโยบายการดำเนินงานของอาเซียน

3. ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง

3.1 ผลกระทบด้านบวก ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัวมากขึ้น สามารถทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลนในบางประเภทกิจการ โดยเฉพาะงานประเภท 3D (Dirty, Difficult, Dangerous) ซึ่งคนไทยไม่ยอมทำ เช่น ในภาคอุตสาหกรรม ประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง ซึ่งต้องใช้แรงงานในการผลิตอย่างเข้มข้น หากมองผลดีด้านมูลค่าทางเศรษฐกิจจากข้อมูลสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เมื่อปี 2546 พบว่า การจ้างแรงงานต่างด้าวฯ

ประมาณ 4 แสนคน จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.64

3.2 ผลกระทบด้านลบ ได้แก่ ปัญหาสถานภาพตามกฎหมายและสิทธิขั้นพื้นฐาน การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ เกิดการพึ่งพาการใช้แรงงานต่างด้าวราคาถูก ผู้หลบหนีเข้าเมืองเป็นภาระต่อภาครัฐในการรักษาพยาบาลตามหลักมนุษยธรรม ปัญหาภาระค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องจัดหาให้แก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยในสถานศึกษา ปัญหาการเรียกร้องขอมีสถานะและสิทธิ และปัญหาบริเวณชายแดน

4. ปัญหา แนวทาง และมาตรการแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของภาครัฐเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

4.1 ปัญหา

ปัญหาเชิงนโยบาย คือ ไม่ชัดเจน การตัดสินใจต้องใช้ดุลยพินิจ เป็นช่องว่างที่เอื้อต่อการทุจริตหรือละเลยการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ประกอบกับนโยบายและยุทธศาสตร์มีลักษณะแยกส่วน ขาดการบูรณาการ ส่งผลให้การแก้ปัญหาขาดเอกภาพ ขาดทิศทางที่ชัดเจน

ปัญหาเชิงปฏิบัติ คือ เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนทุจริตหรือเกี่ยวข้องกับขบวนการนำพา ขณะที่บทลงโทษไม่รุนแรง และการบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ

4.2 แนวทาง แก้ไข

มียุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล นำแรงงานเข้าสู่ระบบการจ้างงานที่ถูกต้อง ดำเนินการสกัดกั้น ปราบปราม จับกุมกลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมือง

บูรณาการทุกภาคส่วนร่วมแก้ปัญหา เสริมสร้างจิตสำนึก ทัศนคติ ส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวร่วมมือกับชุมชนไทยในการจัดระเบียบและดูแลชุมชนร่วมกัน

การอภิปรายผล

1. ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทย จะแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง ได้ด้วยวิธีการดังนี้

1.1 รัฐกำหนดให้มีมาตรการควบคุมแรงงานต่างด้าวโดยให้นายจ้างที่ประกอบกิจการบนบกและทางทะเลจัดเตรียมรายชื่อลูกจ้างในสังกัดให้ครบถ้วนเพื่อพร้อมรับการตรวจจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวหรือคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองต่อไป

1.2 ภาครัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกระบวนการ และการปรับปรุงกฎหมายตลอดจนระเบียบต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองและปัญหาแรงงานต่างด้าว อย่างเป็นระบบ

1.3 ภาครัฐต้องมีมาตรการให้นายจ้าง ฯลฯ ที่มีลูกจ้างทำงานเป็นแรงงานต่างด้าว ทำความเข้าใจกับลูกจ้างและคนต่างด้าวที่ทำงานด้วย และให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมทั้งระบบ

1.4 ภาครัฐต้องให้ทุกส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปราบปรามผู้กระทำผิดด้านการค้ามนุษย์

1.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดละเลยหน้าที่ หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ เป็นต้น จะต้องถูกดำเนินคดีการทางวินัยและทางอาญาทันที

1.6 ภาครัฐของไทยต้องดำเนินการด้านการลักลอบค้าคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องและร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมโลก

1.7 การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในการลักลอบเข้ามาทำงานให้จัดตั้งศูนย์บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ (one stop service) ในทุกจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาออกใบอนุญาตทำงานให้แก่คนต่างด้าวและจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว

1.8ให้กองกำลังป้องกันชายแดนกองทัพบก และกองทัพเรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควบคุมการผ่านเข้าออกประเทศตามแนวชายแดนอย่างเข้มงวดและให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2555) กล่าวว่า ภาครัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง โดยใช้มาตรการและวิธีการต่างๆ เช่น ผ่อนผันให้นายจ้างจดทะเบียนและขอใบอนุญาต

2. ยุทธศาสตร์การป้องกันการลักลอบหลบหนีเข้ามาใหม่ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้หลบหนี เข้าเมืองจากประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศรอบบ้านใกล้เคียง และประเทศอื่นๆ ซึ่งยุทธศาสตร์ได้กำหนด แนวทางดำเนินการ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการสกัดกั้น การเข้มงวดการตรวจลงตรา การติดตามเฝ้าระวังการเข้า-ออก การทบทวนเงื่อนไขการใช้บัตรผ่านแดน (border pass) และที่สำคัญคือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลคนเข้าเมืองและผู้หลบหนีเข้าเมืองให้ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ชุมชนชายแดน ชายฝั่งทะเลช่วยสอดส่องดูแล เป็นต้น มีกองทัพไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของมติคณะรัฐมนตรี(สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2555) กล่าวว่า นโยบายจัดระเบียบควบคุมแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายที่ลักลอบเข้าทำงาน และอยู่ในประเทศให้ทางราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและสกัดกั้นการลักลอบ

3. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง ได้กำหนดแนวทางดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับความร่วมมือผ่านกลไกทวิภาค และพหุภาคี การร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร พัฒนาเศรษฐกิจสังคมในประเทศเพื่อนบ้าน มีกระทรวง การต่างประเทศเป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุล (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546) กล่าวว่า การร่วมมือกันกับองค์ระหว่างประเทศ จะช่วยลดผลกระทบด้านการเมือง ด้านประชากร ด้านแรงงาน ด้านสังคม เป็นต้น เพื่อให้เกิดคุฯภาพชีวิตของประชากรโลก

4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ กำหนดให้จัดตั้งกลไกระดับชาติในการบูรณาการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และอำนวยการ กำกับดูแลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ฯ รวมทั้งรายงานผลการดำเนินการต่อสภาความมั่นคงแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี รวมถึงพัฒนาและ/หรือจัดตั้งศูนย์สารสนเทศที่สามารถสนับสนุน และเชื่อมโยงข้อมูลกันได้ระหว่างหน่วยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนระดับปฏิบัติกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและศูนย์ประสานงานการแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองของ กอ.รมน. ในระดับภูมิภาค/พื้นที่ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรจน์ คมคาย (2555) กล่าวว่า รัฐบาลที่ผ่านมาได้พยายามแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ด้วยการจัดรูปแบบการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในรูปของคณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองควบคู่ไปกับการเจรจาความร่วมมือระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์ การแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวของภาครัฐไทย เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 มีข้อเสนอแนะด้านมาตรการที่รัฐบาลควร

นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองในภาพรวม ดังนี้

1. ภาครัฐควรขอความร่วมมือจากประเทศต้นทาง องค์กรระหว่างประเทศ ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกในการป้องกันและแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับตามยุทธศาสตร์ภายใต้การบูรณาการและการกำกับดูแลของ กอ.ปร. และคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องภายใต้ยุทธศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัดการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน

3. จัดทำระบบฐานข้อมูลคนเข้าเมืองและผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างบูรณาการ และสามารถเชื่อมโยงทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

4. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทุก 2 ปี เพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยควรมีการคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติภายใต้ความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และสิทธิมนุษยชน

เอกสารอ้างอิง

กฤตชญาภัค อุ่นเสรี. (2554). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC: ASEAN Economic Community*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

ชนินทร์ ชุณหพันธรักษ์. (2556). *AEC: ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลกระทบ และการปรับตัวของอุตสาหกรรมไทย*. ค้นจาก http:// www.research. mol.go.th 2556

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ. (2548). *การวางแผนกลยุทธ์: ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.

สาโรจน์ คมคาย. (2555). *วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุภางค์ จันทวานิช. (2540). การย้ายถิ่นข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก: สถานการณ์ทั่วไปและผลกระทบต่อแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทย. *วารสารจัดหางานปริทัศน์, 21*(2), 15.

สมยศ นาวีการ. (2545). *การบริหารเพื่อความสุข*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจการพิมพ์.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2555). *นโยบายและยุทธศาสตร์การจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาวและกัมพูชา*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าวกรมการจัดหางาน.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2555). *ยุทธศาสตร์แก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงภายในประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.

อภิญญา เลื่อนฉวี. (2556). *เคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในอาเซียน: ผลกระทบอย่างไรต่อไทย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

References

Aunsaeri, K. (2011). *AEC: ASEAN economic community*. Bangkok: Ministry of the Interior. (in Thai)

Chunhapantaruk, C. (2013). *AEC industry's impacts and adaptation Thailand.* Retrieved from http:// www.research.mol.go.th 2556 (in Thai)

Jantawanit, S. (1997). Transnational migration in South East Asia and East Asia:The general situation and its impact on migrant workers and Thailand. *Journal of employment review, 21*(2), 15. (in Thai)

Khomkai, S. (2012). *Analysis of legal problems in organizing workers escape the city.* Master's thesis in Law, Mahidol University. (in Thai)

Lernchawee, A. (2013). *Free labor mobility in ASEAN impact on Thailand.* Bangkok: Thaiwattanapanit. (in Thai)

Mintzberg H., Alstrand, B.,Waters, J., Lampel, K.& Lampel, J. (1998). *Strategy safari: A guided tour through the wilds of strategic management*. New York: Prentice-Hall.

Navekarn, S. (2002). *Administration for pleasure.* Bangkok: Bannakit. (in Thai)

Office of Foreign Workers Administration. (2010). *Policies and strategies to employ foreign workers from three nations Burmese, Laos and Cambodia.* Bangkok: Author. (in Thai)

Saikanit, W. (1998). *Introduction to Macro economics.* Bangkok: Thaiwattanapanit. (in Thai)

Secretariat of the National Security Council. (2011). *Strategic solutions runaway immigration system.* Bangkok: Author.

Wongkaert, W., et al. (2005). *Strategic planning: the art of mapping organization towards excellence.* Bangkok: Innogaaffix. (in Thai)

ความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน

Paradox of Outstanding Savings Cooperatives in Thailand and Corruption Problems

รุจิพัชร์ กิตติวิวัฒนพงศ์ และกนกรัตน์ ยศไกร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีมีวัตถุประสงค์การวิจัย 5 ประการคือ (1) แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน (2) สภาพการบริหารและลักษณะการคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ (3) และค้นหาเหตุปัจจัยของการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ (4) การใช้หลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลในสหกรณ์ออมทรัพย์ (5) ความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 2 แห่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 32 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นมีโอกาสในการเกิดปัญหาคอร์รัปชั่นและเป็นคดีความฟ้องร้องในศาล เนื่องจากมีการปฏิบัติการที่ซับซ้อนของการคอร์รัปชั่นและแม้มีความเชื่อเรื่องเอกภาพกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ แต่กรรมการสหกรณ์มีลักษณะของความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ทำให้อำนาจของกรรมการสหกรณ์มีมากจึงสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้โดยอิสระ โดยภาครัฐไม่สามารถไปตรวจสอบได้ มีช่องว่างในการทำผลประโยชน์ทับซ้อน (2) สภาพการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ประกอบด้วย การใช้อำนาจ การตัดสินใจ การมีความรับผิดชอบการมีคุณธรรม (3) ความเป็นไปได้ในการเกิดคอร์รัปชั่น เนื่องจากปัจจัยภายในดังนี้ ระบบงานและบุคลากรทั้งพฤติกรรม ค่านิยม อุดมการณ์และจริยธรรม และปัจจัยภายนอก ที่ประกอบด้วย การตรวจสอบ การกำกับดูแล เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและกฎหมาย (4) การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และมีการกำกับดูแลภายใต้หลักบรรษัทภิบาล สิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้น บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย (5) ปัญหาคอรัปชั่นจากแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองและความเป็นอิสระปราศจากการตรวจสอบจาปภาครัฐ

คำสำคัญ: ความย้อนแย้ง, คอร์รัปชัน, ธรรมาภิบาล, สหกรณ์ออมทรัพย์

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study the implementation of good governance and corporate governance used in the management of the Outstanding Savingss Cooperative to resolve and prevent corruption. (2) To study the administration conditions and the corruption of the Savingss Cooperatives. (3) To study and search aggravating factor of corruption in Savingss Cooperative. (4) To study the principles of good governance and good

corporate governance in Outstanding Savings Cooperative. (5) To study the paradoxical of the Outstanding Savings Cooperative in Thailand with corruption problems. The sample was selected by using purposive sampling. Using literature review and in-depth interviews with those directly involved 32 with the management of Savings Cooperative of 32 people. The data was analyzed using the content analysis. The results showed that: (1) Savings Cooperative that had been outstanding for a chance in crashes corrupt and litigation in court. Savings Cooperative nature of the relationship in the foster system. It made the Outstanding Savings Cooperative directors' had more powers, and can operate independently of the direction the government is unable to monitor them and find gaps in the conflict of interest.(2) The administration conditions of the Savings Cooperative consist of using power, decision-making, taking responsibility and morality. (3) The possibility of occurrence corrupt. Due to internal factors include the personnel system and ideology, values and ethical behavior and external factors, which include monitoring, governance, economic, social, political and legal aspects. (4) The good governance principles with the administration of the Savings Cooperative consists of using the principle of management, which includes the rule of law, the moral, the principle of transparency, the principle of involvement, principles responsibility, and principles of value and supervision under the Corporate Governance management consisting of shareholder rights, the treatment of shareholders, role of stakeholders, disclosure, and the responsibilities of the board.(5) Corruption originate From the concept of Autonomous and independent which widely open the possibility for corruption from the higher level of executives without the required audit from the government.

Keywords: paradox, corruption, good governance, outstanding savings cooperatives

ความนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้นเกิดจากการขาดการกำกับดูแลที่ดีของสหกรณ์หรือไม่ แล้วมีปัจจัยใดจึงทำให้สหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติมาก่อน เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ได้ดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์เพียงใด ระบบการบริหารจัดการนั้นได้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กรเพียงใด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้ว่าทำไมสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแต่ต่อมากลับมีปัญหาคอร์รัปชัน โดยที่ผู้วิจัยคิดว่าสหกรณ์ได้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานแล้วจึงได้รับรางวัล ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ไทยจะต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับบทบาทและภารกิจสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ปรับปรุงการจัดการให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้ในที่สุดมีการจัดการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดีที่สุด จนกระทั่งได้รับการยอมรับจากผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป จนกล่าวได้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีระบบธรรมาภิบาลที่ดี (good governance)

ในการศึกษานี้มีประเด็นให้พิจารณาว่าควรใช้หลักธรรมาภิบาลหรือหลักบรรษัทภิบาลในการศึกษาวิเคราะห์การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคราชการและมีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในภาคเอกชน ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคย มีคำวินิจฉัยไว้

ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ แม้ว่าจะมีแนวคิดที่เห็นว่าสหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจ จึงควรใช้หลักบรรษัทภิบาลในการบริหารงาน แต่กรมส่งเสริมสหกรณ์ พิจารณาว่าสหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป เพราะไม่ได้มุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง แต่มีจุดมุ่งหมายในการทำธุรกิจเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกเป็นสำคัญ และอยู่ภายใต้การส่งเสริม กำกับดูแลจากหน่วยงานของรัฐ คือกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ทั้งหลายนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2554) ดังนั้นในการศึกษาจึงให้น้ำหนักไปในทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้การบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และในขณะเดียวกันเมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์การธุรกิจที่ต้องดำเนินงานแข่งขันกับธุรกิจอื่นสหกรณ์ก็ควรนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้เสริมหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเนื่องจากยังมีสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวนหนึ่งที่อยู่ในภาคเอกชนได้มีการนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วย ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมด้านแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาฐานคิดในการวิจัยและกำหนดทิศทางการศึกษาให้ชัดเจน เพื่อนำฐานคิดดังกล่าวมาอธิบายผลการศึกษาได้อย่างเหมาะสมด้านงานวิชาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารและลักษณะการคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์
3. เพื่อศึกษาและค้นหาเหตุปัจจัยของการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์
4. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลในสหกรณ์ออมทรัพย์
5. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดวงศาวิทยา (ธีรยุทธ บุญมี, 2551) นำมาศึกษาเรื่องความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัล แต่กลับมาปัญหาในเวลาต่อมา เนื่องจากหากนำศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารและภาวะผู้นำ มีประเด็นลักษณะตายตัว ไม่เห็นการเคลื่อนไหว ไม่เห็นรายละเอียดของปฏิบัติการที่ดำเนินอยู่ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ประเด็นแรก คือ การตั้งคำถามกับความย้อนแย้งดังกล่าวว่าไม่ใช่เรื่อง “ธรรมดา” แต่เป็นเรื่องที่สามารถเกิดได้ในสหกรณ์อื่น ๆ เช่นกัน “ทำไมจึงเป็นนั้น” ประเด็นต่อมาผู้วิจัยจะไม่สยบยอมรับแนวคิดที่มีรากฐานมาจากปฏิฐานนิยมที่เน้นสาเหตุและผล มากกว่าการศึกษาปฏิบัติการที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่มุ่งเน้นไปที่ความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำ ที่เกิดจากอุบัติเหตุ ความเบี่ยงเบน ความผิดพลาด ความไม่ต่อเนื่อง มากกว่าความเป็นเอกภาพและเชื่อมโยงเหมือนเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นมา อีกทั้งไม่เชื่อในประวัติศาสตร์เชิงขนบที่มีอิทธิพลสูงหากแต่สนใจในศาสตร์เล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ในการค้นหาความจริง แทนการเอามาตรวัดจาก “ศาสตร์หลัก” ในที่นี้คือ หลักของสหกรณ์ หรือแม้แต่ศาสตร์ของธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล การเฝ้ามองความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างกรรมการสหกรณ์ด้วยกัน กรรมการสหกรณ์กับสมาชิก และกรรมการสหกรณ์กับองค์กรเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น อีกทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านเสรีนิยมใหม่ในระบอบทุนนิยม ที่มีอำนาจต่อความคิดของกรรมการสหกรณ์ ที่ร้ายที่สุดคือการปกครองชีวญาณ (govermentality) ที่

ครอบงำกรรมการให้นำเงินสมาชิกไปลงทุน และเป็นลงทุนที่ตนคิดว่าสร้างสรรค์นั่นเอง จากนั้นตั้งคำถามว่าสิ่งที่กรรมการคิดว่าลงทุนด้วยความสร้างสรรค์คืออะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น ท้ายสุดคือ การหาความสัมพันธ์ระหว่างการก่อตัวทางวาทกรรมการลงทุนเพื่อเพิ่มกำไรให้กับสหกรณ์ กับอาณาบริเวณอื่น ๆ ที่มิได้เป็นวาทกรรมดังกล่าว

2. แนวคิดโบราณคดีของความรู้ (สายัณต์ ไพชาญจิตต์, 2556) ซึ่งมักจะมองพัฒนาการด้านความคิดเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นความคิดที่ต่อเนื่องและยังแฝงอยู่ภายใต้ความคิด และมีสิ่งที่ซ่อนเร้น เช่น ความตั้งใจจริง แรงบันดาลใจ และแรงจูงใจ ความคิดจะต้องทำผ่านภาษาและวาทกรรม ดังนั้นการทำลายความเป็นเอกภาพจอมปลอมของทฤษฎี ซึ่งเป็นแนวคิดสนามวาทกรรมทีทำให้สำนักโครงสร้างนิยมในช่วงโบราณคดีของความรู้ พยายามที่จะก้าวพ้นไปจากแนวคิดโครงสร้างนิยม คือ การหาเชิงลึก (deep structure) รหัสหรือไวยากรณ์ของสิ่งที่เราศึกษาซึ่งในช่วงนี้ ฟูโกต์เติบโตและได้มองตัวบทวาทกรรมต่าง ๆ ในแนวเดียวกันเชื่อมโยงกัน หรือเหลื่อมทับกัน และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การก้าวให้พ้นตัวบทหรือหนังสือเป็นเล่มๆ ซึ่งการปฏิเสธเจ้าของงานหรือผู้ประพันธ์ ซึ่งฟูโกต์ปฏิเสธหรือไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่าองค์ประธานอธิการภวะ (subject) ไม่ใช่อยู่ในลักษณะเฉพาะดังนั้นจึงไม่มีสิ่งที่เป็นศูนย์กลางหรือเป็นจุดกำเนิด และได้สร้างปรากฏการณ์ที่เรียกว่า“การถอดรื้อศูนย์กลาง” (decentering) แนวคิดนี้ไม่ใช่โครงสร้างปิด แต่เป็นอนุกรมเป็นสายใยที่เปิดกว้าง ซึ่ง ฟูโกต์ ได้ให้คำตอบที่คล้าย ๆ กับคำตอบของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งไม่มั่นใจตัวบุคคลหรือผู้ประพันธ์เหมือนกัน แต่จะสนใจหน้าที่และผู้ประพันธ์ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, หน้า 47-66)

3. แนวคิดและหลักการสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2557) จากการวิเคราะห์หลักการสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ คุณค่าสหกรณ์และวิธีการสหกรณ์ พบว่า องค์ประกอบหลักแห่งความสำเร็จของสหกรณ์คือสมาชิกสหกรณ์ เพราะสมาชิกเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าคือเป็นทั้งผู้บริหารและผู้ใช้บริการ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของธุรกิจแบบสหกรณ์ให้แตกต่างไปจากธุรกิจทั่วไปที่สหกรณ์ไม่สามารถจะดำเนินงานได้โดยอิสระให้ได้กำไรสูงสุด เพื่อตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น แต่การบริหารงานสหกรณ์ต้องยึดเอาผลประโยชน์สูงสุดของสมาชิกเป็นที่ตั้ง ความเชื่อมั่นของสมาชิกสหกรณ์ คือคุณค่าที่เกี่ยวกับจริยธรรมแห่งความสุจริตความเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น จริยธรรมเหล่านี้มีความชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่าสมาชิกสหกรณ์ต้องปลูกฝังและพัฒนาขึ้นในจิตใจของสมาชิกให้เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตความเปิดเผยหรือโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมและมีความเอื้ออาทรหรือความรักความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นจนเป็นนิสัย เช่นเดียวกับผู้ที่ริเริ่มการสหกรณ์ได้ถือปฏิบัติจนเป็นขนบธรรมเนียม และต้องการนักสหกรณ์รุ่นหลังได้สืบทอดหรือเจริญรอยต่อไปโดยไม่ขาดสายเพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าทางจริยธรรม ดังนั้น หากสิ่งที่กล่าวมานี้ได้หล่อหลอมอยู่ในจิตใจของสมาชิกสหกรณ์แล้ว การใช้เพียงหลักการสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ คุณค่าสหกรณ์และวิธีการสหกรณ์ ก็ย่อมทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสหกรณ์

4. แนวคิดและทฤษฎีคอร์รัปชัน (สังศิต พิริยะรังสรรค์, 2554) คอร์รัปชัน (corruption) เป็นทั้งสิ่งที่เป็นความโบราณ (ancient) และเป็นสิ่งที่อยู่ในยุคสมัยใหม่ (modern) ด้วย คอร์รัปชันมีมาแต่โบราณแม้ว่าจะมีความหมายที่แตกต่างจากในปัจจุบัน ความหมายของคอร์รัปชันเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามสถานที่ในบริบทของสังคมที่แตกต่างกันไป จากอริสโตเติล (Aristotle) ถึงมองเตสกิเออร์ (Montesquieu) คอร์รัปชันถูกมองจากบริบททางการเมือง โดยมีความหมายในแง่ของ “ศีลธรรม” “จริยธรรม” หรือ “ความซื่อสัตย์”

ส่วนตัวของผู้ปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองถูกมองว่าเป็น "ทรราชย์" (Tyrant) คือ ผู้ปกครองที่ฉ้อฉล (corruption) ภายใต้ระบอบราชาธิปไตย (monarchy)

5. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล แนวคิดธรรมาภิบาลปรากฏและมีการใช้ในวงวิชาการที่น่าสนใจ ด้านการพัฒนากลไกกระบวนการบริหารและการปกครองของสังคม เมื่อประมาณระหว่างปี ค.ศ. 1989-1991 โดยธนาคารโลกมีการใช้ครั้งแรกในรายงานของธนาคารโลก เมื่อปี 1989 ในรายงานเรื่อง Sub-Sahara Africa: From Crisis to Substainable Growth ซึ่งเป็นรายงานของธนาคารในยุคแรกที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีธรรมาภิบาลและการฟื้นฟู เศรษฐกิจและต่อมาผลการศึกษาวิเคราะห์ประสบการณ์ของ IMF ในการให้ประเทศต่าง ๆ กู้เงินเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจมีข้อสรุปว่า กุญแจสำคัญอีกประการหนึ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน คือ การที่ประเทศนั้นๆ มีการจัดการปกครองและมีการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะที่ได้ตกลงไว้อย่างเคร่งครัด ปัจจัยทั้งสองนี้จะทำให้ประเทศเหล่านั้นสามารถพัฒนากลับสู่เสถียรภาพได้อย่างรวดเร็วและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (อรพินท์ สพโชคชัย, 2541, หน้า 3)

6. แนวคิดเสรีนิยมใหม่ จากการวิเคราะห์กระบวนทัศน์ ปรากฏการณ์ของเสรีนิยมใหม่ ซึ่งมีกระแสทัศน์ที่สำคัญแบ่งออกได้ 3 กระบวนทัศน์ คือ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2557, หน้า 24-25) (1) กระบวนทัศน์แบบแผนทางวัฒนธรรม เป็นผลมาจากการปรับตัวของรัฐชาติและกฎระบบทุนนิยม ซึ่งต้องการทำให้บุคคลมีอิสรเสรีมากขึ้น เพื่อตอบสนองการบริโภคอุปโภคและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป็นการขับเคลื่อนในความเจริญมั่นคงเพื่อที่จะประสพความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ (2) กฎระเบียบแบบแผนซึ่งแต่ละส่วนจะมีวิธีการสร้างนโยบายทางสังคมที่ต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วยภาคปฏิบัติและทฤษฎี (3) อำนาจของการแผ่ขยายตัวของสังคมโลกเป็นการตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งจะเข้าไปควบคุมชีวิตของบุคคล เพราะฉะนั้นกระบวนทัศน์ทั้ง 3 แบบ จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ลัทธิเสรีนิยมใหม่แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง คือ ระบบการศึกษาสมัยใหม่เป็นการสอนให้ผู้ที่แสวงหาอิสระเสรีและความสำเร็จเชิงวัตถุในการดำเนินชีวิตต่อไป

7. แนวคิดระบบพวกพ้อง ในระบบพวกพ้องการสร้างเครือข่ายของระบบพวกพ้องจึงเป็นการปฏิบัติงานที่ เป็นไปเพื่อแสวงหาอำนาจ และผลประโยชน์ในองค์กร อีกทั้งในทางการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในองค์กรของระบบพวกพ้อง เช่นกัน คือ การที่สมาชิกภายในองค์กรจึงต้องมีการแข่งขันกันเพื่อความก้าวหน้า เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนและผลประโยชน์ของกลุ่ม ทำให้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการสามารถสร้างอำนาจได้มากกว่าความสัมพันธ์แบบทางการและส่งผลในภาพรวมทั้งระบบ จึงเกิดเป็นระบบพวกพ้องที่ใช้ในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาเฉพาะกรณีโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่เป็นกุญแจสำคัญ สนทนากลุ่มย่อยโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผสมผสานกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และจากการสังเกตโดยเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม อีกทั้งถามความคิดเห็นจากคนในท้องที่ประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด (2557) และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด (2557)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ แต่ต่อมาปรากฏข่าวจากสื่อต่าง ๆว่ามีปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน จึงเลือกจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ย้อนหลังไป 10 ปี ได้แก่ สหกรณ์ที่ได้รับรางวัลประจำปี 2547 ถึง 2556 ซึ่งมีจำนวน 2 แห่ง คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด และได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์ได้เตรียมคำถามและลำดับคำถามไว้ล่วงหน้า ผสมผสานกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้าเพียงไม่กี่คำถาม ส่วนคำถามที่เหลือเกิดขึ้นระหว่างการสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นแนวคิดของการวิจัยในการออกแบบการวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการวางแผนจากประเด็นปัญหา กรอบแนวคิด ทฤษฎี การระบุวัตถุประสงค์ ซึ่งนำมาใช้ในการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในภาคสนามรวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อช่วยให้มีความชัดเจนในจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการตรวจสอบตลอดจนได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ทั้ง 2 ท่าน ตรวจสอบก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 วิธีเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโดยตรงเป็นรายบุคคล ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผสมผสานกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งในการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ได้คำนึงถึงผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายสำคัญในการวิจัยซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการจดและบันทึกเสียงไว้ด้วย

2.ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ อัน ได้แก่ เอกสารทางราชการที่เปิดเผย บทความ รายงาน เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาการคอร์รัปชัน

3. การสังเกตเป็นการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์นี้จะนำมาผนวกกับข้อมูลที่ได้จากรวบรวมข้อมูลจากส่วนอื่น ๆ นำมาวิเคราะห์และอภิปราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยืนยันความถูกต้องหรือเกิดขึ้นจริงของปรากฏการณ์ที่ดำเนินการศึกษา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกเหตุการณ์ที่พบหรือบันทึกภาพไว้หากเป็นสถานที่ที่สามารถบันทึกภาพได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการแบ่งข้อมูลตามเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่มีสมาชิก เป็นบุคคลที่มีเงินเดือนและค่าจ้าง มีอาชีพในหน่วยงานหรือสถานประกอบการเดียวกัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์

กลางในการคัดเลือก สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นแห่งชาติเป็นสหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่นอันดับ 1 ระดับประเทศตามระเบียบปี พ.ศ. 2517 และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่เนื่องจากมีสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นแห่งชาติบางแห่งปรากฏข่าวสารในสื่อมวลชนว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัวเองเพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติโดยรูปลักษณ์ต้องเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่น การบริหารงานยอดเยี่ยม มีความโปร่งใสและปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน การปรากฏเป็นข่าวสารในสื่อสารมวลชน ย่อมทำให้ภาพลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติเสียไป ทำให้ต้องฉุกคิดขึ้นมาว่ามันมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับระบบการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติแต่ต้องมาปรากฏเป็นข่าวคราวในสื่อสารมวลชนว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัวของมันเอง เป็นความย้อนแย้งหรือสวนทางกับวิถีเดิมที่ควรดำเนินเป็นปกติหรือควรจะเป็น โดยจะทำการศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติสองแห่งในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดอุบลราชธานี สหกรณ์ที่ใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัดและสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด

2. ปัญหาการคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นแห่งชาติโดยภาพรวมแล้วมักไม่ค่อยปรากฏให้เห็นชัดเจนมากนัก อาจเป็นเพราะสหกรณ์ออมทรัพย์เหล่านี้มีวิธีการบริหารงานที่ดีตามหลักและวิธีการสหกรณ์และได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบกับพื้นฐานของสหกรณ์เหล่านี้มีพื้นฐานการบริหารงานที่ดีและมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เข้ามาบริหารงานกันตลอด ดังนั้นลักษณะของการคอร์รัปชันและพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตคอร์รัปชันอาจจะต้องพิจารณาลักษณะพฤติกรรมเป็นกรณีไป ดังนี้

เรื่องแชร์ลอตเตอรี่ การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ลงทุนในธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือแชร์ลอตเตอรี่และการนำเงินสหกรณ์ไปฝากในสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นเพื่อหวังผลตอบแทนในรูปกำไรและดอกเบี้ยในอัตราสูงนั้น เมื่อพิจารณาในแง่การลงทุนธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลถือว่าขัดกับวัตถุประสงค์หลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในเรื่องการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองโดยการส่งเสริมให้สมาชิกออมเงินเพื่อมีรายได้ที่มั่นคงและการช่วยเหลือสมาชิกที่เดือดร้อนในเรื่องการให้กู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก แต่สหกรณ์ใช้วิธีการหารายได้และเพิ่มรายได้ของสหกรณ์ด้วยการลงทุนธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยไม่พิจารณาอย่างรอบคอบถึงความเสี่ยงต่อความสูญเสียและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแม้ว่าการดำเนินการในเรื่องนี้จะไม่ขัดกับข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ก็ตาม การลงทุนธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลของสหกรณ์ออมทรัพย์หลายแห่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่ามีการจ่ายเงินนอกระบบให้แก่คณะกรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ หรือไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าคณะกรรมการมีเจตนาที่จะทุจริตหรือไม่ ทำให้มีความเคลือบแคลงใจในเรื่องผลประโยชน์แอบแฝงหรือซ่อนเร้นและความโปร่งใสในเรื่องนี้

เรื่องผลประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าการเป็นผู้บริหารในสหกรณ์ใหญ่ๆจะมีการแย่งกันเป็นกรรมการจึงมีการหาเสียงแข่งกันเพราะมีผลประโยชน์มาก ได้แก่เบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทน อื่น ๆ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย สหกรณ์เป็นผู้ปฏิบัติสิ้นปีมีเงินจัดสรรกำไรสุทธิให้คณะกรรมการและพนักงาน 10 % ถ้าสหกรณ์มีกำไร 300 ล้าน ผลตอบแทนจะเป็นเท่าไหร่ กรรมการเอาไปมากหน่อย เวลาทำงานกรรมการแค่อนุมัติ การจัดการต่าง ๆ มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายระเบียบฯ

คอยจัดการให้อยู่แล้ว จากการศึกษาเรื่องผลประโยชน์พบตัวอย่างที่น่าสนใจ คือผลประโยชน์จากการจัดทำโครงการประกันชีวิตกลุ่ม ในเรื่องการจัดทำโครงการประกันชีวิตกลุ่มให้กับสมาชิกสหกรณ์ ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าส่วนลดจากการทำประกันชีวิตกลุ่มต้องเข้าเป็นรายได้ของสหกรณ์หรือไม่เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดในเรื่องนี้และรายได้ส่วนนี้ถ้ามีก็ไม่ได้เข้าเป็นรายได้ของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงไม่สามารถตรวจได้ว่าค่าเปอร์เซ็นต์หรือส่วนลดจากการทำโครงการประกันชีวิตกลุ่มมีหรือไม่

เรื่องรายได้กับการบริหารความเสี่ยงในกรณีที่มีการลงทุนนำเงินของสหกรณ์ไปฝากไว้กับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นภาครัฐแก้ยากเพราะเงินนับเป็นร้อย ๆล้านถูกโอนไปแล้วสหกรณ์ออมทรัพย์คนมีหุ้นมากหรือน้อยก็สามารถเข้ามาเป็นกรรมการรับผิดชอบเงินนับเป็นร้อยๆล้านหรือพันล้านซึ่งไม่ใช่เงินของตนเองความสำนึกในความรับผิดชอบจึงมีน้อยกว่าธุรกิจภาคเอกชน ในกรณีที่มีการลงทุนโดยนำเงินของสหกรณ์ไปฝากกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด เพื่อหวังผลตอบแทนสูง ๆ นั้น สหกรณ์ที่ใช้เป็นกรณีศึกษาไม่ได้ลงทุนในเรื่องนี้ เพราะตะหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น การตรวจสอบกิจการภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยปกติผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ ควรเป็นคนที่วางตัวเป็นกลางหรือคนของฝ่ายค้านเข้ามาตรวจสอบ แต่ฝ่ายบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ก็มักเลือกเอาคนที่เป็นพวกเดียวกันเข้ามาทำงานเป็นทีมของผู้ตรวจกิจการสหกรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบสหกรณ์ออมทรัพย์ก็เป็นไปตามระบบและรูปแบบที่ปรากฏในระบบคอมพิวเตอร์ มีการตรวจสอบและประเมินผลตามระเบียบฯ ส่วนการตรวจบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ทางสหกรณ์จะจ้างเอกชนเข้ามาทำการสอบบัญชีแทนการใช้เจ้าหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การใช้ผู้สอบบัญชีเอกชนอาจมีผลให้การตรวจพบร่องรอยความผิดปกติ จากหลักการ อุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ถูกมองข้ามไป เนื่องจากขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ อีกทั้งอาจไม่กล้าท้วงติงในฐานะที่สหกรณ์เป็นนายจ้าง หรือหากผู้สอบบัญชีเอกชนละเลยจรรยาบรรณไป ก็อาจเป็นช่องทางให้ช่วยปกปิดสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้

โครงการกู้เงินซื้อคอมพิวเตอร์และจัดซื้อที่ดินสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งทำโครงการกู้เงินซื้อคอมพิวเตอร์แต่รู้กันภายในว่าไม่มีการรับของแต่รับเป็นเงินสดแทน เนื่องจากสมาชิกมีความเดือดร้อนเรื่องเงินแต่วงเงินกู้ยืมของสมาชิกเต็มวงเงินแล้ว โดยยอมให้หักเงินส่วนต่างดีกว่าไปกู้ยืมเงินนอกระบบที่ต้องเสียดอกร้อยละ 10 ต่อเดือน การรับจ่ายเงินเป็นเงินสด อาจเป็นช่องทางให้มีการจ่ายเงินไม่เต็มจำนวน เช่น เมื่อสมาชิกเซ็นรับเงินจากทางสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 50,000 บาท แต่ตอนจ่ายเป็นเงินสดจ่ายแค่ 45,000 บาท หรือกรณีให้สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กู้เงินซื้อที่ดินซึ่งเป็นที่ดินของพรรคพวกกรรมการที่จัดเตรียมไว้ให้ เป็นต้น

การชำระหนี้ หนี้เสียและการปรับโครงสร้างหนี้ จากการศึกษา ในด้านความคิดเห็นของผู้ตรวจสอบและผู้กำกับดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์เน้นนโยบายสนองความต้องการเงินกู้แก่สมาชิก ทำให้คนรอคิวกู้ยืมมีจำนวนมาก เพราะเมื่อสมาชิกกู้ได้ 6 เดือนก็ขอกู้ใหม่ได้ มีการปรับโครงสร้างหนี้ผ่อนชำระกันเป็นเวลานาน ๆ เมื่อสมาชิกผู้กู้ยืมตายลงคนค้ำประกันก็ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะมีการทำประกันในเรื่องนี้รองรับไว้แล้ว พฤติกรรมการกู้ยืมเงินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์พอกู้ได้ระยะหนึ่งก็จะกู้ใหม่เพื่อใช้หนี้เก่า วนเวียนแบบนี้ไปเรื่อย ๆ กรณีหนี้เสียเกิดจากการที่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์บางคนไม่ยอมให้หน่วยงานหักเงินเดือนส่งสหกรณ์โดยเฉพาะที่เป็นเจ้าหน้าที่ในเขตการศึกษา เรื่องการร้องเรียนก็มีบ้างเป็นเรื่องสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์กู้เงิน 2 แสนบาท แต่ถูกหักเงินไป 2 หมื่นบาท ได้มีการร้องเรียนมาพอไปตรวจสอบพบว่าสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ลงชื่อรับเงิน 2 แสนบาท จึงไม่อาจทำอะไรได้และคนร้องเรียนก็

ไม่ใช่ผู้เสียหาย การทำงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นอยู่กับการมีจริยธรรมและคุณธรรม เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์จะหาช่องว่างทางกฎหมายที่จะดำเนินการตามความต้องการของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างแท้จริงคือการบริหารเงินที่มีอยู่ ปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์หลายแห่งเน้นการหาแหล่งเงินทุนจากภายนอก ซึ่งเป็นอิทธิพลของระบบทุนนิยม ภาครัฐส่งเสริมให้สหกรณ์เติบโตซึ่งควรเป็นการเติบโตที่มาจากโครงสร้างภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์เองไม่ใช่สหกรณ์ออมทรัพย์วิ่งเข้าหาแหล่งเงินอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ควรมีการลดขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งให้เล็กลง เช่นลดขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนดำเนินงาน 2 หมื่นล้านบาทให้เล็กลงมาเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงและลดขนาดของการทุจริตลงนั่นเอง

จากลักษณะการคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นสรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นชัดเจนมากอันเนื่องมาจากสหกรณ์เหล่านี้มีการบริหารงานที่ดีตามหลักและวิธีการสหกรณ์และได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ และมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการชุดต่างๆเข้ามาบริหารงานกันตลอดจึงหาประเด็นของการคอร์รัปชันได้ยาก แต่จากข้อมูลที่นักวิจัยได้รวบรวมมาจึงสรุปลักษณะการคอร์รัปชันของสหกรณ์ได้ 5 ประเด็น ได้แก่ เรื่องแชร์ลอตเตอรี่ เรื่องผลประโยชน์ เรื่องรายได้กับการบริหารความเสี่ยง โครงการกู้เงินซื้อคอมพิวเตอร์และจัดซื้อที่ดิน การชำระหนี้ หนี้เสียและการปรับโครงสร้างหนี้

3. ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดช่องทางการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์แยกพิจารณาได้ 2 ด้านดังนี้ ด้านปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการทุจริตจะพิจารณาจาก 3 ปัจจัยหลักคือ (1) ระบบการบริหารงานของสหกรณ์ (2) โครงสร้างองค์การ และ (3) บุคลากร ด้านปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการทุจริตจะพิจารณาจาก 6 ปัจจัยหลักคือ (1) การตรวจสอบ (2) การกำกับดูแล (3) ด้านเศรษฐกิจ (4) ด้านสังคม (5) ด้านการเมือง และ (6) ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา

4. สหกรณ์ออมทรัพย์ได้ให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมาภิบาลหรือการกำกับดูแลกิจการที่ดีมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นหลัก เพราะสหกรณ์ตระหนักถึง ประโยชน์ที่สหกรณ์ได้รับจากการมีธรรมาภิบาลว่า เมื่อสหกรณ์ยึดถือ “ธรรมาภิบาล” ในการดำเนินธุรกิจ ผลที่ได้รับกลับมาคือเพิ่มความน่าเชื่อถือของกิจการสหกรณ์ สามารถระดมทุนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายสถาบันการเงินและแหล่งทุนต่าง ๆ จะให้ความเชื่อมั่นกับสหกรณ์ที่มีธรรมาภิบาล และพร้อมจะให้การสนับสนุนด้วยมีเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่ดี มีความสามารถ และรักองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลสหกรณ์ที่มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่คำนึงถึงความเป็นอยู่ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์และให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ จะทำให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์รักองค์กร และสามารถดึงดูดบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความสามารถให้ความสนใจเข้ามาร่วมงานกับองค์กรตลอดไปเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ สหกรณ์ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดีต่อสมาชิกเพิ่มโอกาสในการสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนสหกรณ์ที่มีระบบการบริหารจัดการธุรกิจที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพการยอมรับของสังคมในการดำเนินธุรกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมของสหกรณ์ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คาดหวังหรือรับรู้ มีผลอย่างมากต่อการยอมรับของสังคมและการเติบโตของสหกรณ์ในการดำเนินธุรกิจและเพิ่มภูมิคุ้มกันให้แก่สหกรณ์ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในยุคโลกาภิวัตน์ มีโอกาสสูงมากที่จะนำกิจการไปสู่ความเสี่ยงใหม่ ๆ

5. จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ร่วมกับการศึกษาคู่มือธรรมาภิบาลในสหกรณ์ ได้หลักธรรมาภิบาลและ

บรรษัทภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันมาใช้ในการดำเนินงานสหกรณ์ ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินการต่าง ๆ โดยยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายสหกรณ์เป็นหลักในการดำเนินการ โดยคำนึงถึงสิทธิของสมาชิกผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสียทุกส่วน มีความชัดเจนในกฎระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ มีการบังคับใช้กฎระเบียบข้อบังคับอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติรวมทั้งการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักคุณธรรม เป็นเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จะต้องยึดหลักคุณธรรม คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่และสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมและจริยธรรมอันดี ทุกส่วนจะต้องมีความสามัคคีและร่วมมือกันเพื่อให้การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินไปด้วยดีอย่างมีคุณธรรม ไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวกหรือมีเส้นสายอันจะเป็นช่องทางที่จะเกิดการทุจริตในสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นได้ หลักความโปร่งใส เป็นเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสในการกำกับดูแลและการบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีช่องทางที่สมาชิกและผู้มีส่วนได้เสียจะเข้าถึงข้อมูลของสหกรณ์ได้โดยสะดวกในหลาย ๆ ช่องทาง มีระบบการรายงานที่ดีและทันการณ์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ หลักการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ สมาชิกและผู้มีส่วนได้เสียของสหกรณ์เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ดำเนินการและติดตามประเมินผล เปิดโอกาสให้สมาชิกผู้ถือหุ้นใช้สิทธิของตนผ่านมาในที่ประชุมใหญ่ในการดำเนินการต่าง ๆ โดยการเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาและแสดงความคิดเห็นและความต้องการรวมทั้งสอบถามหรือขอคำอธิบายเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ หลักความรับผิดชอบ เป็นเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในส่วนที่แสดงความรับผิดชอบของคณะกรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ มีการถ่วงดุลอำนาจอย่างเหมาะสมเพื่อไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีและใช้อำนาจเพียงฝ่ายเดียว มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนทั้งระดับกรรมการ ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ สามารถประเมินผลการทำงานได้ชัดเจนและเป็นธรรม มีกฎระเบียบ ข้อบังคับและคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนรวมทั้งการกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมหรือข้อควรและไม่ควรปฏิบัติ หลักความคุ้มค่าเป็นเรื่องของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยการใช้ทรัพยากรการบริหารอันได้แก่คน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์และระบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผนการจัดรูปงานและองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการควบคุมทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ออมทรัพย์อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ มีการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัยและระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า เป็นการลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการทำงานมีระบบติดตามและประเมินผลที่ทันสมัยสามารถติดตามผลได้ทุกระยะอย่างทันเหตุการณ์

การอภิปรายผล

ความย้อนแย้งของสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นในประเทศไทยกับปัญหาคอร์รัปชัน สหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นแห่งชาติบางแห่งปรากฏข่าวสารในสื่อมวลชนว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัวเองเพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติโดยรูปลักษณ์ต้องเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่น มีการบริหารงานยอดเยี่ยม มีความโปร่งใสและปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชัน การปรากฏ

เป็นข่าวในสื่อสารมวลชนซึ่งอาจเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ได้ ย่อมทำให้ภาพลักษณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติเสียไป ทำให้ต้องฉุกคิดขึ้นมาว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับระบบการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นแห่งชาติกลับต้องมาปรากฏเป็นข่าวคราวในสื่อสารมวลชนว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้วิจัยได้การศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติในรอบ 10 ปี (2547-2556) พบว่า มีสหกรณ์ออมทรัพย์สองแห่งในจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดอุบลราชธานีเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เคยได้รับรางวัลสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติแต่ต่อมาปรากฏข่าวในสื่อมวลชนว่า มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้วิจัยจึงใช้เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด

กรณีของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด ในเรื่องนี้สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของความต้องการหารายได้และผลกำไรให้สูงกว่าที่ผ่านมาให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ เนื่องจากช่วงก่อนปี 2554 สหกรณ์ประสบความสำเร็จหลายด้านได้รับรางวัลแห่งความสำเร็จมากมาย ดังที่กล่าวมาแล้ว คณะกรรมการบริหารจึงอยู่ในภาวะกดดันว่าจะต้องบริหารให้ประสบความสำเร็จมากกว่าก่อน และเพื่อเป็นผลงานของคณะกรรมการดำเนินการว่าสามารถจัดสรรผลประกอบการที่เป็นกำไรให้แก่ สมาชิก และสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ตามนโยบายประชานิยมในคราวหาเสียงเลือกตั้งกรรมการ ว่าจะบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีผลกำไรเพื่อประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ แต่การลงทุนในธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยการลงทุนซื้อสิทธิครอบครองโควต้าสลากกินแบ่งรัฐบาลในครั้งนี้ของคณะกรรมการเป็นการตัดสินใจลงทุนอย่างไม่รอบคอบระมัดระวัง ตัดสินใจอย่างมีความเสี่ยงไม่มีการตรวจสอบให้แน่ชัดว่าโควตาสลากกินแบ่งรัฐบาลที่จัดซื้อมีความถูกต้องหรือไม่อย่างไร ทำให้เกิดความเคลือบแคลงใจว่ามีผลประโยชน์แอบแฝงหรือซ่อนเร้นอย่างไรหรือไม่ และมีความโปร่งใสเพียงใด

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ พบว่าไม่มีการลงทุนในธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลและเรื่องการฝากเงินกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นแต่ที่ปรากฏข่าวสารในสื่อสารมวลชนเมื่อปี พ.ศ. 2555 ว่ามีปัญหาการทุจริต 400 ล้านนั้น เป็นข่าวสารที่ปรากฏในช่วงที่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เพื่อเป็นการดิสเครดิตหรือทำลายกันเพื่อลดความน่าเชื่อถือของคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ในช่วงที่มีการหาเสียงตั้งคณะกรรมการดำเนินการ แต่ในเชิงลึกก็มีความเคลือบแคลงใจว่าข่าวที่ปรากฏมีมูลเหตุผลประโยชน์แอบแฝงหรือซ่อนเร้นอย่างไรหรือไม่ และมีความโปร่งใสเพียงใด

สภาพการบริหารและลักษณะการคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ สภาพการบริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์ จะพิจารณา 3 ด้านคือ ระบบงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ และการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีการติดตั้งโปรแกรมระบบบริหารและบริการงานสหกรณ์ออมทรัพย์แก่สหกรณ์สมาชิกทำให้ระบบงานของสหกรณ์จึงสะดวก รวดเร็วไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะทำงานโดยอาศัยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โครงสร้างการการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ยึดหลักเดียวกันคือบริหารโดยสมาชิกซึ่งสมาชิกทุกคนจะเลือกตัวแทนของสมาชิกเรียกว่าคณะกรรมการดำเนินการจากที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารงานในสหกรณ์โดยจัดจ้างผู้จัดการให้ปฏิบัติงานในสหกรณ์ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการดำเนินการและช่วงเวลาที่ผ่านมาเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีอยู่จากเงินออมและทุนเรือนหุ้นจากสมาชิกมีไม่เพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมเงินของ

สมาชิกคณะกรรมการดำเนินการจะต้องแสวงหาแหล่งเงินจากสถาบันการเงินภายนอกสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อนำมาปล่อยกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งก็คือแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินภายนอกจะเป็นเงินกู้ระยะสั้น 3 - 5 ปี แต่ต้องนำมาปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกในระยะเวลายาว 10 - 15 ปี ซึ่งจะต้องบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินให้ได้โดยไม่มีการติดขัด ผลการดำเนินการในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาเกิดวิกฤตทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ คือการขาดสภาพคล่องทางการเงินขึ้นในระบบของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นวงกว้าง สาเหตุมาจากการที่สหกรณ์ออมทรัพย์หลายแห่งได้ละเลยหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ในเรื่องการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง โดยการมุ่งแสวงหาผลกำไรจากการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยการลงทุนในเรื่องธุรกิจสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือที่เรียกกันว่าแชร์ลอตเตอรี่รวมทั้งการนำเงินของสหกรณ์ไปฝากกับสหกรณ์เครดิตยูเนียน คลองจั่น เพื่อหวังผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยเงินฝากสูง ๆ โดยหวังให้เป็นผลงานของคณะกรรมการดำเนินงานในการจัดสรรผลกำไรประจำปีให้แก่สมาชิกสหกรณ์ในอัตราสูง เหมือนกับเป็นนโยบายประชานิยมที่ว่าคณะกรรมการยุคนี้จะต้องทำยอดให้สูงกว่ายุคก่อนเพื่อจะได้คะแนนนิยมจากสมาชิกในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ผลจากการเกิดวิกฤตในเรื่องสภาพคล่องทางการเงินทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ขาดสภาพคล่องในการปล่อยกู้ให้แก่สมาชิก สมาชิกต้องรอคิวนานกว่าจะได้รับอนุมัติวงเงินกู้ เนื่องจากสถาบันการเงินต่าง ๆ และธนาคารพาณิชย์ เริ่มไม่วางใจการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไป จึงงดการปล่อยกู้ให้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์และเรียกคืนเงินกู้ที่ปล่อยไว้เดิมกลับคืนด้วย จึงทำให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่องดังได้กล่าวมาแล้ว

ปัญหาการคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นแห่งชาติ โดยภาพรวมแล้วมักไม่ค่อยปรากฏให้เห็นชัดเจนมากนัก อาจเป็นเพราะสหกรณ์ออมทรัพย์เหล่านี้ มีวิธีการบริหารงานที่ดีตามหลักและวิธีการสหกรณ์และได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบกับพื้นฐานของสหกรณ์เหล่านี้มีพื้นฐานการบริหารงานที่ดีและมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เข้ามาบริหารงานกันตลอด สร้างการเอื้ออำนวยในการหาช่องทางตามแนวทางระบบพวกพ้องที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันออกมาในรูปแบบของลักษณะของการคอร์รัปชันและพฤติกรรมที่ส่อไปในทางทุจริตคอร์รัปชันอาจจะต้องพิจารณาลักษณะพฤติกรรมเป็นกรณีไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องแชร์ลอตเตอรี่ เรื่องผลประโยชน์ เรื่องรายได้กับการบริหารความเสี่ยง โครงการกู้เงินซื้อคอมพิวเตอร์และจัดซื้อที่ดิน การชำระหนี้ หนี้เสียและการปรับโครงสร้างหนี้ซึ่งทั้งหมดนี้อาจจะเป็นปัญหาที่ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นชัดเจนมากอันเนื่องมาจากสหกรณ์เหล่านี้มีการบริหารงานที่ดีตามหลักและวิธีการสหกรณ์และได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ และมีการ สับเปลี่ยนหมุนเวียนคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เข้ามาบริหารงานกันตลอดจึงหาประเด็นของการคอร์รัปชันได้ยากจึงเป็นเหตุให้ไม่มีใครสามารถสรุปได้ว่า เกิดปัญหาคอร์รัปชันเกิดขึ้นจริง ๆ จากสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นนั่นเอง

ปัจจัยของการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ เหตุของปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดทั้งมวลมาจากสิ่งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ หรือเรียกว่า ปัจจัยภายในและภายนอก ของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จที่บุคคลภายนอกมองว่า ไม่มีปัญหาอะไรในการบริหารจัดการ แต่แท้ที่จริงแล้ว มีปมปัญหามากมายตามมาจากการบริหารงานทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ ระบบการบริหารงานของสหกรณ์ โครงสร้างองค์การ และบุคลากร ซึ่งปัจจัยภายในเหล่านี้ เป็นตัวขับเคลื่อนการ

ดำเนินงานภายในให้เกิดกระบวนการในการทุจริตคอร์รัปชันทั้งระบบงานที่เอื้ออำนวยกันในกลุ่มพรรคพวก ผองเพื่อน ญาติพี่น้อง เหมือนเป็น วงศาวาทกรรม อาจสืบทอดผ่านเป็นรุ่น ๆ และส่งผลออกมาในโครงการองค์การที่เป็น คณะกรรมการ กรรมการบริหารที่เป็นแบบอุปถัมภ์ และได้รับความร่วมมือจากบุคลากรภายใน ดังนั้นทั้งสามองค์ประกอบจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัจจัยแรกคือ ภายใน ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือปัจจัยภายนอกที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว ได้แก่ การตรวจสอบการกำกับดูแลด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมด้านการเมืองและด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา ปัจจัยเหล่านี้เป็นการมองภาพรวมและประเมินต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ถ้าระบบภายในและภายนอกเกิดความสัมพันธ์กันเพื่อสร้างการคอร์รัปชันได้อย่างง่ายได้ เพราะทั้งหมดทั้งมวลก็คือการร่วมมือกันและการมีส่วนร่วมในการก่อการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นถ้าหน่วยงานมีการควบคุมดูแลตรวจสอบในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริตทั้งภายในและภายนอก จะนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ตามมาจากการทุจริตคอร์รัปชันได้

การใช้หลักธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาลในสหกรณ์ออมทรัพย์ ในภาพรวมสหกรณ์ออมทรัพย์ มีการบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความเปิดเผยโปร่งใส ความรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ มีความชอบธรรม ยุติธรรม ความมีคุณภาพประสิทธิภาพและการมีมาตรฐาน ความมีคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้งการคำนึงถึงสิทธิของสมาชิกผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อสมาชิกผู้ถือหุ้นอย่างเท่าเทียมกัน บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใสและความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการ ธรรมาภิบาลในสหกรณ์ออมทรัพย์จะเกิดขึ้นได้และดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ด้วยความร่วมมือกันระหว่างส่วนต่าง ๆในสหกรณ์ แต่เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของสหกรณ์ออมทรัพย์อาจจะมีความรู้ในเชิงธุรกิจของสหกรณ์ไม่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. หน่วยงานของรัฐได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะต้องช่วยเหลือสนับสนุนและกำกับดูแลอีกทางหนึ่งด้วย

2. คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จะต้องให้ความสำคัญต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นยุคของทุนนิยม ที่มีการแข่งขันทางธุรกิจสูงสหกรณ์จะต้องเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทุนเป็นปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตทางธุรกิจ การที่สหกรณ์ออมทรัพย์จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอกของสหกรณ์ได้

4. สหกรณ์จะต้องสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สมาชิก ประชาชนทั่วไป คู่ค้า สถาบันการเงิน) โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการประกอบธุรกิจของสหกรณ์หรือมีการกำกับดูแลกิจการของสหกรณ์ที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2540). *การสหกรณ์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2557). วิธีการให้คะแนนการคัดเลือกสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ. ค้นจาก http://www.cpd.go.th/coop_good.html

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *มิเชล ฟูโกต*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2557). *ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สังศิต พิริยะรังสรรค์. (2554). เข้าใจและเข้าถึงคอร์รัปชัน. *กรุงเทพธุรกิจ*, 21-23.

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกาฬสินธุ์ จำกัด. (2557). *รายงานประจำปี 2556*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด. (2557). *รายงานประจำปี 2556.* อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุ๊ป.

สายัณต์ ไพชาญจิตต์. (2556). *แนวคิดโบราณคดีชุมชน*. ค้นจาก http://www.oocities.org/thai_archaeology/thai/013/focus1.html

อรพินท์ สพโชคชัย. (2541). การปฏิรูประบบราชการ: ยุทธศาสตร์สำคัญของการเปลี่ยนแปลง. *วารสารการปฏิรูประบบราชการ: ทางออกของการแก้ปัญหาและฟันผ่าวิกฤต, 1*(20),105.

References

Boonme, T. (2008). *Micheal foogoa.* Bangkok: Wipasa. (in Thai)

Cooperatives Promotion Department. (1997). *The cooperatives in Thailand*. Bangkok: Agricultural cooperatives of Thailand. (in Thai)

Cooperatives promotion department. (2015). *How to rate a selection of cooperative national outstanding.* Retrieved from http://www.cpd.go.th/coop_good.html (in Thai)

Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (2015). *Pogroms against neoliberalism.* Bangkok: Papphim. (in Thai)

Paichanjit, S. (2013). *Community archaeology*. Retrieved from http://www.oocities.org/thai_archaeology/thai/013/focus1.html (in Thai)

Piriyarungsan, S. (2011). *Understandable and accessible to corruption. Bangkokbiznews*, 21-23. (in Thai)

Teacher's Savings Coorperative of Kalasin ltd. (2015). *Annual report 2013.* Kalasin: Prasankarnphim. (in Thai)

Teacher's Savings cooperative of Ubonratchathani ltd. (2015). *Annual report 2013.* Ubonratchathani: Yongsawatinter group. (in Thai)

Sopchaokchai, O. (1998). Bureaucratic reform: the strategic importance of the change. *Journal of Reform: The Way Out of the Solution and Foolish Crisis, 1* (20), 105. (in Thai)

ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา

Readiness in Basic Education Management of the Local Sub-District Administration in Lum Looka District

วรรวิศา ชื่นชมและ สุรชัย สิกขาบัณฑิต

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ ประชากรได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล จำนวน 6 แห่ง ในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ การทดสอบสมมุติฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที และทดสอบความแปรปรวนโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไปด้วย ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.67) (2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา พบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าความแปรปรวนสูงที่สุด (F = 94.44) และด้านที่มีค่าความแปรปรวนน้อยที่สุดคือด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าความแปรปรวน (F=17.63) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ข้อที่มีค่าความแปรปรวนสูงสุดคือด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าความแปรปรวน (F=25.60) และส่วนในด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าความแปรปรวน (F=35.85) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ความพร้อม, การจัดการศึกษา, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study readiness in basic education management of sub-district administrational organizations, (2) to compare opinions about basic education management readiness of Lam Luk Ka sub-district administrational organizations categorized by sex, age, education and job position. The samples consisted of 195 administrators and council members in 6 sub-district administrational organizations in Lam LukKa district. The data were analyzed by using frequency, percentage, t-test and One-way ANOVA. The findings were as follows: (1) the readiness of basic education management of sub-district administrational organizations in Lam LukKa district was A level high overall ($\overline{X}$ =4.67). (2) Opinion comparison about the readiness of basic education management of

sub-district administrational organizations in LamLukKa district indicated that: the general administration affair was the highest variance (F=94.44). The personal administration affair was the lowest variance (F=17.63) which differed significantly at a level of .05, the level of education differences which differed in all sides at level of .05 significantly. The general administration affair had the highest variance (F=25.60), followed by the academic administration affair (F=18.60). The personal administration affair was the lowest (F=35.85)

Keywords: readiness, education management, local sub district organization

ความนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาประเทศเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตการจัดการศึกษาให้สามารถกระจายโอกาสทางการศึกษาในทุกระดับอย่างมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น

จากความเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งเน้นและส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย ทั้งนี้จึงส่งผลให้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยขนาดและจำนวนภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเพิ่มขึ้นจากเดิมขณะเดียวกันภาครัฐ เองก็คงต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ปฏิบัติเอง มาสู่การเป็นผู้จัดหาอำนวยความสะดวก ติดตาม กำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้ด้านวิชาการ เทคนิคต่าง ๆ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวแทนของการบริหารราชการส่วนกลางที่ปฏิบัติภารกิจในพื้นที่จะต้องปรับและเปลี่ยนแปลงบทบาทภาระหน้าที่บางประการด้วยเช่นกันเพื่อให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่ การถ่ายโอนการจัดการศึกษาไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดกระแสความคิดแตกต่างกันอย่างหลากหลายในสังคมของคนในวงการศึกษาและในสังคมของคนนอกวงการศึกษาคนที่เห็นด้วยและคนที่ต่อต้านคนที่ยอมรับและคนที่ไม่ยอมรับคนที่ต้องการและคนที่ไม่ต้องการอันอาจจะทำให้เกิดปมด้อยต่อวงการศึกษาของไทยหรืออาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อวงการศึกษาของไทยจะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพในอนาคตหรือจะเป็นเหตุทำให้การจัดการศึกษาของไทยถอยหลังลงคลอง ต่างคนต่างทำกลับคืนไปสู่อดีตที่ผ่านมา (จตุพร มีณรงค์, 2548, หน้า 1) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด หมวด 4 มาตรา 16 มาตรา 30 กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดระยะเวลาโดยต้องเป็นภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้เสร็จภายในสี่ปีโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อให้องค์กรส่วนท้องถิ่นในรูปแบบที่สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การจะจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้นั้น ต้องมาจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนใน

ปีงบประมาณที่ผ่านมาติดต่อกันสามปีซึ่งเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทหรือตามการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยประกาศ (กรมการปกครอง, 2543, หน้า 144)

การถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงานของรัฐไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแทนโดย มีกฎหมายกฎระเบียบและมาตรการในการดำเนินการเป็นเครื่องมือในการกำกับติดตามของรัฐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 (มาตรา 38 และมาตรา 41 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กรชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา ยังเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิ์จัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการวางแผนการถ่ายโอนอำนาจการจัดการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกระหว่างปีงบประมาณ 2545-2548 และระยะที่สองระหว่างปีงบประมาณ2549-2554 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งระบบงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการถ่ายโอนอำนาจต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมที่คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดขึ้นประกอบด้วยแผนงานการจัดการศึกษาทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการศึกษารวมทั้งการมีคณะกรรมการเฉพาะด้านเพื่อบริหารด้านการศึกษาประกอบกับความต้องการของคนในท้องถิ่นโดยผ่านความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่นและได้รับการประกาศให้มีอำนาจรับโอนได้เท่านั้นจึงสามารถรับโอนสถานศึกษาได้

การจัดตั้งคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาในปี 2543 จนบัดนี้ภารกิจกระจายอำนาจมิได้คืบหน้ามากนัก เนื่องจากบรรดาองค์กรภาคประชาชนคัดค้าน การถ่ายโอนภารกิจต่างๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การถ่ายโอนสถานศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น ยังเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลให้การถ่ายโอนภารกิจเป็นไปอย่างล่าช้า การถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกำหนดขอรับถ่ายโอนสถานศึกษา ซึ่งทั้งหมดต้องผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อมตามที่กฎกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเช่นเดิม กำหนดสัดส่วนถ่ายโอนสถานศึกษา เป็นการกำหนดเฉพาะปี 2549 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอดังกล่าว แต่มีเงื่อนไขเพิ่มเติม การถ่ายโอนต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของสถานศึกษาที่จะต้องมีการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยให้เป็นไปในลักษณะของการรับโอนใน 2 ระดับ คือ สมัครใจในส่วนสถาบัน คือโรงเรียน และการสมัครใจของผู้บริหารโรงเรียน และครู หากสมัครใจและองค์กรส่วนท้องถิ่นเต็มใจที่จะรับ และมีความพร้อมที่จะรับโดยกระทรวงศึกษาธิการจะประเมินความพร้อมของท้องถิ่นนั้นว่า ท้องถิ่นพร้อมรับและโรงเรียนพร้อมที่จะถ่ายโอนไปจึงจะสามารถถ่ายโอนได้หรือท้องถิ่นไม่พร้อมก็ยังไม่มีการถ่ายโอน (สโรช สัตตพันธ, 2548, หน้า 1)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา จำแนก เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกาแตกต่างกัน

2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกาแตกต่างกัน

3. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา แตกต่างกัน

4. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี ตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกาแตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดไว้คือ ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงผู้วิจัยจึงได้ยึดหลักการบริหารโรงเรียนมากำหนดเป็นขอบเขตในการจัดการศึกษา

1. ด้านการบริหารงานวิชาการได้มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้ ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2543, หน้า 161) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาคือการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียนตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถพอที่จะนามาหาเลี้ยงชีพได้อย่างมีความสุขมีความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่และช่วยเหลือเผื่อแผ่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร

ธีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 125) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่าหมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม

Sergiovanni (1980, pp. 267-268) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่าหมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี

Gorton (1983, pp. 158-164) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่าหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุดซึ่งได้แก่งานด้านหลักสูตรการจัดแผนการเรียนการจัดตารางการเรียนการสอนการจัดครูเข้าสอนการพัฒนาการเรียนการสอนการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการการวัดผลและประเมินผลรวมถึงการนิเทศการสอน

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารงาน

งบประมาณไว้ดังนี้ ณรงค์ สัจพันโรจน์ (2543, หน้า2) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณคือ แผนเบ็ดเสร็จที่แสดงออกในรูปตัวเงินแสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่งแผนนี้จะรวมถึงโครงการค่าใช้จ่ายตลอดจนถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน และได้ให้ความหมายของงานงบประมาณว่าหมายถึงระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance bass budgeting) โดยมุ่งเน้นผลผลิต (outputs) และผลลัพธ์ (outcome) ของงานเชื่อมโยงทรัพยากรกับผลงานให้ความอิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการและรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงาน Kohler (1956, p. 224) กล่าวถึงความหมายงานงบประมาณโดยทั่วไปหมายถึงแผนการคลังที่จะนามาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติการและจะต้องมีการประมาณต้นทุนในอนาคตแผนการคลังต้องมีลักษณะเป็นระบบเพื่อต้องการให้การใช้กำลังคนวัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด

3. การบริหารงานบุคคล (personnel management) หรืออาจเรียกว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (human resource management) นักวิชาการได้ให้ความหมายของคาว่าการบริหารบุคคลไว้ต่างทัศนะดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2538, หน้า 5) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ในการดำเนินการสรรหาคัดเลือกวางแผน

ธงชัย สันติวงศ์ (2539, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลหมายถึงภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากรซึ่งจะสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ Joyce (1992, p. 35) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่าหมายถึง การวางแผนอัตรากาลังคนการสรรหาบุคลากรและการบรรจุแต่งตั้ง

Barmes (1995, p. 453) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานตามความต้องการและปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารงานทั่วไป นักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2544, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานธุรการทั่วไปหมายถึง งานที่เกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ของสถานศึกษาที่จำเป็นต้องปฏิบัติทั้งที่เป็นงานภายในและงานที่ติดต่อกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกเพื่อให้สถานศึกษาสามารถ

Candoli et al. (1992, p. 7) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปหรือการบริหารงานธุรการในสถานศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมหรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับทั้งให้บริการในด้านต่างๆ แก่ระบบสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา โดยแสดงกรอบความคิดเห็นในการศึกษาดังแสดงข้อมูลในภาพ 1.1

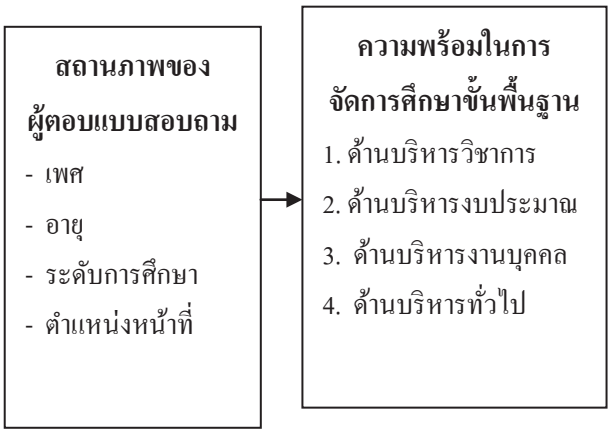

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกาและ (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา จำแนก เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่มีวิธีและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาค้นคว้า ตำรา วารสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา เพื่อเป็นขอบเขตทางด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม

3. ศึกษา ความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิดองค์ประกอบเพื่อนำมาจัดทำนิยามเชิงปฏิบัติการ (หรือนิยามศัพท์เฉพาะ) และนำนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

4. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพร้อมในการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ข้อลักษณะคำถามเป็นการถามความคิดเห็นแบบมาตราวัดประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพร้อมมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความพร้อมมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความพร้อมปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความพร้อมน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความพร้อมน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2

1. นำร่าง แบบสอบถามความคิดเห็น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2. นำร่าง แบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะสามารถวัดได้ตรงกับเนื้อหาที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้วนำผลมาพิจารณาคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง

3. นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วนำไปจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ทดลองใช้ มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจและแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ ในช่วงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2557 กับกลุ่มบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณสมบัติคล้ายกับประชากรที่ศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค

5. นำแบบสอบถามความคิดเห็น ที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล จำนวน 6 แห่ง ในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 24 คน ตัวแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 194 คน และตัวแทนพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 161 คน รวมจำนวนทั้งหมด 379 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตร Taro Yamane ดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบึงคำพร้อย 43 คน องค์การบริหารส่วนตำบลลำลูกกา 43 คน องค์การบริหารส่วนตำบลบึงทองหลาง 35 คน องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร 29 คน องค์การบริหารส่วนตำบลบึงคอไห 23 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดม 22คน การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็นโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 65 ข้อโดยหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอลำลูกกา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. จัดส่งหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอลำลูกกา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3. การเก็บข้อมูลผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะได้ดำเนินการด้วยตนเอง

4. หลังจากที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลอย่างละเอียด และคัดแยกแบบที่ไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ออก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็นของ ฝ่ายสภา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลต่อความพร้อมในการถ่ายโอนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2. หาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2. สถิติที่ใช้ในการตอบวัตถุประสงค์และการทดสอบสมมติฐาน

2.1. การศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

2.2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่อำเภอลำลูกกา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่และการทดสอบสมมุติฐานด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที (t–test) และทดสอบความแปรปรวนโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไปด้วย One-way ANOVA และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ผลการวิจัย

1. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.67) แสดงว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า

1.1 สภาพความพร้อมการบริหารงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.67)

1.2 สภาพความพร้อมด้านการบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.63)

1.3 สภาพความพร้อมด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.74)

1.4 สภาพความพร้อมด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.72)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่และการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปมีความคิดเห็นต่อความพร้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งในด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เพศชาย มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.81) เพศหญิง มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.67) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป เพศชาย มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.54) เพศหญิง มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.49)

2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าความแปรปรวนสูงที่สุด (F = 94.44) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าความแปรปรวน (F = 28.17) และด้านที่มีค่าความแปรปรวนต่ำสุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าความแปรปรวน (F=17.63) ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ข้อที่มีค่าความแปรปรวนสูงสุดคือด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าความแปรปรวน (F= 25.60) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าความแปรปรวน (F =18.60) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าความแปรปรวน (F = 4.67) ตามลำดับ

2.4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไปมีค่าความแปรปรวน (F=35.85) รองลงมาคือ ด้านบริหารงานวิชาการมีค่าความแปรปรวน

(F=14.61) และด้านที่มีค่าความแปรปรวนต่ำสุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าความแปรปรวน (F = 5.55) ตามลำดับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏผลดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งหน้าที่ ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา ผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกาภาพรวม มีค่าเฉลี่ ($\overline{X}$ =4.67) แสดงว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา มีการเตรียมความพร้อมที่ดีในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่นตามแนวพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เนื่องจากองค์การบบริหารส่วนตำบลมีความเข้าใจที่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดโครงสร้างการบริหารและการรับผิดชอบดูแลการศึกษา การวางแผนดำเนินงานงบประมาณและการส่งเสริมบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผกาวลี พัฒนกิจ (2548) ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพร้อมในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ด้านวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป โดยจำแนกตามภูมิหลัง และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล และไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของปราโมทย์ นวลประสงค์ (2552) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดระยอง โดยการดำเนินงาน ถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้ผลดีขึ้น คือ (1) ควรมีการเตรียมความพร้อมในการถ่ายโอนทั้งด้านผู้ถ่ายโอนและผู้รับโอน โดยเฉพาะบุคลากรและงบประมาณ (2) ควรมีการจูงใจให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางด้านการศึกษา โอนเข้ามามากขึ้น และ (3) ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าอบรมทางการศึกษา

เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถซึ่งผลการวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด ขัดแย้งกับความเห็นแย้งกับการศึกษาของ สำลี เก็งทอง (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตการศึกษา 5 ต่อการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาผลการวิจัย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า

1. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.62) อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีการบริหารงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา นั่นคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลราชการประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลรวมถึงภารกิจด้านการจัดการศึกษาด้วย อีกทั้งยังมีโครงสร้างบุคลากรด้านการศึกษาไว้รองรับการถ่ายโอนซึ่งกำหนดให้มีนักวิชาการศึกษา บางแห่งกำหนดไว้ถึง 3 ตำแหน่ง คือ หัวหน้าส่วน นักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่ธุรการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิรมย์ ชุมนุม (2545) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวก แต่ตำแหน่งปัจจุบันในองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล เพศ อายุ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขัดแย้งกับผลการวิจัยเรื่องการถ่ายโอนอำนาจหรือการถ่ายโอนความรับผิดชอบ: กรณีศึกษาการกระจายอำนาจการศึกษาในเวเนซุเอลาพบว่า กฎหมายที่ประกาศใช้มีรายละเอียดของการถ่ายโอนที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมีความหลากหลายของอุปสรรคที่จะกีดขวางการริเริ่มการกระจายอำนาจให้ประสบผลสำเร็จอุปสรรคสำคัญคือความซับซ้อนเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติในการอนุมัติจากฝ่ายการเมืองอุปสรรคที่ยุ่งยากมากได้แก่ การออกคำสั่งในการรวบรวมสหภาพการค้าเพื่อจัดสรรเงินช่วยเหลือความพยายามที่จะถ่ายโอนภาระหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการ โดยปราศจากการติดตามจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลงบประมาณและผลกระทบเกี่ยวกับกฎหมายที่กำหนดคุณภาพของโรงเรียนทั้งในระดับอนุบาลระดับประถมและโรงเรียนระดับมัธยมรวมทั้งความเสมอภาคของโอกาสในการศึกษาทั้งผลกระทบที่เป็นบวกหรือไม่มีผลกระทบจนถึงผลกระทบที่เป็นลบ

2. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.63) โดยพบว่า มีความพร้อมมากที่สุดในเรื่องการติดตามประเมินผลและรายงาน มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.68) พบว่า ส่วนใหญ่มีความสามารถในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้วยตนเอง ตลอดจนการได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อีกทั้งผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังมีบทบทในการเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาด้วย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติงานการศึกษาที่กำหนดให้มีการติดตาม ประเมินและรายงานด้านงบประมาณแก่ผู้บริหารท้องถิ่นไว้โดยชัดเจน และความพร้อมลำดับสุดท้ายคือ การบริหารและการควบคุมงบประมาณ มีความพร้อมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.59) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรขององค์การ

บริหารส่วนตำบลสามารถบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเตรียมการจัดทำแผนงบประมาณด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งมีการเตรียมการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเกินกาว่า 10 % ของรายได้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ สิงหะหล้า (2552) ศึกษาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านประสบการณ์ในการจัดหรือการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา ด้านแผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา ด้านวิธีการบริหารและวิธีการจัดการศึกษา ด้านการจัดสรรรายได้เพื่อการศึกษา ด้านระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้านความเห็นของประชาชนต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาจำแนกตามตำแหน่งและขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า (1) ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเห็นของประชาชนต่อความพร้อมในการจัดการศึกษารองลงมาได้แก่ การจัดสรรรายได้เพื่อการศึกษา ด้านระดับการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้านวิธีการบริหารและจัดการศึกษา ด้านประสบการณ์หรือการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและด้านแผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา (2) เปรียบเทียบความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิจำแนกตำแหน่งและขนาดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Rowland (1997) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจและการเรียกร้องการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาประเทศเม็กซิโกพบว่าความขัดแย้งระหว่างกฎหมายของรัฐและแนวทางปฏิบัติตามความเป็นจริงรวมถึงเค้าโครงในการวางแผนแบบแผนทางการเงินสาธารณะและบทบาทของพรรคการเมืองท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างจำเพาะเจาะจงทั้งในส่วนที่เป็นนโยบายและแนวทางทางปฏิบัติเพื่อปรับใช้สำหรับการปกครองท้องถิ่นในรวมถึงการสนับสนุนกฎหมายที่เกี่ยวกับสถานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิรูประบบของการอนุญาตการลดภาระของเทศบาลและการเพิ่มบทบาทของพรรคการเมืองท้องถิ่น

3. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.74) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถในการประสานงานกับสถานศึกษาในพื้นที่ในการจัดการศึกษาได้อย่างดีมีนักบริหารการศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งคณะผู้บริหารและบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับทำให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจตุพร มีณรงค์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้บุคลากรครูยอมรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมบุคลากรครูเห็นว่า ทุกปัจจัย มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน และทุกประเด็น แนวทางการจัดปัจจัยที่ทำให้บุคลากรครูยอมรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านบุคลากร คือ บุคลากรของ อบต. ที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาควรมีความรู้และความสามารถเป็นที่ยอมรับ ปัจจัยด้าน

งบประมาณคือ ควรให้มีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และปัจจัยด้านงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไปคือควรปลูกฝังให้นักเรียนอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของแต่ละท้องถิ่นไว้เพื่อสืบทอดสิ่งที่ดีงามต่อ ๆ กันไป และขัดแย้งกับงานวิจัยของ ประภาพรรณ ไชยวงษ์ (2544, หน้า 198-208) ที่ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในดารจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อยทั้งนี้อาจเพราะวุฒิการศึกษาของบุคลากรด้านการศึกษายังไม่สร้างความเชื่อมั่นให้กับโรงเรียนดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดตั้งงบประมาณให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีศักยภาพในการถ่ายโอนโรงเรียนเข้ามาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ด้านการบริหารงานทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.72) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือกับโรงเรียนในการ ร่วมกันวางแผนกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ โกเมศ กลั่นสมจิตต์ (2545) โดยศึกษาเรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดภูเก็ต พบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดภูเก็ต ในด้านการบริหารจัดการ รายการที่มีความพร้อม คือ แผนงานส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และแผนงานการ ประสานงานร่วมกับคณะกรรมการศึกษาของเขตพื้นที่ในการติดตามดูแลการจัดการศึกษาและ การประเมินคุณภาพการศึกษาอันเนื่องมาจาก อบต. ได้เริ่มจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีการกำหนดโครงสร้างของอบต.ขึ้นใหม่ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของ อบต. ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล จึงทำให้มีการประสานงานร่วมกับโรงเรียน ชุมชน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ส่วนที่ไม่พร้อม คือ การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศคำสั่งในการดำเนินงานการจัดการศึกษา ความชัดเจนของโครงสร้างการบริหารงานด้านการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากภาระหน้าที่ของ อบต. มีจำนวนมาก และบุคลากรของ อบต. ขาดความรู้ความเข้าใจใน การจัดการศึกษาประกอบกับผู้บริหารของ อบต. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารการจัดการศึกษาน้อยด้วย ขัดแย้งกับผลการวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบที่จำเป็นของการกระจายอำนาจสู่โรงเรียน: กรณีศึกษาทฤษฎีโครงสร้างเคนตั๊กกี้ ด้านการตัดสินใจโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียนพบว่าทฤษฎีโครงสร้างเคนตั๊กกี้มีองค์ประกอบที่จำเป็นในการกระจายอำนาจให้โรงเรียนที่ส่งผลกระทบในด้านบวกให้กับการเรียนการสอนแบบตัวอย่างเคนตั๊กกี้ของการกระจายอำนาจมีองค์ประกอบที่เขียนอยู่ในแผนและหลักฐานขององค์ประกอบที่จำเป็นเหล่านี้ในทางปฏิบัติเป็นอยู่ที่เพิ่มองค์ประกอบในโรงเรียนหรือไม่โดยตรวจสอบทฤษฎีประสบการณ์ก่อนหน้าพบว่า มีองค์ประกอบซึ่งจำเป็นที่ต้องการในการกระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนได้แก่แผนที่เกี่ยวกับระบบของสำนักงานศูนย์กลางที่ให้การสนับสนุนซึ่งเกี่ยวกับการจัดการและการสนับสนุนเกี่ยวกับการเริ่มต้นในการกระจายอำนาจให้โรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัย สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ผู้วิจัยได้เสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. สภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา การบริหารงบประมาณ มีความพร้อมในลำดับรองลงมา องค์การบริหารส่วนตำบล ควรพิจารณาให้ความสำคัญ

ในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ควรพิจารณาสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปให้กับบุคคลกรชายและหญิงอย่างแตกต่างกัน

3. องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอลำลูกกา ควรพิจารณาสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป โดยพิจารณาถึงอายุที่แตกต่างกันด้วย

4. องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอลำลูกกา ควรพิจารณาสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปโดยพิจารณาถึงระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อข้อมูลที่ได้จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารในการปรับปรุงระบบการบริหารงานให้เหมาะสมในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

2. ควรศึกษาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองท้องถิ่น ของโรงเรียนที่รับถ่ายโอนการจัดการศึกษา

3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบของโรงเรียนในท้องถิ่นจากการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

4. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

โกเมศ กลั่นสมจิตต์. (2545). *ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมการปกครอง. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: อาสารักษาดินแดน.

จตุพร มีณรงค์. (2548). *ปัจจัยที่ทำให้บุคลากรครูยอมรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2543). *ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

ณรงค์ สัจพันโรจน์. (2539). *การจัดทำ อนุมัติและบริหารงบประมาณแผ่นดินทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บพิตรการพิมพ์.

ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วี ที ซี คอมมิวนิเคชัน.

ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ประภาพรรณ ไชยวงษ์. (2544). *การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปราโมทย์ นวลประสงค์. (2552). *ทัศนคติต่อการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ผกาวลี พัฒนกิจ. (2548). *ความพร้อมในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

พะยอม วงศ์สารศรี. (2538). *องค์การและการจัดองค์การ*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ภิรมย์ ชุมนุม. (2545). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน: กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี*. การค้นคว้าแบบอิสระหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วีระยุทธ สิงหะหล้า. (2552). *ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

สโรช สันตะพันธ์.(2548). *ปัญหาการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2540). *กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

สำลี เก็งทอง. (2543). *การศึกษาความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตการศึกษา 5 ต่อการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2544). *การศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครุสภา.

References

Barmes, P. (1995). African American parents involvement in their children schooling. *International Review of Education, 44*(1), 123.

Boonprasert, A. (2001). *Study administration using the school as a base.* Bangkok: Kalusapa.

Candoli, .I. C., Hogan, R., & Joyce, H. (1992). *School business administration: A planning approach (*4th ed.). Massachusetts: Allyn and Bacon.

Chaiyawong, C. (2001). *Analysis of the role of the tambon administration organization in education and participation in education.* Master's thesis in Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Office of the Decentralization to the Local Government Organization Committee. (1997). *Plan and process of decentralization to local governments.* Bangkok: Kansartsana. (in Thai)

Department of Local Administration. (2000). *Minister of decentralization.* Bangkok: Arsaruksadindang.

Glunsomjit, K. (2002). *The availability of basic education 12 years of Tambon Administrative Phuket.* Master's thesis in Education, Kasatesart University. (in Thai)

Gorton, R. D. (1983). *School administration and supervision: Leadership challenges and opportunities* (2nd ed.). Dubuque: Win C. brown.

Joyce, B, Weil, M. & Showers, B. (1992). *Model of teaching* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Kangtong, S. (2000). *Readiness study of local government towards the educational participation at Tambol level in educational area 5.* Master's thesis in Education, Thammasat University. (in Thai)

Kemmerer, W. F. (1994). *Decentralization of schooling in developing nations.* Oxford: Pergamon.

Koher, S. L. (1985). Identification in of stream drift mechanisms: An experimental and observational approach. *Ecology, 66*(1), 1749-1761.

Menarong, J. (2005). *Factors that teachers accept the transfer of education to local government under Maejam district Chiang Mai province.* Master's thesis in Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Noualprasong, P. (2009). *Attitudes towards the transfer of education administration to local authority at Tambol level in Rayong province.* Master's thesis in Social Organization Management, National Institute of Development Administration. (in Thai)

Pattanagit, P. (2005). *The readiness to transfer the basic education of the district administrative office in Songkhla province.* Master's thesis in Education, Suan Dusit University. (in Thai)

Rowland, H. (1997). An investigation of school community communication in Vermillion, South. *Journal of marketing. Research, 34*(1), 107-116.

Runjaroen, T. (2002). *The state and the administration and management of basic education schools in the country.* Bangkok: VTC communication. (in Thai)

Santapan, S. (2005). *The problem of decentralization to local governments.* Bangkok: Winyouchon. (in Thai)

Saereeruk, C. (2000). *Transforming learning process towards the learners.* Bangkok: Prickwangrafic. (in Thai)

Santiwong, T. (1996). *Personnel management.* Bangkok: Thaiwattanapanit. (in Thai)

Satjapanrote, N. (1996). *The preparation of the budget and management theory and practice.* Bangkok: Bopitkanpim. (in Thai)

Sergiovanni, T. J. (1980). *Education governance and administrational.* New Jersey: Prentice-Hall.

Singhahar, W. (2009). *The availability of local governments in the basic education Chaiyaphum.* Master's thesis in Education, Rajanagarindra Rajabhat University. (in Thai)

Wongsarate, P. (1995). *Organization and organization management.* Bangkok: Suan Dusit University. (in Thai)

ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย

Efficiency in Mediation of District Offices in Thailand

วรรณพงศ์ วิไลรัตน์ และสมาน งามสนิท

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 4 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคตามสภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันของระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ (2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทของอำเภอ (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ (4) เพื่อเสนอรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน และ (2) เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 1 กลุ่ม จำนวน 6 คนโดยใช้เครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และการกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนาแบบกลุ่มเฉพาะ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลนี้ด้วยวิธีการพรรณนา ส่วนในการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 303 ตัวอย่าง และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติ Multiple Regression Analysis วิเคราะห์การถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ควรนำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของอำเภอมี6 ปัจจัยประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำ (2) การวางแผนกลยุทธ์ (3) คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย (4) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (5) การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและ (6) การประชาสัมพันธ์ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบหรือแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอต่อไป

คำสำคัญ: การบริหาร, ประสิทธิภาพ, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, อำเภอ

Abstract

The objectives of this mixed method research were: (1) to study the problems of the present context of mediation of the districts, (2) to study the efficiency of mediation of the districts, (3) to study factors affecting the efficiency of mediation of the districts and, (4) to propose a model of effective mediation of the districts. The research methodology was a mixed method combining qualitative and quantitative research methods. The qualitative research collected data from 30 key informants and from a focus group discussion with 6 participations, analyzing data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 303 samples by questionnaires, analyzing data by descriptive statistics such as frequency, percentile, mean and standard deviation. Multiple regression was used to test hypothesis. Factors affecting the efficiency of mediation that should be used for dispute settlement of

Districts included 6 factors; (1) Leadership (2) Strategic planning (3) Attributes of mediators(4) Man (5) Material and (6) Public relations that should be set as a mediation guideline for the districts.

Keywords: administration, efficiency, mediation, district

ความนำ

อำเภอมีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนภูมิภาค ซึ่งสถานะทางกฎหมายเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของอำเภอที่สำคัญคือ การไกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างประชาชนด้วยกันทั้งทางแพ่งและทาง ทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการนโยบายของรัฐบาลและรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่

โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งของประชาชน คือรูปแบบหนึ่งในการระงับข้อพิพาท ซึ่งการระงับข้อพิพาทมีความหมายคือวิธีการใด ๆ ที่จะนำไปสู่การยุติข้อพิพาทอันมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การใช้กำลังในการระงับข้อพิพาท การใช้สิทธิตามกฎหมาย หรือการแบ่งผลประโยชน์ เป็นต้น โดยวิธีที่สำคัญที่เป็นทางเลือก อีกวิธีหนึ่งในการระงับข้อพิพาทคือ “การไกล่เกลี่ย” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการแบ่งผลประโยชน์ ซึ่งหลักการที่สำคัญของการไกล่เกลี่ยคือเป็นการเจรจาที่มีบุคคลที่สามช่วยเหลือในการเจรจาและเป็นความสมัครใจของคู่พิพาทเอง และมีดำเนินการที่เป็นความลับ (Bercovitch, 2007, p. 12) โดยการแก้ไขข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเจรจาง่ายขึ้น และไม่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทเสียไป การระงับข้อพิพาทเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย และเป็นความลับ แต่กระนั้นข้อเสียของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการนี้คือ การไกล่เกลี่ยจะต้องใช้บุคคลที่สามเข้ามาดำเนินการ ผลของสัญญาอาจจะไม่มีการปฏิบัติตาม และความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยเท่านั้นเป็นสำคัญ (กรมการปกครอง, 2554, หน้า 7) ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของไทยแต่เดิมไม่มีบทบัญญัติตามกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ก็ได้มีการใช้ระบบการไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ไขและระงับข้อพิพาทที่เกิดในสังคมไทยมาตลอด เช่น การไกล่เกลี่ยระดับหมู่บ้านหรือชุมชนขนาดเล็ก โดยผู้ที่มีบทบาทคือพระสงฆ์ ผู้นำในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโส เป็นต้น แต่ในปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อนขึ้น รัฐจำเป็นต้องมีกฎหมายเข้ามาจัดระเบียบของสังคม แต่การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก็ยังคงมีใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยมีองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องหลายองค์กร โดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่มีบทบาทและทวีความสำคัญมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสามารถลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเป็นคดีความสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ไม่เกิดคดีล้นศาล พร้อมทั้งระงับข้อพิพาทได้อย่างรวดเร็วและเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, 2550, หน้า 68)

การดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคธุรกิจจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ เพราะปัจจุบันการระงับข้อพิพาทกระแสหลักที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการคือ การระงับข้อพิพาทโดยการใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น การใช้สิทธิทางศาล เพราะกระบวนการดังกล่าวมีวิธีพิจารณาที่ชัดเจน และมีกฎหมายรองรับ รวมถึงการมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนเชื่อว่าสามารถทำให้

ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นระงับได้จริง แต่กระนั้น ผลของการนิยมใช้กระบวนการในการระงับข้อพิพาทดังกล่าวก็ส่งผลให้มีคดีค้างพิจารณามาก และนอกจากนั้นข้อเสียบางประการของการดำเนินกระบวนการดังกล่าว เช่น มีการเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูง ความยุติธรรมอาจไม่ตรงกับความต้องการของคู่ความ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทจะเสียไป และการดำเนินการไม่เป็นความลับ เป็นต้นอันส่งผลให้เกิดความคิดที่จะหาวิธีการที่จะระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอื่นนอกจากการระงับข้อพิพาทในกระแสหลักดังกล่าว นั่นก็คือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, 2545, หน้า 32) ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับอำนาจหน้าที่ของอำเภอซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาความสงบตลอดจนแก้ไขข้อขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ และได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายให้อำเภอมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกนอกจากการใช้สิทธิทางศาล ดังนั้นการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอจึงต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดในการลดและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับพื้นที่ ซึ่งย่อมส่งผลให้รัฐได้ประโยชน์ทั้งในด้านความมั่นคง และภาระด้านงบประมาณของรัฐที่ต้องนำไปดูแลคดีที่ค้างพิจารณาในศาลมาก และที่สำคัญยังทำให้วัตถุประสงค์ของรัฐในการแก้ไขความขัดแย้งของประชาชนไม่สามารถบรรลุได้ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ เช่น Millet (1964) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าประสิทธิภาพไว้ว่า “ประสิทธิภาพคือ ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่มวลมนุษย์และจะได้รับผลกำไร จากการปฏิบัติงานนั้นด้วย”โดยในมุมมองของรัฐ ผู้เขียนเห็นว่ากำไรของรัฐคือความเชื่อมั่นยอมรับจากประชาชนนั่นเอง

แต่กระนั้นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ได้ดำเนินการโดยอำเภอต่าง ๆ ซึ่งมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาจำนวน 2,586 เรื่อง ทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2556 และจำนวน 3,217 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2556 แม้ภาครัฐจะมีการสนับสนุนงบประมาณลงมาเป็นจำนวน 42 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2556 สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินการในส่วนนี้ แต่จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลาการ ระบบการบริหารงาน หรือทรัพยากรด้านเครื่องมือ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล หรือค่านิยมขององค์กร ยังขาดความพร้อมส่งผลให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยอำเภอเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือและไม่ค่อยมีการเข้ามาใช้บริการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอเท่าที่ควร โดยมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่กระนั้นทางอำเภอยังขาดปัจจัยต่างเหล่านี้ เนื่องด้วยไม่มีการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจในองค์กร ทำให้วัสดุอุปกรณ์ในการสนับสนุนกระบวนการไกล่เกลี่ยก็ขาดแคลน รวมไปถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านนี้ก็ขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบกับขาดความตระหนักในหน้าที่ในการปฏิบัติงานแก้ไขความขัดแย้งของประชาชนและขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจกระบวนการและข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยอำเภอ เป็นต้น ซึ่งด้วยหลาย ๆ เหตุผลเหล่านี้ทำให้ในปัจจุบัน กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอยังไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่ดีโดยไม่ต้องไปขึ้นศาลนั่นเอง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาประสิทธิภาพของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในอำนาจหน้าที่ของอำเภอ จึงจะดำเนินการศึกษาในเรื่องประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย ทั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ ทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคตามสภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันของระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

4. เพื่อเสนอรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ออกแบบการกำหนดกรอบแนวคิดไว้เบื้องต้นในภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยครอบคลุมตัวแปรที่สำคัญบางประการที่เชื่อว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอโดยการศึกษาประยุกต์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากผลงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน เช่น แนวคิดทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2546) แนวคิดทฤษฎีกระบวนการบริหาร (Gulick & Urwick, 1937) หรือ การจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Taylor, 1997) มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการศึกษาประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ โดยตัวแปรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) และตัวแปรตามจะบรรจุอยู่ในแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบการไกล่เกลี่ยของอำเภอในภาพรวมได้ ดังนี้

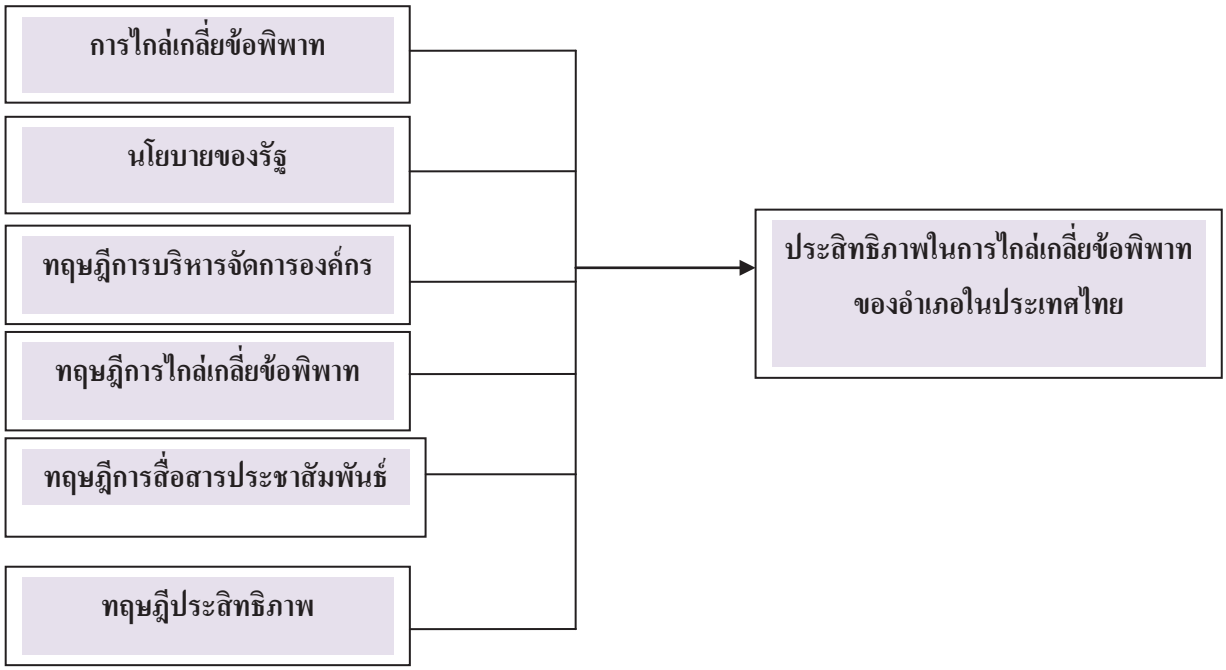

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะมีการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย และสมมติฐาน รวมไปถึงตัวแปรที่จะศึกษา โดยจะใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ซึ่งจะเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research method) โดยมีการออกแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants) และออกแบบประเด็นหัวข้อในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus-group discussion) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ร่วมสนทนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงคุณภาพ 2 กลุ่มหลักมารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัยและการตีความ และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research method) โดยการออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยหาขนาดตัวอย่างประชากรจากทุกอำเภอจากจังหวัดใหญ่ในแต่ละภาค จำนวน 5 ภาค จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น ความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และสถิติอ้างอิง (inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์และหาข้อสรุป ขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยก็จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณทั้งที่มีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกัน เพื่อยืนยันข้อค้นพบ หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิจัยแบบผสม ดังนั้นประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะมีทั้งประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ และประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะมีกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้เชี่ยวชาญเป็นรายบุคคล และการจัดสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยพิจารณาดำเนินการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากบุคคลากรที่เห็นว่ามีประสบการณ์และมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ รวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องและได้เคยสัมผัสการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants) จำนวน 30 คน จาก อำเภอต่างๆใน 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และภาคตะวันออก โดยเลือกตัวอย่างมา ภาคละ 3 อำเภอ ๆ ละ 2 คน ได้แก่ (1) นายอำเภอ จำนวน 15 คน (2) ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus-group discussion) กับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 1 กลุ่ม มีจำนวน 6 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากผู้ที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ เช่น (1) ผู้ร้องเรียน (2) ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (3) ปลัดอำเภอผู้มีประสบการณ์ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (4) กำนัน (5) ผู้ใหญ่บ้าน และ (6) อัยการ โดยการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ จะดำเนินการในพื้นที่ตำบลหัวไผ่ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกบุคคล เข้าร่วมในการประชุมสนทนากลุ่ม ได้เลือกโดยเจาะจงบุคคลซึ่งมีคุณลักษณะเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เคยมีประสบการณ์ในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ รวมไปถึงผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและเคยสัมผัสกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ จำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 6 คน ณ ชั้น 2 หอประชุมอำเภอมหาราช โดยใช้ประเด็นหัวข้อการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย บุคลากรของอำเภอที่รับผิดชอบงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ พนักงานราชการหรือลูกจ้างอำเภอละ 3 คน ที่ปฏิบัติงานในที่ว่าการอำเภอต่าง ๆ จำนวน 878 อำเภอทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ 21 ธันวาคม 2556) โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างจากทุกอำเภอใน 5 จังหวัดใหญ่ที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงในแต่ละภาค ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดชลบุรี รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ 303 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็นตอน ๆ มีทั้งหมด 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ความรู้ และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

ตอนที่ 5 รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนการกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นการนำข้อมูลจากภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants) มาจัดเป็นระบบ กลุ่มข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและข้อมูลที่ได้จากการผู้ที่ให้สัมภาษณ์นี้ จะนำไปเป็นแนวทางในการตั้งเป็นประเด็นคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม ต่อไป ทั้งนี้แนวทางการตั้งประเด็นคำถามจะมีการพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอีกด้วย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณสำหรับการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ คือ แบบสอบถาม เนื้อหาของแบบสอบถามมีองค์ประกอบอยู่ 5 ส่วนใหญ่ ๆ คือส่วนที่ 1 ได้แก่ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ได้แก่ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ส่วนที่ 3 ได้แก่ตัวแปรอิสระ ส่วนที่ 4 ได้แก่ตัวแปรตาม ส่วนที่ 5 ได้แก่รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และได้ทำการทดสอบเครื่องมือวัดและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบความแม่นตรงหรือเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยโดยการแจกแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตอบกลับมา และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม โดยจะกำหนด

ประเด็นคำถาม และใช้วิธีการจดบันทึกข้อสรุปที่สำคัญด้วยตนเอง

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับผู้บริหารของอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและเจ้าหน้าที่ของอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และพนักงานราชการหรือลูกจ้างจาก 101 อำเภอ ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบกลับมา โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 303 ชุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ประกอบด้วย

1.ใช้สถิติเชิงพรรณนาบรรยายลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่ทำงาน และตำแหน่งงาน โดยการแจกแจงความถี่ (drequencies) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

2. ใช้สถิติ regression analysis วิเคราะห์การถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามหนึ่งตัว ตัวแปรอิสระต้องมีระดับการวัดเป็น interval scale ในการวิจัยนี้ตัวแปรอิสระได้แก่ ภาวะผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ คุณลักษณะผู้ไกล่เกลี่ย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ย และการประชาสัมพันธ์ และตัวแปรตาม ได้แก่ ปริมาณผลผลิตของการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย การปฏิบัติมีความรวดเร็วและถูกต้องสมบูรณ์ และระดับความพึงพอใจของประชาชน มีระดับการวัดเป็น *Interval Scale* หรือคะแนนเช่นกัน

3. หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ หลายประการเช่น ขั้นตอนการดำเนินงาน มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน การสนับสนุนของผู้บริหาร การติดตามประเมินผล บทบาทการทำงานและเรื่องความเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ย และการให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ย ไม่มีการพัฒนาศักยภาพหรือคุณลักษณะในการไกล่เกลี่ยให้กับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างเพียงพอ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ การขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นของเจ้าหน้าที่ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ไม่พร้อม และการขาดการสื่อสารไปยังประชาชนส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากไม่ทราบว่าเมื่อเกิดข้อพิพาทแล้วสามารถนำข้อพิพาทมาเข้าสู่การไกล่เกลี่ยตามอำนาจหน้าที่ของอำเภอซึ่งมีผลบังคับในกระบวนการยุติธรรมในการบังคับคดีได้

ในเรื่องประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ พบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอพิจารณาได้จากผลิตผลในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การปฏิบัติมีความรวดเร็ว และถูกต้องสมบูรณ์ และประชาชนรู้สึกพึงพอใจเมื่อมาใช้บริการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ พบว่า มี 6 ปัจจัย คือ (1) ภาวะผู้นำ (2) การวารแผนกลยุทธ์ (3) คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย (4) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (5) การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ย และ (6) การประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอที่มีประสิทธิภาพ สามารถแบ่งรูปแบบออกเป็น 4 ด้าน พิจารณาได้ ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน หรือการแผนยุทธศาสตร์ให้เหมาะสม

2. ด้านบุคลากร แบ่งเป็น

2.1 ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความน่าเชื่อถือในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และให้การสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภออย่างเหมาะสม

2.2 ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยที่ดี มีจรรยาบรรณในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีความรู้ที่จำเป็นแก่การไกล่เกลี่ย มีความเหมาะสมทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิ

2.3 เจ้าหน้าที่ทั้งปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบ พนักงานราชการ หรือลูกจ้าง ต้องเพียงพอ มีเวลาที่จะติดตามกระบวนการไกล่เกลี่ยให้ลุล่วงไปด้วยดี เหมาะสมต่อการทำหน้าที่เป็นฝ่ายธุรการของการไกล่เกลี่ย และมีความรู้ที่จำเป็น เช่น กฎหมาย หรือการพิมพ์ เป็นต้น

3. ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ต้องมีความพร้อมของสถานที่ ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสมทั้งบรรยากาศและความกว้างขวาง และวัสดุอุปกรณ์จะต้องมีความพร้อมใช้งาน ทันสมัย และนำมาใช้เพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวัตถุประสงค์

4. ด้านการสื่อสาร อำเภอต้องสื่อสารประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่ควรนำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของอำเภอมี 6 ปัจจัย ซึ่งเป็นแนวทางหรือรูปแบบที่ชัดเจนซึ่งอำเภอต้องกำหนดขึ้นและนำไปใช้ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในอนาคต ได้แก่

1. ภาวะผู้นำ (leadership)

2. การวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning)

3. คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย (attribute of mediators)

4. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (man)

5. การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (material)

6. การประชาสัมพันธ์ (public relations)

โดยผู้วิจัยได้เรียบเรียงและเรียกปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำว่า “SLAMP” โดย “S” หมายถึง strategic planning หรือการวางแผนกลยุทธ์ “L” หมายถึง leadership หรือภาวะผู้นำ “A” หมายถึงattribute of mediators หรือคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย “M” หมายถึง man and material หรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับการบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และ “P” หมายถึง public relations หรือการประชาสัมพันธ์นั่นเอง

จากปัจจัยดังกล่าวสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบหรือแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอได้ 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบด้านการวางแผนและประเมินผล

การที่จะสามารถดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างบูรณาการก็คือมีการประเมินผลการดำเนินการและวางแผนการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และการสื่อสารอย่างเหมาะสม ดังนั้น อำเภอจะต้องมีรูปแบบในด้านการวางแผนและประเมินผลการดำเนินการเพื่อการเตรียมการและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วย

ผู้บริหาร

ผู้บริหารของอำเภอซึ่งก็คือนายอำเภอจะต้องมีความน่าเชื่อถือและแสดงถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีโดยการส่งเสริมสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพาทของอำเภออย่างเต็มความสามารถ

เจ้าหน้าที่

ต้องเป็นรูปแบบที่มีเจ้าหน้าที่ซึ่งจะปฏิบัติงานในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงงานธุรการ

ทั่วไป จะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีทักษะที่จำเป็นซึ่งจะต้องใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่นการพิมพ์ และด้านกฎหมาย เป็นต้น ประการต่อมาปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบต้องให้เวลาและความตั้งใจกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้นจะต้องมีคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรดังกล่าวไว้สำหรับปฏิบัติหน้าที่กรณีมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเฉพาะ และมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เช่น กรณีล่วงเวลาเป็นต้น

ผู้ไกล่เกลี่ย

นอกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานธุรการแล้ว เมื่อประชาชนมาใช้บริการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอที่ขาดเสียไม่ได้คือจะต้องมีผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยตัวผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความสามารถมีทักษะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งปัจจัยนี้อำเภอสร้างให้มีได้คือการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะดังกล่าวกับผู้ไกล่เกลี่ยโดยการฝึกอบรมและการคัดเลือกที่เหมาะสม

3. รูปแบบด้านวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่

รูปแบบด้านทรัพยากร เช่น วัสดุอุปกรณ์ ต้องมีความเพียงพอต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องปริ๊น ต้องพร้อมขณะเดียวกันต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอเพื่อผลผลิตของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ ต่อมาในส่วนของสถานที่ ต้องมีสถานที่เหมาะสม มีห้อง โต๊ะ เก้าอี้เพียงพอและมีบรรยากาศเหมาะสม ยกเว้นกรณีไปไกล่เกลี่ยข้างนอกก็ต้องมีการยกอุปกรณ์อย่างอื่นไปสถานที่ใช้ข้างนอก ก็ต้องมีแผนการดำเนินการและมีการเตรียมการให้พร้อมกับสถานการณ์เหล่านั้น

4. รูปแบบด้านการสื่อสารกับประชาชน

รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอที่สำคัญการเข้าถึงชาวบ้านหรือการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งอำเภอต้องทำอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการดำเนินการสื่อสารไปยังประชาชนไม่ว่าด้วยช่องทางใด ๆ เช่น ป้ายไวนิล วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น โดยอำเภอจะต้องสื่อสารประเด็นต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ และประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะการบังคับคดี เพื่อให้เกิดการรับรู้รับทราบของประชาชนให้เร็วและมากที่สุด และเมื่อประชาชนรับรู้มากพอแล้ว ก็จะส่งผลให้มีผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่องและรูปแบบในด้านนี้ก็จะลดความจำเป็นลงไป แต่ในปัจจุบันรูปแบบนี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่อำเภอต้องดำเนินการเพราะผู้ร่วมสนทนากลุ่มคิดว่าประชาชนยังไม่รับรู้รับทราบเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวของอำเภอเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัย ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทยผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอควรจัดฝึกอบรมบรรดาผู้บริหารของอำเภอและประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบการไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมและควรนำไปใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. อำเภอควรมีการวางแผนการดำเนินงานในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภออย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอต่อไป

3. ควรมีการประสานความร่วมมือกัน เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายและแผน ได้บรรลุเป้าหมาย เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักอัยการสูงสุด กรมการปกครอง ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และ

องค์กรการปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอควรเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย ให้กับผู้ที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ โดยประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานและฝึกอบรมความรู้ด้านกฎหมาย หรือทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง

5. อำเภอควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างเพียงพอ และควรมีคำสั่งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อรับผิดชอบงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ รวมทั้งควรมีการจัดสรรค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ (นอกเหนือจากค่าตอบแทนที่คณะกรรมการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับ) เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

6. อำเภอต้องมีการสำรวจวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มีความพร้อม เหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งพัฒนาให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

7. อำเภอต้องสื่อสารถึงบทบาทหน้าที่ของอำเภอในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่ ผ่านช่องทางหลาย ๆ ช่องทาง เพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้รับทราบบทบาทหน้าที่ในส่วนนี้ของอำเภอ และแสดงให้เห็นถึงข้อดีหรือประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อมาใช้บริการ

8. อำเภอควรจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอขึ้นในอำเภอต่าง ๆ โดยเป็นศูนย์กลางข้อมูลและการประสานงานในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการในลักษณะการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (one stop service)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากผลจากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

2. ศึกษาแผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

3. ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอกับหน่วยงานอื่นที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเช่นเดียวกัน

4. ศึกษาผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมชั้นต้นก่อนฟ้องเป็นคดีต่อศาลยุติธรรมอันเนื่องจากการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

5. ศึกษาแนวทางการพัฒนาและการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2554). *คู่มือการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: กองอาสารักษาดินแดน.

กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. (2545). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2546). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต. (2550). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักระงับข้อพิพาท.

References

Bercovitch, J. (2007). *Religion and mediation: The role of faith-based actors in international conflict resolution*. Christchurch, NZ: Martinus Publishers.

Department of Provincial Administration. (2011). *Guide mediation and conciliation of disputes.* Bangkok: Volunteer Defense Corps. (in Thai)

Gulick, L. & Urwick, L. (1937). *Papers on science of administration.* New York: Institute of Public Administration

Kittiyarak, K. (2002). *Relational justice: A new way for the reconciliation process of Justice, Thailand.* Bangkok: The Research Fund (TRF). (in Thai)

Lawsuwannarat, T. (2003). *Modern organizational theory* (2nd ed.). Bangkok: Pimaugsorn. (in Thai)

Millet, D. (1964). *Management in the public service: The quest for effective performance.* New York: Mc Graw - Hill Book.

Silmahabundit, M. (2007). *Conflict management and dispute resolution.* Bangkok: Office of Justice, Office of Dispute Resolution. (in Thai)

Taylor, F. W. (1997). *The Principle of scientific management.* NewYork: Dover Publications.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

The Roles of School Administrators and the Teachers' Motivation Factors of the Academic Performances under Pathum Thani Primary Educational Service Area

วาสนา เต่าพาลี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ระดับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู (3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 2,484 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (2) ปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

คำสำคัญ: บทบาท, ผู้บริหารสถานศึกษา, ผลงานทางวิชาการ, ปัจจัยจูงใจ, ครู

Abstract

This research aimed to study: (1) the roles of school administrators, (2) the teachers' motivation factors of the academic performance, and (3) the relationship between the role of school administrators and the teachers' motivation factors of the academic performance. The research sample was 331 teachers under Pathumthani Primary Educational Service Area. The data were collected using Likert five point rating scale questionnaires. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment coefficient to determine the relationship. The research results were as followed (1) the roles of school administrators was at the high level in all aspects, (2) the teachers' motivation factors of the academic performance were also at the high level in all aspects, and (3) the relationship between the roles of school

administrators as academic leaders and the teachers' motivation factors of the academic performance revealed moderate positive relationship at .01 level of significance.

Keywords: roles, school administrators, teachers' motivation, factors, performances

ความนำ

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของคนในสังคม ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ ส่งผลให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะที่จำเป็นต่อไป (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 16-21)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พุทธศักราช 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบอย่างอย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมาจึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้คนสังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 9 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (4) การประสานความสัมพันธ์ (5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร (6) การประเมินผล (7) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (8) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (9) การส่งเสริมเทคโนโลยี

ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างปัจจัยจูงใจให้ข้าราชการครูปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น กระทรวงศึกษาธิการในฐานะองค์กรกลางการบริหารงานบุคลสำหรับข้าราชการครูจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งข้าราชการครูให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น หรือได้รับเงินเดือนในระดับที่สูงขึ้นทุกสายงานในลักษณะที่เป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครูได้ปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 10-13)

ซึ่งเป็นการยกระดับฐานะของข้าราชการครูให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยมีเงื่อนไขให้ครูได้มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ โดยมีเกณฑ์ผลการปฏิบัติงานดีเด่น การกำหนดตำแหน่งให้ข้าราชการครูผู้สอนดำรงตำแหน่งสูงขึ้นจะต้องมีความชำนาญ หรือผู้เชี่ยวชาญ ในด้านการสอนด้วย ซึ่งเงื่อนไขหรือเกณฑ์เหล่านี้ คือ ผลของการพัฒนาคุณภาพของการสอนหรือผลของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี)

ในปัจจุบันยังมีครูที่ได้รับเงินเดือนในระดับที่สามารถส่งผลงานทางวิชาการได้แต่ไม่ส่งผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนขั้นเงินเดือน ซึ่งอาจมาจากครูในสายผู้สอนขาดแรงจูงใจ ขาดการเสริมสร้างกำลังใจ และปัญหาครูมีภาระมาก ไม่ใช่เพียงแต่เป็นครูผู้สอน แต่

จะต้องทำงานกิจกรรมในโรงเรียน เตรียมซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนทำให้เกิดความสิ้นหวังที่จะต้องมาทำผลงานเพื่อเลื่อนระดับตนเอง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากข้าราชการครูยังไม่มีความรู้ในการทำผลงานทางวิชาการ ขาดความชัดเจนในเรื่องของหลักเกณฑ์การประเมิน ประกอบกับมีความเข้าใจว่าการทำผลงานทางวิชาการเป็นการทำผลงานในรูปแบบการวิจัยและภาระงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนมาก จึงไม่มีเวลาจัดทำผลงานทางวิชาการ รวมถึงขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นจึงต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้จัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี, 2556)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูด้านการทำผลงานทางวิชาการของครูจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูและนำข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เพื่อวางแผนจัดการศึกษา และหาแนวทางกระตุ้นส่งเสริมให้ครู ได้จัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและความเป็นครูมืออาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการ

ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่นั้น เป็นผู้บริหารที่มุ่งจะปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำสั่งและมีภาวะเป็นผู้นำ เพราะความมีประสิทธิภาพ ของหน่วยงานใดขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารหน่วยงานนั้น ในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่ควบคุมดูแลและบังคับบัญชาการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา อย่างไรก็ตามถึงแม้จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะวางไว้อย่างแน่ชัด ถ้าผู้บริหารเป็นผู้นำที่ดีก็สามารถนำองค์การให้ร่วมมือกันทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น (พนัส หันนาคินทร์, 2543, หน้า 69)

2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้อย่างชัดเจนว่าจะยึดหลักการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญโดยมุ่งหวังว่าจะทำให้สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทยทั้งระบบจากบทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. การประสานความสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคลโดย ผู้เชี่ยวชาญผู้มีความรู้และ

ประสบการณ์พิเศษที่ต้องการให้มาช่วยพัฒนาสถานศึกษาด้านทรัพยากร ด้านการเรียนการสอน

4. การประสานความสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล อาทิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่ต้องการให้มาช่วยพัฒนาสถานศึกษา ด้านทรัพยากร ด้านการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา สื่อ เกม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประสานสัมพันธ์ไว้ดังนี้

5. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม ประชุม สัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม

6. การประเมินผล

การจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2552, หน้า 5) การวัดและประเมินผลการเรียนประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญสองประการ คือ การวัดและการประเมิน

7. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา

การส่งเสริมให้มีการวิจัยในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการวิจัย และการใช้ผลงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการให้บริการการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอย่างยิ่ง ผลสำเร็จดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียน ซึ่งจากกรอบแนวทางการส่งเสริมการวิจัยที่ปรากฏในปัจจุบันนี้เป็นกรอบที่มีขอบเขตค่อนข้างกว้าง ยากต่อการนำไปปฏิบัติในโรงเรียนแต่ละระดับ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัด

8. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะดำเนินการประชาสัมพันธ์หน่วยงานทั้งบุคลากรภายในหน่วยงานและประชาชนภายนอกหน่วยงาน ดังต่อไปนี้ (1) การประชาสัมพันธ์กับบุคลากรภายในหน่วยงาน บุคคลากรในหน่วยงานนับเป็นกำลังสำคัญยิ่งในการดำเนินงานและอยู่ใกล้ชิดกับผู้บริหาร การสร้างความเข้าใจต่อกันต้องมีอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรภักดีต่อหน่วยงาน ซึ่งจะเอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ หากบุคลากรเข้าใจปัญหา ข้อจำกัด และนโยบายของหน่วยงานไปในทิศทางเดียวกัน ปัญหาความขัดแย้งกันในหน่วยงานจะได้น้อยลง

9. การส่งเสริมเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528, หน้า 28) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ นักเรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้ในบทเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจเป็นวิธีการชักนำให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่เราต้องการหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีแรงจูงใจในการทำงานทำให้มีแรงจูงใจในการทำงาน ได้อย่างเต็มความสามารถจะทำผลงานวิชาการทำงานทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ และสามารถจะทำผลงานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาการสอนของตนได้ ซึ่งผู้วิจัยได้และสรุปว่าแรงจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการ หมายถึงความต้องการที่จะเกิดขึ้นจนเกิดเป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเป็นการตอบสนองในการทำผลงานทางวิชาการ 3 ด้าน คือ ความต้องการความก้าวหน้า ความต้องการความเคารพนับถือ และความต้องการอำนาจ ดังนี้

1. ความต้องการความก้าวหน้า

เนื่องจากบุคคลทุกคนมีความต้องการความก้าวหน้า และความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานเป็นตัวชี้วัดด้านหนึ่งของคุณภาพชีวิต การทำงานของบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานดี จะรู้สึกภาคภูมิใจและพอใจในงานที่ทำ ซึ่งความพอใจในงานเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน

2. ความต้องการความเคารพนับถือ

ทิพมาศ แก้วซิม (2543, หน้า 8) กล่าวว่า การยอมรับนับถือ หมายถึง การที่บุคคลได้รับการยกย่องชมเชย ได้รับกำลังจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน เมื่อปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จและได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญกับองค์การ ความหมายของการยอมรับนับถือว่า การที่บุคคลได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่น ๆ ความต้องการอำนาจ

เฟรนซ์ ราเวน (French & Raven, 1968 อ้างถึงใน อรุณ รักธรรม, 2533, หน้า 70) ได้เสนอ แนะที่มาของอำนาจไว้ 5 ประการ คือ 1) อำนาจจากการให้รางวัล (reword power) อำนาจชนิดนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้นำสามารถให้หรือเพิ่มรางวัลผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถที่จะช่วยเหลือหรือให้ผลประโยชน์แก่บุคคลที่ให้ความร่วมมือแก่ตน ถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาแล้ว จะได้สิ่งตอบแทนเป็นรางวัล อาจได้สิ่งของและโอกาสแห่งความก้าวหน้าในอาชีพการงาน 2) อำนาจจากการบังคับบัญชาขู่เข็ญ (coercive power) อำนาจชนิดนี้มีพื้นฐานมาจากการสร้างความกลัวให้เกิดแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาผู้นำจะสามารถลงโทษบุคคลที่ขัดคำสั่ง หรือไม่ร่วมมือกับตนในลักษณะข่มขู่บังคับให้ปฏิบัติตามโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ปฏิบัติ (3) อำนาจตามกฎหมาย (legitimate power) อำนาจชนิดนี้เกิดจากสถานะหรือ ตำแหน่งของหัวหน้า เป็นอำนาจที่มีพื้นฐานจากกฎ ระเบียบ และเป็นอำนาจที่มีระดับสูงต่ำตามตำแหน่งของการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างตามหน้าที่ของการจัดองค์การ (4) อำนาจที่เกิดจากการอ้างถึงหรือใกล้ชิด (referent power) เป็นอำนาจที่เกิดจากความสามารถของผู้นำในการที่สร้างศรัทธาให้เกิดความเคารพยกย่องและจงรักภักดีต่อผู้นำ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ไว้ดังนี้ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (4) การประสานความสัมพันธ์ (5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร (6) การประเมินผล (7) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (8) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ (9) การส่งเสริมเทคโนโลยี

ปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการที่ได้จากการสังเคราะห์ทฤษฎี ได้แก่ (1) ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (2) ความต้องการความเคารพนับถือ (3) ความต้องการอำนาจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมุ่งศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎี หลักการ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างเครื่องมือ แบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ โดยให้คลอบคลุมขอบข่ายบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ตลอดจนได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับครูผู้สอนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ซึ่งผลการวิเคราะห์แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96 โดยเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี จำนวน 2,484 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน โดยมีวิธีเลือก กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกตามความสะดวก (convenience sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการ จำนวน 11 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามไปทดลองใช้โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 และปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1. ผู้วิจัยขอรับหนังสือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาต ให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบแจกกลุ่มตัวอย่างและจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยข้อมูลทั่วไป

ของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยของวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นผู้มีอายุ 41-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่ง/หน้าที่เป็นครูผู้สอน และมีประสบการณ์การทำงาน 21-30 ปี

2. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากสุด ได้แก่ ด้านการประเมินผล ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ

3. ระดับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เช่นเดียวกับทุกรายด้านและรายข้อที่พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากสุด ได้แก่ ด้านความต้องการความก้าวหน้า ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยสุด คือ ด้านความต้องการอำนาจ

4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่ามีความสำพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กัน พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กับปัจจัยจูงใจในในการทำผลงานทางวิชาการของครูด้านความต้องการความเคารพนับถือ รองลงมา คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการกับปัจจัยจูงใจในในการทำผลงานทางวิชาการของครูด้านความต้องการความเคารพนับถือ ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนากับปัจจัยจูงใจในในการทำผลงานทางวิชาการของครู ด้านความต้องการอำนาจ

การอภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจบการศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารสถานศึกษาทุกคนและผ่านการอบรมตามหลักสูตรผู้บริหารระดับสูง ทำให้ผู้บริหารได้พัฒนาตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารเป็นอย่างดี และให้ความสำคัญกับงานทุกด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำองค์การเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมให้ครูเกิด

แรงจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะและความก้าวหน้าในวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยสายยุธ เหลากิมฮุ้ง (2547, หน้า 82-83) ได้ทำการวิจัยบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ของสถานศึกษาที่ทำการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

2. จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกนึกคิดเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งออกมาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานในองค์การ โดยแสดงออกให้เห็นได้จากความเต็มใจของบุคคลในการแสดงออกและการที่อุทิศกายและใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสิริลักษณ์ สุอังคะ (2549, หน้า 74-83) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานของครูกับประสิทธิ์ผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักบริหารการงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า แรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสิทธิที่ผลของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แรงจูงใจในการทำงานของครูโดยรวมและรายด้านแต่ละด้านกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารยุคใหม่ควรมีบทบาทในการบริหาร และการจัดการศึกษาดังนี้ (1) การเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (3) การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (4) การประสานความสัมพันธ์ (5) การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร (6) การประเมินผล (7) การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (8) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และ (9) การส่งเสริมเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อ้างถึงใน ฉ สอดคล้องกับงานวิจัย อุดม ธาระณะ (2553, หน้า 34) ได้ทำการวิจัย บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบทบาทในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รองลงมาคือ ด้านบทบาทในการกำกับติดตามและประเมินผล และด้านบทบาทในการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ครูผู้สอนต้องได้รับการสนับสนุนเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษา บทบาทของครูในสถานศึกษากับ
ปัจจัยจูงใจในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี. โปรดักส์ .

ทิพมาศ แก้วซิม. (2543). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลยั ศรีนครินทรวิโรฒ.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พนัส หันนาคินทร์. (2543). *การบริหารบุคลากรในโรงเรียน.* พิษณุโลก: โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

สายยุธ เหลากิมฮุ้ง. (2547). *บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ของสถานศึกษาที่ทำการสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด.* พิษณุโลก: โครงการตำรา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิริลักษณ์ สุอังคะ. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการท างานของครูกับประสิทธิผลของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขต พื้นที่พัฒนา ชายฝั่งทะเลตะวันออก.* วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528). *สำนักงานประสิทธิภาพการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (2556). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษา.* ปทุมธานี: ผู้แต่ง.

อุดม ธาระณะ. (2553). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรุณ รักธรรม. (2533). *มนุษยสัมพันธ์กับนักบริหาร.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

References

Hunnakin, P. (2000). *Administration of staff in schools.* Phitsanulok: Srinakharinwirot University. (in Thai)

Kawchim, T. (2000). *Motivations for teachers with Satit Ongkharak school.* Thesis in Education, Srinakarinvirote university. (in Thai)

Ministry of Education. (2003). *National education act BE 2542 fever. More (No. 2) BE 2002.* Bangkok: Kurusapa. (in Thai)

Ministry of Education. (2007). *Ministry of education reform.* Bangkok: TSB product. (in Thai)

Office of the National Primary Education Commission. (1985). *The education reform.* Phathum Thani: Author. (in Thai)

Panit, V. (2012). *Way of learning for students in the 21st century.* Bangkok: SodsriFoundation-Sarit Wong.

Raktam, A. (1990). *Interpersonal skills to the executive.* Bangkok: Institute of Development Administration. (in Thai)

Laokimhung, S. (2004). *The role of executives affect the academic performance and to postpone appointment of schools teaching in grades 3-4 under the Basic Education offense.* Phitsanulok: Srinakharinwirot University. (in Thai)

Tarana, A. (2010). *The role of education in promoting a learning process focused on the learners in schools under the education service area office 2 Kamphaeng district.* Master's thesis in education, Srinakarinvirote university. (in Thai)

Suaungka, S. (2006). *The relationship between motivation for treatment the effectiveness of teachers of primary schools, the executive committee of private education development zone,the eastern seaboard*. Master's thesis in Education, Burapa university. (in Thai)

สภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี

State of Problems and Effectiveness of Learning Conditions Following Sufficiency Economy of Model School in Uthaithani

วิภาวรรณ จุลมุสิก

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างสถานศึกษาแบบอย่างประเภทประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ด้วยสถิติ t-testผลการวิจัยพบว่า (1) การศึกษาสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาในภาพรวมมีสภาพการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อยและประสิทธิผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก (2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในภาพรวมมีสภาพการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกันปัญหาการจัดการศึกษาแตกต่างกันในทุกด้านและประสิทธิผลการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สภาพ, ปัญหา, ประสิทธิผล, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, สถานศึกษาแบบอย่าง

Abstract

This research aimed to study and compare the state of problems and the effectiveness of learning conditions relating to the sufficiency economy model of schools in Uthaitani. The sample consisted of 104 people from the model school in Uthaithani. The research instrument used was a 5-level rating scale. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. The t-test was used to measure the comparison, of school problems and the effectiveness of learning conditions. The results of the study were as follows: (1) The studying of state problems and the effectiveness learning and the state of education management were high overall. The problems of education management were at a low level and the effectiveness of education management were at a high level. (2) The comparison of problems and effectiveness learning conditions between primary and secondary school in overall were not different. The

problems of education management were different and the effectiveness of education management were not different.

Keywords: problems, effectiveness, sufficient economy, model school

ความนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญดังกล่าวและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศจึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน นำสู่วิถีชีวิตของประชาชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้ตามแนวพระราชดำรัส และนโยบายรัฐบาลรวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติโดยรวมพัฒนาต่อไปอย่างเต็มศักยภาพโดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดการขับเคลื่อนกลยุทธ์ไว้ทั้งหมด 6 กลยุทธ์ ดังนี้ คือ (1) ปลูกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคน (2) เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับทั้งเด็กทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ลดอัตราการออกกลางคันและพัฒนารูปแบบการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา (3) ยก ระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ พัฒนาผู้เรียน สมรรถนะครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาอย่างเต็มตามศักยภาพ (4) เร่งรัดพัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาในสังกัดเพื่อการเรียนรู้และการบริหารจัดการ (5) สร้าง

ความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพบนหลักธรรมาภิบาลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และ (6) เร่งพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตนักเรียนครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดให้ปลูกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคน จึงได้เริ่มดำเนินการโครงการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในปีการศึกษา 2551 จนถึงปัจจุบัน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดอุทัยธานี ได้นำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติโดยคัดเลือกโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 8 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 5โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังเกษตร โรงเรียนวัดอุโปสถาราม โรงเรียนอนุบาลลานสัก โรงเรียนอนุบาลห้วยคต และโรงเรียนบ้านโป่งเก้ง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนหนองขาหย่างวิทยา โรงเรียนบ้านทุ่งนาวิทยา และโรงเรียนการุ้งวิทยาคม อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบว่าได้มีการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมแต่ประการใด

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี และเนื่องจากบริบทของโรงเรียนและระบบการบริหารโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษามีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงศึกษาเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามประเภทของสถานศึกษาระหว่างประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาแบบอย่างระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนอื่นในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามประเภทการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปีตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548, หน้า 5)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวพระราชดำริที่พระราชทานให้แก่พสกนิกร ให้พสกนิกรของพระองค์ดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สันติสุข มีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ ก็คือการดำเนินชีวิตแบบวิถีไทยนั่นเอง วิถีไทยที่ยึดความพอดีในการดำเนินชีวิต สิ่งที่เป็นแกนกลางของความพอดีที่พระราชทานให้แก่ประชาชนคือ หลักของการพึ่งตนเอง บุคคลที่สนองพระราชกรณียกิจใกล้ชิดอย่างคณะกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนาสรุปความว่า ความพอดีที่ทรงมีแนวพระราชดำริและพระราชทานให้แก่ประชาชนนั้นมี 5 ประการ คือ (สุขุมาลย์ ชลการ, 2549, หน้า 86-89)

1. ความพอดีด้านจิตใจ ทรงแนะนำว่า ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี

2. ความพอดีด้านสังคม คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

3. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และที่สำคัญคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคง

4. ความรู้จักพอดีด้านเทคโนโลยี หมายถึง การรู้จักใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นของตนเองและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเรา

5. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตนเอง
(อนันต์ รัตนภานุศร, 2549, หน้า 15)

ปัญหาของประสิทธิภาพของระบบและกระบวนการจัดการบริหารการศึกษา

ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการเป็นประเด็นปัญหาที่ทับถมมานาน หากระบบการบริหารการจัดการมีประสิทธิภาพ ปัญหาอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วก็คงได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง แต่เพราะระบบการบริหารการจัดการมีปัญหาหมักหมมมานานปีก็จำเป็นต้องสังคายนากันทั้งระบบ ปัญหาดังกล่าวมีดังนี้

1. ข้อแตกต่างระหว่างการบริหารการศึกษากับการบริหารราชการ แม้ว่าจะมีส่วนที่เหมือนกันในการจัดระบบเป็นกรม กอง ฝ่าย ในการทำหน้าที่บริหารระดับบน แต่ในสายสัมพันธ์กับสถานศึกษาควรมีข้อแตกต่าง เพราะการบริหารสถานศึกษา (โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย) นั้น ต้องการองค์ประกอบเหล่านี้ (ก) ระบบบริหารภายในสถานศึกษาแบบแนวราบ ยกเว้นอาจารย์ใหญ่แล้ว ควรมีผู้บังคับบัญชาน้อยที่สุด ต้องบริหารงานแบบครูทุกคนมีส่วนร่วมเป็นประชาธิปไตย (ข) ระบบการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพที่เน้นผลิตผล คือ ตัวนักเรียนไม่ยึดกฎระเบียบกฎเกณฑ์ และการควบคุมขั้นตอนของกระบวนการเหมือนระบบราชการ (ค) ระบบความรับผิดชอบต่อชุมชนมากกว่าความรับผิดชอบต่อสายบังคับบัญชาเบื้องบนสถาบันการศึกษานั้นก็คือ สถาบันทางสังคมต้องแนบแน่นกับชุมชน และให้เกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและศิษย์เก่าข้อผิดพลาดในอดีตก็คือ การเหมาเอาว่าครูทุกคนคือข้าราชการพลเรือนต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของข้าราชการพลเรือน แม้แต่การปูนบำเหน็จความดีความชอบก็ใช้หลักการเดียวกัน เพิ่งจะได้มีการปรับระบบการบริหารบุคคลปี พ.ศ. 2523 ที่แยกเกณฑ์การพิจารณาบุคลากรครูแยกต่างหากจากพลเรือน แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีข้อผูกพันที่ต้องยึดโยงอยู่กับระบบซีของข้าราชการพลเรือน การปรับระบบการบริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูจึงควรคำนึงถึงความจำเป็นของข้อแตกต่าง ดังที่กล่าวไว้แล้ว

2. การจัดระบบการบริหารระดับกระทรวงแบ่งแยกภารกิจไม่เหมาะสมปัจจุบัน กรมส่วนใหญ่มีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง ตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวางแผน จัดสรรงบประมาณ นิเทศ ประเมินผล บริหาร

บุคคล ก่อสร้างอาคารสถานที่ กล่าวอย่างคร่าว ๆ แต่ละกรมก็คือกระทรวงเล็ก ๆ นั่นเอง กระทรวงตามกฎหมายจึงมิใช่กระทรวงที่แท้จริง แต่เป็นที่รวบรวมของกระทรวงเล็กๆ นี่คือปัญหาที่ต้องมีการปรับแก้ไข โดยจัดภารกิจของแต่ละกรมใหม่ ให้เกิดเอกภาพทางนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ

3. การจัดระบบการบริหารสับสนระหว่างบทบาทผู้กำหนดนโยบายแผนงานงบประมาณ และกำกับเวทีที่เรียกว่า"Steering" ผู้กุมบังเหียนหรือนายท้ายคัดหางเสือกับบทบาทของการลงมือปฏิบัติที่เรียกว่า "Rowing" หรือผู้แจว ผู้พายปัจจุบันเราไม่ทราบว่าใครคือผู้กุมบังเหียน ใครคือผู้ปฏิบัติ เพราะผู้ปฏิบัติและผู้กุมบังเหียนคือคน ๆ เดียวกัน แต่ละกรมส่วนกลางทำทั้งสองหน้าที่ คือออกแบบเอง วางนโยบายเอง และนำนโยบายไปลงมือปฏิบัติเอง ผลก็คือไม่สามารถทราบได้ว่าตนทำสำเร็จหรือล้มเหลว และเนื่องจากนำงานปฏิบัติมาทำเต็มตัว ปัญหาภาคปฏิบัติก็มาสุมอยู่ที่กรม ทุกปัญหาต้องเดินทางกลับมารับการแก้ไขที่กรม ไม่สามารถตัดตอนได้เด็ดขาด ไม้ว่าจะได้มีการมอบอำนาจกันไปบ้างแล้วอนาคต จึงควรที่จะกำหนดให้ส่วนกลางมีภารกิจหลักในด้านการกำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณ กำหนดมาตรฐาน ประเมินมาตรฐานที่เรียกว่า "Steering" คือ ถือบังเหียนและกำกับทิศทาง และกำหนดให้องค์กรในพื้นที่ เช่น จังหวัดมีภารกิจในด้านการปฏิบัติการคือนำนโยบายของกระทรวงไปสู่ภาคปฏิบัติ และหากมีปัญหาด้านการบริหารก็ควรให้จบเบ็ดเสร็จลงที่จังหวัด เป็นต้น

4. การจัดระบบบริหารระดับอุดมศึกษาขาดเอกภาพ และความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษาปัญหาปัจจุบันคือมี 2 หน่วยงานหลักรับผิดชอบการศึกษาอุดมศึกษา คือ ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ การนำเอาทบวงมารวมกับกระทรวง โดยไม่ปรับระบบการบริหารของกระทรวงก่อนคงไม่ได้ประโยชน์ แต่ถ้าหากปรับตามแนวและปลดปล่อยให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นอิสระ บทบาทของกระทรวงในการกำกับสถาบันอุดมศึกษาก็จะเปลี่ยนรูปแบบไป ฉะนั้นจึงสมควรพิจารณา การสร้างเอกภาพขององค์กร นโยบาย และกำกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยจัดไว้ภายในกำกับของกระทรวงเดียวกันทั้ง 4 ประการนั้น คือ ปัญหาหลักของระบบการบริหารการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องการการสังคายนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

กรอบแนวคิดการวิจัย

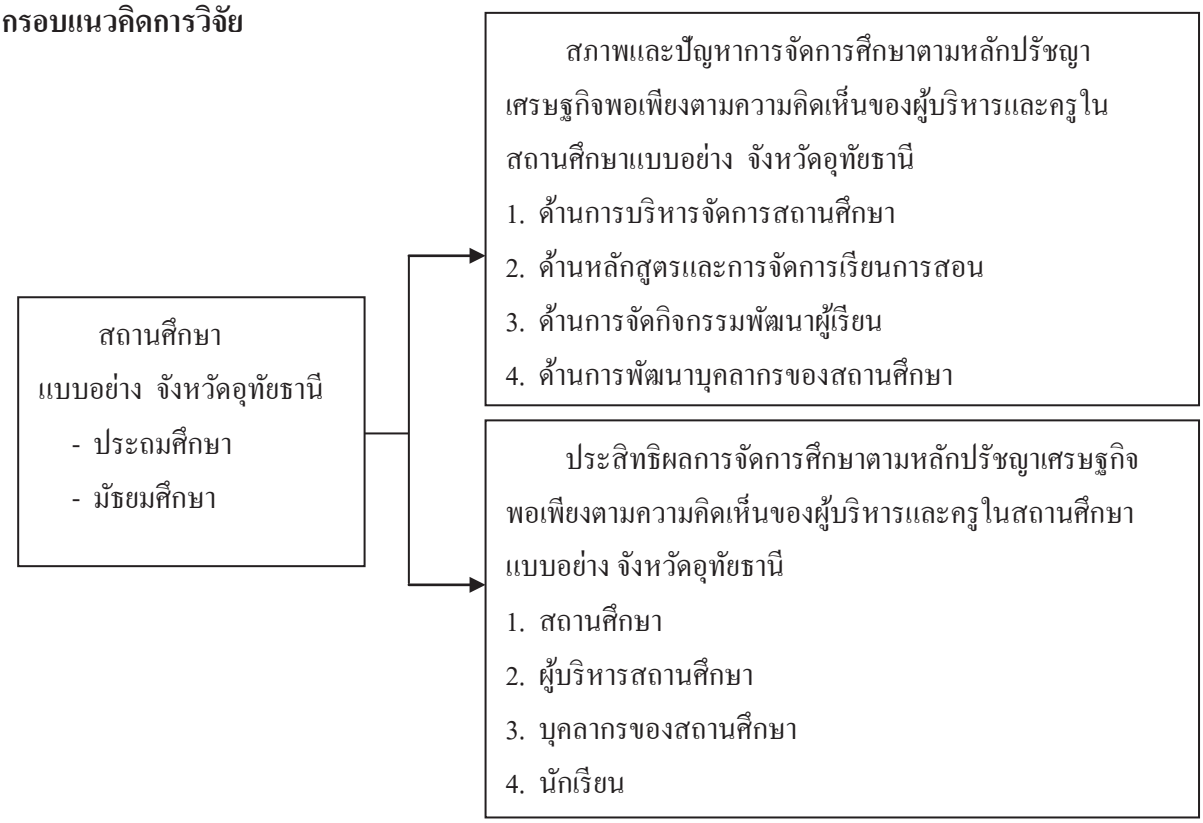

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 8 โรงเรียน จำแนกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 12 คน และครู จำนวน 118 คน รวมทั้งสิ้น 130 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 12 คน และครู จำนวน 92 คน รวมทั้งสิ้น 104 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษา ทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด และให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีปัญหาอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่า

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร วารสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือและปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามขอบข่ายที่กำหนดขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

4.1 ดร. เชน หมั่นเขตรกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี

4.2 นายสมพงษ์ เกตุกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสว่างอารมณ์

4.3 นายสุรพงษ์ อินอ่อน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

5. หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อ (Index of Objective Congruence--IOC) แล้วพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป จำนวน 62 ข้อ

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนห้วยน้ำหอมพิทยาคาร จำนวน 15 คน และโรงเรียนพยุหะศึกษาคาร จำนวน 15 คน ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

8. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับความเห็นชอบและนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 104 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนของสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ให้ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตอบแบบสอบถามในระหว่างวันที่ 4 -15 สิงหาคม 2557 จำนวน 104 ฉบับ และติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างสถานศึกษาแบบอย่างประเภทประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ด้วยสถิติ t-test

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีสภาพการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย และประสิทธิผลการจัดการศึกษาในภาพรวมองค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษา และด้านนักเรียนมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานีระหว่างสถานศึกษาแบบอย่างประเภทประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในภาพรวมด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีสภาพการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาการจัดการศึกษามีปัญหาแตกต่างกัน และประสิทธิผลการจัดการศึกษาในภาพรวมองค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษา และด้านนักเรียนมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี ในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ทราบและตระหนักถึงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปสู่การจัดการศึกษาและยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูของสถานศึกษามีความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครูของสถานศึกษาได้ดำเนินการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่วนด้านบุคลากรของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณชัย ทิพย์อุทัย (2554) ได้วิจัยเรื่องการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สำหรับปัญหาการจัดการศึกษามีระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างจริงจังจึง รวมถึงครูของสถานศึกษาส่วนใหญ่มีรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง มากขึ้นโดยปฏิบัติตามขั้นตอนวิธีดำเนินการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูได้ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง และมีการดำเนินการในด้านพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้มีระดับปัญหาในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา อธิกิจไพบูลย์, ลดาวัลย์ ตั้งธีระสุนันท์ และพิริยา อุดมทรัพย์ (2551) ได้วิจัยเรื่องการประเมินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ตมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครอบคลุมและสอดคล้องตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ โดยการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ตตามความคิดเห็นของครู โดยรวม มีระดับการปฏิบัติปานกลาง ทั้งนี้ ครู และนักเรียนนักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในระดับมากทุกตัวชี้วัด ยกเว้น การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้ผลการจัดกิจกรรมมีความยั่งยืน ส่วนการปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องตามองค์ประกอบ และตัวชี้วัดอื่น ๆ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยรายการที่วิทยาลัยฯ ควรมีการปรับปรุงระดับการปฏิบัติได้มากขึ้น ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้วยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดให้มีการศึกษาดูงาน ประชุม/อบรม / สัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบการปรับใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนิเทศ ติดตามและ ประเมินผล การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรม โครงงาน การวิจัยใการเรียนการสอน การใช้งบประมาณ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการระดมทุนจากภายนอกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาและขยายผลสู่ชุมชน ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสดงผลงาน หรือการประกวดผลงานของนักเรียน นักศึกษา ที่เกิดจากการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การที่ผู้เรียนมีความรู้และปฏิบัติจริงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาให้ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสมบูรณ์มากขึ้น

และประสิทธิผลการจัดการศึกษาในภาพรวม องค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษา และด้านนักเรียนมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูของสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามแนวทางของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างจริงจังและเข้าถึงผู้เรียนโดยตรงซึ่งมีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จึงส่งผลให้มีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เถาวัลย์ รองทอง (2552) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหาแนวทางยกระดับประสิทธิผลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี ระหว่างสถานศึกษาแบบอย่างประเภทประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในภาพรวมด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีสภาพการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูของสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามแนวทางของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างจริงจังและเข้าถึงผู้เรียนโดยตรงซึ่งมีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จึงส่งผลให้มีประสิทธิผลในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เถาวัลย์ รองทอง (2552) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหาแนวทางยกระดับประสิทธิผลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีสถานภาพแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน ปัญหาการจัดการศึกษาในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีระดับปัญหาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนมัธยมศึกษามีความแตกต่างกันไป ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ บุคลากร ทรัพยากร คุณลักษณะของผู้เรียน วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ชุมชน หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฯลฯ ที่มีความแตกต่างกันไป จึงส่งผลให้โรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีระดับปัญหาที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมดี สมพวงภักดี (2550) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ที่มีขนาดแตกต่างกันมีความแตกต่างกัน และประสิทธิผลการจัดการศึกษาในภาพรวมองค์ประกอบด้านสถานศึกษา ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากรของสถานศึกษา และด้านนักเรียนมีประสิทธิผลการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูของสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนมัธยมศึกษาแม้จะมีระดับปัญหาที่แตกต่างกันออกไปตามบริบท แต่ก็ได้ปฏิบัติตามแนวทางของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาตรฐานเดียวกัน จึงส่งผลให้ประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามระดับการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีระดับ

ประสิทธิผลไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เถาวัลย์ รองทอง (2552) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหาแนวทางยกระดับประสิทธิผลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีสถานภาพแตกต่างกันโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขต่อไป

2. สถานศึกษาให้ความรู้และส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ควรมีการติดตามผล การจัดกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขต่อไป

4. สถานศึกษาควรมีแผนงานหรือโครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยสภาพ ปัญหาและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่างจังหวัดอุทัยธานี

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาแบบอย่าง จังหวัดอุทัยธานี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

เถาวัลย์ รองทอง. (2552). *ประสิทธิผลการบริหาโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหาแนวทางยกระดับประสิทธิผลในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รณชัย ทิพย์อุทัย. (2554). *การนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วนิดา อธิกิจไพบูลย์, ลดาวัลย์ ตั้งธีระสุนันท์ และพิริยา อุดมทรัพย์. (2551). *การประเมินการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต.* การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมดี สมพวงภักดี. (2550). *สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ 2553*. ค้นจาก http://www.obec.go.th/pic/plan1.doc

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุขุมาลย์ ชลการ. (2549). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, *3*(6), 86-89.

อนันต์ รัตนภานุศร. (2549). ชุมชนเข้มแข็ง. *วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่า*, *13*(22), 15.

References

Artikitpaiboon, V., Tungterasunun, L., & Audomsub, P. (2008). *Evaluation of sufficient economy philosophy in Phuket Vocational College.* Independent Study in Education, Silapakorn University. (in Thai)

Chonkarn, S. (2006). The concept of sufficiency economy and new program. *Hatyai Academic Journal, 3*(6), 86-89. (in Thai)

Ministry of Education. (2007). *The school reform and educational policy reform.* Bangkok: Bangkok Teachers. (in Thai)

Office of the Basic Education. (2010). *Policy for office of the basic education finical year 2010.* Retrieved from http://www.obec.go.th/pic/plan1.doc (in Thai)

Office of the National Economic and Social Development Board, Subcommittee for Economic Sufficiency. (2005). *Just what is.* (2nd ed.). Bangkok: Subcommittee Economy Suffice. (in Thai)

Ratapanusorn, A. (2006). Strong community. *Ayutthaya Rajabhat Journal, 13*(22), 15. (in Thai)

Rongtong, T. (2009). *The effectiveness of a school's philosophy of sufficiency economy and guidelines to enhance the effectiveness of the school. Office Education Area Healthcare 3.* Master's thesis in Education, Sakon Nakhon Rajabhat University. (in Thai)

Sompnangpukdee, S. (2007). *Operating conditions following the philosophy of sufficiency economy as perceived by administrators and teachers in primary schools Udon Thani Educational Service Area Office.* Master's thesis in Education, Audonthani Rajabhat University. (in Thai)

Tipauthai, R. (2011). *The implementation of sufficiency economy philosophy into basic education schools under suphanburi primary educational service area office 2.* Master's thesis in Education, Silpakorn University (in Thai)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ

Factors Affecting Human Capital Development of Royal Thai Air Force Personnel

สุพตน์ มิตรยอดวงศ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (2) ระดับความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ และ (4) ข้อเสนอแนะการพัฒนาทุนมนุษย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากตัวอย่างเป็นข้าราชการกองทัพอากาศ 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพื้นฐาน และสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม คัดเลือกจากข้าราชการกองทัพอากาศตั้งแต่ระดับปฏิบัติถึงระดับสูงและกลุ่มบริหารงานยุติธรรม สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูง 5 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.48, SD=0.69) เรียงตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และด้านการสร้างมโนทัศน์ระดับมาก ด้านเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย ด้านการศึกษาอบรม ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้านสิทธิมนุษยชน และการตระหนักรู้สู่อาเซียน (2) ระดับความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าอยู่ในระดับกลาง ($\overline{X}$=3.51, SD= 0.58) โดยด้านทุนทางปัญญาอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ทุนทางสังคม และทุนทางอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ พบว่า ตัวแปรต้นทุกตัวมีผลต่อตัวแปรตามโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 95.40 เรียงลำดับความสำคัญได้โดยสมการพยากรณ์ Y = 0.160 + 0.258 (X1)+ 0.129 (X4)+ 0.172 (X8)+ 0.147 (X2)+ 0.146 (X3)+ 0.096 (X5)+ 0.093 (X6) - 0.069(X7)

คำสำคัญ : การพัฒนาทุนมนุษย์, กองทัพอากาศไทย, สมรรถนะ, สำนักงานพระธรรมนูญทหารอากาศ

Abstract

The purpose of this research were as follows: (1) The levels of factors relating human capital development of the Royal Thai Air Force personnel towards ASEAN Community (AC), (2) The success levels of human capital development of the Royal Thai Air Force personnel towards AC, (3) Factors influencing the success levels of human capital development of the Royal Thai Air Force personnel (RTAF) towards AC, and (4) suggestions on human capital development of RTAF personnel towards AC. This mixed methods research with explanatory sequential design technique employed two phases. Phase 1 was quantitative research collecting data with questionnaire from 400 respondents of RTAF personnel. The data were analyzed with descriptive statistics and stepwise multiple regression. Phase 2 was qualitative research collecting information from four groups of focus group discussion, The

findings were as follows. (1) The independent variables as factors relating to human capital development of RTAF personnel as a whole sampling had the means at medium level ($\overline{X}$ =3.48 , SD = 0.69) the means at high level in descending order were personnel competency development, visionary leadership, and conceptualization, the means at medium level in descending order were strengthening of judicial process system and legal structure, education and training, knowledge of good governance and moral principles, human rights, and ASEAN awareness. (2) On the success levels of human capital development of the RTAF personnel, it was found as a whole sampling had the means at medium level ($\overline{X}$ =3.51, SD = 0.58) in descending order as intelligence capital at high, social capital, and emotional at medium level. (3) Factors influencing the success levels of human capital development of human capital variables all affect the overall variable of the RTAF personnel. It was found that all factors can predict the success of human capital development with statistical significance level of .01 with the total strength (R-Square) of 95.40. The unstandardized predictor equation was: Y = 0.160 + 0.258 (X1) + 0.129 (X4)+ 0.172 (X8)+ 0.147 (X2)+ 0.146 (X3) + 0.096 (X5)+ 0.093 (X6) - 0.069(X7)

Keywords: human capital development, Royal Thai Air force, competency, judge advocate general office

ความนำ

การบริหารงานบุคคล (personnel administration) หรือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (human resource management) เดิมนั้นมีปัญหา ปัจจุบันได้มีแนวคิดของการบริหารจัดการสมัยใหม่ในภาคเอกชน โดยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทุนมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยมีหลักปรัชญาว่าถ้าองค์กรใดมีการบริหารจัดการ ทุนมนุษย์ที่ดีกว่าย่อมที่จะทำให้องค์กรนั้นมีความสามารถในการแข่งได้ที่สูงกว่า จากกระแสเทคโนโลยีในปัจจุบัน องค์กรต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการของตนเองเพื่อให้สามารถแข่งขันและสร้างความเติบโตขององค์กร จึงจำเป็นต้องปรับการบริหารจัดการขององค์กร เสริมสร้างในด้านความมั่นคงและการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อสนองต่อความต้องการของประเทศชาติและประชาชน มิใช่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ได้เริ่มให้ความสำคัญต่อบุคลากรมากขึ้นและถือ หรือทุนมนุษย์ คือ การบริหารจัดการ เพื่อสร้างคุณภาพและผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งเป็นการรวมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่การกำหนดและสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถดีที่สุด (talent) การรักษาบุคลากร การพัฒนาและจูงใจให้บุคลากรแสดงศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทุนมนุษย์จำเป็นต้องมีแนวคิดที่สร้างสรรค์ มีแรงขับ ความกระตือรือร้น และให้ความสำคัญต่อการมุ่งสู่ความสำเร็จที่เป็นเลิศ ดังนั้น การบริหารทุนมนุษย์ จึงเป็นปัญหาการจัดการที่ผู้บริหารทุกระดับ ในองค์กรต้องมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารทุนมนุษย์ในยุคนี้ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารทุกระดับในองค์กรของกองทัพอากาศต้องวางแผนและดำเนินการเพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพและสร้างผลผลิตสูงสุดให้กับองค์กร นอกจากนี้ การมองบุคลากรในเชิงของการเป็นทุนเพื่อสร้างผลงานและความเติบโตขององค์กรแล้ว แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เริ่มให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นปัจเจกบุคคล (individual) แทนการบริหารจัดการแบบกลุ่ม ซึ่งมีการปฏิบัติและการกำหนดผลตอบแทนในลักษณะเหมือนกันที่มีความสะดวกต่อผู้ดำเนินการ แต่ไม่สามารถตอบสนองและ

สร้างความพึงพอใจของบุคลากรที่มีความแตกต่างกันได้ โดยเฉพาะอาจไม่สามารถจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพสูงขององค์กรไว้ได้ เพราะองค์กร ไม่สามารถกำหนดผลตอบแทนในระดับที่บุคลากรมีศักยภาพสูงเกิดความพอใจและพัฒนาตนตลอดให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยในฐานะผู้ได้รับทุนเห็นถึงปัญหาเหล่านี้ จึงต้องศึกษาโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการบริหารงานและการปฏิบัติงานของข้าราชการ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในการใช้เป็นแนวทางสร้างเสริมสนับสนุนที่สอดรับกับยุทธศาสตร์กองทัพและประชาคมอาเซียน บนหลักการของการมีกฎหมายเป็นเครื่องมือ มีหลักนิติรัฐ นิติธรรม นำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริงเป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการสมัยใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. ระดับความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3. อิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยคือ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การสร้างมโนทัศน์ การศึกษาอบรม หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและจริยธรรม สิทธิมนุษยชน ความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมายการตระหนักรู้สู่อาเซียน การพัฒนาสมรรถนะกำลังพลข้าราชการกองทัพอากาศ ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศที่สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการพัฒนา“ทุนมนุษย์”ได้ถูกนำมาใช้ในสองความหมาย ความหมายแรกเป็นความหมายที่มองมนุษย์ในฐานะเจ้าของแรงงาน เป็นความหมายที่เป็นรูปธรรม เป็นคำที่เกิดมาตั้งแต่สมัย Adam Smith ต่อมา Gary Becker (2009) ได้ศึกษาค้นคว้า และกำหนดขึ้นมาเป็นทฤษฎีที่เรียกว่าทฤษฎีทุนมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการลงทุนไปที่ขีดความสามารถและทักษะในการทำงานของบุคลากรในองค์กร และให้สามารถวัดได้ พร้อมจัดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

ด้านผู้นำ Kotter (1999) กล่าวว่า การบริหารจัดการ (management) หมายถึง ความสามารถในการเผชิญ กับสถานการณ์ที่สลับซับซ้อนได้ การบริหารจัดการที่ดีทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในด้าน มีแผนงานที่เป็นทางการ มีโครงสร้างขององค์การที่แน่นอนชัดเจน และมีการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน

ด้านการสร้างมโนทัศน์ Barbuto Jr. & Wheeler (2006) เสนอการสร้างมโนทัศน์แบบบูรณาการของภาวะผู้นำ เพื่อวัดมิติที่เป็นไปได้ 11 ตัวของภาวะผู้นำ คือ เสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น (self-sacrifice) การรับฟังอย่างตั้งใจ (listening) การเห็นอกเห็นใจ (empathy) การกระตุ้นและให้กำลังใจผู้อื่น (healing) การตระหนักรู้ (awareness) การโน้มน้าวใจ (persuasion) การสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) การมองการณ์ไกล (foresight) การพิทักษ์รักษา (stewardship) การมุ่งมั่นพัฒนาคน (growth) และการสร้างชุมชน (building community)

ด้านการศึกษาอบรม ทุนมนุษย์สามารถสร้างได้ด้วยโปรแกรมการศึกษาฝึกอบรมแต่ละโปรแกรมมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถหรือมีทักษะและประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ โดยแต่ละแบบมีความโดดเด่นในกระบวนการหรือขั้นตอนที่แตกต่างกันในรายละเอียดและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในผู้เรียนที่เป็นลักษณะเฉพาะ อาทิ ขีดสมรรถนะทำให้มีความแตกต่างกัน ขึ้นกับความเหมาะสมในการนำไปใช้ที่ตรงตามความต้องการมากที่สุด

ด้านแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและจริยธรรม Drucker (2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550) กล่าวไว้ว่า การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้นำ และการควบคุมองค์กร นอกจากกิจกรรมการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น ระบบคุณธรรม (merit system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์ 4 ประการ หลักความเสมอภาค หลักความสามารถ หลักความมั่งคง และหลักความเป็นกลางทางการเมือง

ด้านสิทธิมนุษยชน (human rights) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน โดยเป็นสิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับในประเทศที่มีอารยธรรม ว่าเป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างมีศักดิ์ศรี (วีระ โลจายะ, 2525) รัฐบาลไม่ใช่ผู้ที่มอบสิทธิดังกล่าว แต่เป็นผู้ที่ต้องคุ้มครองสิทธิ โดยประชาชนมีเสรีภาพซึ่งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรม ความมีศักดิ์ศรีและความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าประชาชนผู้นั้นจะมีชาติพันธุ์ ศาสนา สังกัดพรรคการเมือง หรือมีจุดยืนทางสังคมอย่างไร สมัชชาสหประชาชาติได้มีมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948

ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย การเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะกลไกที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยให้การเมืองและความมั่นคงอาเซียนสัมฤทธิ์ผลตามที่วางไว้ที่ผ่านมา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับคำวิจารณ์ว่า ขาดประสิทธิภาพทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ไม่เป็นไปตามหลักสากล ซึ่งผลที่ตามมาคือไม่สามารถอำนวย ความยุติธรรม ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกคุมขังเป็นเวลานาน ผู้เสียหายก็ไม่ได้รับการชดใช้เยียวยาทันท่วงทีในการพิจารณาคดีของศาลที่ล่าช้า ภาษิตก็คือ การปฏิเสธความยุติธรรมนั่นเอง (justice delayed, justice denied)

ด้านการตระหนักรู้สู่อาเซียน เราต้องมีการเตรียมการ วางแผนงาน วางระบบที่ดี ด้วยการบริหารงานด้วยระบบนิติรัฐนิติธรรม ในบทบาทของทหารในการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคง เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการพัฒนาประเทศสู่ดุลยภาพและความยั่งยืน ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันของ อาเซียนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและปฏิบัติตาม ASEAN Charter

David C. Mc Clelland (1970 อ้างถึงใน จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, 2556) ให้นิยามสมรรถนะ (competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ โดยบุคคลต้องมีองค์ประกอบในเรื่องของ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และคุณลักษณะ (attribute) ซึ่งได้แก่ อุปนิสัย(traits) ภาพลักษณ์ของบุคคล (self-image) บทบาททางสังคม (social role) และแรงขับ

(motive) ขององค์ประกอบสมรรถนะ (component of competency)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ในข้าราชการกองทัพอากาศอันส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ที่สอดรับกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากเอกสารความรู้ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

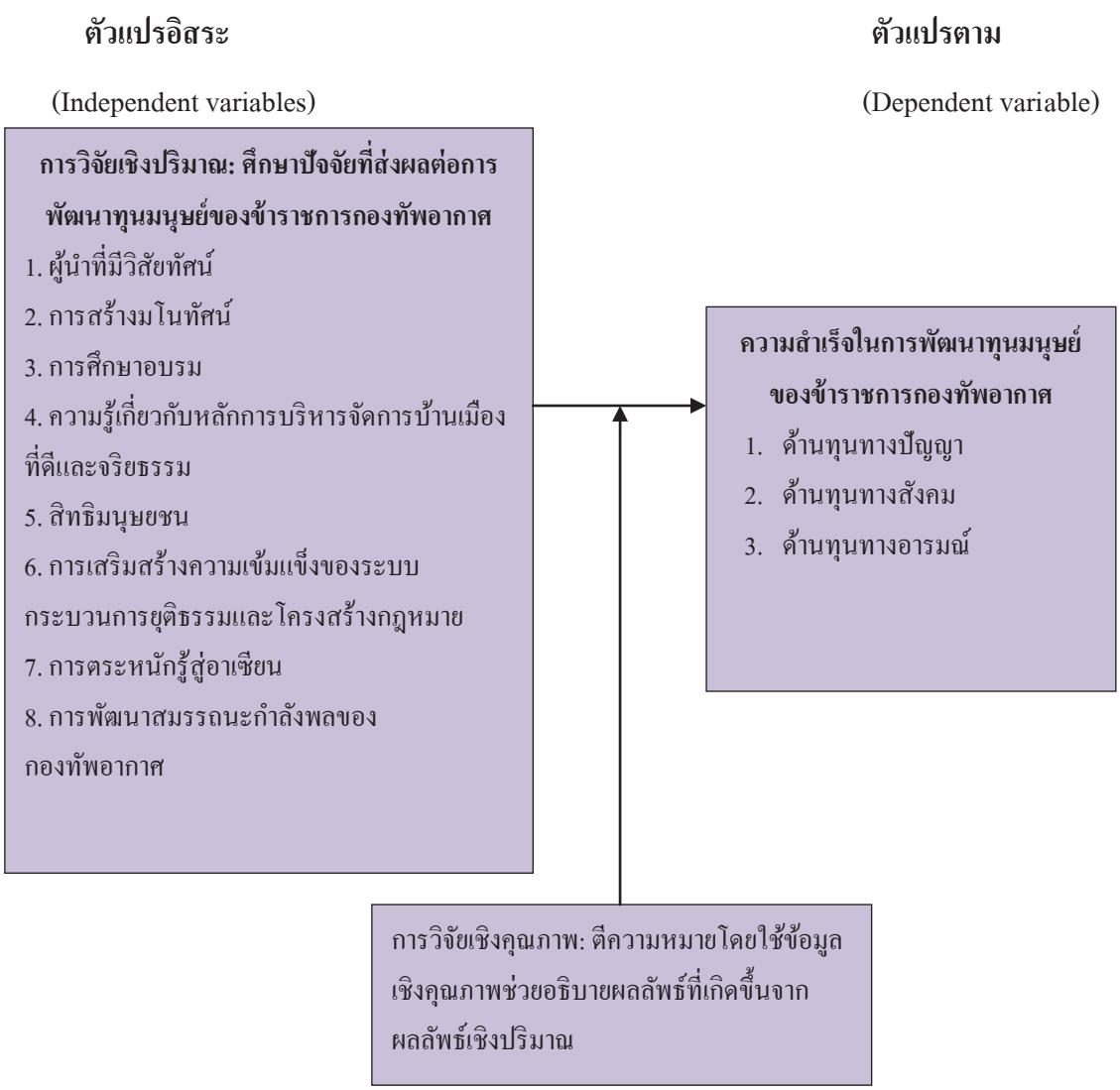

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research โดยดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอน คือ

1. ทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และการสัมภาษณ์ เพื่อได้แบบสอบถามปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ และนำมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และการทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability)

2. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานและสถิติพหุคูณถดถอย

3. สร้างแบบสนทนากลุ่ม (focus group discussion form) จากผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

4. ดำเนินการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม 4 ครั้ง กลุ่มแรกเป็นผู้ปฏิบัติงาน กลุ่มที่สองเป็นผู้บริหารระดับกลาง กลุ่มที่สามเป็นผู้บริหารระดับสูง และกลุ่มที่สี่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรมของกองทัพอากาศ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในระดับ (descriptive & Interpretive)

5. การสัมภาษณ์เชิงลึกตามโครงคำถามที่เตรียม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ทางสถิติกลุ่มตัวอย่าง คือ นายทหารนักศึกษา 5 แห่ง ของกองทัพอากาศ ได้แก่ วิทยาลัยการทัพอากาศ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ โรงเรียนนายทหารอากาศอาวุโส โรงเรียนผู้บังคับฝูง และโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับหมวด กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane's, 1973 อ้างถึงถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540, หน้า 71-72) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มเท่ากับ 0.05 ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 400 คน ลักษณะของประชากรเป็นตัวแทนทุกหน่วยงานและทุกระดับของข้าราชการกองทัพอากาศ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว

นำข้อมูลมาทำแบบสนทนากลุ่มตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงระดับสูงแบ่งเป็น 4 กลุ่ม 4 ครั้ง และ

นำผลสรุปข้อมูลทั้ง 2 ภาคส่วน สรุปรวบรวมนำเรียนขอเข้าสัมภาษณ์ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง 5 คน 5 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ใช้แบบสอบถาม จำนวน 118 ข้อมี 3 ส่วน และจากการหาค่าความเชื่อมั่นมีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ถามข้อมูลตัวแปรต้นที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ 8 ตัว ตัวแปรตามที่เป็นผลสำเร็จการพัฒนาทุนมนุษย์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และถามข้อคิดเห็นเสนอแนะเป็นแบบเลือกตอบ

2. การสนทนากลุ่ม เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ถามข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศทั้ง 4 กลุ่ม

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้สร้างประเด็นคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางของ Creswell (2011) โดยเสนอข้อมูลสรุปจาก 2 ส่วนดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน แล้ววิเคราะห์สถิติพหุคูณถดถอยแบบเป็นขั้นตอน

2. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม 4 ครั้ง คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากข้าราชการกองทัพอากาศในหน่วยเกี่ยวข้องกับอาเซียนตั้งแต่ระดับปฏิบัติจนถึงระดับสูง

3. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูง 5 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ และ

4. มีหลักการยืนยัน ข้อมูลหลังการสัมภาษณ์ (data confirmation) ผู้วิจัยได้นำเรียนข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ได้จัดกลุ่มและวิเคราะห์แล้วกับผู้บัญชาการทหารอากาศยืนยันความถูกต้อง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติพหุคูณถดถอย (multiple regression) แบบขั้นตอนจากแบบสอบถาม

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ content analysis ที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยมีการบรรยายและตีความจากการสัมภาษณ์ตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (human capital theory) จากทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์มองว่า ทุนมนุษย์คือ แรงงานในการสร้างผลผลิตหรือการให้บริการในรูปแบบที่มีจุดเน้นที่ว่าแรงงานคือการลงทุนชนิดหนึ่ง แต่สิ่งที่แตกต่างจากความหมายของคำว่าแรงงานแบบดั้งเดิมก็คือ ทุนมนุษย์หมายถึงความรู้ความเชี่ยวชาญและทักษะที่แต่ละบุคคลสะสมโดยผ่านกระบวนการศึกษาเล่าเรียนและการฝึกอบรม จากผลการวิจัยข้อมูลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.48, SD= 0.69) ด้านที่มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ระดับมาก ($\overline{X}$=3.69, SD= 0.64) ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$=3.56, SD= 0.68) ด้านการสร้างมโนทัศน์ ระดับมาก ($\overline{X}$=3.55 , SD= 0.72) ด้านเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย ระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.51, SD= 0.75) ด้านการศึกษาอบรม ระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.44, SD= 0.72) ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและจริยธรรมระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.42 , SD= 0.73) ด้านสิทธิมนุษยชนระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.36, SD= 0.79) และด้านการตระหนักรู้สู่อาเซียน ระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.30, SD= 0.83) ตามลำดับ

2. ความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ พบว่า ระดับผลความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$=3.51, SD=0.83) ด้านที่มีระดับผลความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านทุนทางปัญญา ระดับมาก ($\overline{X}$=3.57, SD= 0.69) ด้านทุนสังคม ($\overline{X}$=3.50, SD= 0.55) และด้านทุนอารมณ์ ระดับกลาง ($\overline{X}$=3.47, SD= 0.69) ตามลำดับ เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศในภาพรวม พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 8 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศโดยรวม (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 95.40 เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (X1) การพัฒนาสมรรถนะของทุนมนุษย์กองทัพอากาศ (X8) การสร้างมโนทัศน์ (X2) การศึกษาอบรม (X3) ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมือง ที่ดี (X4) สิทธิมนุษย์ชน (X5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย(X6) และการตระหนักรู้สู่อาเซียน (X7) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 0.258, 0.172, 0.147, 0.146, 0.129, 0.096, 0.093, และ -0.069 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.279, 0.152, 0.171, 0.168, 0.168, 0.120, 0.111, และ -0.089 ตามลำดับ โดยสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้ Y= 0.160 + 0.258 (X1)+ 0.172 (X8)+ 0.147 (X2)+ 0.146 (X3)+ 0.096 (X5)+ 0.129 (X4)+0.093 (X6) - 0.069(X7)

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่ส่งผลในแต่ละด้าน พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 5 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ในด้านทุนทางปัญญา (Y1) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 83.00 เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (X1) การสร้างมโนทัศน์ (X2) การตระหนักรู้สู่อาเซียน (X7) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย (X6) และสิทธิมนุษย์ชน (X5) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 0.545, 0.401, -0.083, 0.160 และ-0.138 ตามลำดับและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.561, 0.437, -0.103, 0.161 และ-0.164 ตามลำดับ มีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศในด้านทุนทางสังคม (Y2) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 90.70 เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ สิทธิมนุษย์ชน (X5) การพัฒนาสมรรถนะของทุนมนุษย์กองทัพอากาศ (X8) และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (X1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 0.501, 0.439 และ 0.083 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.565, 0.396 และ 0.081 ตามลำดับ และมีตัวแปรพยากรณ์ 4 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศในด้านทุนทางอารมณ์ (Y3) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 86.80 เรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ การศึกษาอบรม (X3) ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (X4) ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (X1) และการตระหนักรู้สู่อาเซียน (X7) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 0.466, 0.404, 0.185 และ -0.068 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.464, 0.412, 0.174 และ -0.077ตามลำดับ

3. ผลจากการสนทนากลุ่ม สรุปกลุ่มที่ 1 มีการเสนอให้นายทหารชั้นประทวนที่ จบ ป.โท เอก ได้เลื่อนยศเป็นโควต้าพิเศษมีโอกาสทางการศึกษา อบรมมากขึ้นและมีการจัดสัดส่วน จัดสรรงบการการศึกษาในสัดส่วนที่เป็นธรรม

สรุปข้อมูลกลุ่มที่ 2 ได้ดังนี้ควรมีการวางแผนการพัฒนาทุนมนุษย์ ทอ.อย่างเป็นรูปธรรมส่งเสริมให้ข้าราชการ เรียนปริญญา โท เอก ให้ตรงกับสายงาน โดยพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับประทวนให้ทำงานร่วมกับเราให้ได้ มีการดึงความสามารถทุก ๆ ภาคส่วนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับกองทัพ ผู้บังคับบัญชาต้องไม่จำกัดสิทธิ ข้าราชการในการเจริญเติบโตพร้อมให้โอกาสการกระจายการศึกษาที่เสมอภาค เฉลี่ยทุนการศึกษาให้อย่างเสมอภาค

สรุปข้อมูลกลุ่มที่ 3 ได้ดังนี้ มีการส่งเสริมให้มีการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชาตามหลักธรรมาภิบาลสร้างกฎกติกาที่สอดรับกับกฎหมาย จากควบคุมเป็นกำกับดูแลโดยไม่ขัดกับกฎหมายและหากกฎระเบียบฯใด ที่จำกัดสิทธิของกำลังพล ขัดต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ควรต้องยกเลิก

สรุปข้อมูลกลุ่มกฎหมายกลุ่มที่ 4 จากนายทหารพระธรรมนูญทั่วประเทศมีการเสนอให้ นายทหารพระธรรมนูญมีโอกาสการศึกษา อบรมมีในมากขึ้น มีการจัดสัดส่วน จัดสรรงบการการศึกษาในสัดส่วนที่เป็นธรรม โดยวางแผนการพัฒนาทุนมนุษย์กองทัพอากาศ อย่างเป็นรูปธรรมมีการส่งเสริมให้มีการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการพระธรรมนูญผู้บังคับบัญชาสั่งงานตามหลักธรรมาภิบาล การสร้างกฎกติกาที่สอดรับกับกฎหมาย ไม่ขัดกับกฎหมายและ หากกฎระเบียบ ที่จำกัดสิทธิของกำลังพล ขัดต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ควรต้องยกเลิก สรุปตกผลึกได้เป็นยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนางานยุติธรรมกองทัพอากาศรองรับประชาคมอาเซียน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างการอำนวยความยุติธรรมให้มีมาตรฐานระดับสากล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และให้ข้าราชการกองทัพอากาศเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมได้โดยง่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาระบบการอำนวยความยุติธรรมในกระบวนการกฎหมายพิเศษให้มีมาตรฐานระดับสากล รองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการเป็นศูนย์กลางทางวิชาการด้านกฎหมายทหารในประชาคมอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 กระชับความร่วมมือทางการกระบวนการ การยุติธรรม รวมทั้งความร่วมมือทางวิชาการทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคอาเซียน ระดับนานาชาติ และเสริมสร้างสถานะและบทบาทของกระบวนการยุติธรรมทหารไทยในเวทีระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านกฎหมายและการอำนวยความยุติธรรมของกระบวนการ ยุติธรรมที่มีมาตรฐานระดับสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยกระดับระบบการพัฒนาทุนมนุษย์ ระบบงานส่งเสริมนิติรัฐ นิติธรรม และการให้บริการข้าราชการให้ได้รับความเป็นธรรม มีมาตรฐานและมีสมรรถนะสูง พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญโดยผู้บังคับบัญชาชั้นสูง 5 ท่าน คือ พลอากาศเอก ประจินจั่นตอง รมว.กระทรวงคมนาคม (อดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ), พลอากาศเอก ตรีทศ สนแจ้ง ผู้บัญชาการทหารอากาศ, พลอากาศเอก สฤษดิ์พงษ์ โกมุทานนท์ อดีตรองผู้บัญชาการทหารอากาศ, พลอากาศเอก ชนัท รัตนอุบล อดีตผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารอากาศ พลอากาศเอก สุทธิพันธ์ กฤษณะคุปต์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารอากาศเป็น (triangular ccheck) ในการสร้างแนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการ กองทัพอากาศ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการ กองทัพอากาศนั้น สรุปคำสัมภาษณ์การพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ได้ดังนี้

4.1 โครงสร้างของกองทัพมีบทกฎหมายรองรับ มีภารกิจ การจัด และอัตรากำลังพลรองรับ โดยให้กำลังพลมีจำนวนเหมาะสม ดูแลให้ทุกคนได้รับการดูแล คัดเลือก พัฒนาต่อยอดในหลักสูตรต่าง ๆ ต่อเนื่อง ระบบของกองทัพอากาศจะวางคนที่ดีที่สุดลงไม่ปล่อยให้คนที่มีประสบการณ์น้อยมาบริหาร

4.2 สรุปผู้บัญชาการทหารอากาศ เห็นว่าคนเป็นทรัพย์ที่มีค่ามากที่สุด แผนพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศ ระยะสั้น กลาง ยาว โดยใช้หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รักองค์กรมีความสุข ผู้บังคับบัญชาให้ความยุติธรรม สรุปคือ ทุนมนุษย์ คนต้อง “มีความรู้ คู่คุณธรรม”

4.3 มีการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ภาวะผู้นำของผู้บริหารทุกระดับ โดยกำหนดสมรรถนะของผู้นำ และคุณสมบัติของผู้บริหารที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การในอนาคต

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบประเด็นนำมาอภิปรายผลการวิจัย โดยแยกออกได้ ดังนี้

1. นำผลสถิติวิเคราะห์สู่การทำสัมมนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม และนำเสนอผลสัมมนากับผู้บังคับบัญชาชั้นสูง พบว่ามีการเสนอให้ นายทหารประทวน มีโอกาสการศึกษา อบรม มากขึ้น มีการจัดสัดส่วน จัดสรรงบการการศึกษาในสัดส่วนที่เป็นธรรม มีการส่งเสริมให้ข้าราชการ เรียนปริญญา โท เอก ให้ตรงกับสายงาน โดยพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับนายทหารประทวนให้ทำงานร่วมกันให้ได้ มีการดึงความสามารถทุก ๆ ภาคส่วน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดผู้บังคับบัญชา และทฤษฎีของ ดนัย เทียนพุฒ (2545) และ ชูชัย สมิทธิไกร (2547) ในส่วนผู้ที่จบปริญญาโท เอกได้เลื่อนยศเป็นโควตาพิเศษนั้นยังไม่

สอดคล้องกับแนวคิดของ ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพราะการทำงานบางประเภทใน ทอ.ยังใช้ Basic Skill เบื้องต้น แต่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เห็นด้วยที่ไม่ควรจำกัดสิทธิข้าราชการในการเจริญเติบโตให้โอกาสการกระจายการศึกษาเฉลี่ยทุนการศึกษาให้อย่างเสมอภาค วางแผนการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม มีการส่งเสริมให้มีการวางแผนพัฒนาทุนมนุษย์ของผู้ใต้บังคับบัญชาตามหลักธรรมาภิบาล การสร้างกฎกติกาที่สอดรับกับกฎหมาย จากควบคุมเป็นกำกับดูแลโดยไม่ขัดกับกฎหมาย และหากกฎระเบียบฯ ใด ๆ ที่จำกัดสิทธิของกำลังพล ขัดต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ควรต้องยกเลิก

2. พบว่าในกองทัพอากาศมีการใช้หลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับนโยบายของผู้บัญชาการทหารอากาศที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ระบบของกองทัพอากาศจะวางคนที่ดีที่สุดลง ไม่ปล่อยให้คนที่มีประสบการณ์น้อยมาบริหารหน่วยโดยกองทัพอากาศดูแลให้ความสำคัญกับการสร้างทุนมนุษย์ รักษาคนที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งมีผลถึงการเลื่อนยศ ปลด ย้าย จะพยายามรักษาความเชี่ยวชาญ ไม่ให้ขาดช่วงในปัจจุบันใช้หลักธรรมาภิบาล Rule of Law ต้องให้ความสำคัญโดยปรับโครงสร้างหน่วย กฎหมายให้มีคนคุณภาพ ให้โอกาสพัฒนาต่อเนื่องแต่หากยังมีปัญหาการพัฒนาทุนมนุษย์โดยบางคนไม่ยอมพัฒนาก็ต้องปรับออกไป”การแก้ไขโดยกำหนดวิธีการขั้นตอนการวัดสมรรถนะกำลังพลเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเป็นธรรม ไม่สอดคล้องกับความเห็นผู้ตอบแบบสอบถามต่ำสุด (ร้อยละ 78.27) อาจเพราะเห็นว่าทำได้ยาก แต่สามารถทำได้โดยกองทัพอากาศวางแผนวัดที่ความสำเร็จเป็นตัวชี้วัดประสิทธิผลของข้าราชการแต่ละคนที่เป็นระบบสามารถจับต้องได้ตามหลักความสามารถซึ่งข้าราชการทุกคนสามารถพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลหัวหน้าหน่วยงาน จะมีหน้าที่เพียงกำกับดูแลระบบและดูแลผลงาน Monitor both result & process อันส่งผลเป็นมาตรฐานงานต่อไปจะพัฒนาเป็นองค์เกลียวความรู้สู่วัฒนะธรรมองค์กร คนในระบบวิ่งเต้นเส้นสายไม่ทำงานก็จะค่อย ๆ หมดไป ไม่มีที่ยืนในสังคม เนื่องจากคนวิ่งเต้นเส้นสาย ไม่ทำงาน จะไม่มีพยานหลักฐานราชการ ที่สามารถวัดสมรรถนะกำลังพลได้ สอดรับกับแนวคิด Mclelland (1970) การทำงานไม่ได้ตามมาตรฐานของตำแหน่ง Competency ไม่ได้ผู้ที่แต่งตั้งผู้นั้นก็จะขัดกับหลักธรรมาภิบาล Rule of Law เพราะต้องให้ความสำคัญกับคนคุณภาพและมีหลักฐานยืนยันความสามารถที่เป็นรูปธรรมวัดได้

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสมรรถนะกำลังพลของกองทัพอากาศ นั้นส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตรงให้ข้าราชการทุกคน ได้รับความเป็นธรรมเสมอภาค เท่าเทียม ในการเจริญเติบโต พัฒนาต่อเนื่องเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทรงคุณค่าขึ้นของกองทัพอากาศและประเทศชาติ

พบระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ มากเป็นอันดับที่ 2 คือภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ผู้นำที่มีนโยชัดเจน มีมโนทัศน์มองการไกล ที่จะให้ข้าราชการทุกระดับ มีการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยให้การศึกษา การฝึกอบรม ให้มีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบร่วมกันของข้าราชการทุกคนโดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ โดยผู้บัญชาการทหารอากาศ และเสนาธิการทหารอากาศ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาข้าราชการให้เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ อันนำไปสู่การสร้างผลสัมฤทธิ์ของงานในระดับสูง ดังนั้นภาวะผู้นำของข้าราชการกองทัพอากาศ จึงมีผลต่อการดำเนินงานทั้งในระดับของบุคคลและในระดับองค์การ ทำให้ข้าราชการกองทัพอากาศ เห็นทิศทางที่ชัดเจนขององค์การ มีการปฏิบัติ ที่แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี เต็มใจให้การพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ข้าราชการกองทัพอากาศคิดค้น

วิธีการใหม่ในการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานแสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ การพัฒนาภาวะผู้นำ การสืบทอดตำแหน่ง กระบวนการตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการกลยุทธ์ สอดรับกับการจัดทำ Focus Group ได้เสนอยุทธศาสตร์ยกระดับผู้นำระบบการพัฒนาทุนมนุษย์ ระบบงานส่งเสริมนิติรัฐนิติธรรม และการให้บริการข้าราชการให้ได้รับความเป็นธรรม มีมาตรฐานและมีสมรรถนะสูง พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเป็นไปตามนโยบายของผู้บัญชาการทหารอากาศที่ให้สัมภาษณ์ว่า “ระบบของกองทัพอากาศจะวางผู้นำคนที่ดีที่สุดลง ไม่ปล่อยให้คนที่มีประสบการณ์น้อยมาบริหารหน่วย”อนึ่งการแก้ไขจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศต่ำสุด พบว่า มีข้าราชการจำนวนน้อยกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นกล้าถามคำถาม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระ ระดับต้องพัฒนา ($\overline{X}$ =3.19) จึงต้องสร้างกองทัพผู้นำที่มีความรู้ทุกระดับ เพราะความรู้ทำให้องอาจ กล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างข้าราชการในอาเซียน ตามทฤษฎีของ Kaplan and Norton 2004 อ้างถึงใน พิพัฒน์ ก้องกิจกุล, 2548) ไม่สอดรับกับการทำประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เห็นว่า ควรมีการวางแผนระยะสั้น กลาง ยาว ในการพัฒนาทุนมนุษย์กองทัพอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรมสอดรับกับคำสัมภาษณ์ผู้บัญชาการทหารอากาศที่ว่า ผู้นำต้องมีความรู้ คู่คุณธรรม เข้าใจเข้าถึงพัฒนา

ดังนั้นกองทัพอากาศต้องวางแผนใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะของข้าราชการสร้างผลงานให้กับกองทัพอากาศหรืออาเซียน เป็น Target setting ของข้าราชการแต่ละคน ที่สามารถจับต้องได้ตามหลักความสามารถจริงๆ ซึ่งข้าราชการทุกระดับสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล

สรุปจะเห็นได้ว่า ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์นั้นส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์โดยให้ผู้นำข้าราชการทุกระดับได้เจริญเติบโตเสมอภาค เท่าเทียม ด้วยความเป็นธรรม โดยวัดความรู้ความสามารถจากการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล Rule of Law เป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีประสบการณ์มาบริหารงานรองรับความเจริญในอาเซียน

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ มากเป็นอันดับที่3 ด้านการสร้างมโนทัศน์ หมายถึง ผู้นำสร้างเสริมให้บุคลากรเข้าใจเกี่ยวกับการมีมโนทัศน์ร่วมกัน มองเห็นปัญหาของกองทัพอากาศในทุกมิติอย่างลึกซึ้ง กระตุ้นให้มีส่วนร่วมสร้างเป้าหมายของกองทัพอากาศให้ชัดเจน ข้าราชการกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างอิสระมีวัฒนะธรรมที่มุ่งเน้นให้ข้าราชการทุกระดับเรียนรู้สิ่งใหม่ และสามารถถ่ายทอดได้ สร้างเสริมให้ข้าราชการ มีความสุขกับงาน มีเวลาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมั่นใจเกี่ยวกับความสำเร็จของงานและความก้าวหน้า สรุปจะเห็นได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะการสร้างมโนทัศน์ของข้าราชการกองทัพอากาศ นั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตรงให้ข้าราชการทุกคน ได้รู้นโยบายผู้บัญชาจากระบบ Digital เพื่อการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นพลังของกองทัพ พลังของประเทศ และพลังของอาเซียน รู้ทิศทางในอนาคตของกองทัพอากาศ มีวิสัยทัศน์ร่วมกันมองเห็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของกองทัพอากาศในทิศทางเดียวกันทุกมิติอย่างลึกซึ้ง กระตุ้นให้เห็นภาพที่มีการทำตามเป้าหมายโดยให้ความสำคัญกับคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม วางคนที่ดีที่สุดมาบริหารฯ พบระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศมากเป็นอันดับที่ 4 ด้านเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย เป็นแนวทางในการพัฒนา และเตรียมข้าราชการของกองทัพอากาศ ให้มีค่านิยม ร่วมกันในด้านประชาธิปไตย ส่งเสริมและปกป้องเคารพสิทธิในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรม และ

โครงสร้างกฎหมายของข้าราชการกองทัพอากาศและประชาชนในประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและโครงสร้างกฎหมาย โดยภาพรวมมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.50) ข้อที่มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศสูงสุด 3 อันดับแรกคือ กฎหมาย กฎ ระเบียบในกองทัพมีความชอบธรรมระดับมาก ($\overline{X}$ =3.73) รองลงมาคือ ท่านคิดว่ามีการเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ระดับมาก ($\overline{X}$=3.58) และมีการใช้ดุลยพินิจของ ผู้บังคับที่ใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมจะเป็นการแก้ไขคุณลักษณะที่ตายตัว (rigidity) และลดความแข็งกระด้าง ระดับมาก ($\overline{X}$=3.56) ส่วนข้อที่มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศ ต่ำสุดคือ มีผลสัมฤทธิ์จากการใช้หลักความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ของข้าราชการในกองทัพอากาศ ระดับต้องพัฒนา ($\overline{X}$=3.37) แก้ไขโดยการวางแผนสู่เป้าหมายโดยเพิ่มความเข็มแข็ง ในระบบกระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของกฎบัตรอาเซียน สอดรับกับแนวคิดของการทำประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้สร้าง กฎ กติกาที่สอดรับกับกฎหมาย จากควบคุมเป็นการกำกับดูแลโดยไม่ขัดกับกฎหมาย หากกฎระเบียบใดที่จำกัดสิทธิของกำลังพล ขัดต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ควรต้องยกเลิก สอดรับกับแนวคิดของผู้บัญชาการทหารอากาศที่เห็นว่าต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงฯ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ดังนั้นจึงต้องวางแผนเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมและปฏิรูปโครงสร้างกฎหมาย สู่เป้าหมายให้ข้าราชการกองทัพอากาศและคนในชาติอาเซียนต้องได้รับความ
เป็นธรรม ควรมีการนำหลักการใช้ดุลยพินิจ ของผู้บังคับใช้กฎหมายมาใช้เท่าที่จำเป็นควรส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีการพัฒนาเข็มแข็ง ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ สรุปจะเห็นได้ว่าต้องมีการวางแผนปฏิรูป พัฒนากฎหมาย ของประเทศให้มีความชอบธรรม ทุกภาคส่วนมีการใช้ดุลยพินิจกฎหมายอย่างเป็นธรรม มีการเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับ ASEAN comunity ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศด้านการศึกษาอบรมมากเป็นอันดับที่ 5 การศึกษาอบรมหมายถึง การที่ผู้บังคับบัญชาในกองทัพอากาศแสดงบทบาท การเป็นต้นแบบผู้เรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ การเรียนรู้ในกองทัพอากาศเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) สู่ ASEAN ปรับปรุงการบริหารจัดการด้านทุนการศึกษาของกองทัพอากาศในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนการศึกษาในต่างประเทศและทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทั้งใน และต่างประเทศให้สอดคล้องกับการพัฒนาบุคลากร (Human Resource Development) เพื่อรองรับการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operation) ของกองทัพอากาศ ซึ่งต้องพัฒนาตัวแปรต้นด้านการศึกษาอบรม

สรุปจะเห็นได้ว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการศึกษาอบรมของข้าราชการกองทัพอากาศ นั้น จะส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตรงให้ข้าราชการทุกคน อันจะเป็นการเพิ่มทุนมนุษย์ระดับกองทัพ ระดับประเทศ และระดับอาเซียน จะช่วยแก้ไขปัญหาของกองทัพ และประเทศชาติได้ทุกมิติอย่างลึกซึ้งจะกระตุ้นให้ทุนมนุษย์มีความรู้ มีความสำคัญ มีคุณค่า งดงาม และมีคุณธรรมมากยิ่งขึ้น

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ด้านมาตรวัดความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และจริยธรรม มากเป็นอันดับที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ ด้านมาตรวัดความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และจริยธรรม โดยภาพรวมมีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.42) ข้อที่มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศสูงสุด 3 อันดับแรกคือ มีธรรมาภิบาลและจริยธรรม กองทัพอากาศ เพื่อช่วยกันสร้างความมั่นคงของ ข้าราชการ กองทัพอากาศให้มีความอยู่รอดปลอดภัยในทุกระดับ โดยยึดและใช้หลักธรรมาภิบาลระดับมาก ($\overline{X}$ =3.53) รองลงมา คือ มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติการบรรเทาภัยพิบัติและตอบสนองต่อภัยคุกคามในทุกรูปแบบได้ฉับไว พร้อมทั้งผนึกพลังร่วมกันทุกภาคส่วน ระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.50) และมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานระเบียบปฏิบัติ กฎข้อบังคับคำสั่งในกองทัพอากาศใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ของข้าราชการในกองทัพอากาศเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.48) ส่วนข้อที่มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศต่ำสุดคือ มีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับระบบนิติรัฐ นิติธรรมให้กับข้าราชการใน กองทัพอากาศ ให้มีความเป็นธรรม ระดับต้องพัฒนา ($\overline{X}$ =3.31) การแก้ไขโดยวางแผนสู่เป้าหมายโดยเพิ่มการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ระบบนิติรัฐ นิติธรรมหลักคุณธรรม และจริยธรรม มาใช้ในการบริหารให้มากขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนา ปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ

สรุปจะเห็นได้ว่า มาตรวัดความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีและจริยธรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กฎ กติกาใหม่ของโลกคือโปร่งใส ตรวจสอบได้ แการปรับตัวเข้ากับ กฎ ระเบียบด้านสังคมโลก จึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน และรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเพื่อรองรับ AC) ต่อไป

ผลลัพธ์ของการพัฒนาทุนมนุษย์

พบว่า ระดับผลลัพธ์ความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.51, SD =.58) ด้านที่มีระดับผลความสำเร็จในการพัฒนาทุนมนุษย์ของข้าราชการกองทัพอากาศสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านทุนทางปัญญาระดับมาก ($\overline{X}$ =3.57, SD =.69) ด้านทุนทางสังคม ($\overline{X}$ =3.50, SD =.55) และด้านทุนทางอารมณ์ระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.47, SD =.69)

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. กองทัพอากาศ ต้องมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อเตรียมบุคลากรในหน่วยงานให้พร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้งในเชิงระบบบริหารงานบุคคล และศักยภาพของบุคคล ที่ตอบสนองต่อกลยุทธ์ ทิศทาง และเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

2. กองทัพอากาศควรมีแผนเชิงรุกในการสะสมหรือเก็บรักษาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพใช้วิธีที่หลากหลายในการรักษาทรัพยากรที่มีค่านี้ไว้

3. กองทัพอากาศควรนำแนวคิดเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาข้าราชการทุกระดับ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรบุคคล

4. ควรนำข้อสรุปจากแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ไปจัดทำเป็นแผนพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพ

5.ปฏิรูปกระบวนการบริหารงานยุติธรรมทั้งระบบให้สอดคล้องต้อง มีการถ่วงดุลและคานกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพในลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อร่วมกันค้นหาว่ามีตัวแปรอื่นอีกหรือไม่ ที่เป็นปัจจัยในการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศ

2. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์กับประสิทธิผลขององค์การของกองทัพอากาศเพื่อต่อยอดความรู้และเพื่อทราบถึงผลตอบแทนจากการลงทุนในการพัฒนาทุนมนุษย์ของกองทัพอากาศ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้สถิติขั้นสูง เรื่อง โมเดลสมการโครงสร้าง หรือรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

จรัสศรี จินดารัตนวงศ์. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดและดำเนินงาน ของวิทยาลัยพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2547). *การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากร.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดนัย เทียนพุฒ. (2545). *การบริหารทรัพยากรบุคคลสู่ศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: นาโกต้า.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เจริญผล.

พิพัฒน์ ก้องกิจกุล. (2548). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: เจริญผล.

วีระ โลจายะ. (2525). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). *การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

References

Barbuto, J. R. & Wheeler, J. (2006). Scale development and construct clarification of servant leadership. *Group & Organization Management, 31*(3), 300-326.

Becker, G. (2009). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special.* Chicago: University of Chicago Press.

Kitpredaborisut, B. (1997). *Research methodology in social sciences* (7th ed.). Bangkok: Jaroenpol. (in Thai)

Jindaratanawong, J. (2013). *The development model and optimize the operation college of physical education.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Kongkitkul, P. (2005). *Factors related to the purchase of goods and services to consumers.* Bangkok: Jaroenpol. (in Thai)

Kotter, J. P. (1999). *John P. Kotter on What Leader Really Do?.* Boston, Mass: Harvard Business School Press.

Lojaya, V. (1982). *Human rights law.* Bangkok: Ramkamhang University. (in Thai)

McClelland, D. C. (1970). Testing for competence rather than intelligence. *America Psychologist*, *28*(1), 1-14.

Smittikai, S. (2004). *Recruitment, selection and evaluation the performance of personnel.* Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Suksriwong, S. (2007). *Management: From the perspective of management* (3rd ed). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

Tainput, D. (2002). *HR management into the 21st century.* Bangkok: Nakota. (in Thai)

คุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Quality of the Educational Administration Curriculum Perceived as the Master Degree Students Majoring in Educational Administration, Faculty of Education Ramkhamhaeng University

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน เครือข่ายที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน โดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ด้าน คือ (1) ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร (2) ด้านอาจารย์ผู้สอน (3) ด้านสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้ (4) ด้านการจัดการเรียนรู้ (5) ด้านการวัดและประเมินผล (6) ด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการ (7) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน สถิติที่ใช้คือใช้วิเคราะห์ข้อมูล mean, t-test, F-test และสถิติ LSD ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาปริญญาโทมีการรับรู้คุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นมากที่สุดในประเด็นด้านอาจารย์ผู้สอนและด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร นอกนั้นพบอยู่ในระดับมาก (2) นักศึกษาปริญญาโทที่มีเพศและกำลังศึกษาตามเครือข่ายต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรไม่แตกต่างกัน (3) นักศึกษาปริญญาโทที่มีอายุ ตำแหน่ง ที่ต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: คุณภาพหลักสูตร, ศึกษาศาสตร์, การบริหารการศึกษา, การรับรู้, นักศึกษาปริญญาโท

Abstract

This Research aims to study and compare the quality of the educational administration curriculum as perceived by master degree students majoring in educational administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University classified by gender, age and position. The samples are 320. Questionnaire consisted of 7 aspects (1) the contents aspect (2) the instructors aspect (3) the medias aspect (4) the learning management (5) the evaluation and measurement aspect (6) the service unit supporting aspect 7 the learners' attributes development aspect. The tool for data interpretation, $\bar{x}$, t-test and F-test employed the data interpretation. LSD methodology also is used. The results are as follows: (1) For the perceptiveness, in the whole aspect is the nearly high level. On the contrary, the highest level for the students' perceptiveness and the instructor's aspect, the learning management aspect, the learners'

attributes development and the contents aspect while the others are at the high level. (2) Those different gender have no the different perceptiveness while those study in the different networking have no the significaldifference. (3) The samples differentiated in age, position have the statistically different perceptiveness in the whole aspect.

Keywords: quality of education, education, education management, perceived

ความนำ

หลักสูตรในระดับปริญญาโทการบริหารการศึกษา ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาอีกระดับหนึ่ง เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าบุคลากรทางการศึกษาทั้งผู้บริหารและครูอาจารย์ไทยในปัจจุบันและอนาคตควรเป็นบุคคลอย่างไรตามที่สังคมไทยต้องการ ครูอาจารย์สามารถอบรมสั่งสอนให้เยาวชนไทยเป็นคนที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีความสุข และไม่เป็นภาระกับสังคม ในขณะเดียวกันก็สามารถดำเนินชีวิตในอาชีพของตนได้อย่างมีความสุข

หัวใจของคุณภาพหลักสูตร คือการพัฒนานักศึกษาระดับมหาบัณฑิตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่สำนักงานการอุดมศึกษา และคุรุสภากำหนด ทั้งสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยึดหลักและกรอบแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน นำสู่ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ (ชูศักดิ์ ประเสริฐ, 2554)

หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุตามความมุ่งหมาย จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความ สำคัญต่อผู้เรียนอย่างมากมาย แต่ครูส่วนมากมักมุ่งสอนเนื้อหาวิชาครบตามหลักสูตร โดยมิได้คำนึงว่าหลักสูตรคืออะไร ดังนั้นหลักสูตรจึงไม่ได้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักสูตรจะสร้างขึ้นมาดีเลิศและเหมาะสมเพียงไรก็ตาม แต่ถ้าไม่มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ยากที่การใช้หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายได้ ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในฐานะอาจารย์ที่ริเริ่มสร้างหลักสูตรมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรมาเป็นระยะ ๆ จนปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นหลักสูตร พ.ศ. 2556 โดยเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนดและให้การรองรับหลักสูตรแล้ว มีความสนใจทำวิจัยเรื่อง “คุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้จองนักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง” ซึ่งการทำวิจัยเรื่องนี้คาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อภาควิชาฯ ในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา และนำผลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโท บริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโท บริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน เครือข่ายที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ใช้สถิติ t-test และวิเคราะห์ One Way Analysis of Variance ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ มาทำการทดสอบโดยวิธี LSD

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่กำลังศึกษาอยู่ ณ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 1539 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่กำลังศึกษาอยู่ ณ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcieและ Morgan) ได้จำนวน 320 คน ใช้วิธีทำการเลือกตามสะดวก (Convenience sampling) ได้แบบสอบถามกลับคืนมาสมบูรณ์ นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 304 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโท บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น .935 โดยมีขอบข่ายของแบบสอบถามของการศึกษาเป็น 7 ด้านได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการ และด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชา**การ**บริหารการศึกษาสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ที่มาเข้าร่วมงานปัจฉิมนิเทศ ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก ตอบแบบสอบถามโดยแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองในวันที่ 16 พฤษภาคม 2558

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่า t-test ค่า One Way Analysis of Variance ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ไปทำการทดสอบโดยวิธี LSD

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาปริญญาโทมีการรับรู้คุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นมากที่สุดใน

ประเด็นด้านอาจารย์ผู้สอนและด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร นอกนั้นพบอยู่ในระดับมาก

2. นักศึกษาปริญญาโทที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. นักศึกษาปริญญาโทที่มีอายุต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมและด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาปริญญาโทที่มีอายุ 41-50 ปีและมากกว่า 50 ปี มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหาร ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมากกว่าครูที่มีอายุ 20 -30 ปี นักศึกษาปริญญาโทที่มีอายุ 31-40 ปี และ41-50 ปี มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ในภาพรามและด้านการสนับสนุนของหน่วยงาน มากกว่านักศึกษาที่มีอายุ 20-30 ปี

4. นักศึกษาปริญญาโทที่มีตำแหน่งต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมและ ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการ และด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน มีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยนักศึกษาปริญญาโทที่มีตำแหน่งครู ค.ศ.1- ค.ศ.2 และครู ค.ศ.3-ค.ศ.4 มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทั้งภาพรวมและรายด้านมากกว่านักศึกษาปริญญาโทที่ไม่ได้เป็นครู

5. นักศึกษาปริญญาโทที่กำลังศึกษาตามเครือข่ายที่ต่างกันมีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย นักศึกษาปริญญาโทที่กำลังศึกษาตามเครือข่ายที่ 6 (พังงา เชียงใหม่) มีการรับรู้ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และการรับรู้ด้านการวัดและประเมินผลมากกว่านักศึกษาปริญญาโทที่กำลังศึกษาตามเครือข่ายที่ 1 (นครศรีธรรมราช อุทัยธานี ปราจีนบุรี อำนาจเจริญ) เครือข่ายที่ 2 (ศรีสะเกษ ขอนแก่น นครราชสีมา สุโขทัย) เครือข่ายที่ 4 (เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ หนองบัวลำภู) เครือข่ายที่ 5 (เชียงราย กาญจนบุรี อุดรธานี สุรินทร์) และ กรุงเทพมหานคร รุ่น 20

การอภิปรายผล

จากการศึกษาคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีประเด็นสำคัญจะนำมาอภิปรายดังนี้

1. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรที่สาขาวิชากำหนดให้เรียนนั้นทางสาขาวิชาได้วางเนื้อหาความคิดรวบยอดของแต่ละกระบวนวิชา เป็นเรื่องที่ทันสมัย ครูอาจารย์ที่สอนทุกท่านมีองค์ความรู้จะถ่ายทอดเรื่องใหม่ ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ในทุก ๆ เรื่อง เป็นการเสริมโลกทัศน์ในการปฏิบัติงานประจำให้ดียิ่งขึ้น แสดงให้เห็นถึงการมีมาตรฐาน และความชัดเจน ในการดำเนินการเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งวิชาการและวิชาชีพ จนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาคนระดับปัญญาชน ให้สามารถนำความรู้ไปพัฒนานักเรียนและสังคมต่อไป สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษา พ. ศ. 2544 และแก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ที่กล่าวว่า สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดและความสามารถ ความดี ความงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม ในขณะที่หลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2556 ได้ปรับปรุงเนื้อหาสาระวิชา จึงผ่านการรับรองจากสำนักงานการอุดมศึกษา และตรงตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนดเป็นเกณฑ์การรับรองหลักสูตร เพื่อออกใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและใบประกอบวิชาชีพผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าคุณภาพของหลักสูตรได้ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและสังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง

2. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรโดยรวมในระดับมากที่สุด เพราะเนื้อหาวิชาที่เรียนแต่ละกระบวนวิชา สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ ที่กำหนดให้นักศึกษาต้องเรียน เนื้อหาวิชาการตามหลักการบริหารของแต่ละกระบวนวิชา ซึ่งมีทั้งวิชาการตามกระบวนวิชานั้น ๆ และทฤษฎีที่หลากหลาย ทำกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนกำหนดตามเนื้อหาวิชา การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การทำรายงานเดี่ยวและรายงานกลุ่ม มีการทดสอบย่อยและสอบไล่ โดยการกำหนดให้นักศึกษาประยุกต์ทฤษฎีมาเป็นภาคปฏิบัติ ความทันสมัยของเนื้อหาวิชา ทำให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพราะก่อนที่กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะมาศึกษาในระดับปริญญาโท ส่วนใหญ่เป็นครูหรือเป็นหัวหน้างานระดับใดระดับหนึ่ง มักจะปฏิบัติงานตามความคาดคะเนของตนเอง หรือทำตามประเพณีปฏิบัติ หรือเกิดจากการลองถูกลองผิด มิได้ยึดหลักการ ทฤษฎี วิธีการ เมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นมหาบัณฑิต คณาจารย์ทุกท่านได้พยายามย้ำเน้นให้เห็นว่าการทำงานใด ๆ ก็ตาม ถ้ามีหลักการทฤษฎีต่าง ๆ รองรับ จะทำให้การทำงานนั้นน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน และสามารถอธิบายต่อสังคมตรงนั้นได้ว่าที่ทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด ส่งผลให้มหาบัณฑิตเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานประจำเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพัชรี หล้าแหล่ง (2544) ทำวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพหลักสูตรของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร ที่ทำการศึกษาและพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในเรื่อง เนื้อหาของหลักสูตร เป็นความรู้ที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้มากที่สุด

นักศึกษามีการรับรู้มากที่สุดที่เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปประกอบวิชาชีพได้ เพราะทุกคนหลังจากสำเร็จการศึกษามหาบัณฑิตทางบริหารการศึกษาเมื่อถึงระยะเวลาที่เหมาะสม ต่างก็มุ่งหวังที่จะพัฒนาตนเอง โดยการไปสอบเป็นผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้บริหารเขตพื้นที่ การได้ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ที่คุรุสภาออกให้ จึงเป็นแรงบันดาลใจที่นักศึกษามาเรียนต่อในระดับปริญญาโทประกอบกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร เป็นความรู้ที่ทันสมัยทันต่อสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน การสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ใช้การเรียนทางไกลในระบบการสื่อสารสองทาง จึงทำให้นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในแต่ละภูมิภาคสามารถโต้ตอบ การเรียนการสอนเป็นปัจจุบันได้ทันทีต่างเติมเต็มประสบการณ์ให้เพื่อน ๆ ในห้องเรียนที่สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติที่ตั้งอยู่ในแต่ละจังหวัดทั้งภูมิภาคเดียวกันและต่างภูมิภาค ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เนื้อหาวิชาซึ่งกันและกัน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและสังคมได้ในที่สุด สอดคล้องกับคำพูดของรองศาสตราจารย์รังสรรค์ แสงสุข อดีตอธิการมหาวิทยาลัย

รามคำแหง ที่จะบอกครูอาจารย์ผู้สอนตลอดเวลา "เราต่างเป็นครูคนละอย่าง"

3. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมในระดับมากที่สุด เพราะอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน มีความรักและความเมตตาต่อศิษย์อย่างเห็นได้ชัดเจน มีระเบียบวินัย มีความเสียสละ ปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาลูกศิษย์อยู่เสมอ มีความเข้าใจและเอาใจใส่ตัวศิษย์ทุกคน เป็นกำลังใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิษย์ เพื่อให้เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะตัวอย่างที่ดีของครูมีค่ากว่าคำสอน มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เพราะเป็นผู้มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

อาจารย์ผู้สอนของสาขาวิชาการบริหารการศึกษาเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ตรงในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างดี เพราะมีประสบการณ์สอนนักศึกษาระดับปริญญาโทมานาน บางท่านสอนปริญญาโทตั้งแต่รุ่นที่1 จนถึงรุ่นที่ 21 ดังนั้นประสบการณ์จึงเต็มเปี่ยม สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี ทั้งมีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีความยุติธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของลูกศิษย์แต่ละคนด้วย สอดคล้องกับคณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพครู (2543) ที่ระบุว่า ครูที่ดีควรมีลักษณะอย่างน้อย 4 ประการ คือ 1 รอบรู้ 2 สอนดี 3 มีคุณธรรมจรรยาบรรณ 4 มุ่งมั่นพัฒนา

4. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมหาวิทยาลัยรามคำแหง จัดการเรียนการสอนของสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติด้วยระบบการสื่อสารสองทางอยู่แล้ว อาจารย์ผู้สอนทุกท่านต้องใช้สื่อเหล่านี้เป็นเครื่องมือถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับนักศึกษาทุกครั้งที่เข้าสอนอยู่แล้ว การใช้สื่อทุกรูปแบบจึงเป็นวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยรามคำแหงแจกหนังสือเรียนที่เขียนโดยอาจารย์ผู้สอนให้กับนักศึกษาทุกกระบวนวิชา ๆ ละ 2 เล่ม ตลอดหลักสูตร จึงสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนทุกกระบวนวิชายังสั่งงานเพิ่มเติม พร้อมแจ้งรายชื่อหนังสือสำหรับค้นคว้านอกจากตำราที่แจกให้ ทุกกิจกรรมที่กำหนดในแผนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เฉพาะของแต่ละกระบวนวิชาอย่างแท้จริง ทั้งยังมีห้องสมุดของทุกสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ที่มีหนังสือของมหาวิทยาลัยทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทอย่างสมบูรณ์ มีห้องสมุดระบบอิเล็กทรอนิกส์ นักศึกษาสามารถมานั่งค้นข้อมูลที่ห้องสมุด หรือจะสืบค้นที่บ้านของนักศึกษาเองได้

5. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยรวมในระดับมากที่สุด เพราะอาจารย์ที่สอนปริญญาโททุกท่านมีทักษะความชำนาญในเนื้อหาวิชาที่สอน เข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างชัดเจน ว่าจะสอนอะไรก่อน สอนอะไรหลัง แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ผ่านการกลั่นกลองเป็นมติที่ประชุมของคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา ถึงวิธีการที่จะพัฒนาให้นักศึกษาทุกคนเกิดความตระหนักต่อการค้นคว้าหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง ผู้สอนแต่ละคนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสม ส่งผลดีต่อผู้เรียนในที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่พบว่า การเรียนรู้ที่มี

คุณภาพ ผู้เรียนต้องเรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อแสวงหาความรู้ คิดปฏิบัติได้จริง ที่สำคัญผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

ตลอดระยะเวลา 2 ปีที่นักศึกษาอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ผู้สอนจะปลูกฝังให้นักศึกษารู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพราะนักศึกษาต้องออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การทำงานเป็นทีม ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพไม่เอาเปรียบผู้อื่น สังคมจะสงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง ขณะเดียวกันอาจารย์ผู้สอนยังส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาไปค้นคว้างานกลุ่มร่วมกับเพื่อน ๆ ทำงานเดี่ยวของตนเอง นักศึกษารู้จักวิธีคิดวิเคราะห์ ฝึกการตัดสินใจแก้ปัญหาในขณะที่กำลังเรียนอย่างเป็นระบบ โดยอาจารย์ผู้สอนจะเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลเป็นระยะ ๆ

6. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านการวัดและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยสภามหาวิทยาลัยได้กำหนดเกณฑ์กลางการวัดผลและประเมินผลใช้กับนักศึกษาปริญญาโททุกสาขาวิชาเอกทุกคณะ ทั้งในกรุงเทพฯและสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ เหมือน ๆ กันเช่น นักศึกษาต้องเข้าเรียนไม่น้อยกว่า 80 % ของเวลาเรียนทั้งหมด ถ้าเรียนน้อยกว่านั้นจะได้เกรดติด I กำหนดให้ทำรายงานเดี่ยว 10 คะแนน/รายงานหน้าชั้น 10 คะแนน/ ทดสอบย่อย 30 คะแนน / วิชา สอบไล่หลังเรียนจบแต่ละวิชา 40 คะแนน / เข้าเรียน 10 คะแนน ในการสอบไล่มหาวิทยาลัยห้ามนักศึกษานำเอกสาร ตำราเข้าห้องเรียน เป็นการฝึกให้นักศึกษาเคยชินกับการศึกษาหาความรู้ตั้งแต่วิชาแรกจนถึงสอบประมวลความรู้ ส่งผลให้นักศึกษาตระหนักถึงคุณภาพของหลักสูตรเรื่องการวัดผลและประเมินผล ไม่กล้าขาดเรียน กลัวมีผลกระทบกับเกรดที่จะได้ ขณะเดียวกันอาจารย์ผู้สอนได้นำผลของการวัดผลและประเมินผล ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อ ๆ ไป สอดคล้องกับ สุพรรณี กุเหล็กดำ (2546) ที่ให้ความเห็นว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นข้อมูลชี้บอกถึงการสอนของครูอีกส่วนหนึ่งด้วย เพราะผลประเมินที่ได้รับเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นสำคัญ มีคำกล่าวว่า “การวัดผลการเรียนของนักเรียนเป็นการวัดผลการสอนของครูในขณะเดียวกันด้วย” ดังนั้น การวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจึงเป็นยุทธวิธีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีประสิทธิภาพและยุติธรรม

7. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะสาขาวิทยบริการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงจะส่งเสริมงานและพัฒนางานวิชาการให้นักศึกษาอย่างเต็มที่ทุกครั้งที่นักศึกษามาขอความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ การลงทะเบียน การขอใช้อาคารสถานที่เพื่อทำกิจกรรมของนักศึกษาเจ้าหน้าที่ของสาขาวิทยบริการจะอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง การให้บริการจึงต้องมีคุณภาพและมีสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา ทั้งยังบริการให้กับนักศึกษาทุก ๆ คนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ที่เต็มใจให้บริการสามารถตอบสนองความต้องการได้ทันท่วงที ถือเป็นการให้เกียรติแก่นักศึกษาทุกครั้งที่นักศึกษามาขอคำแนะนำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการลงทะเบียนเรียนในทุกภาคการศึกษา เจ้าหน้าที่จะให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสมาโดยตลอด สอดคล้องงานวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการจังหวัดตรัง (2555) ที่ศึกษาความพึงพอใจของ

นักศึกษาที่มีต่อการให้บริการด้านการจัดการศึกษา ปรากฏว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก เพราะบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่การให้บริการแก่นักศึกษาที่เข้ามาติดต่อสอบถาม นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

สำหรับด้านอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ของสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติทุกจังหวัด มีบริเวณกว้างขวาง นักศึกษาได้รับสะดวกในการจอดรถ มีแสงสว่างเพียงพอทั้งในอาคารและนอกอาคาร โดยเฉพาะภายในอาคาร จากการสังเกตของผู้วิจัยเอง ทุกสาขาวิทยบริการฯ สะอาด มีระเบียบเรียบร้อย มีแม่บ้านอยู่ประจำทำความสะอาด และมีน้ำใจช่วยเหลือบริการนักศึกษาตามที่นักศึกษาขอร้อง ทำให้นักศึกษาประทับใจการการให้บริการทั้งจากแม่บ้านและเจ้าหน้าที่ประจำสาขาวิทยบริการฯ สอดคล้องกับรุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว (2555) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปี 2554 พบว่า ผู้ใช้บริการพอใจต่อคุณภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการเพราะให้บริการรวดเร็ว ฉับไว ให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดเวลา

8. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษาที่มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศ มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษาตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม ในการผลิตมหาบัณฑิตทางสาขาวิชาการบริหารการศึกษาออกไปรับใช้สังคม จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาคุณลักษณะของมหาบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม จึงกำหนดให้นักศึกษาปริญญาโททุกคนต้องเรียนวิชา RAM 6000 (ความรู้คู่คุณธรรม) มหาวิทยาลัยรามคำแหงจะเน้นย้ำตลอดเวลาว่าคมที่ออกไปรับใช้สังคมนั้นมิใช่เก่งเพียงอย่างเดียว ต้องเป็นคนที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ซาบซึ้งในคุณความดี มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม ยึดมั่นในความถูกต้องพร้อมที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมด้วนตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต สอดคล้องกับกรอบเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (2552) ที่กำหนด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างน้อย ต้องมี ด้านคุณธรรม จริยธรรม (ethics and moral) โดยการพัฒนานิสัยใน ประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวมมีความรู้ (knowledge) มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

9. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษามาร่วมงานปัจฉิมนิเทศที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เพราะนักศึกษาได้รับทราบเกณฑ์การเรียนที่มหาวิทยาลัยกำหนด มีการปรับตัวในขณะกำลังศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือชาย ต่างก็พยายามพัฒนาตัวเอง ประกอบกับคณาจารย์ที่สอนต่างกระตุ้นให้นักศึกษาทุกคนตระหนักว่าความรู้ที่เรียนในวันนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาหน่วยงานของตนเอง นำไปทำผลงานวิชาการ และ นำไปสอบเป็นผู้บริหารในอนาคต ดังนั้นนักศึกษาจึงรับรู้ไม่แตกต่างกัน

10. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษามาร่วมงานปัจฉิมนิเทศที่มีอายุต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงภาพรวม ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและด้านการสนับสนุนของหน่วยบริการแตกต่างกันกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีอายุ 31-40 ปี และ 41-50 ปี มีการรับรู้ในคุณภาพหลักสูตรโดยภาพรวมและเนื้อหาวิชาในหลักสูตรของมากกว่านักศึกษาที่มีอายุ 20-30 ปี เพราะกลุ่มนักศึกษาที่มีอายุ 31 - 40 ปีและ 41 - 50 ปี เป็นผู้ที่ทำงานมานานกว่า ย่อมเห็นผู้บริหาร โรงเรียนบริหารงานประจำอยู่ ได้เห็นเทคนิคการประยุกต์หลักการ ทฤษฎีไป

เป็นภาคปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน ในขณะที่กำลังเรียนในชั้นเรียน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และระหว่างนักศึกษากับนักศึกษามาตลอดระยะเวลาที่เรียน สอดคล้องกับรังสรรค์ แสงสุข อดีตอธิการบดีที่พูดเสมอว่า "เราต่างเป็นครูคนละอย่าง"

ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรนักศึกษาที่มีอายุ 41-50 ปีและมากกว่า 50 ปี มีการรับรู้มากกว่านักศึกษาที่มีอายุ 21-30 ปี ก็เป็นลักษณะเดียวกับการรับรู้ในภาพรวมที่ผู้ทำงานมานาน ย่อมมีมุมมองในการทำงานได้ครอบคลุม มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า เมื่อเรียนกระบวนวิชาต่าง ๆ ความเข้าใจเนื้อหาวิชา บวกกับเห็นวิธีการบริหารของผู้บริหาร จึงมองภาพการบริหารของจริงเทียบเคียงกับวิชาที่กำลังเรียนได้ชัดเจน

11. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษามาร่วมงานปัจฉิมนิเทศที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงภาพรวม ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลด้านการสนับสนุนของหน่วยงานและด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนมีความ แตกต่างกันกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีตำแหน่ง โดยครูคศ.1-คศ.2 และ ครูคศ.3-คศ. 4 มีการรับรู้มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เป็นครู เพราะครูที่ทำผลงานวิชาการ จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตลอดจนฝึกอ่าน คิด เขียน เข้าอบรมหาความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่าคนไม่ได้เป็นครู เข้าใจบทบาทหน้าที่ความเป็นครูมากกว่า จึงมองคุณภาพหลักสูตรได้ชัดเจนมากกว่าคนไม่ได้เป็นครู

12. นักศึกษาปริญญาโทบริหารการศึกษามาร่วมงานปัจฉิมนิเทศที่ศึกษาอยู่ในเครือข่ายต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณภาพหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงภาพรวมไม่แตกต่างกัน เพราะนักศึกษาที่ศึกษาในทุกวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ต้องเรียนจากอาจารย์ผู้สอนคนเดียวกันในแต่ละวิชา อาจารย์จะมีแผนการสอนเฉพาะวิชานั้น ๆ เหมือนกันในแต่ละภาคการศึกษา วัสดุอุปกรณ์การสอนสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนของหน่วยบริการทุก ๆ สาขาวิทยบริการจะมีมาตรฐานเดียวกัน นักศึกษาจึงมีการรับรู้ที่ไม่แตกต่างกัน

นักศึกษาสาขาวิทยบริการเครือข่ายที่ 6 (พังงาและเชียงใหม่) มีการรับรู้ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและการวัดและประเมินผล มากกว่านักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาตามเครือข่ายที่ 1 (นครศรีธรรมราช อุทัยธานี ปราจีนบุรี อำนาจเจริญ) เครือข่ายที่ 2 (ศรีสะเกษ ขอนแก่น นครราชสีมา สุโขทัย) เครือข่ายที่ 4 (เพชรบูรณ์ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ หนองบัวลำภู) เครือข่ายที่ 5 (เชียงราย กาญจนบุรี อุดรธานี สุรินทร์) และ กรุงเทพมหานคร รุ่น 20 เพราะเครือข่ายที่ 6 มีเพียง 2 จังหวัดในปีแรก จำนวนนักศึกษาไม่มาก มีวิธีการติดต่อประสานงานกันอย่างใกล้ชิด มีทั้งการใช้ Face book, Line แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน จากการที่ผู้ทำวิจัยได้เข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่ม Line และการพูดคุยกับนักศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดมาก มีความจริงใจ ช่วยเหลือเพื่อน ๆ ไม่ดูดาย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้านการเรียน ช่วยกันทำงานส่งอาจารย์ผู้สอน โดยไม่มีการเกี่ยงงอน ความประทับใจในความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ส่งผลให้การรับรู้ด้านเนื้อหาวิชา การรับรู้ด้านผลการเรียนออกมาดีมาก สอดคล้องกับโรจน์รวี พจน์พัฒนพล (2551) ได้ทำวิจัยเรื่อง "คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกระนคร" ที่พบว่า นักศึกษา สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความสามัคคีมีน้ำใจระดับสูง มีเป็นกันเองกับทุก ๆ คน ช่วยเหลือเพื่อน ๆ ไม่ดูดาย เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และร่วมมือกับเพื่อน ๆ เพื่อให้งานสำเร็จร่วมกัน ด้านความมีวินัยในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านคุณภาพหลักสูตร ควรมีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชาการบริหารการศึกษาให้หลากหลาย โดยเฉพาะการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษในเรื่องใหม่ ๆ

2. ด้านอาจารย์ผู้สอน ควรมีเวลาให้คำปรึกษาด้านวิชาการเพิ่มเติมกับนักศึกษาทั้งเรื่องการทำผลงานวิชาการ และแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน

3. ด้านสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้ ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยลงโปรแกรมสำเร็จรูปให้พอเวลานักศึกษาเรียนการศึกษาอิสระ

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเน้นทักษะด้านการพูดรายงาน กำหนดรูปแบบวิธีการรายงานที่ชัดเจน แก้ไขการรายงานที่อ่านตาม Power point และสอนวิธีการเขียนรายงาน การฝึกจับประเด็นข้อสอบ วิธีการเขียนข้อสอบ

5. ด้านการวัดและประเมินผล ถ้าเป็นไปได้ ผู้เรียนขอทราบวิธีการประเมินผลในการตัดเกรด และเมื่อสงสัยควรเปิดโอกาสให้สอบถามเกี่ยวกับเกรดได้

6. ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ควรเพิ่มการสอนด้านการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดกับการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาการบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา

1. การผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหงดำเนินการได้ดีที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้มีการพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึงครบทุกภาคของประเทศไทย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ดีมาก การที่มหาวิทยาลัยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม เป็นสิ่งที่ถูกต้องมากที่สุด

2. การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีเพื่อนเพิ่มขึ้น ได้เครือข่ายทั่วประเทศ มีตำราทันสมัยแจกผู้เรียน มีแผนการสอนชัดเจนเป็นส่วนใหญ่ การให้ผู้เรียนไปค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมารายงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนช่วยให้มีความกล้าที่จะแสดงออก จะได้ช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีความเข้มแข็งทางความคิด ขอให้อาจารย์เข้มงวดในการเข้าเรียนของลูกศิษย์มากกว่านี้ การสอบแต่ละวิชาต้องปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัยไม่ควรให้เปิดตำราสอบ quiz เพราะเวลาสอบประมวลความรู้แล้วจะวิตกกังวลเนื่องจากต้องใช้ความรู้จริง ๆ ในการตอบบางกระบวนวิชาควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะเรื่องมาบรรยาย ไม่ใช่เรื่องทั่ว ๆ ไป

3. ควรมีการตั้งชมรมบริหารการศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการติดต่อช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดกิจกรรมพบปะระหว่างศิษย์เก่ากับคณาจารย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อมหาบัณฑิตในฐานะที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน

2. ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตทุกสาขาวิชาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตทุกสาขาวิชาที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ

เอกสารอ้างอิง

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและแนวทางการปฏิบัติ. (2552). ค้นจาก http://graduateschool.bu.ac.th.

ชูศักดิ์ ประเสริฐ. (2554). *สาระสำคัญการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561).* ค้นจาก http://chusak.igetweb.com/index.php? mo=3&art=518285

พัชรี หล้าแหล่ง. (2544). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพหลักสูตรของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร*. ชุมพร: มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร.

ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

รุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว. (2555). *ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2554.* มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

โรจน์รวี พจน์พัฒนพล. (2551). *คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกระนคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกระนคร.

สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดตรัง. (2555). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการด้านการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดตรัง*. ตรัง: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพรรณี กุเหล็กดำ. (2546). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถภาพการสอนของครูภาษาอังกฤษโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

References

Faculty of education. (2013). *Curriculum on Educational Administration Faculty of Education Ramkhamhaeng University.* Bangkok: Ramkhamhaeng University. (in Thai)

Government Gazette. (2013). *Regulations governing professional ethics of teachers in 2013.* Bangkok: Authors. (in Thai)

Kulaxdum, S. (2003). *Factors affecting teaching of english teachers in schools under the Primary Education Office Province.* Pitsanuloke: Ratchapatpiboonsongkham University. (in Thai)

Loengaubon, R. & Tarnkal, N.(2012). *Satisfaction with quality of service, Office of the University Library for the year 2011.* Mahasarakarm: Office of the University Library. (in Thai)

Larlang, P. (2001). *Student satisfaction with the quality of the curriculum university - Chumphon.* Chumphon: Maejo-Chumphon University. (in Thai)

Potpattanapon, R. (2008). *The desirable features of graduate student: Feed of symposium of Phranakhon Rajabhat University Students.* Bangkok: Phranakhon Rajabhat University. (in Thai)

Prasert, P. (2011). *The Essence of Education Reform in the Second Decade. (2552-2561 BC).* Retrieved from http://chusak.igetweb.com/index.php? mo=3&art=518285 (in Thai)

Qualifications Framework for Higher Education and Practice. (2009). Retrieved from http://graduateschool.bu.ac.th (in Thai)

Sakavittayabrorikarn Trsng. (2012). *Student Satisfaction with the Services Educational University Memorial Branch Library Trang.* Trang: RamkhumhangUniversity. (in Thai)

การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The Development of Administration for People Services of Local Organizations According to the Sufficiency Economy Philosophy

สัมพันธ์ พลภักดิ์ และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบมีค่าความเที่ยงตรงที่ระดับ 0.96 และมีค่าความเชื่อถือได้ที่ระดับ 0.95 เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล ประชากรคือประชาชนในเขตเทศบาลนคร 4 แห่งได้แก่ นนทบุรี นครราชสีมา เชียงใหม่ และหาดใหญ่ จำนวน 776,643 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ได้ จำนวน 1,112 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการศึกษาระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2557 ถึง 31 มีนาคม 2558 ผลการศึกษาพบว่า (1)ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญคือ การขาดความพร้อมในการให้บริการกรณีย์เกิดเหตุการณ์วิกฤติ เช่น น้ำท่วม (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญคือ ควรมีการเตรียมพร้อมและมีแผนงานเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และ(3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนากรบริหารจัดการประสบผลสำเร็จแบ่งเป็นปัจจัยภายในได้แก่ การที่ผู้บริหารของหน่วยงานมีภาวะความเป็นผู้นำสูง และปัจจัยภายนอกได้แก่ การที่หน่วยงานเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: การพัฒนา การบริหารจัดการ, การให้บริการประชาชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this survey research were to study: (1) problems of administration development for people services of Local Organization according to the Sufficiency Economy Philosophy, (2) to investigate development guidelines for administration development for people services of Local Organization according to the Sufficiency Economy Philosophy, and (3) to examine crucial factors in accomplishment of the development guidelines for administration development for people services of Local Organization according to the Sufficiency Economy Philosophy . This study used questionnaires with validity at 0.96 level and reliability at 0.95 level to collect data

from 1,112 samples, randomly selected from 776,643 population in four Local Organization, namely Nonthaburi, Nakhon Ratchasima, Chiang Mai and Hat Yai. The results showed: (1) the major problem of the administration development was the agency lack of ability in services in case of crisis incidence for sample flooding, (2) the development guideline for administration development was the agency should have preparation and plan to prevent risk in the future, and (3) the crucial factors in accomplishment of the development guidelines for the administration development were the capable organizational leaders as internal factor and people's participation in administration development as external factor.

Keywords: development, administration, people services, Local Organization, sufficiency economy philosophy

ความนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ตามข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2558) สองรูปแบบ คือ (1) รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด และ (2) รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้บริการประชาชนในด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เนื่องจากผู้ศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาด้านการจัดเก็บมูลฝอยอยู่มาก และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการเพิ่มขึ้นของปริมาณมูลฝอยทุกปีตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน จากการสำรวจปริมาณมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลทั่วประเทศของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในปี 2556 (กรมควบคุมมลพิษ, 2557, หน้า 1-3) ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7,782 แห่ง ที่ประกอบด้วย เทศบาลและเมืองพัทยา จำนวน 2,273 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,508 แห่ง และกรุงเทพมหานคร (ไม่นับรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากไม่มีภารกิจในด้านการจัดการขยะมูลฝอย) พบว่าในปี 2556 มีปริมาณมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลชุมชนเกิดขึ้น ประมาณ 26.77 ล้านตันหรือประมาณ 73,355 ตันต่อวัน เป็นมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ประมาณ 4.14 ล้านตัน (ร้อยละ 15.46) เกิดขึ้นในเทศบาลและเมืองพัทยา ประมาณ 10.24 ล้านตัน (ร้อยละ 38.25) และเกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลอีกประมาณ 12.39 ล้านตัน (ร้อยละ 46.28) นอกจากนั้น กรมควบคุมมลพิษยังพบอีกว่า มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อนำไปกำจัดมีเพียง 4,179 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.70 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด มีปริมาณการจัดเก็บเป็นจำนวน 19.32 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 72.16 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ (26.77 ล้านตัน) ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหลืออีก 3,603 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.30 ไม่ได้ให้บริการจัดเก็บมูลฝอยแก่ประชาชน มีขยะคงค้างอยู่ประมาณ 7.45 ล้านตัน ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ต้องดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในครัวเรือนด้วยตนเอง ส่วนใหญ่ใช้การเผาทำลายหรือแอบนำไปลักลอบทิ้งในที่สาธารณะ ที่รกร้าง หรือตามข้างทาง ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นทั้งสิ้น

ในขณะที่การดำเนินงานด้านการให้บริการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นที่มีการให้บริการในด้านนี้แต่ประชาชน โดยข้อเท็จจริงในช่วงเวลาที่ผ่านมา เรามักจะพบว่ายังมีปัญหาในการให้บริการอยู่ในหลายด้าน เช่น ใช้เวลาในการจัดเก็บมูลฝอยไม่เป็นไปตามช่วงเวลา และปล่อยทิ้งไว้ไม่จัดเก็บนานเกินไป มีการเรียกเก็บค่าบริการอย่างไม่เหมาะสม ขาดความพร้อมในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในช่วงวิกฤต เช่น ยามเกิดอุทกภัย ขาดการแนะนำ หรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน มีความรู้ถึงพิษภัยที่เกิดขึ้นจากขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล และการแยกประเภทของขยะมูลฝอย รวมถึงขาดการเสริมสร้าง และปลูกฝังจิตใจให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดีในการทิ้งขยะมูลฝอย ขาดการแนะนำ หรือส่งเสริมให้ประชาชนรวมพลังกันในชุมชนในรูปของการ รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้นว่าร่วมกันรักษาความสะอาดเพื่อสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

ปัญหาในการให้บริการในด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่กล่าวถึงโดยสังเขปในข้างต้น หากนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน ที่ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง การมีความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย และความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการในการให้บริการประชาชนด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาควรจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นนี้ในชื่อเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาหน่วยงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนโดยคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ การพึงปฏิบัติในการให้บริการประชาชนของหน่วยงาน และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนรวมถึงชุมชน และต่อประเทศชาติในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ

3. ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประสบผลสำเร็จ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยกรอบแนวคิดหลักส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระหรือเป็นเหตุนั้น แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน”

สำหรับกรอบแนวคิดหลักในส่วนที่เป็นตัวแปรตาม คือ “การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน”

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังได้นำ “ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก” มาเป็นกรอบแนวคิดรองพร้อมกับ

กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ หรือเป็นเหตุในขณะที่ "แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน" เป็นตัวแปรตามหรือเป็นผล ดังภาพ 1

ตัวแปรอิสระ (เหตุ) ***ตัวแปรตาม (ผล)***

1. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8ด้าน

---

1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล
3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การพึ่งพาตนเอง
5) การเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม 6) การรวมกลุ่ม
7) การสร้างเครือข่าย 8) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้าน 8

---

1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล
3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การพึ่งพาตนเอง
5) การเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม 6) การรวมกลุ่ม
7) การสร้างเครือข่าย 8) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จที่จัดกลุ่มและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่แบ่งเป็น2 ปัจจัย

---

1) ปัจจัยภายใน
2) ปัจจัยภายนอก

การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ประกอบด้วยแนวคิดด้าน "การบริหารจัดการ" และ "การให้บริการประชาชน"

1) การบริหารจัดการ ผู้ศึกษานความหมายของคำว่า "การบริหารจัดการ" มาจากนักวิชาการ 6 ท่านประกอบด้วย เชอร์เมอร์ฮอร์น (Shermerhorn,1999, pp. G-2), p. 555) วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550,หน้า 127) เฟรดเดอริคเทย์เลอร์ (Frederic Taylor, 1967, p. 27) วูดโร วิลสัน (Woodrow Wilson,1997, pp. 27-29) และ แมกซ์เวเบอร์ (Max Weber, 1996, p. 340) มาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดความหมายของการบริหารจัดการที่เป็นแนวคิดของผู้ศึกษา สรุปความหมายของการบริหารจัดการได้ว่า หมายถึง "แนวทางการดำเนินงาน หรือแนวทางปฏิบัติใดๆที่หน่วยงานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแนวทางของภาคเอกชนมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ซึ่งครอบคลุมถึงขั้นตอนกระบวนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และการมุ่งสู่จุดหมายปลายทางในการให้บริการประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายใต้การบริหารภาครัฐ"

2) การให้บริการประชาชน ผู้ศึกษาได้นำความหมายของคำว่า "การให้บริการประชาชน" มาจากพจนานุกรมและแนวคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้แก่ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 607 และหน้า 656) พรกมล ชูนุกูลพงษ์ (2554, หน้า 6) แมกซเวเบอร์ (Max Weber, 1996, p. 340) และเสน่ห์ จุ้ยโต (2556, หน้า 41) มาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดความหมายของการให้บริการประชาชนที่เป็นแนวคิดในการศึกษา สรุปความหมายได้ว่า การให้บริการประชาชน หมายถึง การทำงานกับประชาชนที่เน้นหลักการที่ว่า ควรตอบสนองความต้องการของประชาชน ความรวดเร็วในการให้บริการ การบริการที่เสร็จสมบูรณ์ ความกระตือรือร้นในการให้บริการ การบริการด้วยความถูกต้องสามารถตรวจสอบได้ การบริการที่สุภาพอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ มีความเสมอภาค

2. ทฤษฎี นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีองค์ประกอบ 8 ด้านของ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550, หน้า 63-67) ประกอบด้วย (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) การพึ่งตนเอง (5) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม (6) การรวมกลุ่ม (7) การสร้างเครือข่าย และ(8) ความสมดุล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยของอรทัย ก๊กผล วิลาวัณย์ หงษ์เนตร และศุภกิจ แอมขาว (2554, หน้า 360-371) ในงานวิจัยเรื่อง "การบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2553" สรุปผลการศึกษาได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างโดดเด่นเป็นเลิศจนกระทั่งได้รับรางวัลพระปกเกล้าทองคำ และรางวัลพระปกเกล้าประจำปี 2553 มี 8 ด้านเรียงลำดับความสำคัญได้เป็นลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ (1) นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น (2) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) ทีมงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) กระบวนการบริหารจัดการ (6) ภาพลักษณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (7) ค่านิยม/วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (8) สภาพการเมืองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ (1) เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) เก็บข้อมูลปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และ (3) จากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและบุคลากรผู้ให้บริการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดในเขตพื้นที่เทศบาลนคร 4 แห่ง จำนวนรวม 776,643 คน ได้แก่ เทศบาลนครนนทบุรี จำนวน 270,609 คน เทศบาลนครราชสีมา จำนวน 174,332 คน เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 174,235 คนและเทศบาลนครหาดใหญ่อีกจำนวน 157,467 คน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558) ผู้ศึกษาเลือกศึกษาข้อมูลในเขตพื้นที่ของเทศบาลนครทั้ง 4 แห่งจากเทศบาลนครทั้งหมดที่มีอยู่จำนวน 30 แห่งทั่วประเทศ มีเหตุผลรวมสองประการคือ (1) เทศบาลนครทั้ง 4 แห่งเป็นเทศบาลนครขนาดใหญ่ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดเป็นสี่อันดับแรก และ (2) เป็นเทศบาลนครที่มีประชากรมากที่สุดในแต่ละภาคได้แก่ ภาคกลาง คือ เทศบาลนครนนทบุรี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เทศบาลนครนครราชสีมา ภาคเหนือ คือ เทศบาลนครเชียงใหม่และภาคใต้ คือ เทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวแทนของการศึกษาในแต่ละภาคได้ด้วย

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในเขตพื้นที่เทศบาลนครสี่แห่ง จำนวน 1,112 คน ที่ได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง 0.03 หรือที่ระดับความเชื่อมั่น 97.00% จำแนกจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นรายเทศบาลนครได้ดังนี้ คือ เทศบาลนครนนทบุรี 387 คน เทศบาลนครนครราชสีมา 250 คน เทศบาลนครเชียงใหม่ 249 คน และเทศบาลนครหาดใหญ่ 226 คน รวม 1,112 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,112 คน

แบบสอบถามแบบปลายปิดเป็นแบบมาตรตราส่วน (rating scale) ตามแนวคิดของ (Likert , 1961, pp. 166-169) ที่มีการแบ่งมาตราส่วนประเมินค่าของการตีความความหมายออกเป็น 3 ระดับ (มาก, ปานกลาง, น้อย) พร้อมทั้งใช้การคำนวณช่วงการจัดตามแนวคิดของ Best (1997, p. 174) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับโดยมีช่วงคะแนนของการจัดที่คำนวณมาจากการนำค่าคะแนนสูงสุดลบด้วยคะแนนต่ำสุด แล้วหารด้วยจำนวนระดับการจัดจะได้ระยะช่วงคะแนนของการจัดที่ 0.66 ดังนี้

เห็นด้วยระดับมาก มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 2.34-3.00 คะแนน

เห็นด้วยระดับปานกลาง มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1.67-2.33 คะแนน

เห็นด้วยระดับน้อย มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1.00-1.66 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย (1) การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาหรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objeclire Congruence--IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96 (2) นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างจริง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครปฐม จำนวน 50 คน จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามจากสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร นอกจากจะใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่างและการการสร้างแบบสอบถามแล้ว ยังมี

วัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการอภิปรายผลและการให้ข้อเสนอแนะอีกด้วย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม

โดยมีการแจกแบบสอบถามในพื้นที่เขตเทศบาลนครแห่งละ 2 คน (รวม 8 คน) เป็นคนพื้นถิ่นในเขตเทศบาลนคร มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการวิจัย และความหมายของคำถามในแบบสอบถามให้กับผู้ช่วยวิจัยจนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน จากนั้นจึงกระจายกันออกไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเองตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดโดยใช้แผนที่ถ่ายภาพทางอากาศ (ภาพออร์โธโฟโต้) ของพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเป็นเครื่องมือด้วยการกำหนดเป้าหมายอย่างไม่เป็นระบบให้กระจายออกไปให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ซึ่งเป้าหมายจะเน้นไปที่ชุมชน หมู่บ้าน ตลาด และแหล่งพาณิชยกรรมไม่น้อยกว่า 50 จุดเป้าหมายในลักษณะกระจาย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมด้านขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการให้บริการของเทศบาลนครทั้งสี่แห่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แบบสอบถามแล้ว ผู้ศึกษาพบว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทุกประการ คือ เทศบาลนครทั้ง 4 แห่งมีปัญหาในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนในด้านการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่สำคัญที่สุดคือ การให้บริการด้านการมีภูมิคุ้มกันได้แก่ การขาดความพร้อมในการให้บริการกรณีย์เกิดเหตุการณ์วิกฤติ เช่น น้ำท่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์แสดงผลการศึกษาในรูปแบบของตารางประกอบกับการใช้รูปแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สถิติที่ใช่ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน ในการให้บริการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1) มีค่าเฉลี่ยทั้ง 8 ด้าน ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.19 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้านเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อยดังนี้ (1) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\overline{X}$ = 2.33) (2) ด้านการสร้างเครือข่าย ($\overline{X}$ = 2.22) (3) ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =2.19) (4) ด้านการเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม ($\overline{X}$ =2.18) (5) ด้านการรวมกลุ่ม ($\overline{X}$ =2.18) (6) ด้านความพอประมาณ ($\overline{X}$ =2.16) (7) ด้านการพึ่งตนเอง ($\overline{X}$ =2.15) และ (8) ด้านความมีเหตุผล ($\overline{X}$ =2.14)

2. กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้านใน การให้บริการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งแปดด้าน ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.44 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ (1) ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =2.60) (2) ด้านการเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม ($\overline{X}$ =2.54) (3) ด้านการสร้างเครือข่าย ($\overline{X}$ =2.48) (4) ด้านความมีเหตุผล ($\overline{X}$ =2.44) (5) ด้านการพึ่งพาตนเอง ($\overline{X}$ =2.40) (6) ด้านการรวมกลุ่ม ($\overline{X}$ =2.37) (7) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\overline{X}$ =2.35) และ (8) ด้านความพอประมาณ ($\overline{X}$ =2.38) ดังตาราง 2

ตาราง 1

สรุปความเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 8 ด้านและค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรวมจากมากไปหาน้อย

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ		**แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ**	
		ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 8 ด้าน	
2.19		**2.44**	
ค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย			
1) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	2.33	1) ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน	2.60
2) ด้านการสร้างเครือข่าย	2.22	2) ด้านการเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม	2.54
3) ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน	2.19	3) ด้านการสร้างเครือข่าย	2.48
4) ด้านการเสริมสร้างความรู้คู่คุณธรรม	2.18	4) ด้านความมีเหตุผล	2.44
5) ด้านการรวมกลุ่ม	2.18	5) ด้านการพึ่งตนเอง	2.40
6) ด้านความพอประมาณ	2.16	6) ด้านการรวมกลุ่ม	2.37
7) ด้านการพึ่งพอตนเอง	2.15	7) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	2.35
8) ด้านความมีเหตุผล	2.14	8) ด้านความพอประมาณ	2.33

3. ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลประสบผลสำเร็จตามกรอบแนวคิดที่แบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3) ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยภายในกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$=2.65) ว่าผู้บริหารของหน่วยงานต้องมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ในขณะที่ด้านปัจจัยภายนอก กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=2.32) กับการที่หน่วยงานเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาถึงความเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ปัจจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$=2.49)

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้งในภาพรวม และรายด้านต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนในด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1) ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการในด้านการให้การบริการประชาชนในการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมาได้ระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังมีปัญหาอยู่หลายประการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแก้ไข และพัฒนาการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างจึงเห็นด้วยระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.19

การอภิปรายผลในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะได้ยกตัวอย่างเฉพาะปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาอภิปรายผลเท่านั้น ได้แก่ด้านการมีภูมิคุ้มกันดังนี้

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\overline{X}$=2.33) เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างคือ เทศบาลนครขาดความยืดหยุ่นในการให้บริการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล มีสาเหตุมาจากการที่เทศบาลนครไม่ได้จัดทำแผนสำรองในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในกรณีที่อาจจะเกิดเหตุการณ์วิกฤติที่พร้อมจะเกิดขึ้นได้ เช่น กรณีฝนตกหนัก ทำให้น้ำท่วม หรือ กรณีการเกิดอุทกภัย รวมถึงไม่มีการฝึกซ้อมรับมือในกรณีที่อาจจะเกิดขึ้นได้นั้น จากการที่เทศบาลนคร ไม่มีแผนรับมือจากวิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นจึงไม่มีการตั้งงบประมาณสำรองไว้ฉุกเฉินกรณีเกิดวิกฤติที่จะทำให้สามารถใช้งบสำรองได้ทันต่อเหตุการณ์ และ/หรือ สามารถใช้งบสำรองจัดจ้างเอกชนเข้าร่วมดำเนินการได้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 ของผู้ศึกษาหัวข้อแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการประมวลแนวคิดมาจากนักวิชาการหลายๆ ท่านว่า “การมีภูมิคุ้มกัน” หมายถึงการมีความสามารถในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในทางลบ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที หรือถ้าเสียหายก็สามารถทำให้เกิดการเสียหายน้อยที่สุดได้ ซึ่งการมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้ “ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญ รวมถึงมีการตระเตรียมปัจจัยเกี่ยวข้องที่จำเป็นไว้ให้พร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทันท่วงที (คน เงิน เครื่องมือ/อุปกรณ์ และแผนการรับมือ)”

2. จากผลการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน ในการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 8 ด้าน ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.44 นั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นเพราะประชาชนต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนอย่างสมดุล และยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้าน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเป็นไปในทางที่เห็นด้วยมากทุกข้อคำถาม

การอภิปรายผลในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะได้ยกตัวอย่างเฉพาะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่านั้น มาอภิปรายผลได้แก่ ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

ด้านความสมดุล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ($\overline{X}$=2.60) แนวทางการพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ เทศบาลนครควร มีนโยบาย และแผนงานส่งเสริมการให้บริการประชาชนด้านการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีประสิทธิภาพเพื่อให้ความสมดุล และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2548 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2547, หน้า 12-17) ในด้านการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้รับบริการ และการให้ความสำคัญกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จโดยต้องให้ความสำคัญกับ การกำหนดทิศทาง และค่านิยมที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยเน้นค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับผู้รับการบริการรวมทั้งกำหนดความคาดหวังขององค์กรที่มุ่งมั่นให้เกิดความสมดุลในความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด มีการจัดทำกลยุทธ์ ระบบ และวิธีการต่าง ๆ

การอภิปรายผลในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะได้ยกตัวอย่างเฉพาะปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มาอภิปรายผลเท่านั้น ได้แก่ด้านการมีภูมิคุ้มกันดังนี้

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ($\overline{X}$=2.33) เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างคือ เทศบาลนครขาดความยืดหยุ่นในการให้บริการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล มีสาเหตุมาจากการที่เทศบาลนคร ไม่ได้จัดทำแผนสำรองในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในกรณีที่อาจจะเกิดเหตุการณ์วิกฤติที่พร้อมจะเกิดขึ้นได้ เช่น กรณีฝนตกหนัก ทำให้น้ำท่วม หรือ กรณีการเกิดอุทกภัย รวมถึงไม่มีการฝึกซ้อมรับมือในกรณีที่อาจจะเกิดขึ้นได้นั้น จากการที่เทศบาลนคร ไม่มีแผนรับมือจากวิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นจึงไม่มีการตั้งงบประมาณสำรองไว้ฉุกเฉินกรณีเกิดวิกฤติที่จะทำให้สามารถใช้งบสำรองได้ทันต่อเหตุการณ์ และ/หรือ สามารถใช้งบสำรองจัดจ้างเอกชนเข้าร่วมดำเนินการได้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 ของผู้ศึกษาหัวข้อแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการประมวลแนวคิดมาจากนักวิชาการหลายๆ ท่านว่า “การมีภูมิคุ้มกัน” หมายถึงการมีความสามารถในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในทางลบ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที หรือถ้าเสียหายก็สามารถทำให้เกิดการเสียหายน้อยที่สุดได้ ซึ่งการมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้ “ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า และมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชำนาญ รวมถึงมีการตระเตรียมปัจจัยเกี่ยวข้องที่จำเป็นไว้ให้พร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทันท่วงที (คน เงิน เครื่องมือ/อุปกรณ์ และแผนการรับมือ)”

2. จากผลการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน ในการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 8 ด้าน ($\overline{X}$) เท่ากับ 2.44 นั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นเพราะประชาชนต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนอย่างสมดุล และยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้าน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเป็นไปในทางที่เห็นด้วยมากทุกข้อคำถาม

การอภิปรายผลในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะได้ยกตัวอย่างเฉพาะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่านั้น มาอภิปรายผลได้แก่ ด้านความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

ด้านความสมดุล และการพัฒนาที่ยั่งยืน ($\overline{X}$=2.60) แนวทางการพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ เทศบาลนครควร มีนโยบาย และแผนงานส่งเสริมการให้บริการประชาชนด้านการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีประสิทธิภาพเพื่อให้ความสมดุล และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2548 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2547, หน้า 12-17) ในด้านการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้รับบริการ และการให้ความสำคัญกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

1. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จโดยต้องให้ความสำคัญกับ การกำหนดทิศทาง และค่านิยมที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเน้นค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับผู้รับการบริการ รวมทั้งกำหนดความคาดหวังขององค์กรที่มุ่งมั่นให้เกิดความสมดุลในความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด มีการจัดทำกลยุทธ์ ระบบ และวิธีการต่าง ๆ

วางแผนที่ยึดหลักการให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนให้ได้มากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

1. จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (2557, หน้า 2-3) กรมควบคุมมลพิษรายงานว่า ในปี 2556 จากปริมาณขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลทั้งหมดที่เกิดขึ้น จำนวน 26.77 ล้านตันในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลทั่วประเทศ เพียง 4.179 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 53.70 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด (7,782 แห่ง) มีปริมาณการจัดเก็บเป็นจำนวน 19.32 ล้านตันคิดเป็นร้อยละ 72.16 ของปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลทั่วประเทศ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 3.603 แห่งคิดเป็นร้อยละ 46.30 ของจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม 7.46 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 27.84 ของปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลทั้งหมดไม่ได้ให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ซึ่งเป็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชนเป็นอย่างมากในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทำการศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่งว่ามีปัญหาอย่างไร อะไรเป็นเหตุ และการมีแนวทางการบริหารจัดการอย่างไร

2. ศึกษาต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อศึกษาถึงยุทธศาสตร์สำหรับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และตัวแบบการบริหารจัดการในการบริหารจัดการเพื่อให้บริการประชาชนด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าควรเป็นอย่างไร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเพิ่มประสิทธิผลของการดำเนินงานอย่างยั่งยืน โดยทำการวิจัยแบบผสมผสาน

3) ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปฏิบัติงานด้านการให้บริหารเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2557). *รายงานสถานการณ์มลพิษของไทย ปี 2556*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). *จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปี 2558*. ค้นจาก http://dla.go.th/work/abt

กระทรวงมหาดไทย. (2554). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

พรกมล ชูนุกูลพงษ์. (2554). *การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตสถาน. (2546). *พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการตามแนวทาคุณธรรม และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2547). *เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2556) . *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อรทัย ก๊กผล, วิลาวัณย์ หงส์เนตร, และ ศุภกิจ แอบขาว. (2554). *การบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2553*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

References

Best, J. W. (1997). *Research and education.* New Jersey: Prentice-Hall.

Chunukulpong, P. (2011). A public service by the fourth Sangahavatthu of Central Juvenile and Family Court. Buddhist Master Thesis, University Mahachulalongkornrajavidyalaya. (in Thai)

Juito, S. (2013). *Management and organization.* Bangkok: Sukothaitamatirat. (in Thai)

Kokpol, O., Hongnat, V. & Abkaew, S. (2011). *Administration of the excellence of the local government in 2010.* Bangkok: Satabanprapokkaw. (in Thai)

Likert, R. A. (1961). *New pattern of management.* New York: Mcgraw-Hill.

Managed by the moral cause And sufficient economy. (2004). *The quality of public administration in 2005.* Bangkok: Author. (in Thai)

Ministry of the Interior. (2011). *The Act defines the plan and the process of decentralization to local governments 1999.* Bangkok: Author. (in Thai)

Office of the Royal Society. (2003). *Dictionary of the Royal Academy premises 2542*. Bangkok: Author. (in Thai)

Office of the public sector development commission. (2015). *The number of local governments in 2015.* Retrieved from http://dla.go.th/work/abt (in Thai)

Pollution Control Department . (2014). *Pollution of Thailand in 2013.* Bangkok: Amarinprinting. (in Thai)

Taylor, F. W. (1967). *The principles of Scientific Management*. New York: The Norton Library.

Shermerhorn, J. R. (1999). *Management*. New York: John Wiley& Sons.

Viratnipawan, V. (2007). *Managed by the moral cause. And sufficient economy.* Bangkok: Fourpress. (in Thai)

Weber, M. (1996). *The Theory of social and economic organization*. New York: the Free.

Wilson, W. (1997). *The Study of administration in classics of public administration*. Florida: Harcourt Brance.

แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3

The Approach for School Based Curriculum Administration to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 of Model Schools for Implementation under the Office of Nakhon Sawan Educational Service Area Office 1-3

สุภชาดา เหมปาละธำรง

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประชากรที่ใช้วิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาสูงสุดด้านการกำกับ คุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริม สนับสนุน ตามลำดับ และ (2) แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามี 3 ด้าน 16 รายการปฏิบัติ คือ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และ (3) ด้านการกำกับคุณภาพ ได้แก่ การสรุปผลการประเมินและนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, โรงเรียนต้นแบบ

Abstract

This study research aimed to examine the problems and the approach for school based curriculum administration the model schools for implementation the basic education core curriculum B.E. 2551 under the office of Nakhon Sawan Educational Service Area Office 1-3. The research process composed of two steps: (1) to study the problems for school based curriculum administration, population factor, use is director of the school and teachers of the model school, were randomly selected the 108 people. The research instrument was a 5-level rating scale. The statistics for data analysis were mean and standard deviation. (2) the approach for school based curriculum

administration. Prototype is specialized 30 people. The statistics for data analysis were frequency and percentage control. The finding were as follows: (1) The problems for school based curriculum administration in overall in the medium. The major problem were the quality regulation, followed by the preparation of school based curriculum. And the promotion support. (2) The approach for school based curriculum administration. There are three guidelines in 16 list practice is 1) the promotion of the participation of the school board, parents and the community to plan for quality improvement. (2) in school curriculum development : learning activities on student centered in accordance with aptitude, interest and ability of the students and (3) regulatory quality: summary evaluation and assessment course is used to improve and develop curriculum.

Keywords: school based curriculum administration, basic education, core curriculum B.E. 2551, model schools for implementation

ความนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และได้ประกาศ ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขัน ในเวทีระดับโลก ส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งหลักสูตรนั้นมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ จึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง และเป็นความจำเป็นที่ครู จะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ (ธำรง บัวศรี, 2543, หน้า 10-11) ตั้งแต่ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายที่จำเป็นต้องพัฒนา ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเทียบเท่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน พร้อมกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรของตนเองสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา พบปัญหาความไม่ชัดเจนของหลักสูตร ความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียน ในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1) จึงเกิดการทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแม่แบบที่สถานศึกษาทั้งประเทศที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องนำไปจัดการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

นำไปใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2)

โรงเรียนต้นแบบ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายผลหลักสูตรแกนกลาง ฯไปสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียนทั่วไป รวมทั้งเป็นการนำร่องการใช้หลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกุญแจที่จะช่วยให้เข้าใจสภาพ ปรากฏการณ์ตลอดจนปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นเมื่อนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ข้อคิดและบทเรียนที่ได้จากการนำร่องการใช้หลักสูตรจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการใช้หลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก่อนที่จะขยายผลการใช้หลักสูตรในวงกว้างต่อไป (UNESCO, 2009, p. 2)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและใช้หลักสูตรจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกันเกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายผลหลักสูตรสู่ภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในโรงเรียนต้นแบบซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาและเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนทั่วไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต1-3 เพื่อเป็นข้อมูลให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและการขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1-3
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1-3

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การบริหารจัดการ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรของสถานศึกษา มีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

กระบวนการในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 61-63)

1. การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา มีการดำเนินการ 4 องค์ประกอบดังนี้

1.1 การพัฒนาบุคลากร

- มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร

1) ประเมินความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร และวางแผนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

2) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน

- ส่งเสริมสนับสนุนให้มีมุม หรือศูนย์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

3) ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรมแลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาของครูในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการหรือบริหารจัดการ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

1.2 การสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร สถานศึกษาต้องจัดทรัพยากรและปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ (1) จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรและจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (2) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เป็นปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการ ให้มีห้องเรียน สถานที่เรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ อย่างเพียงพอ (3) จัดสรรการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า บริหารทรัพยากรบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม การจะส่งเสริมให้การจัดทำและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ (1) ให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครูและนักเรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศ การร่วมคิดร่วมทำ (3) สร้างเครือข่ายให้เกิดการมีส่วนร่วม และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

1.4 การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมละสนับสนุน ดังนี้ (1) จัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ (2) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ มุมค้นคว้า และการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (3) สนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา (4) ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ การดำเนินการระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 37-39)

2.1 ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ โดยสังเขป ดังนี้ (1) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน: คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน (2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ: มีแหล่งข้อมูลสำคัญมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สภาพ ปัญหา จุดเน้นความต้องการของชุมชน และของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน (3) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีองค์ประกอบ สำคัญได้แก่ วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน/เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตร และเอกสารระเบียบ

การวัดผลประเมินผล (4) คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบนำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาและระเบียบการวัดผลประเมินผลต่อคณะกรรมการ สถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ ก็นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปพิจารณาปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสม ชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนการอนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้จัดทำเป็นประกาศหรือคำสั่งเรื่องให้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและประธานกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ลงนาม (5) ใช้หลักสูตรสถานศึกษา : ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชา และออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย (6) วิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตร

2.2 องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นเอกสารสำคัญที่ครูจะใช้สำหรับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีข้อมูลที่ชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติ องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ (1) ส่วนนำ: เป็นเป้าหมายโดยรวมของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน เช่นวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลาง (2) โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา: เป็นส่วนที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดรายวิชาที่จัดสอนในแต่ละปี/ภาคเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพร้อมทั้งจำนวนเวลาเรียน หรือหน่วยกิตของรายวิชาเหล่านั้น (3) คำอธิบายรายวิชา: เป็นรายละเอียดที่ช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนจะเรียนรู้อะไรจากรายวิชานั้น ๆ ในคำอธิบายรายวิชา ประกอบด้วย รหัสวิชา ชื่อรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น เวลาเรียน/หน่วยกิต และรายละเอียดคำอธิบายรายวิชาเป็นความเรียง (4) เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร: เป็นส่วนที่สถานศึกษากำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะจบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยพัฒนาเกณฑ์ดังกล่าวให้สอดคล้องสัมพันธ์กับเกณฑ์การจบหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลาง

3. การกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความมั่นใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ตามที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนตามความคาดหวังของสถานศึกษาซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง ได้แก่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 63-66)

3.1 การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศ ติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตร ควรดำเนินการดังนี้ (1) ร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศหรือกำกับ ติดตาม (2) สร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิงบวก (3) กำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อนการนิเทศติดตามร่วมกัน และมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม (4) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตามอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม

3.2 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน และการเตรียมความพร้อมสำหรับประกันคุณภาพภายนอก เป็นระบบควบคุมคุณภาพการศึกษา โดยมีแผนพัฒนาคุณภาพ มีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน แผนปฏิบัติการต้องเน้นผลคุณภาพผู้เรียน มีการรายงานผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน

3.3 การวิจัย และติดตามผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษาควรดำเนินการวิจัย ดังนี้ (1) การวิจัยพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อนำผลมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับผู้เรียน และความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน (2) การประเมินตัวหลักสูตร พิจารณาความครบถ้วนขององค์ประกอบหลักสูตร ความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบ ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและ กรอบหลักสูตรท้องถิ่น ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน ความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และระบบการวัดและประเมินผล (3) การประเมินความต้องการจำเป็นในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของนักเรียนในอนาคต เพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียน และเวลาเรียน (4) การประเมินความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อนำมาใช้กำหนดโปรแกรมการเรียน และโครงการต่าง ๆ (5) การวิจัยประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้การประเมินผลการใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายของการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาควรจัดให้มีการประเมินทั้งระบบ คือ (6) กำหนดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา (7) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองให้เกิดขึ้นกับคณะครู (8) วางระบบเครือข่ายการทำงาน และมอบหมายงานการประเมินให้คณะผู้มาปฏิบัติงานแต่ละคณะดำเนินการประเมินเป็นระยะ ๆ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าคณะใดต้องประเมินรายการใดบ้าง (9) สรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

การประเมินผลการใช้หลักสูตร มีแนวทาง การดำเนินการที่สำคัญ คือ พิจารณาองค์ประกอบ ของหลักสูตร หลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน ออกแบบการจัดเก็บข้อมูลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้พิจารณาตัดสินในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ต้องดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้าน คือ การเตรียมการ/ส่งเสริมสนับสนุน ด้านการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนระดับชั้นเรียน ด้านการกำกับ ดูแลคุณภาพ โดยนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร จัดระบบประกันคุณภาพภายใน และวิจัยติดตามผลการใช้หลักสูตร ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 34) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังแสดงในภาพ ดังนี้

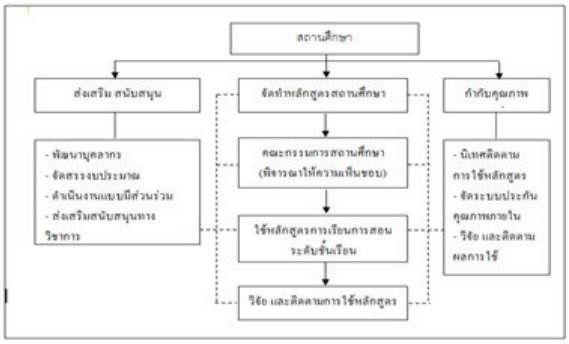

ภาพ 1 การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3

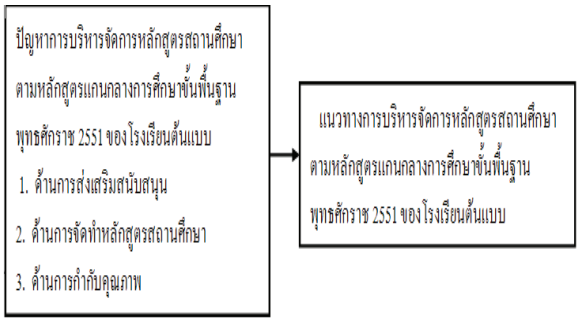

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาปัญหา การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 และ (2) การนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 9 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 72 คน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 9 คน และหัวหน้างานวัดและประเมินผล จำนวน 9 คน รวมจำนวน 108 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านหลักสูตรและการสอนด้านการบริหารจัดการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามปัญหาเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบ ตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 โดยมีเนื้อหา 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อ คือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน จำนวน 15 ข้อ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ จำนวน 10 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และแบบประเมินแนวทาง เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ถึงกลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และหัวหน้างานวัดและประเมินผล ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 ระหว่างวันที่ 21-28 มีนาคม 2554 จำนวน 108 ฉบับ ด้วยตนเองและทำการเก็บแบบสอบถามคืนโดยวิธีเดียวกัน จำนวน 108 ฉบับ

2. จัดทำร่างแบบประเมินแนวทาง โดยนำผลการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 2.50 ขึ้นไป ได้ประเด็นปัญหา จำนวน 16 ข้อ นำมาพิจารณาสังเคราะห์ยกร่างเป็นแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551ของโรงเรียนต้นแบบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3

3. ผู้วิจัยนำแบบประเมินแนวทางพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 1-20 มีนาคม 2556 ด้วยตนเองและทำการเก็บแบบประเมินแนวทางคืนโดยวิธีเดียวกัน จำนวน 30 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษา ตามแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2. วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็น ไปได้ในการนำไปปฏิบัติของ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 1-3 ด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ 2 ประการ คือ

1. ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาสูงสุดด้านการกำกับคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริม สนับสนุน ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 มี 3 ด้าน 16 รายการปฏิบัติ คือ (1) ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และ (3) ด้านการกำกับคุณภาพ ได้แก่ การสรุปผลการประเมินและนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย แนวทางการการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางได้ผ่านการคัดเลือกจากเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้นำร่องใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปีการศึกษา 2552 จึงต้องมีความพร้อมและคุณสมบัติเหมาะสมจึงจะสามารถดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนทั่วไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 2) ได้กล่าวถึง โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรว่า มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและขยายผลหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ เป็นศูนย์วิจัยการนำหลักสูตรแกนกลางสู่การปฏิบัติในโรงเรียน และห้องเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องหลักสูตรอิงมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน การประเมินผลระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียนให้กับโรงเรียน อื่น ๆ เป็นแบบอย่างของการเปลี่ยนแปลงกระบวน การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและท้ายที่สุดสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านการพัฒนา และการใช้หลักสูตรให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 จึงมีปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ ด้านการกำกับคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการส่งเสริมสนับสนุน สามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ได้มีปัญหาสูงสุดคือ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ เนื่องจากสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ครู และนักเรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับ ผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายขาดความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการได้แก่ สภาวะทางเศรษฐกิจ ความยากจนของครอบครัว ตลอดจนความรู้ความสามารถและเห็นว่าเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ที่ต้องดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ จูแวน (2549) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการวางแผนและการประเมินผลพร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง สถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ ศรีจันทร์ (2548) ที่พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง ได้มีปัญหาสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เนื่องจากครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการนำเทคโนโลยีหรือสื่อที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอน ครูยังคอยบอกความรู้ให้กับผู้เรียน และนอกจากนั้นครูยังไม่ได้พานักเรียนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน สอนแต่ในห้องเรียน ครูไม่ได้สอนให้เด็กได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริงและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รู้จักการวิเคราะห์หาเหตุผลในการตัดสินใจ นอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนยังมีภาระงานอื่นอีกมาก จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่มีประสิทธิภาพ

เท่าที่ควร จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างยิ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของประชัน เอี่ยมวัน (2545) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียใหม่ พบว่า ครูปฏิบัติการสอนยังไม่มีการนำเทคโนโลยีหรือสื่อที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเท่าที่ควร ครูปฏิบัติการสอนยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและครูปฏิบัติการสอนยังคงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม ดังนั้นเพื่อให้ครูผู้สอนได้มีศักยภาพ ที่พึ่งประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนครูให้ได้มีการพัฒนาตนเองให้ได้ตามเกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นการประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับในบทบาทการบริหารจัดการศึกษาจากบุคคลทั่วไป

ด้านการกำกับคุณภาพ จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้มีปัญหาสูงสุด คือ การสรุปผลการประเมินและนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนไม่มีการสรุปผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทุกกลุ่มสาระ ไม่ได้รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองตามระยะเวลาที่กำหนด การดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรไม่ต่อเนื่อง จัดทำรายงานสรุปผลการใช้หลักสูตรไม่ครอบคลุมภารกิจทุกภาคส่วนของการบริหารหลักสูตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดารัตน์ ชนะมาร (2550) ที่พบว่าปัญหาด้านการสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจาก ไม่มีการสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับที่เป็นปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การจัดทำหลักสูตรและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน อยู่ในระดับที่เป็นปัญหา สถานศึกษาควรพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เน้นการสร้างความเข้าใจแก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรและการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมาย

3. จากผลการวิจัยพบว่าการสรุปผลการประเมินและนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับที่เป็นปัญหา สถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักในการสรุปผลและนำผลจากการประเมินมาใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย คุณธรรม บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ ควรนำแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ไปทดลองใช้ เพื่อพัฒนาการการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1-3 ควรวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหาร จัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะได้แนวทางที่หลากหลาย เพื่อเป็นคู่มือแนวปฏิบัติของสถานศึกษาในสังกัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง

ธำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ประชัน เอี่ยมวัน. (2545). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประสิทธิ์ ศรีจันทร์. (2548). *รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอบรรพตพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พัชรินทร์ จูแวน. (2549). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนบ้านบ่อหลวง อำเภอฮอดจังหวัดเชียงใหม่.* การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุดารัตน์ ชนะมาร. (2550). *สภาพ ปัญหาและผลสำเร็จในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

References

Academic and Educational Standards. (2008). *The course management according to the core Curriculum for basic education act 2008* Bangkok: Author. (in Thai)

Aimwan, P. (2002). *The role of education in support of teaching and learning that emphasize the importance of students in schools under the primary education office Mae Wang Chiangmai province.* Independent study in Education, Chiang Mai university. (in Thai)

Boursri, T. (1999). *Curriculum theory courses: The design and development* (4th ed.). Bangkok: Kurusapalardpraw. (in Thai)

Chanamarn, S. (2007). *Problems and success in managing the curriculum in primary schools sakon nakhon educational service area office 2*. Master' s thesis in Education, Sakhonnakorn University. (in Thai)

Juvan, P. (2006). *The participation of the community in educationSchool, Aumpour Hod, Ban Bo Luang district, Chiang Mai*. Independent study in Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Ministry of Education. (2008). *Core curriculum for basic education act 2008*. Bangkok: Author. (in Thai)

Ministry of Education. (2009). *Approach to learning according to the core curriculum for basic education act 2008.* Bangkok: Author. (in Thai)

Srijan, P. (2005). *The model for participation in the management of small schools of the board. Basic School District Banphotphisai Vocational Education Service Area Office 2*. Master's thesis in Education, Nakhonsawan University. (in Thai)

UNESCO. (1978). *Strategies and procedures in developing and implementing curriculum.* Bangkok: The Unesco Regional Officer for Education in Asia and Oceania.

แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์

The Proposed Guidelines for Learning Center Management of the District Non-Formal and Informal Education in Nakhonsawan Province

อนุรัตน์ สงขำ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน พนักงานราชการ จำนวน 40 คน ครูศูนย์การเรียนชุมชน จำนวน 170 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น 345 คน ซึ่งได้ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง .67-1.00 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .89 วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน การนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยการจัดประชุมกระบวนการสนทนา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน คือ สร้างความเข้าใจร่วมกับผู้นำชุมชน และแต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน ด้านการจัดการองค์กร คือ กำหนดให้แหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการ ด้านการอำนวยการ คือ สร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน องค์กรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านการควบคุม คือ แต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชน และกำหนดให้นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณ

คำสำคัญ: การจัดการ, แหล่งเรียนรู้, ศูนย์การศึกษานอกระบบ, จังหวัดนครสวรรค์

Abstract

This descriptive research has aim to study problems and guideline for the District Non-Formal and Informal Education in Nakhonsawan Province. The samples were 15 school administrators, 40 government employees, 170 teachers of community learning centers and 120 school committees, totally 345 people derived by stratified sampling. The tool used was rating scale questionnaire being verified the Content Validity by experts with the value between .67-1.00 and the Reliability using Alpha Coefficient with the value of .89. Basic statistics used were descriptive statistics. The focus group was held to present the guideline for

learning center management. It was found that problems concerning learning center management in overall were in high level. The guideline for learning center management was composed of: (1) Planning; building jointly understanding with community leaders and appointing learning centers committees, (2) Organization Management; assigning each learning center to prepare information and budget estimate in correspondent to the needs, (3) Direction; building jointly understanding with communities, local administrative organizations for the participation in learning center management and, (4) Monitoring; appointing committees of learning centers and employing the evaluation result for budget allocation.

Keywords: management, learning center, learning center management, Nakhonsawan province

ความนำ

การเรียนรู้เป็นครรลองของชีวิตที่เกิดขึ้นทุกแห่งทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานไปตราบจนเสียชีวิต พฤติกรรมของบุคคลเริ่มเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย แหล่งเรียนรู้ สถาบันการศึกษา สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและเรียนรู้จากวิถีสังคม ดังนั้นทิศทางการพัฒนาประเทศจึงเน้นการอยู่รอดทางเศรษฐกิจพร้อมกับความยั่งยืนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 1) สำนักงานส่งเสริมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ เป็นหน่วยงานการศึกษามีภารกิจจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา มุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาเติมเต็มตามขีดความสามารถของตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552, หน้า 9) แต่จากการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ มักประสบปัญหาในการพัฒนาให้สอดรับกับการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า การใช้บริการแหล่งเรียนรู้ยังไม่คุ้มค่าและเป็นประโยชน์ มีผู้มาใช้บริการน้อยมาก ประชาชนในชุมชนยังไม่เห็นคุณค่าของศูนย์การเรียนชุมชน การใช้บริการของห้องสมุด ผู้รับบริการมาใช้บริการเฉลี่ยต่อวันต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์, 2552, หน้า 5)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้และนำมาสร้างเป็นแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเต็มตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเพื่อปัญหาและนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545, หน้า 18-19) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารตามหน้าที่ของการบริหาร ประกอบด้วยกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการหรืออาจแบ่งในลักษณะที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การจัดการองค์กร (organizing) การนำ/การสั่งการ (leading/directing) และการควบคุม (controlling) มาเป็นแนวทางในการวิจัย และการบริหารจัดการศูนย์การเรียนชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553, หน้า14-18) ได้กำหนดหลักการบริหารจัดการไว้ดังนี้ (1) มีครูศูนย์การเรียนชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติงาน (2) จัดให้มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการด้านต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม การศึกษาปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน (problem or need – based) ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรม ที่มุ่งให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วม การจัดระบบหรือกระบวนการเรียนรู้ เน้นระบบหรือกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในศูนย์การเรียน การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และการจัดการความรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้และคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภาคส่วนต่าง ๆ ทางสังคมในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดของงานวิจัยไว้ดังนี้

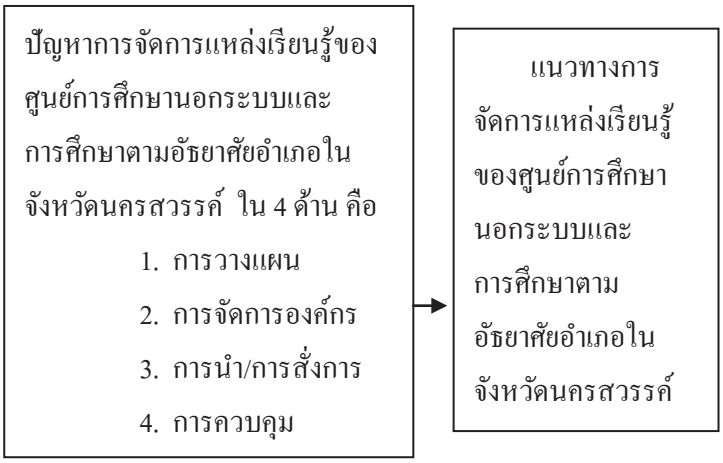

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน พนักงานราชการ จำนวน 40 คน ครู ศรช. จำนวน 170 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น 345 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 9 คน พนักงานราชการ 30 คน ครู ศรช. จำนวน 82 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 65 คน รวมทั้งสิ้น 186 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการนำ/การสั่งการและ ด้านการควบคุม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 27 ข้อ และมีความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจนครบ จำนวน 186 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การสร้างแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสนทนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับการสร้างแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ในวันที่ 26 มิถุนายน 2557 เวลา 09.00-15.30 น. ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคำนวณทางคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำ/การสั่งการ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับ มาก อันดับที่ 2 คือ ด้านการควบคุม อยู่ในระดับ มาก และอันดับที่ 3 คือ ด้านการจัดการองค์กร อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านดังนี้

1.1 ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับ มากที่สุด อันดับที่ 2 กระบวนการจัดทำแผนการจัดการ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับที่ 3 การวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการจัดการองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 2 การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา อยู่ในระดับ มาก และอันดับที่ 3 การประเมินผลการให้บริการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการนำ/การสั่งการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประสานงานกับชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นในการมีส่วน

ร่วมบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับ มากที่สุด อันดับที่ 2 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ อยู่ในระดับ มากที่สุด และอันดับที่ 3 การพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 2 การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด และอันดับที่ 3 การกำหนดวิธีการติดตาม และประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย แนวทางในแต่ละด้านดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน คือ สร้างความเข้าใจร่วมกับผู้นำชุมชนในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของแต่ละแหล่งเรียนรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน กำหนดวิธีการดำเนินการจัดทำแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยให้คณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ สรุปและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานและนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

2.2 ด้านการจัดการองค์กร คือ กำหนดให้แหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละแหล่งเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น ในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา

2.3 ด้านการนำ/การสั่งการ คือ สร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน องค์กรท้องถิ่นใน การมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ จัดตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นจัดกิจกรรมฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อสร้างศักยภาพในการบริหารงานในแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น

2.4 ด้านการควบคุม คือ แต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ และประเมินผลการให้บริการในแหล่งเรียนรู้และดำเนินการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และกำหนดให้นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณ

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำ/ การสั่งการมีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับ มาก และด้านการควบคุม อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบบการบริหารจัดการที่ส่วนใหญ่เป็นการสั่งการจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งเรียนรู้ไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องรับนโยบายจากส่วนกลางเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธีรนาถ ธัมมนทีธ นัณนนท์ (2549) ที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนยังไม่มีบทบาทในการวางแผนน้อย และผลการวิจัยของสายสุนีย์ แสงเขื่อนแก้ว (2547) ที่ได้ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า

โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้เชิงระบบ หรือมีการปฏิบัติไม่ครบวงจร ไม่มีการลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน

1.1 ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 2 กระบวนการจัดทำแผนการจัดการ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับที่ 3 การวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่า กระบวนการดำเนินงานวางแผนการจัดการของแหล่งเรียนรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่ชัดเจน แผนงานโครงการ และกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา จึงเป็นผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนที่อยู่รอบ ๆ แหล่งเรียนรู้ไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการวางแผนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Indriyanto (1993) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและแหล่งชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง

1.2 ด้านการจัดการองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 2 การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา และอันดับที่ 3 การประเมินผลการให้บริการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เป็นผลมาจากระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ไม่ได้ดำเนินงานจัดการในรูปแบบองค์กรที่มีอำนาจในการวางแผน และการจัดสรรงบประมาณ ดังนั้นการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ และการจัดสรรงบประมาณ จึงเป็นบทบาทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุนีย์ แสงเขื่อนแก้ว (2547) ที่ได้ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้เชิงระบบ หรือมีการปฏิบัติไม่ครบวงจร ไม่มีการลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ขาดข้อมูลสารสนเทศสำหรับใช้ในการวางแผนบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอขาดการนิเทศ กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน

1.3 ด้านการนำ/การสั่งการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประสานงานกับชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับ มากที่สุด อันดับที่ 2 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ อยู่ในระดับ มากที่สุด และอันดับที่ 3 การพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับ มาก เป็นผลมาจากกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ที่ขาดการส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีอิสระในการบริหารจัดการภายในเน้นการสั่งการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเซเวอร์ (Shaver, 1991) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และกล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้มาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่า ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนเป็นการดึงดูดความสนใจนักเรียนช่วยให้การเรียนของนักเรียนได้ผลดี

1.4 ด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีปัญหาเป็นอันดับที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 2 การนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับที่ 3 การกำหนดวิธีการติดตาม และประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นผลมาจากระบบการบริหารงานของสถานศึกษา ที่ไม่ได้ตระหนักถึงการส่งเสริมการให้แหล่งเรียนรู้มีระบบการบริหารงานที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา การจัดสรรงบประมาณยังคงต้องรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุนีย์ แสงเขื่อนแก้ว (2547) ได้ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า โรงเรียนไม่ได้ดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้เชิงระบบ หรือมีการปฏิบัติไม่ครบวงจรไม่มีการลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ขาดข้อมูลสารสนเทศสำหรับใช้ในการวางแผนบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอขาดการนิเทศ กำกับตรวจสอบติดตาม และการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ข้อเสนอแนะคือ จัดหางบประมาณ บุคลากรและจัดสถานที่เพิ่มเติม แสวงหาความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ตลอดจนสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

จากการนำเสนอแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการวางแผน มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกับผู้นำชุมชนในความสำคัญของการแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในแต่ละแหล่งเรียนรู้ โดยทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนและคนในชุมชนดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน ร่วมจัดทำฐานข้อมูลในพื้นที่ให้เป็นระบบ กำหนดวิธีการดำเนินการจัดทำแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ การกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้ การติดตามตรวจสอบมาตรฐานการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ การดำเนินการสรุปและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนามาตรฐานการดำเนินงาน และนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับสรรค์ วรอินทร์ และ ทิพวัลย์ คำคง (2545, อ้างถึงใน ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550, หน้า 58) ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ที่สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา โชควรวัฒนกร (2545, อ้างถึงใน ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550, หน้า 61) ที่ได้ให้หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา โดยเสนอแนวทางในการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่นไว้ โดยจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือสิ่งของในชุมชนและท้องถิ่นมาร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการจัดการศึกษา ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม การเชิญเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการที่สถานศึกษาจัดตั้ง ซึ่งผลให้สถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากชุมชนรอบข้างมากขึ้น

2. ด้านการจัดการองค์กร มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ กำหนดให้แหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งดำเนินการจัดทำข้อมูลสารสนเทศโดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จัดเก็บมาดำเนินการอย่างถูกต้อง มีมาตรฐานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละแหล่งเรียนรู้ โดย

ให้จัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้เสนอต่อสถานศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น ในการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนา กำหนดให้มีการประเมินผลการให้บริการในแหล่งเรียนรู้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และตั้งคณะกรรมการประเมินผลระดับอำเภอ และให้นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544, อ้างถึงใน ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550, หน้า 57) ที่ได้กล่าวถึงการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ว่ามีวัตถุประสงค์คือ พิจารณารายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้หรือกลุ่มวิชาต่าง ๆ ในรอบปี การรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ สถิติการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ รวมถึงอุปสรรคปัญหาให้สถานศึกษาพิจารณาสรุปผลรายงาน พร้อมด้วยข้อเสนอแนะปรับปรุงให้แก้ไข เพื่อประกอบการวางแผนงานและโครงการในปีต่อไป

3. ด้านการนำ/การสั่งการ มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชนองค์กรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยจัดตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้โดยให้ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเข้ามาเป็นคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อสร้างศักยภาพในการบริหารงานในแหล่งเรียนรู้ โดยพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2543, อ้างถึงใน ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550, หน้า 55) ที่ได้กล่าวถึงบุคลากรของสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งควรที่จะต้องดำเนินการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้ครูได้ศึกษาและพัฒนาตนเอง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษากล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจและมีเสรีภาพทางวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ทำงานร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับการอบรมร่วมประชุมสัมมนา ฝึกปฏิบัติการ ที่หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดขึ้น และการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอื่น

4. ด้านการควบคุม มีแนวทางในการดำเนินงาน คือ ควรดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ โดยให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ และประเมินผลการให้บริการในแหล่งเรียนรู้และดำเนินการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและกำหนดให้นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้และรายงานผลการประชุมให้สถานศึกษาทราบทุกครั้ง พร้อมนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนิคม ทาแดง กอบกุล ปราบประชา และอำนวย เดชชัยศรี (2545, อ้างถึงถึงใน ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550, หน้า 49) ได้สรุปไว้ว่า สถานศึกษาควรศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์นโยบายของสถานศึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เพื่อการวางแผน หรือจัดทำโครงการตามสภาพที่ได้จากผลการวิเคราะห์ และดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งการนิเทศ ติดตามผล ประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ โดยวิธีหลากหลายและจัดทำเครื่องมือนับตั้งแต่การสังเกต ซักถาม การตรวจผลงาน การแนะนำ รวมถึงได้ให้แนวทางการจัดแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวินัย ไพยารมณ์ (2547)

ได้ศึกษาการจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในด้านบุคลากร เปิดโอกาสให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ใน ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือ การประสานงานส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำมาดำเนินงานในการจัดการแหล่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรนำแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการพัฒนาคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรนำข้อมูลที่ได้จากการสร้างแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการให้บริการแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

2.2 ควรดำเนินการศึกษาความต้องการของคณะกรรมการแหล่งเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.3 ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

ธีรนารถ ธัมมนทีธนัฌชนนท์. (2549). *สภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัครภรณ์ มานิตย์. (2550). *การจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วินัย ไพยารมณ์. (2547). *การจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในกิ่งอำเภอดอยหล่อจังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์, สุภา เสรีรัตน์ และองอาจ ปทะวานิช. (2545). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สายสุนีย์ แสงเขื่อนแก้ว. (2547). *การบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2*. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *คู่มือการสรรหาและคัดเลือกสังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). *คู่มือการดำเนินงาน กศน.ตำบล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานการฟฟิค.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). *เอกสารสารระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.: คัมภีร์ กศน*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์. (2552). *สรุปรายงานการประชุมผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ปีงบประมาณ 2552*. นครสวรรค์: ผู้แต่ง.

References

Indriyanto, B. (1992). The relative contribution of home and community resources to primary student achievement in Indonesia (Home Resources). *Dissertation Abstracts International*, *53*(11), 3418-A.

Manit, P. (2007). *Learning resource management at Pong Sa School, Mae Hong Son province.* Independent Study in Education, Chang Mai University. (in Thai)

Office of the Education Council. (2008). *Guide line for the recruitment and selection of social learning model.* Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (in Thai)

Office of the Education Council. (2009). *Manual for operation, of non-formal education district* (2nd ed.). Bangkok: Prigwhan Graphic. (in Thai)

Paiyarom, V. (2004). *Learning resource management in the area of Doi Lor sub district, Chiang Mai province.* Independent Study in Education, Chang Mai University. (in Thai)

Promote Non-Formal Education and Informal Education. (2010). *Handbook of the principles and concepts of the non-formal education: Non Formal Education Principles.* Bangkok: Author. (in Thai)

Office of Promotion for Non-Formal Education and Informal Education of Nakhonsawan Province. (2009). *Minutes of the executive summary and educational FY 2009.* Nakhonsawan: Author. (in Thai)

Thammanatechanatnatechanon, T. (2006). *Problems of the natural resources of the school district's Office District 2.* Master' thesis in Education, Chiang Mai University. (in Thai)

Sangkoernkal, S. (2004). *Administrative resources for the learning process, according to the curriculum of basic schools in the two districts of Lamphun.* Master' thesis in Education, Chang Mai University. (in Thai)

Sarerat, S., Luksitanon, P., Sarerat, S., & Pratavanich, O. (2002). *Organizational theory.* Bangkok: Thamsarn. (in Thai)

Shaver, J. P. (1991). *Handbook of research on social studies teaching and learning*. New York: Macmillan.

ประโยชน์ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ และกำไรทางบัญชี ในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

Value Relevance of Economic Profits and Accounting Earnings on Stock Returns

วิชาวดี ราชเจริญกิจ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถของกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ย้อนหลัง 6 ปี ใช้ข้อมูลในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2557 จำนวน 248 บริษัท 11 ตัวแปร โดยใช้ฐานข้อมูล SETSMART และรายงานทางสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย ผลของการวิจัย พบว่า กำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยมีค่า Adjusted r^2 ของกำไรทางบัญชี และกำไรทางเศรษฐศาสตร์ เท่ากับ 10.71% และ 5.59% ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากำไรทางบัญชีประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนมากกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์

คำสำคัญ: กำไรทางเศรษฐศาสตร์, กำไรทางบัญชี, ผลตอบแทนของหลักทรัพย์

Abstract

This research aims to investigate the explanatory power of economic profits and accounting earnings on stock returns in comparison. The dataset contains 11 variables collected from financial statements of listed companies on the Stock Exchange of Thailand between 2009 and 2014. The result shows that accounting earnings have an explanatory power on stock returns beyond economic profits with adjusted r^2 of 10.71% and 5.59% respectively. This finding led to conclusion that accounting earnings have much more usefulness for investment decisions compared to economic profits.

Keywords: economic profits, accounting earnings, stock returns

ความนำ

การลงทุนในหุ้นสามัญถือเป็นการออมเงินวิธีหนึ่งที่ได้ผลตอบแทนสูง อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งผลตอบแทนสูงก็แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงสูงเช่นกัน การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจลงทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกำหนดความเสี่ยงที่ยอมรับได้ในการลงทุน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประโยชน์ของข้อมูลเพื่อการตัดสินใจลงทุนโดยเจาะจงไปที่การใช้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ และข้อมูลทางบัญชี ในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และ ศึกษาความสามารถส่วนเพิ่มของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเลือกใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน

ข้อมูลทางบัญชี ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลผลกำไร เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน สถานะทางการเงินกิจการ และเป็นข้อมูลทางการเงินที่สำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานเพื่อการลงทุนในหลักทรัพย์ ซึ่งมีงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิด เช่น Ball and Brown (1968), Ou and Penman (1989), Ou (1990), Lev and Thiagarajan (1993), Goslin, Chai, and Gunasekarage (2012) และ Seng and Hancock (2012) เป็นต้น โดยในแต่ละงานวิจัยมีผลของการศึกษาที่สอดคล้องกัน คือ การใช้ข้อมูลทางบัญชีเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบรายการทางบัญชี หรืออัตราส่วนทางการเงิน

ในขณะที่มีการศึกษาข้อมูลทางบัญชีในการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานเพื่อการลงทุน ในด้านของนักเศรษฐศาสตร์ได้มีการคิดค้นเครื่องมือและตัวชี้วัดทางการเงินเพื่อให้สามารถวัดผลการดำเนินงานที่แท้จริงได้ดีขึ้น ช่วยลดข้อจำกัดที่เกิดจากการใช้นโยบายทางบัญชี และคำนึงถึงต้นทุนของเงินทุนในส่วนของเจ้าของที่เรียกว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นที่มาของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ บริษัทที่ปรึกษา Stern Stewart (1994) จึงได้นำแนวคิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์มาต่อยอดและพัฒนาเป็นตัวชี้วัดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ หรือ EVA® และกล่าวว่า EVA® เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่มีความสามารถในการอธิบายการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ดีกว่าตัวชี้วัดผลการดำเนินงานแบบดั้งเดิม (Stewart, 1994) เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาประโยชน์ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับประโยชน์ของกำไรทางบัญชี

จากผลของงานวิจัยที่สนับสนุนประโยชน์ของข้อมูลทางบัญชี และผลของงานวิจัยที่สนับสนุนประโยชน์ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบประโยชน์ของข้อมูลกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับข้อมูลกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ โดยมีคำถามของงานวิจัย คือ กำไรทางเศรษฐศาสตร์มีประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนมากกว่ากำไรทางบัญชีหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถของกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Biddle et al. (1997) ศึกษาเนื้อหาสาระของข้อมูล (information content) มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ กำไรส่วนที่เหลือ กำไรสุทธิ และกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลที่ซื้อจากบริษัท Stern Stewart and Co. ในระหว่างปี ค.ศ. 1983-1994 ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (ordinary least-square regression) พบว่า ส่วนที่ 1 การทดสอบเนื้อหาสาระ กำไรสุทธิมีเนื้อหาสาระของข้อมูลมากที่สุดในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรต้นอื่น ๆ ที่ Adjusted r^2 เท่ากับ 12.8 %

Chen and Dodd (1998) ศึกษาประโยชน์ในการตัดสินใจของกำไรจากการดำเนินงาน กำไรส่วนที่เหลือ และ EVA® กลุ่มตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ในระหว่างปี ค.ศ. 1982-1992 ผ่านการวิเคราะห์แบบจำลองในการวัดมูลค่าที่พัฒนาโดย Easton and Harris (1991) พบว่า ส่วนที่ 1 กำไรจากการดำเนินงาน กำไรส่วนที่เหลือ และ EVA® มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ระหว่างตัวแปรต้นทั้งสาม พบว่า กำไรจากการดำเนินงานซึ่งเป็นกำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่า กำไรส่วนที่เหลือ และ EVA® ซึ่งเป็นกำไรตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ในส่วนที่ 2 การทดสอบความสามารถ

ส่วนเพิ่มในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (incremental value relevance) พบว่า กำไรส่วนที่เหลือมีความสามารถส่วนเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์นอกเหนือจากการใช้กำไรจากการดำเนินงานเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดตัวแปรต้น คือ การใช้ข้อมูลผลกำไรเพียงอย่างเดียวสามารถอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้เพียงเล็กน้อย ดังนั้นควรใช้ข้อมูลทางบัญชีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากผลกำไรเพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

Turvey et al. (2000) ศึกษาความเชื่อมโยงของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์มายังข้อมูลทางบัญชีอย่าง ROA, ROE และ ROS และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์และผลการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรม ประเทศแคนาดา ในระหว่างปี ค.ศ. 1994-1998 ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความเชื่อมโยงของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์มายังข้อมูลทางบัญชี กล่าวคือ บริษัทที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์สูงไม่ได้นำมาสู่กำไรทางบัญชีที่สูง และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถสะท้อนข้อมูลไปยังราคาของหลักทรัพย์ เนื่องจาก มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์มีข้อมูลพื้นฐานมาจากมูลค่าตามบัญชีและมูลค่าของสินทรัพย์ ในขณะที่ราคาของหลักทรัพย์จะสะท้อนมาจากกระแสเงินสดและอัตราการเติบโตที่คาดหวัง

Acheampong and Wetzstein (2001) ศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดผลการดำเนินงานระหว่างแนวคิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์ คือ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อเงินทุน หรือ Return on Capital (ROC) และกำไรทางบัญชี คือ ROA ด้วยวิธีการ Efficiency Scores กลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมอาหารในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ในระหว่างปี ค.ศ. 1989-1998 ด้วยแบบจำลอง “Random Effects” พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง ROC และ ROA ในการวัดผลการดำเนินงาน

De Wet (2005) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ และข้อมูลทางบัญชี (ได้แก่ EPS, DPS, CFO, ROA และ ROE) กลุ่มตัวอย่างในตลาดหลักทรัพย์ประเทศแอฟริกาใต้ ในระหว่างปี ค.ศ. 1995-2004 โดยศึกษาความสามารถในการสร้างมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นผ่านตัวแปรมูลค่าเพิ่มทางการตลาด หรือ Market Value Added (MVA) ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอย พบว่า กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (CFO) มีความสามารถในการอธิบายมูลค่าเพิ่มทางการตลาด ได้ดีกว่ามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ โดยมี r2 เท่ากับ 38% ในขณะที่มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์มี r2 เท่ากับ 8%

Shubita (2010) ศึกษาเนื้อหาสาระของข้อมูลมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์กำไรส่วนที่เหลือ และข้อมูลทางบัญชี ได้แก่ กำไรสุทธิ และ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างในตลาดหลักทรัพย์อัมมาน ประเทศจอร์แดน ในระหว่างปี ค.ศ. 2000-2008 ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอย พบว่า ข้อมูลทางบัญชีอย่างกำไรสุทธิ และกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์อย่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ และกำไรส่วนที่เหลือ

Ismail (2013) ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ และ กำไรทางบัญชี ได้แก่ EPS, DPS และ NOPAT กลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ Bursa Malaysia ในระหว่างปี ค.ศ. 1993-2002 ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอย พบว่า มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางบัญชี โดย

เปรียบเทียบค่า Adjusted r2 ของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ EPS, DPS และ NOPAT ซึ่งเท่ากับ 23.85%, 22.56%, 22.22% และ 21.18% ตามลำดับ

Ray (2014) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ และผลการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ (stock market performance) กลุ่มตัวอย่างในประเทศอินเดีย ในระหว่างปี ค.ศ. 2006-2012 ด้วยวิธีการวิเคราะห์ ordinary least-square regression พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ จากผลของการศึกษาได้ให้ข้อสรุปว่า มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถให้ข้อมูลที่สมบูรณ์เกี่ยวกับกระแสเงินสดซึ่งจะสามารถสะท้อนไปยังการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ได้

Tamamy (2014) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ระหว่างกำไรทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ EVA®, EVA® Spread และ EVA® momentum และกำไรทางบัญชี ได้แก่ ROE, ROA, EPS, NI และ NOPAT กลุ่มตัวอย่าง FTSE100 ในระหว่างปี ค.ศ. 2009-2012 ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยเชิงเส้น พบว่า ในภาพรวมกำไรทางเศรษฐศาสตร์มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางบัญชี เปรียบจากค่า r2 ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ และกำไรทางบัญชี ซึ่งเท่ากับ 9.71% และ 8.14% ตามลำดับ หลังจากที่มีการทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรแต่ละตัว พบว่า มีเพียงค่าสัมประสิทธิ์ของ ROA (กำไรทางบัญชี) และ EVA® momentum (กำไรทางเศรษฐศาสตร์) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการทำ Stepwise Regression พบว่า ROA มีค่าสัมประสิทธ์ที่สูงกว่า EVA® momentum จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า กำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

กำไรทางเศรษฐศาสตร์ และกำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

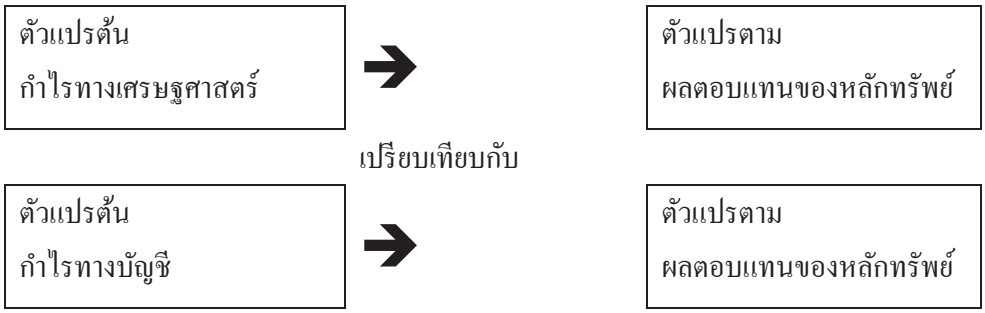

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ประโยชน์ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์และกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่รวมถึงรายงานทางการเงินของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร เนื่องจากความแตกต่างของโครงสร้างงบการเงิน ในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2557 จำนวน 248 บริษัท โดยมีเงื่อนไขในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เป็นบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 ธันวาคม ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา คือระหว่าง พ.ศ. 2552-2557

2. เป็นบริษัทที่มีข้อมูลตัวแปรที่ใช้สำหรับการศึกษาครบถ้วน และสามารถเก็บข้อมูลย้อนหลังได้ในฐานข้อมูล SETSMART

3. ไม่เป็นบริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน หรือบริษัทที่ฟื้นฟูกิจการตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวแปรต้น

1. กำไรทางเศรษฐศาสตร์ มี 3 ตัวแปร ดังนี้

1.1 มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ หรือ EVA จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 พบว่า มีการคำนวณมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ หรือ Economic Value Added (EVA®) ดังนี้

EVA = NOPAT – (IC x WACC)

NOPAT	คือ	กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี x (1-อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ
IC	คือ	เงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบแสดงฐานะการเงิน และมีสูตรดังนี้ สินทรัพย์รวม – หนี้สินหมุนเวียน
WACC	คือ	อัตราต้นทุนของเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$[W_d \times [R_d \times (1-T)]] + [W_e \times R_e]$$

W_d	คือ	สัดส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
$R_d \times (1-T)$	คือ	ต้นทุนของหนี้สินหลังภาษี
W_e	คือ	สัดส่วนของส่วนของผู้ถือหุ้นรวมต่อสินทรัพย์รวม
R_e	คือ	ต้นทุนของส่วนของเจ้าของ

จากสูตรในการคำนวณ WACC ต้นทุนของหนี้สิน (R_d) สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย}}{\text{หนี้สินรวม}}$$

จากสูตรในการคำนวณ WACC ต้นทุนของส่วนของเจ้าของ (R_e) สามารถคำนวณได้โดยใช้แบบจำลอง CAPM ดังนี้

$$R_e = R_f + \beta (R_f - R_m)$$

R_f คือ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่มีความเสี่ยง
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลรายปีของอัตราผลตอบแทนตั๋วเงินคลังและพันธบัตรรัฐบาลประเทศไทยอายุ 20 ปี

β คือ มาจากการหา Slope โดยใช้ราคาของหลักทรัพย์รายวันตั้งแต่สิ้นเดือนที่ 3 ของปีที่ t จนถึง สิ้นเดือนที่ 3 ของปีที่ t+1

R_m คือ อัตราผลตอบแทนของตลาด
สามารถเก็บรวบรวมได้จากดัชนีของตลาดหลักทรัพย์และสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\frac{Index_{t+1} - Index_t}{Index_t}$$

$Index_t$ คือ ดัชนีของตลาดหลักทรัพย์ในปีปัจจุบัน โดยใช้ดัชนีสิ้นเดือนที่ 3 ของปี t

$Index_{t+1}$ คือ ดัชนีของตลาดหลักทรัพย์ล่วงหน้า 1 ปี โดยใช้ดัชนีสิ้นเดือนที่ 3 ของปี t+1

1.2 อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน หรือ Return on Invested Capital (ROIC)

$$ROIC = \frac{NOPAT}{Invested\ Capital}$$

NOPAT คือ กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี x (1-อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล)
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

IC คือ เงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบแสดงฐานะการเงิน และมีสูตรดังนี้
สินทรัพย์รวม – หนี้สินหมุนเวียน

1.3 EVA® spread จากการงานวิจัยของ Tamamy (2014) ได้มีการนำตัวแปรดังกล่าวเข้ามาใช้ในการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{EVA}^{®}\text{ spread} = \frac{\text{EVA}_t}{\text{Invested Capital}_t}$$

EVA_t คือ มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ในปีปัจจุบัน
สามารถคำนวณได้ตามสูตรที่กล่าวใน ข้อ 1

IC คือ เงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบแสดงฐานะการเงิน และมีสูตรดังนี้
สินทรัพย์รวม – หนี้สินหมุนเวียน

2. ข้อมูลผลกำไรทางบัญชี มี 7 ตัวแปร ดังนี้

2.1 กำไรจากการดำเนินงานสุทธิหลังภาษี หรือ Net Operating Profits after Tax (NOPAT)

NOPAT คือ กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี x (1-อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล)
สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

2.2 กำไรสุทธิ หรือ Net Income (NI) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

2.3 กำไรต่อหุ้น หรือ Earnings per Share (EPS) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ และงบแสดงฐานะการเงิน สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้น (EPS)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นที่ชำระแล้ว}}$$

2.4 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม หรือ Return on Asset (ROA) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ และงบแสดงฐานะการเงิน สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.5 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น หรือ Return on Equity (ROE) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ และงบแสดงฐานะการเงิน สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

2.6 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย หรือ Return on Sales (ROS) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (ROS)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขาย}}$$

2.7 กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน หรือ Cash Flow from Operation (CFO) สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากงบกระแสเงินสดในส่วนของกิจกรรมดำเนินงาน

ตัวแปรตาม

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ดังนั้นผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผลตอบแทนเกินปกติสะสมของหลักทรัพย์ หรือcumulative abnormal returns (CAR) ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล และคำนวณได้ดังนี้

$$CAR_t = \sum_{i=1}^{12} (\text{Actual Return}_t - \text{Expected Return}_t)$$

CAR_t คือ ผลตอบแทนเกินปกติสะสมของหลักทรัพย์สำหรับปีที่ t

Actual Return_t คือ ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นจริงสำหรับปีที่ t คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{Price}_{t+1} - \text{Price}_t}{\text{Price}_t}$$

Price_t คือ ราคาตลาดของหลักทรัพย์สำหรับปีที่ t โดยใช้ราคา ณ วันที่ 1 เมษายน

Price_{t+1} คือ ราคาตลาดของหลักทรัพย์สำหรับปีที่ t+1โดยใช้ราคา ณ วันที่ 31 มีนาคม

Expected Return_t คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ สามารถคำนวณได้โดยใช้ Market Model ซึ่งมีสูตร ดังนี้

$$\alpha + \beta (R_m) + \varepsilon$$

ซึ่ง ข้อมูล β และ R_m ได้กล่าวถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและการคำนวณไว้ในหัวข้อการคำนวณ WACC แล้ว

การวิเคราะห์ความสามารถของกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

การทดสอบความสามารถของกำไรทางเศรษฐศาสตร์เปรียบเทียบกับกำไรทางบัญชีในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ จะใช้วิธีการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (least-square regression) โดยแยกวิเคราะห์ระหว่างสมการที่ใช้เพียงกำไรทางเศรษฐศาสตร์ และสมการที่ใช้เพียงกำไรทางบัญชี

สมการที่ใช้สำหรับทดสอบตัวแปรกำไรทางเศรษฐศาสตร์

$$CAR = \alpha + \beta_1 (EVA) + \beta_2 (ROIC) + \beta_3 (EVA\ spread) + \varepsilon$$

สมการที่ใช้สำหรับทดสอบตัวแปรกำไรทางบัญชี

$$CAR = \alpha + \beta_1 (NOPAT) + \beta_2 (NI) + \beta_3 (EPS) + \beta_4 (ROA) + \beta_5 (ROE) + \beta_6 (ROS) + \beta_7 (CFO) + \varepsilon$$

β คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่อยู่หน้าตัวแปรต้นที่ใช้ทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ การพิจารณาค่า β ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (significant) แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ในการทดสอบสมมติฐานจะพิจารณาค่า Adjusted r^2 ระหว่างสมการที่ใช้สำหรับทดสอบตัวแปรกำไรทางเศรษฐศาสตร์ และสมการที่ใช้สำหรับทดสอบตัวแปรกำไรทางบัญชี ค่า Adjusted r^2 สูงกว่าจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ดีกว่า

ผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ย้อนหลัง 6 ปี ใช้ข้อมูลในระหว่างปี พ.ศ. 2552-2557 จำนวน 248 บริษัท 11 ตัวแปร โดยแบ่งเป็นข้อมูลกำไรทางเศรษฐศาสตร์ 3 ตัวแปร ข้อมูลผลกำไรทางบัญชี 7 ตัวแปร และข้อมูลอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ 1 ตัวแปร รวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 16,368 ข้อมูล โดยใช้ฐานข้อมูล SETSMART และรายงานทางสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย การศึกษาในครั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางการเงินของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร เนื่องจากความแตกต่างของโครงสร้างงบการเงิน

ในการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะใช้วิธีการทางสถิติโดยใช้สมการ least-square regression และต้องคำนึงถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นซึ่งได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ปัญหาอัตสหสัมพันธ์ สำหรับการพิจารณาว่ามีปัญหา autocorrelation สามารถทำได้โดยการทดสอบ Durbin-Watson โดยค่าที่เข้าใกล้ 2 แสดงถึงไม่มีปัญหาautocorrelation และสำหรับการพิจารณาว่ามีปัญหา multicollinearity จะใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) โดยค่าสัมบูรณ์ของสหสัมพันธ์ที่เกิน 90% แสดงถึงปัญหา multicollinearity สามารถแก้ปัญหาได้โดยเลือกตัวแปรที่มีค่าสัมบูรณ์ของสหสัมพันธ์ที่เกิน 90% เพียง 1 ตัวแปร และดำเนินการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์โดยใช้สมการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุดในขั้นตอนถัดไป

ตาราง 1

ผลการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของกำไรทางเศรษฐศาสตร์

$CAR = \alpha + \beta_1 (EVA) + \beta_2 (ROIC) + \beta_3 (EVA\ spread) + \varepsilon$

ตัวแปรต้น	Coefficient	Std. Error	t-Statistic
มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (EVA)	-1.61E-07***	3.63E-08	-4.4356
อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน (ROIC)	-2.01E-09***	5.01E-11	-4.0081
Adjusted R-squared	5.5944 %		
Durbin-Watson stat	2.3201		

หมายเหตุ *** คือ ความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน (ROIC) และ EVA spread เท่ากับ 98.15% จึงได้คัดเลือกตัวแปรเพียงหนึ่งตัว คือ อัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนที่ใช้ไปสำหรับการดำเนินงาน (ROIC) จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์สามารถอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีอิทธิพลในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ 5.59 % และเมื่อพิจารณาค่า Durbin-Watson พบว่า ไม่มีปัญหา autocorrelation

ตาราง 2

ผลการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของกำไรทางทางบัญชี

$CAR = \alpha + \beta_1 (NOPAT) + \beta_2 (NI) + \beta_3 (EPS) + \beta_4 (ROA) + \beta_5 (ROE) + \beta_6 (ROS) + \beta_7 (CFO) + \varepsilon$

ตัวแปรต้น	Coefficient	Std. Error	t-Statistic
– **กำไรสุทธิ (NI)**	-1.79E-07***	4.93E-08	-3.6192
– **กำไรต่อหุ้น (EPS)**	0.5239***	0.5040	4.6661
– **อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)**	16.0871***	3.0209	5.3252
– **อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)**	0.2674	0.1975	1.3539
– **อัตราส่วนผลตอบแทนต่อยอดขาย (ROS)**	0.5160***	0.1650	3.1275
– **กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน (CFO)**	-9.84E-08***	2.79E-08	-3.5258
Adjusted R-squared	10.7120 %		
Durbin-Watson stat	2.3214		

หมายเหตุ *** คือ ความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรสุทธิ (NI) และ กำไรจากการดำเนินงานสุทธิหลังภาษี เท่ากับ 94.96% จึงได้คัดเลือกตัวแปรเพียงหนึ่งตัว คือ กำไรสุทธิ (NI) จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่ากำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 ทั้งสิ้น 5 ตัวแปร และไม่พบว่าอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกำไรทางบัญชีมีอิทธิพลในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ 10.71% และเมื่อพิจารณาค่า พบว่าไม่มีปัญหา autocorrelation และเมื่อพิจารณาที่ค่า coefficient ของอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ซึ่งเท่ากับ 16.0871 ค่า coefficient ที่มากเมื่อเปรียบเทียบกับค่า coefficient ของตัวแปรอื่นนั้นแสดงถึงขนาดของผลกระทบที่ส่งไปยังผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ

ในการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์เปรียบเทียบกันระหว่างกำไรทางเศรษฐศาสตร์และกำไรทางบัญชี จะพิจารณาจากค่า Adjusted R-squared ของสมการทั้งสอง คือ

$CAR = \alpha + \beta_1 (EVA) + \beta_2 (ROIC) + \beta_3 (EVA\ spread) + \varepsilon$

และ $CAR = \alpha + \beta_1 (NOPAT) + \beta_2 (NI) + \beta_3 (EPS) + \beta_4 (ROA) + \beta_5 (ROE) + \beta_6 (ROS) + \beta_7 (CFO) + \varepsilon$

ผลของการทดสอบพบว่า ในสมการที่ใช้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ในการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ Adjusted R-squared เท่ากับ 5.5944 % และ ในสมการที่ใช้ผลกำไรทางบัญชีในการทดสอบความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ Adjusted R-squared เท่ากับ 10.7120 % แสดงให้เห็นว่า กำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์

การอภิปรายผล

ผลของการศึกษาสามารถตอบคำถามของงานวิจัยได้ว่า กำไรทางบัญชีมีความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ได้ดีกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chen and Dodd (1998), De Wet (2005), Shubita (2010) และ Tamamy (2014) นั่นหมายความว่า ในการตัดสินใจลงทุน นักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลผลกำไรทางบัญชีในการตัดสินใจลงทุนและช่วยลดความคาดเคลื่อนในการคาดการณ์ผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ได้ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ผลกำไรทางเศรษฐศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการทดสอบ พบว่า ข้อมูลกำไรทางบัญชีมีอิทธิพลต่อการอธิบายการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์เพียง 10.71 % แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในราคาของหลักทรัพย์ยังมาจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่นอกจากจากการศึกษาในครั้งนี้อีก 89.29% ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในครั้งถัดไปสำหรับการศึกษาความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ควรมีการนำข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ ข้อมูลทางบัญชีที่ไม่ใช่ผลกำไร ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานการวิเคราะห์ของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ มาใช้ในการศึกษา เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลตอบแทนของหลักทรัพย์

อย่างไรก็ตาม ในการลงทุนในหลักทรัพย์ มีเครื่องมือและเทคนิคอีกมากมายที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน เช่น การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยทางเทคนิค เป็นต้น

ดังนั้น นักลงทุนจึงควรพิจารณาใช้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ผลตอบแทนที่คาดหวังของหลักทรัพย์ ร่วมด้วยกันกับข้อมูลผลกำไรในการตัดสินใจลงทุน

ภาคผนวก

Covariance Correlation	CAR	CFO	EPS	EVAS	EVA	NI	NOPAT	ROA	ROE	ROIC	ROS
CAR	184263.8 1.000000										
CFO	16058.21 0.087148	184264.0 1.000000									
EPS	21613.64 0.117298	75305.17 0.408684	184261.5 1.000000								
EVAS	23932.74 0.129883	54598.74 0.296307	108900.0 0.591004	184264.0 1.000000							
EVA	17181.01 0.093241	96656.33 0.524554	119857.8 0.650472	130033.0 0.705689	184264.0 1.000000						
NI	21767.58 0.118133	103317.7 0.560705	132713.5 0.720241	116864.3 0.634222	171346.6 0.929897	184264.0 1.000000					
NOPAT	20079.18 0.108970	107915.0 0.585654	118882.0 0.645176	113284.3 0.614794	171630.8 0.931440	174985.8 0.949647	184264.0 1.000000				
ROA	30021.91 0.162929	71527.87 0.388181	142013.2 0.770710	148643.9 0.806690	128740.0 0.698671	136808.9 0.742461	120044.7 0.651482	184264.0 1.000000			
ROE	32300.47 0.175295	69388.31 0.376570	122771.8 0.666287	162150.0 0.879987	133131.0 0.722501	137016.8 0.743589	122684.7 0.665809	159376.3 0.864934	184264.0 1.000000		
ROIC	31864.13 0.172927	57404.20 0.311532	113874.6 0.618001	180861.4 0.981534	126609.4 0.687109	116876.0 0.634285	113356.4 0.615185	152835.8 0.829439	164106.7 0.890607	184264.0 1.000000	
ROS	26536.43 0.144013	57995.78 0.314743	126097.6 0.684336	108853.4 0.590747	116922.9 0.634540	132408.3 0.718579	116350.0 0.631431	153154.8 0.831170	128875.8 0.699409	111305.6 0.604055	184264.0 1.000000

Reference

Acheampong, Y. J., & Wetzstein, M. E. (2001). A comparative analysis of value-added and Traditional measures of performance: An efficiency score approach. *Available at SSRN 259200*, *(1*(4), 159-178.

Ball, R., & Brown, P. (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers. *Journal of Accounting Research*, *21*(5), 159-178.

Biddle, G. C., Bowen, R. M., & Wallace, J. S. (1997). Does EVA® beat earnings? Evidence on associations with stock returns and firm values. *Journal of Accounting and Economics*, *24*(3), 301-336.

Chen, S., & Dodd, J. L. (1998). Usefulness of operating income, residual income, and EVA: A value-relevance perspective. In *Working Paper presented at MBAA Conference*.

de Wet, J. H. (2005). EVA versus traditional accounting measures of performance as drivers of shareholder value-A comparative analysis. *Meditari Accountancy Research*, *13*(2), 1-16.

Goslin, J., Chai, D., & Gunasekarage, A. (2012). The usefulness of financial statement information in predicting stock returns: New Zealand evidence. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, *6*(2), 51-70.

Ismail, I. (2013). Economic value added (EVA) versus traditional tools in predicting corporate performance in Malaysia. *African Journal of Business Management*, *7*(18), 1757-1764.

Lev, B., & Thiagarajan, S. R. (1993). Fundamental information analysis. *Journal of Accounting research*, *31*(2), 190-215.

Ou, J. A. (1990). The information content of non earnings accounting numbers as earnings predictors. *Journal of Accounting Research*, *8*(6), 144-163.

Ou, J. A., & Penman, S. H. (1989). Financial statement analysis and the prediction of stock returns. *Journal of Accounting and Economics*, *11*(4), 295-329.

Ray, K. K. (2014). EVA as a financial metric: The relationship between EVA and stock market performance. *European Journal of Business and Management*, *6*(11), 105-114.

Seng, D., & Hancock, J. R. (2012). Fundamental analysis and the prediction of earnings. *International Journal of Business and Management*, *7*(3), 32.

Shubita, M. F. (2010). The Relationship between EVA and stock returns. *International Research Journal of Finance and Economics*, *59*(7), 35-41.

Stewart, G. B. (1994). EVA: Fact and fantasy. *Journal of Applied Corporate Finance*, *7*(2), 71-84.

Tamamy, E., & Awad, M. (2014). Investigating the explanatory power of economic profits (Eva®) versus Accounting profits on stock returns as a measure of shareholders wealth creation. An empirical study of the FTSE 100.

Turvey, C. G., Lake, L., Van Duren, E., & Sparling, D. (2000). The relationship between economic value added and the stock market performance of agribusiness firms. *Agribusiness*, *16*(4), 399-416.

นโยบายการจ่ายเงินปันผล ความต้องการของนักลงทุนวัฏจักรธุรกิจ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Importance of Dividends in Declining Markets: The Case of Thailand

Adriano Prates do Amaral and Mohsen Hatami

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องของกับการจ่ายเงินปันผลในตลาดไทย จากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่านักลงทุนได้ให้ความสนใจนโยบายการจ่ายเงินขององค์กร และองค์กรที่มีการจ่ายเงินปันผลมีผลการดำเนินงานยอดเยี่ยมทั้งในช่วงเศรษฐกิจซบเซาและเฟื่องฟู นั่นหมายความว่าผู้ถือหุ้นชาวไทยต้องการหุ้นที่จ่ายเงินปันผลได้แม้ในช่วงเศรษฐกิจไม่ดี ความต้องการของนักลงทุนมิได้เป็นตัวผลักดันให้เกิดขึ้นแต่เกิดจากโอกาสที่จะได้รับเงินปันผลในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ผลการวิจัยได้ยืนยันว่านโยบายการจ่ายเงินปันผลได้มีส่วนเกี่ยวข้องผลักดันให้องค์กรต้องจ่ายเงินปันผล และนับได้ว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งของการศึกษาการจ่ายเงินปันผลต่อไป

คำสำคัญ: นโยบายการจ่ายเงินปันผล, นักลงทุน, วัฏจักรธุรกิจ, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

We present empirical evidence on the relevance of dividends in the Thai market. The study outcome reveals that investors are not indifferent regarding firms payout policy, and dividend-paying firms have a superior performance during both declining and advancing markets, but with a clear advantage for the first type. That is, Thai shareholders prefer dividend-paying stocks more in periods where the economy is not performing well. The results are not driven by investors' preference for large and profitable firms, which in average pay larger dividends, but rather by the prospect of receiving dividends during economic downturns. The findings confirm that dividend payout policy is not irrelevant in the Thai context and provide important insights on the motivations firms have to pay dividends, further advancing the understanding of the dividend payout "puzzle".

Keywords: dividend policy, investors' preferences, business cycle, Thai financial market

Introduction

The objective of this study is to replicate, in a Thai market context, the paper *Do Dividends Matter More in Declining Markets?,* by Kathleen Fuller & Michael Goldstein, originally published in the Journal of Corporate Finance, 2011.

Fuller and Goldstein (2011) draw attention to the gap of studies focusing on when dividends are more relevant for investors. Specifically, they attempt to answer whether "*dividend-paying firms outperform non-dividend-paying firms by more when the market declines than when the market is increasing*".

According to the authors, the answer is yes, dividends do matter more in declining markets. Furthermore, their results are significant for a series of robustness tests for risk, book to market, time period, and the magnitude of the market variations. In general, their findings confirm the expectation that investors prefer dividend-paying stocks over non-dividend-paying stocks according to the market fluctuations.

Fuller and Goldstein (2011) build on De Angelo and De Angelo (2006, 2007). They argue that, opposite to Miller and Modigliani (1961) conclusions that dividends are essentially irrelevant, payout policy affects stockholder wealth. They show that is that for dividends to be considered irrelevant, they must be consistently irrelevant under all possible situations, something that is frequently undermined by empirical studies. De Angelo and De Angelo (2007) further add that since Miller and Modigliani (1961) restrict payouts to an optimal level, their irrelevance model does not take into consideration managerial behavior and how it affects a firm's payout policy.

The assumption that investors prefer dividend paying stocks during declining markets is further backed by the cash flow and signaling theories of dividends. The free cash flow approach developed by Easterbrook (1984) and Jensen (1986) says that dividends are used by firms in order to align managers, stockholders and bondholders' objectives, particularly by forcing the companies to submit themselves to market scrutiny, in this way reducing agency costs.

Furthermore, the payment of dividends reduces free cash flow available for managers to invest in suboptimal projects. According to Fuller and Goldstein (2011), when the economy suffers a downturn there is more pressure for the reduction of waste in non-value adding projects plus there is a even higher need for the minimization of agency problems, and companies that pay dividends are perceived as less risky and wealthier than companies that do not pay.

This hypothesis is in some ways similar to the signaling approach proposed by Bhattacharya (1979), John and Williams (1985), and Miller and Rock (1985). These authors view dividends as a form encountered by managers, which have privileged information about the company financial situation, to signal investors about the financial health of firms.

The basic argument is that companies that pay dividends signal they are able to continue paying in the future. That is, they are not under financial distress. Because financial distress will

affect companies more intensely during periods of economic downturns, the payment of dividends is seem as a positive signal during declining markets, revealing firms that pay it are capable to survive the unfavorable period and, possibly, prosper after the economy recovers.

However, even if it is possible to prove that inventors prefers dividend paying stocks during declining markets, it still possible that this preference just indicates a general inclination for investing in stocks of larger firms, perceived as being of higher "quality", and these firms are generally the ones that pay dividends. For instance, Allen et al. (2000) argue that the companies that pay dividends are exactly the ones that have sounder financial condition. That is, better firms pay dividends.

According to them, there is a clientele that would prefer to purchase stocks of better companies, in the expectation that those companies will continue to operate in the future, no matter if they pay or not dividends. Thus, it is necessary to control for this quality aspect in the empirical analysis in order to separate what is preference for dividend paying companies and what is purely a preference for higher quality firms.

Because this study intends to replicate Fuller and Goldstein (2011) using Thai market data, the Thai stock market conditions are relevant to the analysis and may affect the final result. According to Napompech (2010), in the period between 1997 and 2008 the percentage of companies in Thailand that pay dividends rose from approximately 25% to 74%.

That is a remarkable difference to the information found for United States, where approximately 50% of firms pay dividend (Fuller and Goldstein, 2011). Consistent with Allen et al (2000), Thai companies paying dividends revealed to be of higher quality and larger size. Due to this disequilibrium between paying and non dividend-paying firms, a control for firm quality becomes even more important in the Thai market scenario.

Data and Methodology

The research will use data from the SETSMART database of the Stock Exchange of Thailand (SET). This source was found to be appropriate due to the availability of monthly data, essential to the completion of the study. The period under examination starts in January 2008 and ends in December 2012, including 60 months in total. For each individual company was gathered monthly or quarterly information on dividends payout, stock price, stock return, market capitalization, and share volume, book value of equity, ROE, ROA and beta.

Dividend payout where included on a monthly basis. A firm was considered to be dividend-paying if dividend payout was recorded for a given month. Firms that did not have a record of dividend payout in a given month were considered as non-dividend paying for that month. Only firms that presented complete information covering all the period under examination were included in the research. In total, 421 firms fulfilled data requirements to participate in the study.

In order to determine if the market is advancing or declining, we used the SET index

returns for the 60-month period. In this regard, we consider an *advancing market* when SET index return is positive in a given month. When the SET index return is negative, the market is considered to be a *declining market* for that specific month. Information about the 3-month Thai Treasury Bond was collected from the Thai Bond Market Association (Thai BMA) website.

The summary statistics in Table 1 show the general profile of dividend paying and non dividend-paying firms in Thailand during the period under study. From the total 60 months in the study, 32 where of *advancing market* (positive return of SET index) and 28 of *declining market* (negative return of SET index). Out of a total of 30, 215 firm-months in the period, 21,574 (71.4%) where dividend paying and 8641 (28.6%) non-dividend paying.

Table 1 Summary Statistics

	Non-Dividend Paying	Dividend Paying
All Markets (60 months)		
Monthly Volume	90,667,804	332,841,579
Price	7.94	42.63
Market Cap.	4,258,800,273	21,330,416,740
Dividend Yield	-	7.57
Number of Obs.	**8,641**	**21,574**
Advancing Markets (32 months)		
Monthly Volume	104,342,250	367,602,841
Price	8.96	45.06
Market Cap.	4,363,727,049	22,959,456,905
Dividend Yield	-	7.82
Number of Obs.	**5,109**	**12,437**
Declining Markets (28 months)		
Monthly Volume	71,770,399	282,552,699
Price	6.75	38.45
Market Cap.	2,666,672,795	19,079,164,252
Dividend Yield	-	7.06
Number of Obs.	**3,532**	**9,137**

Market capitalization of dividend paying firms was about five times larger than non-dividend paying firms when considering all markets together. The situation is similar when only *advancing markets* are taken into consideration. However, the analysis of *declining markets* show that market capitalization of dividend paying stocks is about seven times higher than non-dividend paying stocks in that case.

According to the type of market, monthly volume is 3.3 to 3.8 times larger for dividend paying compared to non-dividend paying firms. Additionally, the price of shares is also higher for dividend paying firms, about five times in each market condition. Besides market capitalization, there are not significant changes between *advancing* and *declining market* situations. In general, the results confirm the expectation that dividend paying firms are larger than non-dividend paying firms (Allen et al, 2000 and De Angelo and De Angelo, 2006).

In order to carry out the empirical analysis and determine if dividend-paying stocks outperform non-dividend-paying stocks in *declining markets*, the study will apply panel data regressions each month for every firm.

The study controls for firm and month fixed-effects. As in Harris et al. (2001) and Cuny et al. (2009), this approach controls for the specific firm and period effects of omitted cross-firm and cross-month variations, such as variations in risk, discount rates, management quality, corporate governance and agency costs.

A fixed-effects approach also takes into consideration within-firm and within-month variations, with the coefficient estimates of the explanatory variables measuring a time-series relationship in place of a pure cross-sectional approach. For every table, *p*-values are reported by *,**,*** , denoting statistical significance at the 0.10, 0.05, and 0.01 levels, respectively.

The regression model will assume the form: (1)

$$r_{it} - r_{ft} = \alpha_{it} + \gamma_{it}\beta_t + \mu_{it}Ln(Mktcap)_t + \eta_{it}Ln(BVEquity)_t + \varphi_{it}Profitability_t + \delta_{it}DIV_t + \varepsilon_{it}$$

Where r_{it} - r_{ft} is the return on a stock in month *t* minus the three-month T-bill return for the same month *t*. The control variables are: β is the firm's beta measured for month *t*, *Ln*(Mktcap) is the natural log of the firm's market capitalization for month *t*, *Ln*(BVEquity) is the natural log of the firm's book value of equity for month *t*. The main coefficient of interest is DIV, an indicator variable that equals one if the firm is a classified as a dividend-paying firm in month *t* and zero if the firms is classified as a non-dividend-paying firm in month *t*.

Empirical results

Overall results

Table 2 below presents the overall results for the evidence that investors prefer dividend-paying stocks to non-dividend-paying stocks during *declining markets*. The outcome show that that dividend-paying outperform non-dividend-paying firms by 0.26% per month during the period of study, for all markets together. The result is significant at the 5% level.

Table 2 also shows that results will vary when we consider the differences between *advancing* and *declining markets*. During *advancing market* periods (positive SET index return), dividend-paying firms have a worse performance than non-dividend-paying firms of about 0.85%. On the other hand, dividend-paying firms have a better performance than non-dividend-paying stocks by 2.07% during periods of *declining markets*

(negative SET index return). Both movements are significant at the 5% level.

Table 2 Average return for both advancing and declining markets

	All firm-months	Non-dividend paying (%)	Dividend paying (%)	Difference (%)
All Markets	2.10	1.92	2.18	-0.26 **
Advancing Markets	5.63	6.24	5.39	0.85 **
Declining Markets	-2.84	-4.33	-2.26	-2.07 **
Difference on differences				2.92 ***

*** Indicates t-test is significant at the 1% level
** Indicates t-test is significant at the 5% level
* Indicates t-test is significant at the 10% level

Applying a difference-on-differences approach to the results, it is possible to infer that during the period from January 2008 to December 2012 dividend-paying stocks had a performance that is 2.92% higher in *declining markets* than in *advancing markets*, when compared to non-dividend-paying firms. This difference is significant at the 1% level.

Regressions results

Table 3 presents the overall results similarly to Table 2, this time using the regression model presented in section 2. One important difference is that while returns on Table 2 are the total return on stocks, returns on Table 3 are equal to r_{it} - r_{ft}, that is, the return on stocks minus the three-month Treasury-bill return. Because of this, returns on *advancing markets* are expected to present negative values, since investors value more dividend paying stocks during *declining markets* periods (Fuller and Goldstein, 2011).

Table 3 Regression, overal results

	Intercept	Beta	Ln(MkCap)	Ln(BVEquity)	DIV
Declining Markets	-0.1104**	-0.0552***	0.0114***	-0.0119**	0.0266***
Advancing Markets	-0.1736***	0.0287***	0.0216***	-0.0201***	-0.0158**

*** Indicates t-test is significant at the 1% level
** Indicates t-test is significant at the 5% level
* Indicates t-test is significant at the 10% level

Table 3 reveals that the coefficient for DIV is greater in declining market months, 0.0266, than

in *advancing market* months, −0.0158. The results confirm those of Table 2, that during *declining markets* periods, dividend-paying stocks outperform non-dividend-paying stocks. That is, in general investors value dividend-paying firms more during *declining markets*. To further investigate this phenomenon, it is also possible to study whether the effects become stronger when the decline increases.

Table 4 presents the effect of the magnitude of markets movements on the dividend versus non-dividend paying relation. In order to measure such movements, large movements of SET index are defined as those greater than 5%, and small movements of SET index as being between 0% and 5%. It is expected that the coefficient for *DIV* will monotonically increases as the SET Index return decreases.

Table 4 Magnitude of the market movement

	Intercept	Beta	Ln(MkCap)	Ln(BVEquity)	DIV
Declining Markets					
Small Negative Movements	-0.0968***	-0.0188***	0.0096**	-0.0171	0.0253**
Large Negative Movements	-0.1211**	-0.1334***	0.0134***	-0.0085	0.0172**
Advancing Markets					
Large Positive Movements	-0.1974***	0.0522***	0.0204***	-0.0137**	-0.0121
Small Positive Movements	-0.1442***	0.0173***	0.0244***	-0.0233***	-0.0059

*** Indicates t-test is significant at the 1% level.
** Indicates t-test is significant at the 5% level
* Indicates t-test is significant at the 10% level

The outcomes run according to expectation for the first three results. However, DIV in *declining markets, large negative movements,* is smaller than for *declining markets, small negative movements*, a result that is opposite to that found in Fuller and Goldstein (2011). Furthermore, *DIV* results are non-significant for *advancing markets* outcomes. Although in general terms the results confirm that dividend-paying stocks are preferred during *declining markets*, the lack of significance in the first two steps and the reverted result make the interpretation difficult for Table 4.

Even thought the regressions for Tables 2, 3 and 4 already control for the firm beta, size and the book value of equity, it still possible, as highlighted by Allen et al. (2000), that the results are only a reflection of the preference of investor for stocks from better companies, which are the ones that pay dividends. That is, there is a quality effect that is not controlled by the model. In order to test whether quality has a significant impact on the results; the data is divided in two parts, as seen in Table 5, below. Return-on-Assets (*ROA*) is selected as a proxy of firms quality, and a low *ROA* would indicate lower "quality" firms, while a high *ROA* would signal a firm of higher "quality".

Thus, if the previous results are only measuring the fact that better companies pay dividends and worse companies do not, it is expected that, once the data is divided in high and

low *ROA*, the results previously encountered will not hold.

Table 5 Quality differences

	Intercept	Beta	Ln(MkCap)	Ln(BVEquity)	DIV
Low ROA					
Declining Markets	-0.0936	-0.0387**	0.0152***	-0.0173***	0.0229**
Advancing Markets	-0.2332**	0.0511***	0.0256**	-0.0209**	0.0036**
High ROA					
Declining Markets	-0.1021	-0.0632**	0.0143***	-0.0037*	0.0349***
Advancing Markets	-0.0897**	0.0152***	0.0101**	-0.0055	-0.0204**

*** Indicates t-test is significant at the 1% level.
** Indicates t-test is significant at the 5% level
* Indicates t-test is significant at the 10% level

As shown in Table 5, dividend-paying stocks do have a better performance than non-dividend-paying' firms in declining markets for both *low ROA* and *high ROA*, the proxy for firm quality. The *DIV* coefficient for *Low ROA, advancing markets* results confirm previous results that investors prefer dividend-paying companies during economic downturn. That is, results are generally robust to the company's quality.

To further test how the firm's quality dimension may impact the results, an additional variable was included in the model in order to control for quality. The modified model has the following form:

$$r_it - r_(ft) = \alpha_it + \gamma_it\ \beta_t + \mu_it\ \ 〖Ln(Mktcap)〗_t + \eta_it\ \ 〖Ln(BVEquity)〗_t + \varphi_it\ \ 〖Profitability〗_t + \delta_it\ \ 〖DIV〗_t + \varepsilon_it \quad (2)$$

Where *Profitability* is a proxy for firm quality or profitability for month *t*. The two proxies utilized were Return on Assets (*ROA*) and Return on Equity (*ROE*).

Table 6 Quality differences: additional variable to control for profitability

	Intercept	Beta	Ln(MkCap)	Ln(BVEquity)	Profitability	DIV
ROA						
Declining Markets	-0.0912	-0.0392**	0.0172***	-0.0157***	0.0072**	0.0198**
Advancing Markets	-0.2521**	0.0503***	0.0223**	-0.0198**	0.0044**	0.0028**
ROE						
Declining Markets	-0.0936	-0.0572**	0.0155***	-0.0031*	0.0056**	0.0314**
Advancing Markets	-0.1024**	0.0164***	0.0097**	-0.0062	0.0036*	-0.0187**

*** Indicates t-test is significant at the 1% level.
** Indicates t-test is significant at the 5% level
* Indicates t-test is significant at the 10% level

As seen in Table 6, even thought *ROA* or *ROE* are included into the model, results continue to hold. For both cases, dividend-paying stocks outperform non-dividend-paying stocks in *declining markets*. The results for the *DIV* coefficient are significant at the 5% level. Table 6 indicates that the results do not seem to be driven simply by better firms being more able to pay dividends than non-dividend firms. Clearly, investors have a preference of dividend-paying firms during *declining markets* months.

Conclusion

The analysis of the Thai market confirms Fuller and Goldstein (2011) hypothesis and findings that companies' dividend policies are not irrelevant. More specifically, there is evidence that Thai investors prefer stocks of firms that pay dividends, particularly during periods of market downturn. That is, shareholders in Thailand are not indifferent to dividend policy

Overall, dividend-paying firms in Thailand have a superior performance than non-dividend-paying firms during *market decline* months. The results are robust when there is a control for firm's quality, meaning that the results are not merely driven by investors' attraction to more profitable and larger firms (which usually pay dividends), but rather by the possibility of receiving those dividends during periods of economic uncertainty.

However, in sharp contrast with Fuller and Goldstein (2011) outcomes, some results did present low statistical significance, or had no significance at all, particularly when the sample had to be subdivided in smaller sub-samples. Thus, it is possible that the sample period used for the study – five years – was not of adequate size. Another drawback related to the short sample-period is that the results found may be specific to that period of time, 2008 to 2012, which was strongly affected by the financial crisis of 2007-2008, and cannot be generalized to other periods of time. To overcome these shortcomings, we suggest that future studies use a longer period of analysis, opening the possibility to control results by comparing different sub-periods.

References

Allen, F., Bernardo, A. E., & Welch, I. (2000). A theory of dividends based on tax clienteles. *Journal of Finance, 55,* 2499-2536.

Allen, F., Michaely, R. (2002). *Payout policy*. The Wharton Financial Institutions Center, Working Paper Series.

Brava, A., Grahama J. R., Harvey, C. R., & Michaely, R. (2005). Payout policy in the 21st century. *Journal of Financial Economics,77* 483-527.

Bhattacharya, S. (1979). Imperfect information, dividend policy, and 'The bird in the hand' fallacy. *The Bell Journal of Economics, 10*, 259–270.

Cuny, C., Martin, G., & Puthenpurackal, J. (2009). Stock options and total payout. J*ournal of Financial and Quantitative Analysis*, *44*,(2), 391-410.

DeAngelo, H., & DeAngelo, L. (2006). The irrelevance of the MM dividend irrelevance theorem. *Journal of Financial Economics, 79*, 293-315.

DeAngelo, H., & DeAngelo, L. (2007). Payout policy pedagogy: What matters and why. *European Financial Management, 13*(1), 11-27.

Fuller, K., Goldstein, M. (2011). Do dividends matter more in declining markets? *Journal of Corporate Finance 17*, 457-473.

Easterbrook, F. H. (1984). Two agency-cost explanations of dividends. *American Economic Review, 74*, 650-659.

Harris, T. R., Hubbard, G., & Kemsley, D. (2001). The share price effects of dividend taxes and tax imputation credits. *Journal of Public Economics, 79*, 569-596.

Jensen, M. C. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers. *American Economic Review, 76*, 323-329.

John, K., & Williams, J. (1985). Dividends, dilution, and taxes: a signaling equilibrium. *Journal of Finance 40*, 1053–1070.

Miller, M. H., & Modigliani, F. (1961). Dividend policy, growth, and the valuation of shares. *The Journal of Business, 34*(4), 411-433.

Miller, M., & Rock, K. (1985). Dividend policy under asymmetric information. *Journal of Finance 40*, 1031-1051.

Napompech, K. (2010). *Corporate Payout in Thailand*. *International Journal of Business, Accounting, and Finance, 4*(1), 11-12.

ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ใน ปี ค.ศ. 2008 กระแสของการค้าระหว่างประเทศ และดุลการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เลือกมาสามประเทศ

Analysis sis of International Trade Flows between the United States and Three ASEAN Countries Before and After the Great Recession of 2008

Lenny Trudo

บทคัดย่อ

งานทางวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ใน ปี ค.ศ. 2008 ในเรื่องกระแสของการค้าระหว่างประเทศ และดุลการค้าระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เลือกมาสามประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย ขณะที่การค้าระหว่างประเทศทั่วโลกถดถอยลงโดยประมาณ 30% หลังจากช่วงภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 2008 โดยผู้เขียนใช้อนุกรมเวลาเปรียบเทียบวิเคราะห์ และวิเคราะห์ผลกระทบทดสอบสถิติการค้าระหว่างประเทศที่รวบรวมโดย UN ระหว่างปี ค.ศ. 2004-2012 เพื่อที่จะเปรียบเทียบกระแสการค้าช่วงก่อน ช่วงระหว่าง และช่วงหลังภาวะเศรษฐกิจถดถอยนี้ หลักฐานชัดเจนแสดงให้เห็นว่ากระแสการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกา กับทั้งสาม ประเทศคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย มีค่านัยสำคัญลดลงน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ถดถอยถึง 30% สามารถอธิบายได้หลากหลายถึงความแข็งแรงของตลาดเกิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสูงทางด้านเศรษฐกิจ มีความแข็งแรง และได้รับผลหรือถูกขับเคลื่อนไปได้ด้วยหัวรถจักรจากเศรษฐกิจประเทศจีน สิ่งเหล่านี้จึงมีผลทำให้เงินทุนโลกเคลื่อนย้ายมายังตลาดเกิดใหม่

คำสำคัญ: ภาวะเศรษฐกิจถดถอย, การค้าระหว่างประเทศ, สหรัฐอเมริกา

Abstract

This academic paper aims to analyze the effects of the Great Recession of 2008 on international trade flows and the bilateral balance of trade (BOT) between selected ASEAN countries - Indonesia, Malaysia, and Thailand - and the United States (U.S). International world trade fell approximately 30% after the Great Recession of 2008. The author used time-series comparative analysis and impact analysis to examine trade statistics compiled by the United Nations between 2004-2012 in order to compare international trade flows before, during, and after the Great Recession. The evidence clearly demonstrates that international trade flows between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand fell significantly less than the worldwide average decline of 30%. The explanations given for this vary from the economic strength of emerging markets, which outperformed developing economies, to the strength and "locomotive effect" of the Chinese economy, to the global capital that flowed into emerging markets after 2008.

Keywords: international trade flows, BOT, balance of trade, Great Recession, emerging markets, ASEAN.

Scope of the paper

This paper is organized into three parts: (1) presentation of world economic background, (2) analysis of international trade flows between the U.S. and the three largest ASEAN (Association of South East Asian Nations) nations - namely Indonesia, Malaysia, and Thailand, before, during, and after the Great Recession, and (3) analysis of BOT in three important trade sectors – namely vehicles other than railway, rubber and articles thereof, and electrical & electronic equipment.

Literature and Statistical Review

Grusky, Western & Winer (2011) state that the Great Recession was the worst recession in the world since the Great Depression of 1929-1939. Unlike the "Tom Yum Kung crisis of 1997," which started in Thailand, the epicenter of Great Recession of 2008 started in the United States as a result of the subprime mortgage crisis.

The Great Recession is defined as the period lasting from December 2007 to June 2009. In this paper, the author defines 2008 as the year of the Great Recession. The Great Recession was the worst worldwide economic decline since the Great Depression of 1929 (Federal Reserve Bank, Dallas, 2009).

The Great Recession resulted in economic hardship throughout the world. In the United States, unemployment skyrocketed from 5% in 2007 to 9.5% in June of 2009. Business bankruptcies multiplied by 31% and millions of people had their homes foreclosed. In an interdependent world economy, this kind of economic "contagion" is a 'systemic effect" and could not be contained in the United States and spread throughout the world (Foster, 2009). Economic growth in nearly every country declined, but economic output in East Asia did not decline at all during the recession, growth merely slowed (Arias, Yen, 2014).หรือ Arias, Maria, A. & Wen

This incident is important and deserves an investigation because we now live in a globalized and borderless world where every country is more interdependent with one another than ever before. One of the vital purposes of this study will be to compare and view not only how the Great Recession affected world trade flows, but also how it affected the different regions of the global economy.

By examining the international trade flows before, during, and after the Great Recession, in the case of this paper between 2004 - 2012, academicians, businessmen, and policy makers can better understand, calculate and anticipate what may happen the next time there is a recession, and the best courses of action for business development policies and management strategies.

What lessons did businessmen, policy makers, politicians, and central bankers gain from how the "Great Recession" affected international trade and how will they be able to deal with the next recession? Since World War Two (WWII), the U.S. has had a recession, on average, every six years (Conerly, Bill, 2014). This academic paper will examine the thesis that bilateral trade between the U.S. and ASEAN countries did not decline as much as the world average of 30% as well as examine different trade sectors from 2004-2012. The basis of this paper is the author's interest in international trade issues going back to when I was studying at the American Graduate School of

International Management. My interest in this field grew through my employment with the Korean Overseas Trade Promotion Association (KOTRA) in Chicago, Illinois, USA. Presently, as a lecturer in International Business at Eastern Asia University, this topic is garnered more interest from a global management perspective.

1. Presentation of world economic background, including size of the country's economy, and regional economic growth

In 2015, the three largest economies within the ASEAN countries in terms of GDP in US Dollars are: (1) Indonesia – $888.5 billion, (2) Thailand - $404.8 billion, and (3) Malaysia – $ 338.1 billion (World Bank, 2015).

As far as ranking of international trade in the world in is concerned, Indonesia was the 24th largest trading nation, Thailand, the 23rd largest, Malaysia, the 20th largest trading nation in the world. Their international trade volumes are very similar (World Bank, 2016). Please see Table One.

Table 1

Share of World Trade: Imports and Exports by Country

Rank	Exporters	Value	Share	Annual % change	Rank	Importers	Value	Share	Annual % change
2	United States	1546	8.4	4	1	United States	2336	12.6	3
23	Thailand	230	1.2	3	20	Thailand	248	1.3	8
24	Malaysia	227	1.2	0	25	Malaysia	197	1.1	5
26	Indonesia	188	1.0	-6	27	Indonesia	190	1.0	8

In 2013, the United States' share of the Global GDP was approximately 23%. Nevertheless, the Great Recession, with its origins in the U.S., released a tsunami of toxic debt throughout the world, sinking economic growth, and causing international trade flows to dramatically decline across the globe (Federal Reserve Bank of St. Louis, 2015)

Regional economic growth

Economic growth in 2008 and in the years following the Great Recession varied from one region of the world to another region of the world. The following graph divides the world into four regions:

Table 2

GDP Growth by Region

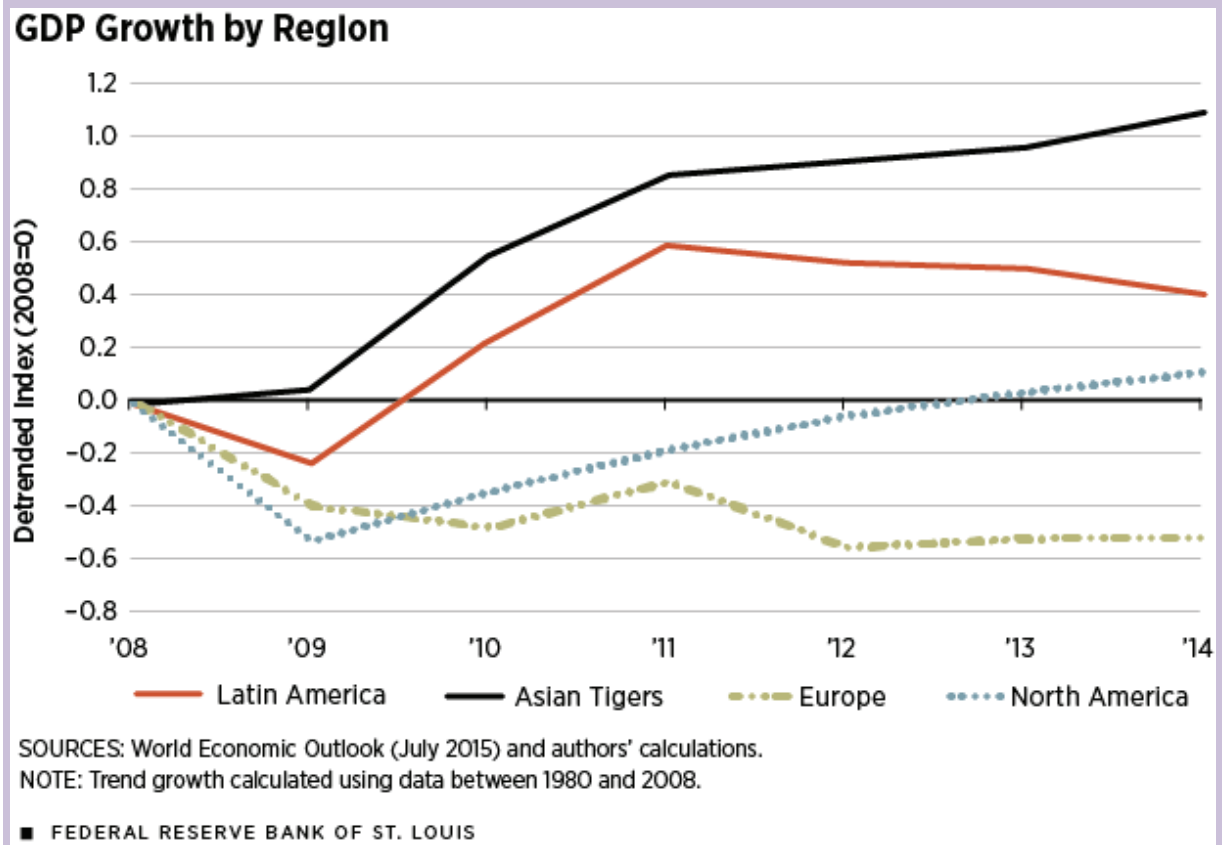

The Asian Tigers include Indonesia, Malaysia and Thailand plus other countries in Asia. This evidence points to the fact that the economies of emerging markets, such as Indonesia, Malaysia, Thailand and other ASEAN countries experienced less severe economic downturn than the developed countries such as the United States and the European countries. The graph above depicts the emerging countries' economies, which includes "the Asian Tigers. Their economic not only did not decline as much as N. America and European economies, but they recovered faster (Federal Reserve Bank of St. Louis, 2014). Riding on the stronger economies, relative to US and Europe, the emerging countries trade flows did not decrease as much as the world average.

2. Analysis of international trade flows between the United States and the three largest ASEAN economies before and after the Great Recession as well as the analysis of balance of trade between the U.S. and the "world"

Table Two examines international bilateral trade between the United States and the (1) World, (2) Indonesia, (3) Malaysia; and ,(4) Thailand. This includes the percentage increase/decrease from 2005 through 2012; a period of three years before the Great Recession, from 2005 to 2008; the year of the Great Recession, from 2008 to 2009; and a period of three years after the Great Recession, from 2009 to 2012.

Please see Table Two and Table Three: “List of Partner Markets for a product commercialized by the United States of America” (ITC Trade Map)

Partners	2004	% change	2005	% chan	2006	% chang	2007	% chang	2008	% chang	2009	% chang	2010	% chan	2011	% chang	2012
Indonesia	-9,011	9.88	-9901	13.77	-11264	-2.58	-10973	-1.59	-10799	-20.88	-8544	11.54	-9530	22.65	-11689	-14.42	-10004
Malaysia	-18154	33.44	-24224	3.08	-24970	-11.81	-22021	-15.50	-18608	-27.53	-13486	-12.35	-11821	-2.61	-11513	13.95	-13119
Thailand	-12282	12.37	-13801	12.54	-15532	-0.119	-15348	1.26	-15542	-16.72	-12943	5.98	-13717	1.34	-13,901	9.19	-15179
World	-707362	17.05	-827981	6.52	-881967	-3.10	-854582	1.21	-864935	-36.97	-545,183	16.32	-634135	14.15	-723874	0.78	-729529

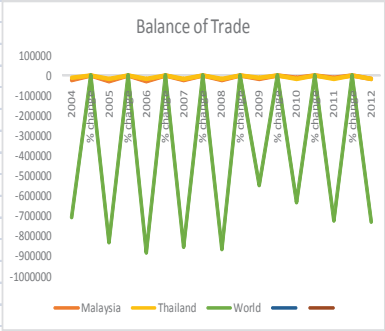

Sources: ITC, International Trade Center Trade Map (2016) and author's calculations

An analysis of this table “Partner Markets for the United States – Indonesia, Malaysia, Thailand, and the World” clearly demonstrates the devastating effect of the Great recession on the Balance of Trade (BOT). The BOT, worldwide, fell approximately 30% according to the Federal Reserve Bank of St. Louis (2014). When examining the percentage change in the BOT for the U.S. before the Great Recession from 2005 to 2008, during the Great Recession from 2008 to 2009 and after the Great recession, from 2009 to 2012, we find the following percentage changes in the United States BOT in Table Three.

Table 3

Annual Average Percentage Change in United States' BOT before, during, and after the Great Recession

	Before	During	After
The World	1.5%	-36.9%	6.59%
Indonesia	3.2%	-20.88%	-1.4%
Malaysia	-8.07%	-27.53%	5.5%
Thailand	4.6%	-16.72%	10.4%

Note. From: ITC Trade Map (2016) and author's calculations

In Table Three, positive values mean an increase in the bilateral BOT toward the deficit side for

the United States, while negative value means an increase in balance of trade on the surplus side for the U.S.

When worldwide trade shrank by 36.97% as a result of the Great Recession, the international trade deficits for the U.S. actually improved as a result of a decrease of the negative BOT for United States. (The Great Recession, improved the U.S. BOT with the world.)

The U.S. trade with the world changed positively 36.9% from 2008 till 2009. The BOT deficit decreased 27.5% with Malaysia, 20.8% with Indonesia, and only 16.7% with Thailand. Among the three countries, the Great Recession affected bilateral trade between the United States and Thailand the least from 2008 to 2009. The change in the BOT between the US and these three ASEAN nations was significantly less than the change of trade between the U.S. and the rest of the world.

When looking at percentage change in bilateral trade with the U.S. before the recession from 2005 – 2008, Indonesia increased its BOT by 3.2% annually, Malaysia decreased its BOT with the U.S. by an average of eight point zero-seven per-cent (8.07%) per year, and Thailand increased its annual average BOT by 4.67% per year. From 2008-2009, the BOT between the U.S. and Indonesia fell by 20.88% while the BOT between the U.S. and Malaysia fell by 27.5%. This large drop in trade between the U.S. and Malaysia in 2009 may be explained by a large drop in electrical machinery and electrical equipment trade which dominates trade flows in both directions.

Among the three ASEAN countries – Indonesia, Malaysia, and Thailand - the US international trade flows with Thailand decreased by only 16%. The reasons Thailand fared better are complex but one reason for this relatively favorable situation is that Thailand had replenished its foreign reserves since the last financial crisis (Chirathivat, S & Mallikamas, S., Thailand's Economic Performance and Response to the Global Crisis, 2010, pg 4)

The U.S. experienced smaller trade deficits with Thailand, Indonesia, and Malaysia in 2009 compared to 2008. The BOT improved for the U.S. – in other words, the U.S. had smaller trade deficits as a result of shrinking trade. This paper will not examine in detail the reasons for this, but one possible reason was due to the decrease in demand in the U.S., or the "freezing" of credit markets in the United States. Later. This academic paper, will examine the BOT flows among three important trade sectors.

While the BOT decreased significantly following the Great Recession between the U.S. and the ASEAN countries under study, the decline in trade volume was far less than the worldwide average decline (Table Two on page 6). Only the change in the balance of trade with Malaysia, which was 28%, comes close to the worldwide average of 36.9% decline in balance of trade between the U.S. and the world.

3. Analysis of the balance of trade in three important trade sectors between the U.S. and three ASEAN countries. Indonesia, Malaysia and Thailand. These three trade sectors are televisions receivers, rubber products, and automobile (vehicle) and parts. As we discovered in Part 1, international trade flows between Indonesia, Malaysia, and Thailand did not change as much as the world wide average. For this paper, three trade sectors were examined to ascertain

whether certain sector were affected more than others. I selected automobile parts (defined as vehicles other than railway), product sector number 87; rubber and rubber articles, thereof, product sector number 40; and electrical and electronic equipment, product sector number 85 according to the product nomenclature of the International Trade Center (ITC Trade Map, 2016).

Automobile and parts (Vehicles, other than railway product sector was chosen because the U.S. automobile industry went through enormous changes and bankruptcy during the Great Recession. Automobiles are durable products. Rubber and articles thereof was chosen because it is an important commodity in Indonesia, Malaysia, and Thailand. Commodities are susceptible to "boom and bust" cycles. Television receivers were chosen because there are large electrical and electronic manufacturing operations in Indonesia, Malaysia, and Thailand. Television receivers are important products in our electronics age.

Tables 5, 6, and 7 examine the change in international trade flows for the three categories mentioned above for one year prior to the Great Recession, from 2007-2008; during the Great Recession; and for one year after the Great Recession, from 2009-2010. (In thousands of USD dollars)

Table 4

Balance of Trade in Parts and Accessories of vehicles; product code: 8708, with the United States

Country	2007	% change	2008	% change	2009	% change	2010
Indonesia	60089	-86.99	7815	-76.26	1855	104.42	3792
Malaysia	9031	10.70	9997	-5.21	9476	149.99	23689
Thailand	157515	-10.29	141301	-28.41	101157	43.48	145141

Note. From: ITC, International Trade Center Map and authors' calculations my calculations

The international trade in durables was affected more than any other sectors as a result of the Great Recession. Vehicles and parts are a "twentieth century" industry. During this time, General Motors (GM) of the U.S. would have gone bankrupt if not for a U.S. government bailout during this period. Because of this we expect to see a large decline in the BOT of this product sector due to the restructuring and retooling the U.S. vehicle industry.

Bilateral trade in vehicle parts and accessories between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand is dominated by Thailand with a trade balance with the U.S. of over one hundred fifty million dollars in 2007. Indonesia's balance of trade with the U.S. fell by more than 76%, by five-hundred and ninety million dollars from 2008-2009. Without knowing details of the vehicle parts industry, it appears that international trade of vehicle parts and accessories between the U.S. and Indonesia was being either restructured or phased out.

On the other hand, international trade in this product category with Malaysia dropped only 5% during the recession. It seems that industry factors in addition to the Great Recession were affecting bilateral trade in vehicle parts and accessories between the U.S. and these three ASEAN nations during this period.

The BOT in vehicle parts and accessories between Malaysia and the U.S. increased by 10.7% from 2007-2008, while the balance of trade between Thailand and the U.S. in the same industry sector declined 10.3% during this same period. One possible reason to explain this phenomenon is due to the unfavorable strategic attractiveness of Thailand for foreign investment at that time.

After the Great Recession, Malaysia's balance of trade in vehicle parts and accessories with the U.S. worsened by 5.2%. Thailand's balance of trade in vehicle parts and accessories from 2008 to 2009 worsened by 28.4% after the Great Recession. Overall, one possible explanation for this phenomena could be it was a result of the drastic financial overhaul, retooling, and radically restructuring General Motors in the U.S, the second largest car company in the world, during this period as shown in Table 4.

Table 5

Balance of Trade in Natural Rubber; product code: 4001, with the United States.

	2007	% change	2008	%change	2009	% change	2010
country							
Indonesia	1287273	26.97	1634460	-59.77	657624	157.97	1696446
Malaysia	110260	28.86	142084	-63.65	51649	149.51	128869
Thailand	445806	28.12	571187	-48.09	296521	93.30	573170

Note. From: ITC, International Trade Center Map and author's calculations

Rubber as a commodity product sees boom and bust cycles in its demand. Its demand is extremely cyclical. Rubber and rubber products were riding an up-cycle when the 2008 Great Recession hit (now, nearly all commodities are experiencing deflationary spiral). At the time of the Great Recession, commodity prices were booming due to huge demand from China for commodities.

The change in the BOT in rubber with the U.S. was remarkably uniform between the three countries, Indonesia, Malaysia, and Thailand, in the percentage growth of approximately 26% to 28% increase before the Great Recession as well as uniform in the percentage decrease in the BOT on the downside, during the Great Recession. BOT decreased 48% in Thailand and 63% in Malaysia. Therefore, the effects of the Great Recession on the trade balance between

Indonesia, Malaysia and Thailand and the United States in natural rubber products were remarkably similar. The three balance of trade balances followed similar patterns of rise and decline before and after the Great Recession. One assumption is that commodities, in genral, and rubber, in particular, follow similar market and pricing trends in times of high demand.

In other words, while Indonesia had the largest trade balance in rubber products, with ten times that of Malaysia and three times that of Thailand, the percentage increase in the trade balance was almost the same at 27% and 28% from 2007 to 2008. Similarly, the flow of trade between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand had fallen a staggering 48% for Thailand, 59% for Indonesia, and 63% for Malaysia. Therefore, we can see that the percentage change in the BOT of rubber was nearly the same for Indonesia, Malaysia, and Thailand.

Table 6

Balance of Trade in Television Receivers; product code: 8528, with the United States

(In thousands of USD dollars)

	2007	% change	2008	% change	2009	% change	2010
country							
Indonesia	4808	-96.55	166	-159.04	-98	-418107.14	409647
Malaysia	135995	-75.47	33359	-23.14	25640	610.64	182207
Thailand	575341	-8.05	529054	0.91	533881	-15.05	453542

Note. From: ITC, International Trade Center Map and author's calculations

Television receivers represent home appliance electronic needs. They are in big demand as they have many applications in for the electronics industry. Among the three countries under study, Indonesia starts with a low base for the manufacturing of television receiver having only a $4,808,000.00 balance of trade surplus with the United States in 2007, but then it explodes to $ 400 million trade surplus with the United States in television receivers by 2010. On the other hand, Malaysia and Thailand had a strong manufacturing base for the manufacture of television receivers, with Thailand's balance of trade with the United States amounting to $575,341,000.00, a trade surplus with the United States of $1,040,000.00 more than Malaysia's balance of trade in television receivers with the U.S.

Possible reasons for the spiking in BOT with Indonesia may have to do with Japanese, Taiwan, and Korean companies shifting production to Indonesia from other countries due to increasingly low wages and tax incentives for foreign companies, and also rising skilled labor. Another possible reason may be that at this time there was a change in manufacturing patterns within the industry as production was trending toward LCD, liquid crystal displays.

Unlike rubber products, television receivers experienced negative BOT changes before the recession, with Thailand experiencing the least change

of negative 8.05%. Thailand was the only country out of the three to not incur a negative percentage of balance of trade with the U.S. from 2008 to 2009 in television receivers. However, things changed drastically from 2008 to 2009 as Thailand's trade in television receivers with the U.S. decreased while Indonesia's trade balance shot up. One assumption is that offshore production of television receivers might have started shifting from Thailand to Indonesia due to the basic production process has been improved in Indonesia, while Thailand began in engage in more complex industrial production, but further study is needed before we can derive the conclusion. After the recession in 2009, Indonesia actually experienced a trade deficit amount with the United States of $98,000 as its international trade fell by 159%. We saw that from 2007 to 2008, Malaysia's trade balance with the U.S. grew considerably more than Thailand's in this category, but this trend was reversed in 2009. Malaysia experienced negative trade flow. Its balance of trade decreased by 27% while Thailand's increased by 0.91%. The balance of trade surpluses with the U.S. widened to $533,881,000.00 for Thailand in 2009, but dropped 15% for a trade surplus in television receivers of $453 million.

Television receivers experienced negative BOT changes before the recession for all three countries but recovered well from 2009-2010.

Summary

When looking at the bilateral trade of three sectors vehicle parts and accessories, rubber and rubber products, and television receivers between the United States and Indonesia, Malaysia, and Thailand there are some clear trends. International trade flows of all three sectors declined significantly from 2008 to 2009, during the height of the Great Recession. Other factors, such as industry trends, domestic economic and political, and technological, logistic, and supply chain developments, certainly played a role in the significant changes in international trade flows between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand. It is clear that the Great Recession of 2008 had A MOST significant economic impact on international trade flows between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand.

As discussed, the balance of trade between the U.S. and Indonesia, Malaysia, and Thailand sharply decreased in all categories from 2008-2009. Yet, the total balance of trade between the United States and Indonesia, Malaysia, and Thailand declined significantly less than the decline of international trade between the U.S. and "the world". For the U.S., the Great Recession improved its balance of trade with ASEAN countries and the world. Its trade deficits with those countries actually improved (See Table Two).

Conclusion

The information presented and discussed in this paper is significant for the following reasons:
By examining international trade flows before and after the GREAT RECESSION, academicians, businessmen, and policy makers alike can calculate possible effects of the next recession on trade and anticipate the best courses of action.

Business leaders and government officials can use this information for business development purposes
c) Business leaders and government officials can use this knowledge to better manage the economy

To be redundant, this academic paper clearly demonstrates the percentage decrease in trade between the United States and ASEAN countries of Indonesia, Malaysia, and Thailand was proportionately less, and to a significant degree, than the percentage decline of international trade between the United States and the world as a whole. We learned that across trade sectors, rubber, vehicles and parts, and television receivers, the Great Recession caused a decrease in international trade flows with the United States in a similar direction and magnitude for the three countries examined. Having said that, Malaysia fared the worst and Thailand the best.

The information discussed in this academic article may be used by individuals and businessmen in these three countries so that during the next recession, they can shift production and resources into and out of not only these product sectors, but also they can allocate resources more effectively and efficiently in other subsectors not covered in this article.

The Great Recession of 2008 slowed economic growth and development in every country in the world. This worldwide economic recession was countered, in the U.S., effectively by the Central Bank's use of monetary policy to an extent never seen before. In the United States. Its Central Bank, the Federal Reserve Bank, used Quantitative Easing Quantitative easing (QE). QE is a monetary policy used by central banks to stimulate the economy when standard monetary policy has become ineffective. This policy is supposed to stimulate the economy by encouraging banks to make more loans. The question is, if there is another recession, do the Central Banks and U.S. and other governments have a "Plan B" to counter the next Great Recession? Because the U.S. government is politically divided between the executive and the legislative branches, a fiscal policy response (tax and spend) policy response is out of the question for a future "Plan B" for the U.S. With interest rates at near zero, the Federal Reserve Bank cannot use the same stimulus as it did during the Great Recession on 2008. The question of "What is Plan B" for the U.S. government, in the event of the next big recession, is important for policy makers to answer. This question may have to be answered sooner rather than later.

References

Arias, M., A. & Wen, Y. (2015). *Recovery from the great recession has varied around the world federal reserve bank of St. Louis.* Retrieved from http:// www.stlouisfed.org/publications/regional-economist/october

Chirathivat, S. & Mallikamas, S. (2010).*Thailand's economic performance and response to the global crisis.* Retrieved from http://www1.doshisha.ac.jp

Conerly, B. (2014). *Are we due for a recession in 2015, December, 29.* n.p.

Didier, T. M., Hevia, C., & Schmukler, S. (2011). *Emerging market resilience.* Retrieved from http://www.voxeu.org/article/resilience-emerging-markets-during-global-crisis

Duca, J. V., (2013). *Federal Reserve Bank of Dallas.* Retrieved from http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/55

Foster, J. D. (2009). Understanding *the great global contagion and recession; backgrounder, #2331 on economy.* Retrieved from http// www.Heritage.org/research.reports/2009.

Grusky, D. B., Western, B., & Wimer, J. (2011). *The great recession. October 2011.* Retrieved from www.russellsage.org/publications.

Investopedia. (2015). Retrieved from http:// www.investopedia.com.

ITC Trade Map. (2015). *Market analysis and research, international trade center, Geneva, Switzerland 1999-2015.* Retrieved from http://www.trademap.org.

Monge-Naranjo. (2013). *Major US trading partners before and after the Great Recession.* Retrieved from www:research.stlouisfed.org/.

Monge-Naranjo. (2013). *Major US trading partners before and after the Great Recession.* Retrieved from www:research.stlouisfed.org/.

OEC. (2014). *The observatory of economic complexity.* Retrieved from http://www.atlas.media.mit.edu.

The World Bank. (2016). *World bank.* Retrieved from http:// www.date.worldbank.org.

Wynne, M. A., & Kerting, E. K. (2009). Trade globalization and the financial Crisis, *Economic Letter, 4*(8), 3-5.

ความคิดหลังตะวันตก (Post western)

ประภัสสร ทองยินดีและ กรีฑา ไขแสง

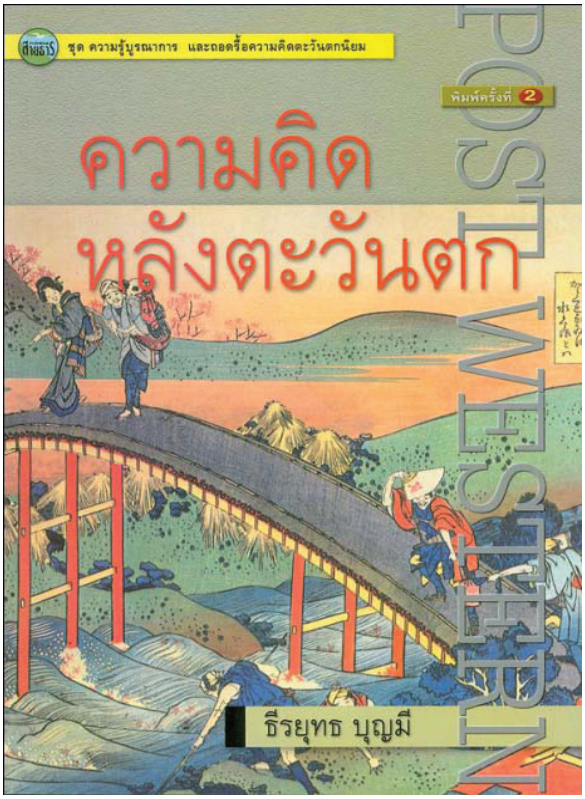

ธียุทธ บุญมี. (2547). **ความคิดหลังตะวันตก.** กรุงเทพฯ: สายธาร. 104 หน้า.

หนังสือ ความคิดหลังตะวันตก (post western) เขียนโดย ธีรยุทธ บุญมี นักวิชาการชื่อดังและศาสตราจารย์ทางด้านมานุษยวิทยา หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ปรัชญา และวัฒนธรรมของตะวันตกโดยมีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงหนังสือเล่มนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจความเป็นตะวันตกที่แทรกซึมอยู่กับสภาพสังคม วัฒนธรรมและองค์ความรู้ในหลาย ๆ ประเทศที่ส่วนใหญ่ยึดถือตะวันตกเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลให้เกิดการได้เปรียบเหนือประชาชาติต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ภาค ประกอบไปด้วย 5 บท ได้แก่ ภาคที่ 1 แนะนำความ คิดหลังตะวันตก (post western) ในส่วนนี้ผู้เขียนเกริ่นนำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความคิดหลังตะวันตกซึ่งเป็นแนวคิดที่วิพากษ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ สภาพสังคมว่ามีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้เกี่ยวองค์ความรู้ วัฒนธรรม ปรัชญา ศิลปะจากตะวันตกคือสิ่งที่จำเป็นสำหรับประเทศไทยและหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก บทที่ 1 ทิศทางประเทศไทย 2002-2020 ผ่านกรอบมุมมองใหม่ ผู้เขียนนำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตั้งแต่เริ่มศตวรรษใหม่ปี 2000 เป็นต้นมาว่า การต่อสู้ทางการเมืองของประชาชนกำลังอยู่ในช่วงปรับทิศทางโดยการต่อสู้ย่อย ๆ ของประชาชน เพื่อสิทธิอำนาจผลประโยชน์จะทวีความสำคัญมากขึ้น รวมถึงได้เกิดสถาบันทางสังคม องค์กร บุคลากร หนังสือพิมพ์ องค์กรอิสระจากรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมไทย นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ยังได้ผลักดันให้ประเทศไทยมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเห็นได้จาก การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, หน้า 39) นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำเสนอกรอบมุมมองใหม่ 4 มุมมองที่น่าสนใจในการมองตะวันตกเป็นศูนย์กลาง มุมมองที่สำคัญอาทิเช่น มุมมองที่ 1 ธรรมชาติคือความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมในแต่ละประเทศมีความเชื่อมโยงเป็นโลกเดียวกัน และเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ ขึ้นอยู่ตลอดเวลา เช่น KFC มีรสเทอริยากิ (ญี่ปุ่น) แมคโดนัลด์ กระเพราไก่ เป็นต้น มุมมองที่ 2 ตะวันตกยัดเยียดความเชื่อที่ว่าโลกจะต้องพัฒนาไปในทางเดียวกัน จากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่แบบอุตสาหกรรมนิยมเพื่อให้ชาติอื่นเดินตาม สิ่งเหล่านี้เป็นการเปิดโอกาสให้ตะวันตกนำหน้าประเทศอื่น ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง (หน้า 23-28)

บทที่ 2 การปฏิวัติในศตวรรษที่ 20 เราเดินทางมาอย่างไรและกำลังอยู่ในสถานะใด เป็นบทที่ผู้เขียนสื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 20 ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกในหลาย ๆ ด้าน และเป็นศตวรรษที่ได้เกิดการขยายสิทธิและอำนาจของประชาชนมากขึ้น เช่น กลุ่มสตรีและเด็ก เป็นต้น ผู้เขียนได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 ที่ส่งผลต่อสภาพสังคม วัฒนรรม เศรษฐกิจไว้อย่างน่าสนใจ อาทิเช่น 1.การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางสังคมในศตวรรษที่ 20 สังคมได้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรที่ทำงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ สิทธิเสรีภาพและสถานะของสตรี เด็กและคนชราดีขึ้นมาก มีการห้ามใช้แรงงานเด็ก ผู้หญิงได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และที่น่าสนใจ คือ สิทธิมนุษยชนที่ประกาศเป็นปฏิญญาณสากลในปี คศ. 1948 ที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายประเทศทั่วโลก และยังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่น่าสนใจอีกมากมายที่ได้นำเสนอไว้ เช่น การปฏิวัติทางวัฒนธรรม, การปฏิวัติทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับหลายประเทศทั่วทุกมุมโลก เป็นต้น (หน้า 30-54)

บทที่ 3 โลกศตวรรษที่ 21 จะเป็นอย่างไร จุดสำคัญคนไทยต้องคิดแบบหลังตะวันตก (post western) บทนี้เป็นบทที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับบทที่สองที่ได้กล่าวไป ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ว่าอำนาจทางการเมือง การทหารและเศรษฐกิจของตะวันตกกับส่วนอื่น ๆ เช่น จีน อินเดีย รัสเซีย จะมีความทัดเทียมกันมากขึ้น และเกิดความเชื่อมโยงกันทางวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากขึ้นจนกลายเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแพร่กระจายไปทั่วทุกมุมโลก รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น และสภาพสังคมวัฒนธรรมมกำลังเชื่อมโยงเป็นการค้าระหว่างภูมิภาคภายใต้การรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวของโลก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, หน้า 5) และที่สำคัญคือ ระบบคิดแบบหลังตะวันตก ผู้เขียนนำเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า เป็นแนวคิดที่มีความชัดเจน สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากนัก และสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ระบบคิดแบบหลังตะวันตกนั้นเป็นการทำให้พ้นจากการยึดกรอบคิดแบบตะวันตกเป็นศูนย์กลาง แต่ไม่จำเป็นต้องคัดค้านหรือมองว่าเป็นสิ่งที่เสื่อมทราม และควรพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เนื่องจากมีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย (หน้า 58-59) รวมไปถึงรูปแบบการต่อสู้ทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไป โดยการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจะถูกลดความสำคัญลงเปลี่ยนไปเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิ อำนาจและสถานะของกลุ่มคนย่อย ๆ ในชุมชนจะทวีความสำคัญมากขึ้นและเป็นไปในลักษณะของการจัดตั้งเวทีสาธารณะ การช่วงชิงพื้นที่ข่าว การเรียกร้องความสนใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น (หน้า 60-61)

ภาคที่ 2 ความตามบทความ post western แบ่งออกเป็น 2 บทด้วยกัน ได้แก่ บทที่ 4 พันธกิจของชีวิต

เป็นบทที่สื่อให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศตะวันตก อาทิเช่น สงครามสหรัฐอเมริกา-อิรัก สหรัฐอเมริกาและอังกฤษต้องต่อสู้อย่างโดดเดี่ยวซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งของประเทศตะวันตกเอง รวมถึงเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเองก็มีแนวโน้มที่จะตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าศตวรรษที่ 21 นี้จะไม่ใช่ของสหรัฐอเมริกาแต่จะเป็นศตวรรษของความหลากหลายทางศูนย์อำนาจหรือศตวรรษของหลังอำนาจตะวันตก สำหรับนักมนุษยนิยม ผู้เขียนได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ในศตวรรษที่ 21 นี้ มนุษย์จะเท่าเทียมกันมากขึ้น ทั้งในแง่ของสิทธิศักดิ์ศรี การชื่นชมวัฒนธรรมของกันและกันอย่างแท้จริง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมไปถึงเนื้อหาที่น่าสนใจที่ผู้เขียนได้สื่อให้เห็นในบทนี้อีกประเด็นคือ ความคิดหลังตะวันตกที่ผู้เขียนได้มองว่าจะทำให้โลกของเราเกิดความเท่าเทียมกัน เคารพตัวเองและคนอื่น ๆ เกิดเสรีภาพภายในจิตใจตนเอง และสามารถมองปัญหาและหาทางออกด้วยตนเองได้ โดยความคิดหลังตะวันตกนั้นยังช่วยปฏิวัติวิธีคิดของผู้คนในโลกซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ อารยธรรมทางวัตถุ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลผลิตร่วมกันที่ยาวนานของมนุษย์ทุกอารยธรรมที่มีความเชื่อมโยงกันอยู่ 2.วิถีชีวิตที่ล้นเกินแบบตะวันตก ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในอำนาจและความคลั่งไคล้ในการบริโภควัตถุของมนุษย์

บทที่ 5 การถอดรื้อการครอบงำของแนวคิดตะวันตกนิยม เป็นบทสุดท้าย ผู้เขียนนำเสนอการครอบงำของตะวันตกในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ตะวันตกนิยมกับอำนาจในการควบคุมความรู้และความหมาย ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ตะวันตกได้ใช้ความรู้ เช่น การแพทย์สมัยใหม่ เกษตรกรรม วิศวกรรมศาสตร์ รวมไปถึงการผลิตความรู้และให้ความหมายในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ปรัชญา วัฒนธรรม วิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา สังคมวิทยาการพัฒนา เป็นต้น พร้อมทั้งได้สร้างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา เช่น นักเศรษฐศาสตร์ นักบริหารรัฐกิจ หรือคณะทำงานของสถาบันระหว่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนา และ “ไม่พัฒนา” และให้คำแนะนำแก่ประเทศที่ยากจน เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบสังคมให้เหมือนหรือสอดคล้องกับโลกตะวันตก Escobar (อ้างถึงใน ศุภชัย เจริญวงศ์, 2544, หน้า 17-18) สิ่งเหล่านี้ตะวันตกใช้เป็นเครื่องมือในการแทรกแซงประเทศต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยใช้การครอบงำผ่านวาทกรรมหรือแนวคิดที่ผลิตโดยตะวันตก เช่น การเมืองที่ดีควรเป็นอย่างไร สังคมที่ก้าวหน้าควรเป็นอย่างไร เป็นต้น (หน้า 70-78)

2. การควบคุมโดยผ่านนโยบายและการปฏิบัติ เป็นนโยบายการพัฒนาให้ทันสมัยแบบตะวันตก ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาภายใต้ตัวแบบการสร้างความทันสมัยที่ได้รับการยอมรับในหลาย ๆ ประเทศ โดยมีภาพลักษณ์ของความเป็นกลาง ความเจริญก้าวหน้า รวมไปถึงได้สอดรับกับอำนาจรัฐหรือการเติบโตของกลุ่มทุน เช่น การสร้างภาวะทันสมัยด้วยการขยายบริการขั้นพื้นฐาน เป็นต้น (ศุภชัย เจริญวงศ์, 2544, หน้า 5)

3. ตะวันตกนิยมกับการควบคุมทางประวัติศาสตร์ ในรูปการยึดครองอาณานิคมในอดีตและการควบคุมแนวคิดทางประวัติศาสตร์ (หน้า 81-82)

4. หลังตะวันตกนิยม ไทยนิยม ผู้เขียนได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจถึง กระบวนการที่สังคมไทยสร้างความเป็นสมัยใหม่ให้กับตัวเอง ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกันกับการตกอยู่ภายใต้การครอบงำของตะวันตกนิยม ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยได้สร้างรัฐไทยแบบสมัยใหม่ขึ้น นอกจากนี้ในภาคผนวกตอนท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอบทตอบต่อผู้วิจารณ์บทความเรื่อง

"ความตามบทความ Post western" ซึ่งเป็นบทตอบที่น่าสนใจและได้ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อสงสัยที่มีต่อแนวความคิดหลังตะวันตกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป หนังสือ ความคิดหลังตะวันตก นำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายด้วยภาษาและถ้อยคำที่เข้าใจได้ง่าย และมีความหลากหลายด้านเนื้อหาเมื่อเทียบกับหนังสือเล่มอื่นที่มีลักษณะเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงได้สอดแทรกรูปภาพที่น่าสนใจ ทำให้หนังสือน่าอ่านมากยิ่งขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละบทได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจ และเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ปรัชญา และวัฒนธรรมของตะวันตกโดยมีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีทั้งความเจริญก้าวหน้าและถดถอย หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาที่เรียนด้านสังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ประชาชนทั่วไป รวมไปถึงนักวิชาการที่สนใจศึกษาและค้นคว้าองค์ความรู้เพิ่มเติมในประเด็นที่ได้กล่าวไป ดังนั้นจึงอยากฝากถึงหนังสือเล่มนี้ให้เป็นอีกหนึ่งตัวเลือก เพื่อนนำไปสู่การเรียนรู้และเพิ่มพูนองค์ความรู้ต่อไปในอนาคต

บุญใหญ่พลิกชีวิต

เรียบเรียงโดย อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์

รายการหนังสือสื่อความรู้ ช่วงหนังสือ ชวนคุยออกอากาศ
ทางสถานีวิทยุ FM 97.75 Mhz.“คลื่นสีขาวของชาวพุทธ” ครั้งที่ 26

ช่วงเวลาส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่นี้ หลายท่านคงจะมีความตั้งใจบางอย่างคล้าย ๆ กัน คือ คิดจะไปกราบสักการะเพื่อน้อมระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยโดยอาจจะตั้งใจไปกราบพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ของบ้านเมือง บางท่านตั้งความปรารถนาจะไปกราบถึงเก้าวัดในวันเดียวกัน บางท่านตั้งใจจะเจริญจิตภาวนาและสวดมนต์ข้ามปีในคืนวันที่ 31 ธันวาคม ต่อวันที่ 1 มกราคม หรือบางท่านก็ตั้งใจจะทำบุญถวายภัตตาหารพระสงฆ์ หรือไปเลี้ยงอาหารคนชรา หรือผู้ด้อยโอกาสในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นการประกอบคุณงามความดี เป็นบุญ เป็นสิริมงคลทั้งสิ้น และเพื่อจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นแก่ท่าน จึงขอเสนอรูปแบบของการทำบุญในอีกหลากหลายวิธีที่จะส่งผลข้ามภพชาติ ซึ่งคุณณัฐพบธรรม ผู้เขียนหนังสือ “บุญใหญ่พลิกชีวิต” มามอบให้ท่านเป็นของขวัญปีใหม่สำหรับปี 2559

คุณณัฐพบธรรม..ได้อธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญไว้ในหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจว่า การทำบุญคืออะไร เราจะได้บุญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอะไร การทำบุญนั้นจะต้องมีเงินหรือมีทรัพย์ปัจจัยเป็นองค์ประกอบหรือไม่ หากทำบุญหวังความร่ำรวย ความสำเร็จในหน้าที่การงาน เกียรติยศ ชื่อเสียง ก็เป็นการทำบุญแบบมีกิเลสแล้วจะได้บุญหรือ...น่าจะเป็นเรื่องดีกว่าไหม...หากเราทำบุญโดยไม่หวังผลอะไรเลย...และจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่เราจะทำแบบนั้นได้จริง และประการสุดท้ายคือการตั้งจิตอธิษฐานเมื่อทำบุญ

ในเบื้องต้นผู้เขียนได้อธิบายถึง การทำบุญตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้...การทำบุญนั้นหมายถึง
การกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่เรากระทำทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง โดยเจตนาและมีความสุขขณะทำแล้วการกระทำนั้นทำให้เราได้รับสิ่งดี ๆกลับมาในอนาคต ซึ่งได้มีการกล่าวอธิบายเปรียบเทียบในเรื่องเกี่ยวกับการทำทาน หรือ การทำบุญด้วยการให้ว่า ผลบุญที่ได้นั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๕ ประการได้แก่

1. ผู้ทำบุญมีศีลแค่ไหน หากเคร่งครัดในศีลก็ยิ่งจะได้บุญมากขึ้น

2. ผู้รับบุญมีศีลแค่ไหน ซึ่งในเรื่องนี้อ้างอิงได้จากพระไตรปิฎกว่า ผู้ทำบุญจะได้รับผลของบุญต่างกัน เช่น ทำบุญกับสัตว์เดรัจฉาน ทำบุญกับคนไม่มีศีล ทำบุญกับคนมีศีลห้า ทำบุญกับพระสงฆ์ที่มีศีลครบ ๒๒๗ ข้อ ไปจนกระทั่งทำบุญกับพระอรหันต์ ย่อมจะได้รับผลบุญต่างกันตามศีลของผู้รับด้วย

3. ผู้ทำบุญทำด้วยจิตที่เลื่อมใสแค่ไหน เพราะจิตใจเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและสร้างความแตกต่างในบุญได้มากที่สุด ดังนั้นหากทำบุญด้วยความรู้สึกบริสุทธิ์ใจ ด้วยความเมตตากรุณา ด้วยความรู้สึกอยากช่วยเหลือ ด้วยความปรารถนาดี ย่อมได้รับผลบุญสูงกว่าการทำบุญด้วยการหวังประโยชน์ตอบแทนใด ๆ

4. วัตถุที่ใช้ทำบุญมีความบริสุทธิ์หรือไม่ หมายถึงว่า สิ่งที่ใช้ทำบุญนั้นเป็นของที่ได้มาด้วยความ

สุจริตหรือไม่ และการทำบุญนั้นเป็นการสละ การละซึ่งความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความหวงแหนในทรัพย์สินของเราหรือไม่

5. นอกจากเราจะทำบุญด้วยตนเองแล้ว เราสามารถทำบุญได้ด้วยการชักชวนให้ผู้อื่นทำบุญ ยินดีที่ผู้อื่นทำบุญ และสรรเสริญเวลาผู้อื่นทำบุญได้อีกด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบุญในลักษณะต่าง ๆ เช่น การทำบุญกฐิน ซึ่งเป็นการทำบุญตามกาล เป็นการถวายสิ่งที่พระสงฆ์ต้องการในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งผลบุญนั้นจะทำให้เราได้รับสิ่งที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสม และเป็นการทำบุญที่พิเศษกว่า...ในแง่ที่ว่าผู้ทำบุญและผู้รับบุญต่างก็ได้บุญด้วยกันทั้งสองฝ่าย อานิสงส์ของกฐินจึงถือได้ว่าเป็นมหากุศล มหาสังฆทาน เลยทีเดียว และถ้าจะให้ดีที่สุด ขอเรียนแนะนำให้ไปร่วมถวายด้วยตนเองเท่าที่โอกาสจะทำได้

ในพระไตรปิฎกกล่าวว่า มีเทวดามาถามพระพุทธเจ้าว่า การทำบุญแบบไหนที่ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งหมายถึงได้บุญตลอดเวลา พระพุทธองค์ทรงตอบว่า “ใครที่สร้างอารามให้คนได้ใช้ สร้างสวนให้คนได้กินผลไม้ ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา สร้างสะพานให้คนเดินข้าม ให้บ้านเป็นที่พักอาศัย สร้างโรงน้ำให้คนได้ดื่มได้ใช้ ก็จะได้บุญทั้งกลางวันและกลางคืน สรุปได้ว่า หากเราได้สร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เราก็จะได้บุญทุกครั้งที่มีผู้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เราสร้าง และก็เช่นเดียวกันกับการทำบุญแก่ผู้รับบุญที่มีศีลต่างกัน การสร้างวิหาร สถานปฏิบัติธรรม สิ่งก่อสร้างถวายวัด ให้หมู่สงฆ์ หรือสร้างพระพุทธรูป สถูป หรือพระเจดีย์ถวายเป็นพุทธบูชาเพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา จึงมีอานิสงส์มากมายมหาศาลและไปสู่สุคติโดยประการเดียว ดังตัวอย่างการทำบุญของพระปุพินถูปิยะ ซึ่งเป็นผู้มีจิตเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า ท่านตัดสินใจก่อพระเจดีย์ทรายปิดทองไว้ที่ริมแม่น้ำเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า แล้วก็นำเอาดอกกระดึงทอง ๓๐๐ ดอกมาบูชา และทำการกราบไหว้เช้าเย็น โดยใช้เจดีย์นั้นเป็นสิ่งเตือนสติให้นึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นพุทธานุสติเตือนใจตนให้ละเสียสิ่งกิเลสทั้งปวง ด้วยผลบุญนี้ทำให้ท่านได้เป็นพระพรหม และเป็นจอมเทพอยู่บนสวรรค์ ๘๐ ครั้ง เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๐๐ ครั้ง เป็นพระราชานับครั้งไม่ถ้วน และเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้ที่ฝุ่นไม่เกาะผิวหนัง ไม่มีเหงื่อ และได้เกิดมาในตระกูลพราหมณ์ที่ร่ำรวย”

อย่างไรก็ตามบางท่าน อาจจะกังขาว่า การทำบุญก็ควรมีความพอดีให้เหมาะสมกับพุทธปรัชญาที่เน้นความสมถะ เรียบง่าย ปล่อยวางหรือไม่... คุณณัฐพบธรรมบอกว่า...เรื่องแบบนี้หากเราใช้ความรู้สึกหรือความคิดของเราในการตัดสิน ก็คงไม่มีข้อสรุป เพราะย่อมจะแตกต่างกันไปแน่นอน ดังนั้น จึงควรศึกษาจากพระไตรปิฎก ซึ่งมีการกล่าวถึง ผู้ที่เป็นเลิศในด้านการทำทานฝ่ายหญิง คือ นางวิสาขามหาอุบาสิกา ซึ่งได้สร้างวัดบุพพารามถวายพระพุทธเจ้า โดยใช้เงิน ๙๐ ล้าน

กหาปนะในการซื้อที่ดิน และใช้เงินอีก๙๐ ล้านกหาปนะเพื่อสร้างวิหารสองชั้นที่มีห้องพัก ๑๐๐๐ ห้อง สร้างเรือนและสร้างวิหารขนาดเล็กและศาลาอีกอย่างละ ๕๐๐ หลังล้อมรอบ ซึ่งกล่าวไว้ว่า วัดบุพพารามนี้มีสภาพคล้ายกับเทพวิมาน ไม่ว่าจะเป็นผนัง เสา ขื่อ ประตู หน้าต่าง บันได และส่วนต่าง ๆของวัดทำออกมาอย่างพิถีพิถันวิจิตรไปด้วยจิตรกรรมที่สวยงาม

ท่านผู้ทำบุญอย่างมหาศาลอีกท่านหนึ่งคือ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้มีโอกาสได้ยินคำว่า “พระพุทธเจ้า” ด้วยบุญที่สั่งสมมาและด้วยความตั้งใจที่อธิษฐานไว้ จึงทำให้ท่านปรารถนาอย่างยิ่งที่จะพบพระพุทธองค์ และเมื่อได้พบก็ได้มีโอกาสฟังธรรมจนบรรลุเป็นพระโสดาบัน

จากนั้นท่านเศรษฐีก็นิมนต์พระพุทธเจ้าไปจำพรรษาที่เมืองของตนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และได้สร้างศาลาพักกลางทางทุก ๆ 1 โยชน์ ระหว่างเมืองราชคฤห์ไปเมืองสาวัตถี เพื่อให้พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ได้พักระหว่างเดินทาง โดยชักชวนชาวบ้านที่ใจบุญร่วมสร้างด้วย ที่สำคัญท่านได้สร้างวัดพระเชตวันถวายเพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยในการสร้างวัดนั้น ท่านได้ซื้อที่ดินโดยมีข้อตกลงกับเจ้าของว่า จะซื้อโดยนำเงินมาปูเรียงให้เต็มพื้นที่ทั้งหมด ทำให้ใช้เงินในการซื้อที่ดินทั้งหมด 180 ล้านกหาปนะ นอกจากนี้ยังสร้างวิหาร หอฉัน และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆอีกมากมาย รวมเป็นเงิน 540 ล้านกหาปนะ นอกจากนี้ท่านยังได้ถวายทานทุกวันด้วยอาหารอย่างดี แม้กระทั่งในคราวที่ทรัพย์สมบัติบางส่วนถูกน้ำพัดหายไปจนท่านเริ่มขัดสน ท่านก็ยังคงทำบุญเสมอไม่เปลี่ยนแปลง แม้เทวดาประจำบ้านไปตักเตือนในตอนที่ท่านจนลง ว่าให้ท่านทำบุญน้อยลงบ้าง ก็ถูกท่านขับออกจากบ้าน จนต้องไปวิงวอนให้พระอินทร์แนะนำหนทางให้ท่านเศรษฐีหายโกรธ ในที่สุดเทวดานั้นก็ได้ฟังธรรมจนบรรลุเป็นพระโสดาบัน

ไม่มีเนื้อความตอนใดในพระไตรปิฎกกล่าวว่าท่านทำบุญมากไป หรือทำบุญเกินตัว ตรงกันข้ามพระพุทธองค์ทรงยกย่องว่า ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นมหาอุบาสกผู้เป็นเลิศในการให้ทาน....จึงกล่าวสรุปได้ว่า...เรื่องสมถะ เรียบง่าย ปล่อยวาง เป็นเรื่องที่ดีและสูงส่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระอริยบุคคล แต่สำหรับปุถุชนแล้ว เราสามารถทำบุญมากเท่าไรก็ได้เท่าที่กำลังจะมี แม้เป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์ แต่หากรู้จักสละรู้จักการให้ทาน ก็จะได้รับการยกย่องเช่นกัน เช่นเรื่องของท่านพราหมณ์ผู้หนึ่ง เป็นผู้ที่ยากจนมาก ทั้งบ้านมีผ้านุ่งเพียงผืนเดียว ต้องสลับกันใส่กับภรรยา เมื่อท่านได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการทำบุญ ท่านก็ตัดสินใจสละผ้าผืนนั้น โดยไม่ได้กลัวว่าตนกับภรรยาจะไม่มีผ้าให้นุ่งอีก

จะเห็นว่าเรื่องการทำบุญนี้เป็นเรื่องยากที่จะทำความเข้าใจในหลาย ๆ กรณี เพราะเรื่องบุญนั้นพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า เป็นเรื่องยากที่ปุถุชนจะเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ บางเรื่องเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก เราจึงไม่ควรพยายามไปขวางบุญใคร ว่าอย่าทำให้มากเลยหรือเท่านี้ก็พอแล้ว...เพราะเราไม่สามารถเอาระดับกำลังทรัพย์ กำลังศรัทธาของเราเป็นเกณฑ์ในการตัดสินผู้อื่น ตรงกันข้ามเราควรอนุโมทนาที่เขามีโอกาสได้ทำบุญมากมายขนาดนั้น

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นการทำบุญด้วยทรัพย์แล้ว ยังมีการทำบุญที่ไม่ต้องใช้ทรัพย์ที่มีอานิสงส์มากกว่าอีกหลายประการ เช่น การมีจิตเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ยึดพระรัตนตรัยเป็นสรณะ คือเป็นที่ยึดเหนี่ยว ซึ่งหมายถึง การมีความเลื่อมใสที่ไม่มีวันสั่นคลอนว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เป็นผู้ปราศจากกิเลส เป็นผู้รู้แจ้งในทุกสิ่ง เป็นศาสดาของมนุษย์และเทวดาทั้งปวง การมีพระธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หมายถึง การมีความเลื่อมใสที่ไม่มีวันสั่นคลอนว่า พระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้นั้นถูกต้องแล้ว เพราะพระองค์ทรงรู้แจ้งในทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนการยึดพระสงฆ์ที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หมายถึง การมีความเลื่อมใสที่ไม่มีวันสั่นคลอนว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสม ปฏิบัติในสิ่งที่ดี สิ่งที่ควรทำตาม เป็นผู้ที่ควรเคารพ และเป็นเนื้อนาบุญให้เราทำบุญ ซึ่งผู้ที่มีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวนั้น จะประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในพระรัตนตรัย ไม่กระทำสิ่งใดที่จะเป็นการลบหลู่พระรัตนตรัยเป็นอันขาด

2. เป็นผู้ที่มีศีลบริสุทธิ์เหมาะกับสถานะของตน เช่น บุคคลทั่วไปที่ประกอบกิจทางโลกต้องไม่ผิดศีล 5 เลย

3. เป็นผู้เชื่อกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อเรื่องมงคล ฤกษ์ยาม เครื่องรางของขลัง หรือสิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียง

4. ไม่แสวงหาการทำบุญนอกพระพุทธศาสนา

5. ทำบุญในพระพุทธศาสนา

ซึ่งการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวมาแล้วนี้ ย่อมจะทำให้จิตใจเรายึดเหนี่ยวกับสิ่งดี ๆ ทั้งในสภาวะปกติและในสภาวะที่ชีวิตประสบกับปัญหาและเหมือนเรามีครูบาอาจารย์ มีที่ปรึกษาคอยแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตของเราอยู่ตลอดเวลา การยึดเหนี่ยวนั้นเองจะทำให้จิตใจเราเป็นกุศล มีความผ่องใส เมื่อจิตเป็นกุศลก็เป็นการทำบุญทางจิตใจ เราจึงได้อานิสงส์เป็นบุญที่สามารถรับได้ในทันที

นอกจากนี้ยังมีการทำบุญที่ไม่ต้องใช้ทรัพย์และมีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมากอีกทางหนึ่ง คือ การรักษาอุโบสถศีลอย่างตั้งใจที่จะละบางสิ่งบางอย่างออกไปจากชีวิต เพื่อเป็นการลดความต้องการที่เกิดขึ้นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เช่น การไม่รับประทานอาหารอะไรเลยหลังเที่ยงวันเพื่อละความอยากที่ปาก การไม่ใช้เครื่องสำอางเพื่อละความอยากสวยอยากงาม เป็นต้น การรักษาอุโบสถศีลอาจเริ่มในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น แล้วค่อย ๆเพิ่มจำนวนวันขึ้นในโอกาสต่อ ๆไป เช่นนี้จะทำให้เรามีจิตใจที่สงบและมีความสุขอย่างน่าอัศจรรย์

ในหนังสือเล่มนี้มีการกล่าวถึงการทำบุญอีกประการหนึ่งที่ดิฉันเองมีความเลื่อมใส ศรัทธาอย่างไม่มีความลังเลสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น และรู้สึกได้ถึงคำว่า “ปิติสุขอย่างที่สุดในชีวิต” นั่นคือ การเดินทางไปกราบนมัสการสังเวชนียสถานทั้งสี่ หรือ สถานที่ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์ทั้งสี่ตำบล คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ปรินิพพาน ณ ประเทศอินเดีย เนปาล เพราะเมื่อจิตของเราน้อมบูชาพระพุทธองค์ด้วยความเคารพอย่างยิ่งยวดแล้ว เราจะสัมผัสถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ อย่างลึกซึ้งจนสามารถที่กล่าวได้ว่า หากมีสิ่งใดในชีวิตนี้ที่จะน้อมถวายเพื่อเป็นพุทธบูชา ปฏิบัติบูชาได้ก็จะทุ่มเททุกสรรพกำลังเพื่อการนั้นโดยปรารถนาเพียงได้มีโอกาสทำเช่นนี้ทุกชาติภพไป

สุดท้ายที่จะได้หยิบยกเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้มาเล่าสู่กันฟัง ก็คือ เรื่องการขอพรและการอธิษฐาน ซึ่งเป็นข้อสงสัยคาใจหลาย ๆ ท่าน ว่าสองอย่างหนึ่งเหมือนหรือต่างกันอย่างไร...ผู้เขียนได้อธิบายไว้ว่า ให้เปรียบชีวิตเราเหมือนพายเรือในทะเล การขอพรหมายถึง เราไม่ลงมือทำอะไรเลย แล้วก็ขอสิ่งที่เราปรารถนาจากผู้อื่น เปรียบเหมือนการที่เรายืนอยู่บนเรือแล้วขอให้เรือแล่นไปในทิศที่เราต้องการ โดยไม่ทำอะไรนอกจากอ้อนวอนขอ ซึ่งสอดคล้องกับที่พระพุทธองค์ตรัสว่า หากการอ้อนวอนได้ผล ในโลกนี้ก็จะไม่มีคนผิดหวัง ส่วนการอธิษฐานหมายถึง การตั้งจิตด้วยความแน่วแน่ว่าเราต้องการให้ชีวิตของเราเดินไปในทิศทางไหน และเราอยากให้ผลบุญแสดงผลแบบไหน ซึ่งเรามักจะอธิษฐานสิ่งที่เราต้องการหลังจากทำบุญ ซึ่งข้อแตกต่างอย่างแรกคือ การอธิษฐานนั้นเราจะเป็นผู้สร้างสิ่งที่ต้องการด้วยตนเอง โดยการทำบุญก็เหมือนกับการไปซื้อเครื่องยนต์มาติดเรือส่งผลให้เรือแล่นได้เร็วขึ้น การอธิษฐานก็เหมือนการตั้งเป้าหมายด้วยการกำหนดทิศทางหางเสือของเรือ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า หากเราทำบุญมากพอ สิ่งที่เราอธิษฐานจะเป็นจริงได้ ดังเช่นพระอนุรุทธะ ท่านเคยอธิษฐานไว้ว่า ขอให้ไม่รู้จักคำว่า “ไม่มี” และในที่สุดท่านก็ได้ตามที่ปรารถนาเพราะท่านทำบุญมามากพอ

อย่างไรก็ตาม เราไม่ควรจะรอให้ผลบุญมาช่วยหนุนนำเพียงอย่างเดียว เพราะเราไม่อาจทราบได้ว่า บุญจะแสดงผลเมื่อไร เราจึงควรพยายามด้วยตัวเองควบคู่ไปด้วย หมายถึงพายเรือไปด้วย อย่ารอพึ่งแต่เครื่องยนต์ เพราะอย่างน้อยหากบุญแสดงผลไม่ทันใจ เราก็สามารถไปถึงจุดหมายได้ด้วยตนเอง แต่ถ้าผลบุญแสดงผลทันใจ เราก็จะไปถึงจุดหมายเร็วขึ้น

ดังนั้นเมื่อทำบุญเสร็จแล้ว บุญนั้นก็เป็นบุญของเราแล้ว ไม่ว่าเราจะอธิษฐานหรือไม่ บุญนั้นก็จะแสดงผลอย่างแน่นอน เพียงแต่ว่าชีวิตที่ไม่ได้อธิษฐานก็เหมือนเครื่องยนต์ที่ไม่มีหางเสือ แม้ว่าเครื่องยนต์จะแรง แต่ทิศทางอาจสะเปะสะปะได้ การอธิษฐานจึงเป็นการกำหนดทิศทางบุญในแนวทางที่เราปรารถนานั่นเอง

เรื่องนี้มีตัวอย่างชัดเจนในพระไตรปิฎกเช่นกัน เช่น ในพระชาติที่พระพุทธองค์เป็นพระโพธิสัตว์ ก็ทรงอธิษฐานว่าขอให้ได้เป็นพระพุทธเจ้า

พระอานนท์ก็เคยอธิษฐานว่า ข้าพระองค์ได้ทำบุญมาตั้งแต่การให้ทานตามเขตกำหนดตลอด 7 วัน ขอผลบุญอันนั้นอย่าเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สวรรค์สมบัติเลย โดยที่แท้ขอให้ข้าพระองค์พึงได้เป็นอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้าสักองค์หนึ่งในอนาคตกาลเทอญ

แม้แต่ท่านมณฑกเศรษฐี ในชาติหนึ่งเคยถวายทานด้วยอาหารจานสุดท้ายที่เหลืออยู่ในบ้านกับพระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วท่านก็อธิษฐานว่า ขอให้มีอาหารมากพอที่จะเลี้ยงคนทั้งโลก และไม่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพก็ให้มีเงินใช้ เหล่านี้พระพุทธองค์ก็ไม่เคยทรงติเตียนการอธิษฐานแต่ประการใด ดังนั้นขอได้ตั้งใจมั่นและอย่าได้ลังเลที่จะอธิษฐานหลังการทำบุญทุกครั้ง

ใบสมัครสมาชิก

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

☐ สมัครสมาชิกใหม่ ☐ ต่ออายุ

1. ประเภทสมาชิก

1.1 ☐ ประเภท บุคคล

ชื่อ_____นามสกุล_____เลขที่สมาชิก_____

1.1.1 บุคลากรภายใน: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

☐ นักศึกษา ○ ปริญญาโท ○ ปริญญาเอก

☐ อาจารย์ หรือ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

1.1.2 บุคลากรภายนอก: สถาบัน/หน่วยงาน _____

☐ นักศึกษา ○ ปริญญาโท ○ ปริญญาเอก

☐ อาจารย์ หรือ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

1.2 ☐ ประเภท หน่วยงาน

2. ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร

เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตรอก/ซอย _____ ถนน _____

แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____

รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ อีเมล์ _____

3. ประเภทการสมัครฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

☐ 1 ปี 3 ฉบับ เป็นเงิน 800 บาท ☐ 2 ปี 6 ฉบับ เป็นเงิน 1,500 บาท

☐ 5 ปี 15 ฉบับ เป็นเงิน 3,500 บาท

หมายเหตุ ค่าสมาชิกรวมค่าจัดส่งแล้ว

ข้าพเจ้าได้ชำระค่าสมาชิก จำนวน_____บาท (_____)

☐ เงินสด

☐ ธนาณัติ (ธนาณัติ ปณ.ธัญบุรี ในนาม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย)

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ○ ธนาคารกรุงเทพ สาขาคลองหลวง บัญชีกระแสรายวัน เลขที่ 222-3-01198-8

○ ธนาคารกรุงไทย สาขารังสิต-นครนายก คลอง 4 บัญชีกระแสรายวัน เลขที่ 148-6-00715-5

○ ธนาคารกสิกรไทย สาขาคลอง 6 ธัญบุรี บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ 416-2-222712-8

เมื่อโอนแล้ว กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินกลับทาง E-Mail: phimlada@eau.ac.th หรือ Fax 02-577-1053

การออกใบเสร็จ

☐ ไม่ต้องการ ☐ ต้องการ ออกใบเสร็จในนาม _____

ลงชื่อผู้สมัคร _____

(_____)

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ
ชั้น 4 อาคารชวน ชวนิชย์ (ห้อง C423) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110
(วงเล็บมุมซองด้านขวา "สมาชิกวารสาร EAU")

สำหรับเจ้าหน้าที่

หมายเลขสมาชิก_____หมายเลขใบเสร็จ_____

ตั้งแต่ฉบับที่_____ลงชื่อผู้รับสมัคร_____